

**GAEKWAD'S
ORIENTAL SERIES**

No. 26

Gaekwad's Oriental Series

Published under the Authority of
the Maharaja Sayajirao University
of Baroda.

General Editor :

B. J. Sandesara,
M.A., Ph.D.

No. 26

Government of India Sanskrit Book-Re-print Series

साधनमाला ।

प्रथमो भागः ।

1917

H. J. ...

1. 1917

...

SĀDHANAMĀLĀ

Vol. I

Edited by

BENOYTOSH BHATTACHARYA, M.A., Ph.D., Rājyaratna
Late Director, Oriental Institute,
M. S. University of Baroda, Baroda.

Oriental Institute
Baroda
1968

First Edition : 1925

Second Edition (Reprint) : 1968

Copies : 500

Published with the financial assistance of the Ministry of
Education, Government of India.

Reprinted by photo offset process at the Perfect Colour Printers,
Modikhana, Baroda for Ramanlal J. Patel, Manager, The Maharaja
Sayajirao University of Baroda Press (Sadhana Press), Near Palace
Gate, Palace Road, Baroda and published on behalf of the Maharaja
Sayajirao University of Baroda by Dr. Bhogilal J. Sandesara, Director,
Oriental Institute, Baroda, August, 1968.

Price Rs. 40/-

Copies can be had from :—

The Manager,
UNIVERSITY PUBLICATIONS SALES UNIT,
M. S. University of Baroda Press (Sadhana Press),
Near Palace Gate, Palace Road,
BARODA.

FOREWORD
(Second edition)

The first volume of the Gaekwad's Oriental Series, viz. the *Kāvyaṁīmāṁsā* of Rājaśekhara, was published in 1916, and after that, more than 150 volumes are published in the Series, and a number of others are in the press or under preparation. Meanwhile many works published eariler have gone out of print, and it was necessary to reprint as many of them as possible. It has, now, become possible to reprint, at least, a few such texts with the help rendered by the Ministry of Education, Government of India, under their scheme to re-publish out of print Sanskrit works.

The *Sāadhanamālā* (Vols. I-II) is one of the works selected for reprint under the scheme. It was edited by the Late Dr. B. Bhattacharyya, former Director of the Oriental Institute and a renowned scholar of Buddhism. The first volume of the *Sāadhanamālā* was published in 1925 (G.O.S., no. 26) and the second volume in 1928 (G.O.S., no. 41). This text belongs to the Vajrayāna school of Northern Buddhism. It is a collection of short works called *Sādhanas* or rituals for worshipping deities, and has a remarkable Tāntric importance. I trust that the reprint of this text will be welcomed by scholars of Sanskrit in general and those of Tāntric Buddhism in particular.

I take this opportunity to thank the Ministry of Education, Government of India, for giving generous financial aid towards the publication of this volume.

B. J. Sandesara
Director

Oriental Institute,
Baroda,
March, 14, 1968.

PREFACE.

HIS HIGHNESS MAHARAJA DR. SIR SAYAJI RAO GAEKWAD, G.C.S.I., G.C.I.E., LL.D., in the course of his memorable Address delivered before the Convocation of the Benares Hindu University on the 19th January, 1924, dwelt at length on the necessity of breadth of vision in the field of Indian scholarship, and warned all scholars "*to avoid that most terrible of errors, the narrowness of thought, which at the end stifles thought and individuality.*" His Highness's words were not mere words of empty council: he was laying down a principle which he had consistently followed throughout his life. In the matter of scholarship His Highness's breadth of vision induced him to institute a thorough examination of the Jain Bhandars of Jaisalmer and Pattan. This search again led to the discovery of two unique and priceless Buddhist MSS which were long supposed to have been lost to the world in their original Sanskrit. His Highness, in course of the same address, also announced the discovery of these two MSS. The first is the *Nyāyapraveśa* of Diñnāga, who is reputed to be the first systemiser of Indian Logic, and the second is the *Tattvasaṃgraha* of Śāntarakṣita with the *Pañjikā* of Kamalaśīla. Both these scholars will ever be remembered in Indian history for having introduced Buddhism and Buddhistic culture into Tibet. Great is the achievement consequent on the breadth of vision, which once on the part of the ancient Jainas, led to the preservation of these unique works in their Bhandars, and again on the part of His Highness, led to the discovery and publication of these works. Furthermore, actuated by his characteristic love of ancient Indian culture, His Highness graciously promised his powerful support

to the cause of Buddhist and Jain studies in his State. An ardent lover and keen student of comparative religion he realised the lack of published materials for further researches in Buddhism and Jainism.

In pursuance of His Highness's wishes in the matter of Buddhistic studies several new Buddhist works have been undertaken for publication in the *Gaekwad's Oriental Series*, besides the *Nyāyapraveśa* and the *Tattvasaṃgraha* already referred to. The most important among them are the *Sādhana-mālā*, *Advaya-vajrasaṃgraha*, *Jñāna-siddhi* of Indrabhūti, *Prajñopāyavinīścaya-siddhi* of Ananāvajra and the *Tarkabhāṣā* of Mokṣākaragupta.

The *Sādhana-mālā* being somewhat voluminous, it is proposed to issue it in two volumes, the first of which is now presented to the Sanskritists. This book belongs to a little known branch of Northern Buddhism called the Vajrayāna. The importance of the work was rightly recognised by the authorities of the *Bibliotheca Buddhica Series* of St. Petersburg, who took up the work for publication over 11 years ago but had to abandon their activities during the great war and the subsequent Russian Revolution.

The introduction to the second volume of this work will give full details of the *Sādhana-mālā* and of the Vajrayāna system of Buddhist philosophy with a history of the literature and notices of the important authors mainly. In this volume we will endeavour to explain a few salient features of the work which may enable our readers to follow the text with greater ease and satisfaction.

The *Sādhana-mālā* is, as the title indicates, a collection of short works called Sādhana-s or rituals for worshipping deities. It appears to be a heterogeneous collection of Sādhana-s, composed by different authors, without any

definite plan, as can be seen from a glance at the synopsis of contents. The work begins with two Sādhana for Trisamayārāja, who is to be identified with Amoghāsiddhi, one of the five Dhyāni Buddhas. They are followed by three Sādhana of Vajrāsana Buddha who is generally confounded with Gautama Buddha, but who, as a matter of fact, is none other than the Dhyāni Buddha Akṣobhya himself. Only one Sādhana (No. 3) in a single MS gives the *Namaskāra* as:—

नमः श्राव्यमुनये तयागताय,

but as his Vijamantra is “Hūṃ” the Vijamantra of Akṣobhya, and as the Sādhana No. 3 (p. 18, l. 17) describes Vajrāsana as Akṣobhya and also as he shows the Bhūmi-sparśa Mudrā or the Mudrā of Akṣobhya, it is clear that Vajrāsana and Akṣobhya must obviously be the same. Akṣobhya gets the epithet of Vajrāsana as his *Lāñcchanā* is the Vajra and as he sits in the *Vajraparyāṅka* attitude. The Sādhana of Vajrāsana are succeeded by a number of Sādhana devoted to the different varieties of Avalokiteśvara, the All-Compassionate Bodhisattva, who, according to Kāraṇḍavyūha, refused salvation, though fully entitled to it, until all creatures of the Universe were in possession of the Bodhi knowledge. Thirty-seven Sādhana (6–43) are devoted to his various manifestations, namely, Śaḍakṣarī Lokeśvara, Lokanātha, Hālāhala, Vajradharma, Khasarpaṇa, Simhanāda, Padmanartteśvara, Hariharivāhanodbhava, Trailokyavaśaṅkara, Nīlakaṇṭha, Māyājālakrama-Lokesvara Sugatisandarśana and Pretasantarpita. The Sādhana of Avalokiteśvara are followed by 41 Sādhana (44–84) devoted to the different forms of Mañjuśrī, namely, Sthiracakra, Vādirāṭ, Mañjughoṣa, Arapacana, Vajrānaṅga, Dharmadhātuvāgīśvara, Vāk, Siddhaikavīra, Mahārājalīla-Mañjuśrī, Alimanmatha, Vajratikṣṇa, Dharmasāṅkhasamādhi-Mañjuśrī, Nāmasaṅgiti, and

Mañjuvajra. Sādhana of Mañjuśrī are again followed by four Sādhana (85-88) ascribed to another Bodhisattva, Candamahāroṣaṇa, the principal figure in the *Tantra* of the same name. Then follow the Sādhana for the worship of a long series of female divinities, who are generally designated by the name of Tārā though the method of their worship and their outward forms differ widely from one another. The Sādhana from No. 89 right up to the end of this volume are devoted to the worship of these female divinities, namely, Khaḍirvaṇī Tārā, Mahattarī Tārā, Varada-Tārā, Vāśya-Tārā, Vajra-Tārā, Aṣṭamahābhaya Tārā, Mahācina-Tārā, Mr̥tyuvaṅcana-Tārā, Sita-Tārā, Śaḍbhujasukla-Tārā, Jāṅguli-Tārā, Dhanadā-Tārā, Sragdharā-Tārā, Durgottarīṇī Tārā, Viśvamātā, Prasanna-Tārā, Ārya-Tārā, Mahāśrī-Tārā, Vidyujjvālākarālī (a form of Ekaja-tā) Ekajātā, Cundā, Mārīcī, Prajñāpāramitā, Sarasvatī and Bhṛkuṭī. Different kinds of manifestations, each with its different form and colour and individual procedure of worship, can also be observed from the Sādhana ascribed to them. This is, then, in short, the plan, if indeed, the methods employed can be said to show any plan.

When the *Sādhanamālā* was undertaken for publication, the difficulties of the task were not fully realised at the outset. One of the principal difficulties was the language. The *Sādhanamālā*, for all intents and purposes, is written in Sanskrit, but the Sanskrit used here is far from what we usually understand by the word. It is the Sanskrit of the Buddhists,—similar to that employed in the *Mahāvastu Avadāna*, the *Lalitavistara*, the *Śikṣā-samuccaya*, the *Kāraṇḍavyūha*, the *Saddharma-Puṇḍarīka*, and similar works. There is indeed in the book a scarcity of Vernacular or Prākṛit words which are found in abundance only in the Mantras and the Dhāraṇīs.

The language of the *Sādhnamālā* is extremely flexible, with great laxity as regards grammatical rules. Its vocabulary contains words which are impossible according to Sanskrit Grammar, e.g., देवती "goddess" पारमि "perfection" लम्बावयेत् "should be hung" शुष्कलापितं "fried dry" and so forth.

In the matter of Sandhi the language is very loose, especially where the Visarga (:) is concerned. The Sandhi in ततः अनादि, for instance, according to rules ought to be ततोऽनादि. In the *Sādhnamālā* the correct form is sometimes given but generally we find तत अनादि, ततो अनादि or ततः अनादि. Similar examples can easily be multiplied.

Further, in conjugating the Sanskrit roots, the language has made a havoc in the grammar, e.g., ध्यायात् for ध्यायेत्, ददाहि for देहि, विघुनाहि for विघुन, देन्तु for ददतु, and so forth. As regards Orthography none of the MSS of the *Sādhnamālā* make any distinction between व and ब, श, ष and स, न and ण, or between medial vowels इ and ई or उ or ऊ; the queerest thing in this respect is perhaps the use of *Anusvāra* (') and *Visarga* (:) together, especially in MSS A, C, Na and Nb. As regards declension also, instances like विश्वमाताये instead of विश्वमात्रे, (p. 240) आकाराभिः instead of आकारैः are not infrequently met with in this language. The *Sādhnamālā* takes a great delight in changing the gender. A most characteristic example is एतौ मुद्गौ सर्पाकारौ (p. 251, l. 21) instead of एते मुद्गे सर्पाकारे; besides, the use of neuter for masculine in ज्योत्कारं शिरसि न्यस्तय instead of ज्योत्कारः शिरसि न्यस्तयः and the use of the masculine वस्त्रान् instead of वस्त्राणि in neuter gender are also characteristic of the language now presented to the public.

Regarding metre, rules are very frequently ignored, and this offence is doubly aggravated by loose grammar to suit the exigencies in particular cases. In:—

वचपाशतथाशङ्खसङ्करोद्यतदक्षिणाम् (p. 179), for instance, a particle तथा has been included in a long compound; in रक्तउत्पलधारिणीम् two vowels are kept in juxtaposition without being joined together by the rules of Sandhi. Sometimes unnecessary words are introduced in the line, for instance अक्रान्तपादौ एवौ वसनीलरूपौ (p. 70) in a śloka in the *Upajāti* metre; also, in दक्षिणे घषतारां तु कृष्णं चन्द्रे ताकारसम्भवाम् (p. 197) in an *Anuṣṭubh* śloka. Sometimes also an additional line is introduced in a śloka of four lines, for instance, प्रमाणमेतत् कथितं जिनेन on p. 70, l. 12.

It may not be out of place to mention here the method adopted in editing this most difficult work—one written in a very outlandish language. Here the arrangement of the Sādhanaś as found in the A, C, N and Na has generally been followed. New Sādhanaś not occurring in individual MSS have been inserted in the middle, and in their appropriate places. Regarding different readings, the one that approaches nearest to correct Sanskrit has generally been adopted. As regards Orthography slight changes have been made, while the correct Sanskrit spelling has in most cases been adopted, and care has been taken not to disturb the fantastic grammatical construction. In spelling words, the MSS do not generally agree; some give the correct Sanskrit form, while others show various degrees of incorrectness. In such cases, the nearest correct spelling in Sanskrit has been adopted in the text, the incorrect forms being given in the footnotes. The *Avagraha* ( ) marks are given very rarely in the MSS, most of them have been added by the editor. At the end of the verses, in many instances *Anusvāra* (·) is not changed into m (म्). Uniformity has been secured in this respect. Throughout the book, whenever there has been any suspicion as to the omission of letters or words, additional letters or words have been inserted in square

brackets [ ]. When, however, the reading given on the text has been found to be obviously incorrect, the correct form has been given on the body of the text, the incorrect form being enclosed within single brackets ( ); and whenever any editorial liberty has been taken with regard to the text, it has been so stated in the footnotes. Whenever again, passages or words could not be understood a query enclosed within single brackets (?) has been added thereafter. As regards the different readings, suggestions given in the footnotes will be found to be copious and exhaustive, and the readers will, it is hoped, extend their indulgence if some unnecessary readings are found therein. They are there for those ingenious readers who are ever ready to discover some hidden meaning in all obscure passages. The reading which seemed to be correct and most expressive has always been stated on the body of the text, while all others have been put down in the footnotes, and from these readings the readers will have ample opportunities to exercise their own imagination.

The present edition of the *Sādhana-mālā* is based on eight different MSS which are enumerated below with a short description of each. The MSS, Na and Nb, being very corrupt, it was not found necessary to collate the text with these completely; neither could we get opportunities to so collate them. But minute attention has been paid to the rest.

1. A. It is a complete MS though full of spelling mistakes, omissions and repetitions. Spelling mistakes are ten per line on an average. It belongs to the Library of the Asiatic Society of Bengal and is described in the *Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS in the Government collection*. vol. 1, under No. 74.

2. B. The original which is dated N.S. 285 (A.D. 1165) is now in the Cambridge University Library.

Being old it is in some degree correct, though omissions and errors are quite numerous. It has yielded several new Sādhanaś which are pointed out in the footnotes in their respective places. It is incomplete in the beginning and in the middle and a few leaves are lost at the end also. This MS has been described under No. Add. 1686 on page 174 in the *Catalogue of the Buddhist Sanskrit MSS in the University Library, Cambridge*, by Bendall. An authenticated copy of this MS is preserved in the CENTRAL LIBRARY, BARODA.

3. C. It is a paper MS belonging also to the Cambridge University Library. It is a grossly incorrect copy made by Amṛtānanda the Residency Pandit in Nepal when Brian Hodgson was the Resident there. The date given in the post-colophon is N.S. 939 corresponding to A.D. 1819. It is described in *Bendall's Catalogue* under No. 1593 on page 132. In arrangement it is similar to A, N and Nb. A and C commit the same kind of mistakes and repetitions, and it appears therefore that the original in both these cases was the same.

4. N. This MS in palm-leaf is in an excellent state of preservation, though some leaves at the end have been blurred and erased by constant handling. It is by far the best MS of *Sādhanaśmālā* and is mostly correct. It is divided into two parts, the division being purely arbitrary, and is written in a character similar to that employed in the MS of *Pañcarakṣā* which is dated in Śaka 1211, corresponding to A.D. 1289, and is preserved in the Bengal Asiatic Society's Library. This MS of *Sādhanaśmālā* therefore appears to have been written sometime between A.D. 1275 and 1300. It is described in MM. Haraprasad Shastri's *Catalogue of palm-leaf and paper MSS belonging to the Durbar Library, Nepal*, vol. II, on page 83.

5. Ab. The original MS in palm-leaf is in the Library of the Asiatic Society of Bengal. An authenticated copy of this MS is also preserved in the CENTRAL LIBRARY, BARODA, and the present text has been collated therewith. The readings herein found are rather whimsical and disagree with other MSS in many respects. In arrangement also it is not regular, as can be seen from the description of the MS in the *Catalogue of Sanskrit MSS in the Government Collection* under No. 111 on page 178 ff. where a list of Sādhanaś contained therein has been given. The writing of the MS is more akin to the triangular variety of Brāhmī, and the date of the writing may be placed somewhere in the beginning of the 12th century.

6. Ba. Two copies of this paper MS are in existence, one in the Library of the Asiatic Society of Bengal, and another, in the CENTRAL LIBRARY, BARODA. It is incomplete, the first and the last pages being written in a different and a much later hand. The writing of the MS appears to be about 300 years old. In arrangement it generally follows the MS. A, N and C with occasional omissions. For a description of the MS see *A Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS in the Government Collection*, vol. I, under No. 112 on page 180 ff. where a list of Sādhanaś is also given. This MS, on the last leaf, gives the date as N.S. 224 corresponding to A.D. 1104, which seems to be the date of the original MS because, the writing is so late that it cannot warrant us in placing the present MS so early.

7. Na. It is a very defective paper MS written in a very modern hand and is full of errors and omissions. It is numbered 603 in the Library register of the Nepal Durbar Library and is dated in V.S. 1958. It begins with the Trisamayarāja Sādhana and ends with the Śoḍaśabhuja-Mahākāla Sādhana and contains about

150 Sādhanaś in all. In arrangement it agrees with the MSS, A, C, and N. The MS. measures 12" x 6", contains 258 folia and its extent in Ślokaś is 6,000. The present text has only been partially collated with this MS.¹

8. Nb. It is also a very defective MS. and horribly incorrect, and is preserved in the Durbar Library, Nepal. It is a recent MS and has been described in MM. Haraprasad Shastri's *Catalogue of Selected Paper and Palm-leaf MSS belonging to the Durbar Library, Nepal*, vol. II, on page 200 where a list of Sādhanaś also appears. The text hereinafter presented has only been partially collated with the MS. In arrangement it does not agree with any other MS of the work, and it contains at the end some portions of another work not to be found in any other MS.

These are the eight MSS which were consulted or used in this edition. There are some other MSS in existence, but we had no opportunity of consulting them. One is in Cambridge which is numbered in the library register as Add 1684 and belongs to the 13th century. The second is in the *Bibliothèque Nationale*, Paris, and two others are in the possession of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society. Though we had not the opportunity of examining these MSS, yet it is hoped that the printed text will be found to be accurate and complete.

At this stage it is necessary to discuss the title and the extent of the *Sādhanaśmālā*. The MSS A, C, and Na distinctly state in the last colophon that the name of the work is *Sādhanaśmālā*. The MS. Ba has the letters सा. मा. on the margin of every page, and these appear to be nothing but an abbreviation of the word साधनमाला. N

¹ I am obliged to my friend, Prof. Sudhir Kumar Roy Chowdhuri, M.A., of Nepal, for supplying me with this information to replenish my memory.

is also called साधनमाला in the *Catalogue* though the last colophon is obliterated by constant handling. The palm-leaf MS Ab has no end and no last colophon, but the blank obverse side bears the title साधनसमुच्चय written in a very late hand. B has neither the end nor the last colophon, but it has been called साधनमाला in Bendall's *Catalogue*. Only in MS Nb we find the name साधनसमुच्चय in the colophon of every Sādhana, the numbers also being given in every case. A glance at the list of Sādhanas given on pp. 200-6 in the second volume of the *Catalogue of Paper and Palm-leaf MSS in the Durbar Library, Nepal*, will show that in arrangement the MS Nb follows none of the other MSS of the साधनमाला though the actual Sādhanas are found in others. It appears therefore that the same collection of Sādhanas is designated in some MSS as साधनसमुच्चय and in all others as साधनमाला. The sense of the two words being the same, and the majority of the MSS being entitled साधनमाला we have chosen this title. There are Tibetan translations of this work, and there also both the titles are found, the only difference being in the arrangement of the Sādhanas.

Now that the title of the MS has been discussed, we will proceed to discuss its beginning and the end. The MS A begins with the Trisamayārāja Sādhana (No. 1), B is incomplete in the beginning, C begins with the Vajrāsana Sādhana, (No. 3), N begins with the Trisamayārāja Sādhana (No. 1), Ba is incomplete in the beginning, while Na also begins with the Trisamayārāja Sādhana (No. 1); so, we can take it for granted that the Sādhana-mālā commences with the Sādhana for Trisamayārāja which begins with:—नमस्त्रिभुवनं वन्दे, etc. But we must leave the palm-leaf MS Ab and the paper MS Nb alone, as the first begins with the Vajravārāhi Sādhana, and as both have arrangements entirely of their own not

followed by any other MS of the साधनमाला or साधनसमुच्चय so far discovered.

To ascertain the end of this heterogenous collection of the Sādhana is also no easy task. The MS A ends with the Sādhana of Śoḍaśabhuja-Mahākālasādhana, though even after the end it has long extracts from the *Mahākala Tantra* which is again followed by duplicates of some Sādhana and the final colophon. N ends with the same Sādhana, so also C and Na. B is incomplete at the end, and so is Ba. The MSS Nb and Ab must be left out of account as these have their special arrangement of the Sādhana, and in this respect both the MSS are independent. But as the majority of the MSS end with the Śoḍaśabhuja-Mahākālasādhana, that is taken to be the end of the book.

The Sādhana, besides prescribing a regular procedure for the worshipping of deities, give description of numerous Mudrās, the names of many of which are altogether new, and were believed to have been forgotten. There are, moreover, a large number of Mantras and Dhāraṇīs, many of which are even now recited in Tibetan and Newari worship. On pp. 247, 249, 250, 251, appear several interesting Mantras for the prevention of snake bite, and for the extraction of poison from the body of the patient. In the Sādhana of Jāṅguli. it is written that her Mantra has extraordinary powers inasmuch as whoever hears it, but once, will not be bitten by a snake for seven years, and whoever keeps the Mantra in memory, is never bitten by a snake throughout life. Moreover, there appears a series of different kinds of application of some Mantras which, along with certain medicines and ingredients, are said to confer great benefits on the worshippers. The Sādhana of Vajratārā (Nos. 93, 94, and 110) and of Mañjuśrī (No. 84) are instances in point.

The Mantras and Dhāraṇīs were employed generally for the good of mankind such as curing of diseases, saving of people from fierce and dangerous animals, prevention of diseases, and snake-bites, etc. These were equally employed for evil purposes, such as Vaśīkaraṇa, 'bewitching', Māraṇa, 'destruction of enemies' and Ucāṭana, 'destruction of dwelling houses,' and so forth. More about these afterwards.

Cordial and grateful thanks are due to our revered Dewan Saheb, HIS EXCELLENCY SIR MANUBHAI N. MEHTA, Kt., C.S.I., M.A., LL.B., for his keen and sympathetic interest in this work, for his munificent grant for its printing and for his sustained encouragement.

Hearty acknowledgments are also made to our assistant, the excellent Jain Pandit, Mr. Lalchand Bhagwandas Gandhi, who has rendered invaluable service by carefully revising the proofs, and by his numerous suggestions and emendations for improving the text. He is a deep and well-read scholar of the old school, and his extensive knowledge of Apabhraṃśa and grammar has proved to be of great helpfulness.

THE EDITOR.

विषयानुक्रमिका ।

1.	त्रिसमयराजसाधनम् (पण्डितकुमुदाकरमतेः)	...	१
2.	त्रिसमयराजसाधनम् (पण्डितरत्नाकरगुप्तस्य)	...	१५
3.	वच्चासनभट्टारकसाधनोपदेशविधिः	...	१८
4.	वच्चासनसाधनम्	...	२२
5.	वच्चासनसाधनम्	...	२४
6.	आर्यषडक्षरौमहाविद्यासाधनम्	...	२६
7.	कारणद्वयहोमायेन षडक्षरौलोकेश्वरसाधनम्	...	२८
8.	लोकनाथसाधनम्	...	३१
9.	सर्वकामप्रसाधनहालाहलपरितोषग्रन्थसमाधिः	...	३१
10.	वज्रधर्मसाधनम्	...	३३
11.	आर्यषडक्षरौमहाविद्यालोकेश्वरभट्टारकोपदेश- परम्परायातसाधनविधिः	...	३४
12.	[षडक्षरौसाधनम्]	...	३६
13.	आर्यखसर्पणलोकेश्वरसाधनम्	...	३७
14.	खसर्पणसाधनम् (पद्माकरमतेः)	...	३८
15.	खसर्पणसाधनम्	...	४२
16.	आर्यावलोकितेश्वरखसर्पणसाधनम्	...	४६
17.	सिंहनादसाधनम् (पण्डितावधूत-अद्वयबच्चस्य)	...	४७
18.	लोकनाथसाधनम्	...	४८
19.	लोकेश्वरसाधनम्	...	५०
20.	सिंहनादसाधनम्	...	५१
21.	सिंहनादाधारिणी	...	५२
22.	सिंहनादसाधनम्	...	५३
23.	सिंहनादधारणी	...	५४
24.	खसर्पणलोकेश्वरसाधनम् (स्थविर-अनुपमरक्षितस्य)	...	५४
25.	सिंहनादलोकेश्वरसाधनम्	...	६२
26.	खसर्पणसाधनम्	...	६४
27.	हालाहललोकेश्वरसाधनम्	...	६५
28.	आर्यहालाहलसाधनम् (प्रज्ञापालितस्य)	...	६६
29.	हालाहलसाधनम्	...	७२
30.	अनपत्तेश्वरलोकनाथसाधनम्	...	७५

31.	पद्मनर्तेश्वरसाधनम्	...	...	...	७६
32.	पद्मनर्तेश्वरसाधनम्	...	...	...	७७
33.	हरिहरिहरिवाहनोद्भवसाधनम्	.....	...	...	७७
34.	हरिहरिहरिवाहनोद्भवलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	७८
35.	त्रैलोक्यवपुष्करलोकेश्वरसाधनम् (सरहपादस्य)	...	...	...	७९
36.	त्रैलोक्यवपुष्करलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८१
37.	रक्तलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८३
38.	लोकेश्वरस्य वपुष्पाधिकारविधिः	...	...	...	८४
39.	नीलकण्ठार्यावलोकितेश्वरसाधनम्	...	...	...	८६
40.	मायाजालक्रमार्यावलोकितेश्वरसाधनम्	...	...	...	८६
41.	सोपचारमाधसुखाधारणी	...	...	...	८७
42.	सुगतिसन्दर्शनलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८८
43.	प्रेतसन्तर्पितलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८९
44.	स्थिरचक्रसाधनम्	...	...	...	८९
45.	स्थिरचक्रसाधनम् (मुक्तकस्य)	...	...	...	९३
46.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	९५
47.	वादिराट्साधनम् (पण्डितचिन्तामणित्तस्य)	...	...	...	९६
48.	ब्रजयोगिनौभाषितं वादिराजमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	९९
49.	वादिराट्साधनम्	...	...	...	१०४
50.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१०५
51.	क्रियातन्त्रानुसारतः आर्यश्रीमद्वादिराट्साधनम्	...	...	...	१०६
52.	वादिराट्साधनम्	...	...	...	१०९
53.	प्रज्ञावृद्धिनिधिवादिराट्साधनम् (पण्डितश्रीहरिहरस्य)	...	...	...	११०
54.	मञ्जुश्रीकल्पोक्तविधिना वादिराट्साधनम्	...	...	...	११०
55.	अरपचनसाधनम् (अजितमित्रस्य)	...	...	...	११२
56.	अरपचनसाधनम् (मुक्तकस्य)	...	...	...	११५
57.	आर्यमञ्जुश्रीभट्टारकभावनोपदेशः	...	...	...	१२०
58.	सद्योऽनुभवारपचनसाधनम्	...	...	...	१२१
59.	वचनकमभट्टारकसाधनम्	...	...	...	१२२
60.	वचनकमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१२४
61.	धर्मधातुवागीश्वरसाधनम्	...	...	...	१२७
62.	धर्मधातुवागीश्वरसाधनवश्यविधिः	...	...	...	१२८
63.	मञ्जुवक्षसर्वसत्त्ववशीकरणसमाधिः	...	...	...	१२८
64.	धर्मशङ्खसमाधिसूचकं धर्मधातुवागीश्वरसाधनम्	...	...	...	१२९
65.	अरपचनसाधनम्	...	...	...	१३०
66.	वाक्साधनम् (सुजनभद्रस्य)	...	...	...	१३३

67.	सिद्धैकवीरसाधनम्	...	...	...	१३७
68.	वाक्साधनम्	...	...	...	१४१
69.	महाराजलौलामञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१४१
70.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१४२
71.	आर्यसिद्धैकवीरसाधनम्	...	...	...	१४२
72.	सिद्धैकवीरसाधनम्	...	...	...	१४५
73.	अलिमन्मथसाधनम् (रत्नाकरस्य)	...	...	...	१४६
74.	वक्षतीक्ष्णभट्टारकसाधनम्	...	...	...	१४८
75.	वश्याधिकारमञ्जुश्रीसाधनम् (आचार्य-शुभाकरस्य)	...	...	...	१४९
76.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५१
77.	विद्याधरपिटकौयसङ्क्षिप्त-मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५१
78.	विद्याधरपिटकप्रतिकङ्क-मञ्जुघोषसाधनम्	...	...	...	१५२
79.	प्रज्ञावृद्धिविधिः (रविगुप्तस्य)	...	...	...	१५३
80.	प्रज्ञाचक्रमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५४
81.	धर्मशङ्खसभाधिमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५७
82.	आर्यनामसङ्गीतसाधनम्	...	...	...	१५९
83.	मञ्जुवक्षसाधनम्	...	...	...	१६१
84.	एकाक्षरकल्पसाधनम्	...	...	...	१६७
85.	चण्डमहारोषणसाधनम् (प्रभाकरकौर्त्तेः)	...	...	...	१६९
86.	चण्डमहारोषणसाधनम्	...	...	...	१७२
87.	चण्डमहारोषणसाधनम्	...	...	...	१७२
88.	चण्डमहारोषणसाधनम्	...	...	...	१७३
89.	आर्यखदिरवणौतारासाधनम्	...	...	...	१७६
90.	महत्तरौतारासाधनम्	...	...	...	१७६
91.	वरदतारासाधनम्	...	...	...	१७७
92.	वश्याधिकारतारासाधनम्	...	...	...	१७८
93.	वक्षतारासाधनम्	...	...	...	१७८
94.	वक्षतारासाधनम्	...	...	...	१८३
95.	वक्षतारासाधनम्	...	...	...	१८९
96.	वक्षतारासाधनम् (आर्यनागार्जुनस्य)	...	...	...	१९३
97.	वक्षतारासाधनम् (महापण्डितस्यविर-धर्माकरमतेः)	...	...	...	१९५
98.	तारासाधनम् (पण्डितस्यविर-अनुपमरक्षितस्य)	...	...	...	२००
99.	आर्याष्टमहाभयतारासाधनम्	...	...	...	२०७
100.	महाचीनक्रमार्यतारासाधनम्	...	...	...	२०८
101.	महाचीनक्रमतारासाधनम् (शाश्वतवक्षस्य)	...	...	...	२०९
102.	मृगवक्षनतारासाधनम्	...	...	...	२१२

103.	मृत्युवञ्चनसिततारासाधनम्	...	...	...	२१३
104.	सिततारासाधनम्	...	...	...	२१५
105.	षड्भुजशुक्लतारासाधनम्	...	...	...	२१६
106.	आर्यजाङ्गुलीतारासाधनम्	...	...	...	२१७
107.	धनदतारासाधनम्	...	...	...	२१८
108.	अमिताभगर्भतन्त्रलब्ध-आर्यतारासाधनम्	...	...	...	२२१
109.	स्रग्धरायाः स्तुतिविधिः	...	...	...	२२२
110.	वच्चतारासाधनम् (रत्नाकरशान्तिपादानाम्)	...	...	...	२२४
111.	दुर्गोत्तारिणीसाधनम्	...	...	...	२२७
112.	मृत्युवञ्चनोपदेशतारासाधनम्	...	...	...	२३८
113.	विश्वमातासाधनम्	...	...	...	२४०
114.	प्रसन्नतारासाधनम्	...	...	...	२४१
115.	आर्यताराभट्टारिकाकल्पः	...	...	...	२४२
116.	महाश्रीतारिणीसाधनम्	...	...	...	२४४
117.	आर्यजाङ्गुलीसाधनम्	...	...	...	२४६
118.	आर्यजाङ्गुलीधारिणी	...	...	...	२४७
119.	आर्यजाङ्गुलीसाधनम्	...	...	...	२४८
120.	आर्यजाङ्गुलीमहाविद्या	...	...	...	२४८
121.	आर्यजाङ्गुलीसाधनम्	...	...	...	२५१
122.	आर्यजाङ्गुलीसाधनम्	...	...	...	२५२
123.	विद्युज्ज्वालाकरालीनामैकजटासाधनम्	...	...	...	२५४
124.	एकजटासाधनम्	...	...	...	२६०
125.	आर्य-एकजटासाधनम्	...	...	...	२६३
126.	एकजटासाधनम्	...	...	...	२६५
127.	एकजटासाधनम् (नागार्जुनस्य)	...	...	...	२६५
128.	शुक्लैकजटासाधनम् (ललितगुप्तस्य)	...	...	...	२६७
129.	चुन्दासाधनम्	...	...	...	२७०
130.	चुन्दासाधनम्	...	...	...	२७२
131.	चुन्दासाधनम्	...	...	...	२७३
132.	कल्पोक्तदशभुजसितमारीचीसाधनम्	...	...	...	२७४
133.	अशोककान्तामारीचीसाधनम्	...	...	...	२७५
134.	कल्पोक्तमारीचीसाधनम्	...	...	...	२७६
135.	कल्पोक्तविधिना सितमारीचीसाधनम्	...	...	...	२७८
136.	वचघात्वौश्वरीमारीचीसाधनम्	...	...	...	२८०
137.	अष्टभुजपीतमारीचीसाधनम्	...	...	...	२८१
138.	द्वादशभुजरक्तवर्णबोडियानमारीचीसाधनम्	...	...	...	२८३

139.	ओडियानमारीचीसाधनम्	...	...	...	२८५
140.	दादशभुजरक्तवर्णओडियानखाधिसूत्रक्रममारीचीसाधनम्	...	...	...	२८६
141.	अशोककान्तामारीचीसाधनम्	...	...	...	२८८
142.	कल्पोक्तमारीचीसाधनम् (आचार्यगर्भपादानाम्)	...	...	...	२९०
143.	मारीचीसाधनम्	...	...	...	२९६
144.	मारीचीपिचुवासाधनम्	...	...	...	२९७
145.	मारीचीसाधनम्	...	...	...	२९८
146.	सङ्गिममारीचीसाधनम्	...	...	...	३०३
147.	आर्यमारीचीधारणीपाठोपदेशः	...	...	...	३०५
148.	पर्यश्वरीसाधनम्	...	...	...	३०६
149.	पर्यश्वरीसाधनम्	...	...	...	३०८
150.	आर्यपर्यश्वरीताराधारणी	...	...	...	३०८
151.	शुक्लप्रज्ञापारमितासाधनम्	...	...	...	३१०
152.	कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम्	...	...	...	३१२
153.	पीतवर्णसङ्गिमप्रज्ञापारमितासाधनम्	...	...	...	३१३
154.	सितप्रज्ञापारमितासाधनम् (कुलस्य सङ्गदत्तपुत्रस्य)	...	...	...	३१३
155.	शुक्लप्रज्ञापारमितासाधनम् (पद्मवर्धनस्य)	...	...	...	३१५
156.	कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम्	...	...	...	३१७
157.	प्रज्ञापारमितासाधनम्	...	...	...	३१८
158.	कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम्	...	...	...	३२०
159.	प्रज्ञापारमितासाधनम् (आचार्य-असङ्गस्य)	...	...	...	३२१
160.	[प्रज्ञापारमितास्तुतिः]	...	...	...	३२५
161.	वज्रसरस्वतीसाधनम् (श्रीधरस्य)	...	...	...	३२६
162.	महासरस्वतीसाधनम्	...	...	...	३२८
163.	वज्रसरस्वतीसाधनम्	...	...	...	३३०
164.	[वज्रसरस्वतीसाधनम्] (मनोरथरक्षितस्य)	...	...	...	३३१
165.	वज्रवीणासरस्वतीसाधनम्	...	...	...	३३५
166.	वज्रशारदासाधनम्	...	...	...	३३७
167.	वृषायमारीतन्त्रोद्धृतं वज्रसरस्वतीसाधनम्	...	...	...	३३८
168.	वज्रसरस्वतीसाधनम्	...	...	...	३४०
169.	भृकुटीसाधनम्	...	...	...	३४१
170.	भृकुटीसाधनम्	...	...	...	३४२

साधनमाला ।

1.

ॐ नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वेभ्यः ।

श्रीमत्तिसमयं वन्दे सर्व्वसम्पत्सुखोदयम् ।
भवदुर्गतिखिन्नानां चिन्तारत्नमिवाद्भुतम् ॥
अस्यैव साधनं सम्यक् पूर्वाचार्यैरिहोदितम् ।
किन्तु विस्तरभौरुणा संक्षिप्तमुपदिश्यते ॥

इह खलु श्रीतिसमयराजे महातन्त्रराजे महातन्त्रे^१
मन्त्रमण्डले रजोमण्डले^२ वा विधिवत्सन्नाधिकारो मन्त्रौ
तदुक्तसमयसम्बरस्थः पूर्व्वसेवां चिकीर्षुः पर्व्वता-
रण्यादिषु गुहागृहारामलयनादिषु वा विविक्तविजनेषु
मनोरमेषु वसन् आदौ तावदिमां मूलविद्यां बुद्धप्रति-
माया अग्रतो^३ मण्डलकं^४ पुष्पाभिकीर्णं कृत्वा प्रणम्य
बोधिचित्तमुत्पाद्य सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वेभ्य आत्मानं निर्यात्य
तत्प्रणामालम्बनं^५ जापमभ्यसन्^६ सहस्रं जपेत् । ततः
सर्व्वमन्त्राणां लक्षजापः^७ कृतो भवति । सर्व्वरक्षादि-
मन्त्राश्चास्य सिद्धा भवन्ति । तत्रेयं विद्या—

^१ A reads तन्त्रमण्डले ।

^२ रजोमण्डले dropped in all other MSS except N.

^३ A reads ०रान्तद् ० ।

^४ ANa मण्डलम् ।

^५ ANa ०लम्ब ।

^६ ०स्यन् in N.

^७ ANa ०जापम् ।

नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां अमला मलहारका अनन्ताः
ससुताः सर्व्वजिना अंसौमनिष्ठा वरदा^१ मम देन्तुं अत्युदारं
वरमग्र्यं^२ सम सर्व्वदा अनन्तम् । तत्र इमे वज्रपदाः । अरर
असम सम^३ समन्तानन्त धर्म ते खण खण महावीराचले
सम सम असहमहाबले कण कण महावराग्रिके हह हह
वज्रवज्राह्वये धर धर हुं हुं मण्डलं समवला^४ग्रविक्रमे कुरु
कुरु तुरु तुरु सर्व्वथा सर्व्वं हि ज्वल ज्वल अग्रे अग्रिणि हुं
फट्^५ स्वाहा ।

ततः सर्व्वकर्मावरणक्षयार्थं सर्व्वतथागतहृदयं शताक्षरं
तेनैव विधिना अष्टसहस्रं जपेत् । सङ्घर्म्मदूषणानन्तर्यादिकं
कर्मावरणं प्रहीयते । इदं च तत्—

नमस्त्रैयधिकानां तथागतानां सर्व्वत्राप्रतिहतावाप्ति-
धर्म्मतावलीनां ॐ^६ असम सम समन्ततोऽनन्ततावाप्ति-
शासनि हर हर स्मर स्मरण विगतराग बुद्धधर्म्म ते सर सर
समवला हस हस त्रय त्रय^७ गगनमहावर^८लक्षणे^{१०} ज्वल
ज्वलनसागरे स्वाहा ।

ततः स्वपराभ्युदयसाधनाङ्गमेवं पूर्व्वसेवाविधिमनु-
तिष्ठेत् । तत्रादौ प्रातरेवोत्थाय सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वान
स्वामिनो^{११} अध्यासयेत् । एवं प्रणमेत्—

लोकधातुष्वनन्तेषु यावन्तः ससुता जिनाः ।

कायेन मनसा वाचा तान् सर्व्वान् प्रणमाम्यहम् ॥

^१ ANa ०वर ।

^३ ANa असमसमन्ता० ।

^५ ANa ०वराग्र्य० ।

^७ ANa त्रयं ।

^८ ANa महाबल ।

^{११} sic. ANa ०नाध्या० ।

^२ sic. correct form is ददतु ।

^४ ANa ००० ००० ।

^६ ANa फट् फट् ।

^८ ANa त्रयं त्रयं ।

^{१०} ANa रम्भये ।

ततो बोधिचित्तमुत्पादयेत्—

उत्पादयामि सम्बोधौ चित्तं बोधाय देहिनाम् ।

भद्रचर्यां चरिष्यामि सर्व्वसत्त्वहितोदयाम् ॥

ततः सर्व्वविघ्नविनाशार्थमचलहृदयममोघचण्डं^१ वज्र-
मुद्रां बद्ध्वा चिरुच्चारयेत् । तत्रेयं वज्रमुद्रा । दक्षिण-
हस्तमूर्ध्वं प्रसृतं कृत्वा वृद्धाङ्गुष्ठेन तर्जन्यग्रमा^२क्रमेत् ।
शेषा वज्रलक्षणाः । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां चाट्
अमोघचण्ड महारोषण स्फाटय हुँ भ्रमय भ्रमय हुँ चट् हाँ
माँ । स्वस्तिकं च बध्नीयात् । श्लिष्टाङ्गुलिमध्यन्तरमुष्टिं^३
कृत्वा मध्यमे सूच्यौ तर्जन्यौ^४ चाङ्गुष्ठाग्र ईषत्संसक्तो^५
धारयेत् । मन्त्रः । ॐ हर हर महानिमित्त हुँ फट्
स्वाहा ।

ततो मुखशौचादिकं कृत्वा सुखासनोपविष्टः पटपुस्तक-
प्रतिमादीनामन्यतमस्याग्रतो दशदिक्स्थितबुद्धबोधिसत्त्वा-
नवलम्ब्य मुक्ताकुसुमावकोर्णं मण्डलकं^६ कृत्वा पूर्व्ववद्
गायया सर्व्वार्ज्जितः प्रणम्य बोधिचित्तमुत्पाद्य एव सर्व्व-
बुद्धबोधिसत्त्वेभ्य आत्मानं निर्यातयेत् । अहमेवंनामा
सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानामात्मानं निर्यातयामि सर्व्वथा सर्व्व-
कालं प्रतिगृह्णन्तु मां सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वा अधितिष्ठन्तु मां
महाकारुणिका नाथाः सिद्धिवरदायकाश्च^७ भवन्त्विति ।

ततः सर्व्वपापानि देशयेत् । सर्व्वपापान्^८ रागद्वेष-

^१ ANa अमोघचण्ड० ।

^२ N ०न्यग्रया ।

^३ तत्पञ्चन्यौ dropped in ANa.

^४ A इषदं ।

^५ NNa संसक्तं ।

^६ ANa मण्डलं ।

^७ Na ०वलदायका० N ०वरदाका० ।

^८ ANa ०पापानुराग० ।

मोहजान् सार्वकालिकानशेषान्^१ देशयामि यथा बुद्धा भगवन्तो जानन्तीति ।

ततः पुण्यमनुमोद्यम् । सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां ये पुण्य-
ज्ञानसम्भारा लौकिकलोकोत्तरास्त्रैकालिकास्तानग्यानु-
मोदनयाऽनुमोदेया यथा बुद्धा भगवन्तो जानन्तीति ।

ततः पर्य्यङ्कावस्थित इमां समयमुद्रां बध्नीयात् ।
प्रणामाञ्जलिः शिरसि स्थितः समयमुद्रा । मन्त्रः । नमः
सुसिद्धे^३ साधनि अग्रे करुणे वरदे तयि तयि अतिबले
नमोऽस्तु^४ वरसिद्धिदायकेभ्यो^५ महाकृपेभ्यः स्वाहा । अनया
सर्व्वमुद्रामन्त्राणां समयः सन्दर्शितो भवति ।

ततः पूर्व्ववद् वज्रमुद्रां बद्ध्वा अचलहृदयमनुस्मरेत् । नमः
समन्तवज्राणां अचल कालचण्ड साधय^६ हूँ फट् । ततो
वज्रोष्णीषमुद्रां शिरसि न्यसेत्, दक्षिणमुष्टौ अङ्गुष्ठकं
स्थितकं कुर्यात् । मन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां
त्रिशिखायि नमोऽस्तु ते । समन्ता^७ त्रिगुणाचलाग्रधर्मे
विधुनाहि^८ क्लेशदुःखजालान् जगतः सर्व्वसुखान् ददाहि^९
चाशु तत्रेदं त्रिसमये कुरु स्वाहा । अनया मन्त्री
महायानान् परि^{१०} ह्वीयते निर्विघ्नसिद्धिश्च भवति । पुनश्च
महां महारक्षां पञ्चसु स्थानेषु न्यसेत् । महारक्षा
भवति । उत्तानमञ्जलिं कृत्वा कन्यसा^{११} नामिके करमध्ये

^१ N drops अशेषान् ।

^२ N drops ततः..... जानन्तीति ।

^३ ANa नमो ।

^४ ANa ०साधये ।

^५ A समन्तादसमन्ता ।

^६ sic. A ददाहि ।

^७ A ०ङ्गमन्यसा, Na कृतवाना ० ।

^८ ANa सुसिद्ध ।

^९ ANa वरदायिभ्यो ।

^{१०} ANa त्रिशिखोयि ।

^{११} A बन्धुना हि, Na विधुनादि, N विध्वनादि ।

^{१२} A ०मानानुपरि ।

कन्यसा बहिःसूचीषदवनता अनामिका तस्या उपरि
अङ्गुष्ठौ न्यसेत् । मध्यमा सूची^१पूर्वा तस्याः पार्श्वे^२तर्जन्यौ
कुञ्चयित्वा तृतीयपर्वे^३ न्यसेत् । असहा नाम महामुद्रा ।
मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ स्फाटयामहे हुँ फट् ।

ततो महाकवचमुद्रया अजितवज्रया कवचं कुर्यात् ।
कन्यसाङ्गुष्ठौ शङ्कु^४लाकारेण अन्याः संसक्तमूलमध्या^५ग्राः ।
अजितवज्रा । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ^६
वज्रमये वरकवचे हो वज्र वज्र हुँ फट् ।

तदेवं मारादिभिः सुतरामधृष्यो^७ भवति । एवमात्म-
रक्षां कृत्वा स्थानरक्षां कुर्यात् । तत्र वज्रासनमुद्रया
आसनं वज्रमयमधितिष्ठेत् । पर्यङ्कं बद्ध्वा उत्तानवाम-
करस्योपरि दक्षिणकरं निवेशयेदुत्सङ्गे^८ वज्रासनमुद्रा ।
मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ वज्रासने वँ
हुँ फट् ।

ततो वज्रमण्डपमुद्रया स्वस्थानं वज्रमयमधितिष्ठेत् ।
प्रणामाञ्जल्या तर्जनीद्वयमनामिकाद्वयं च मध्य^९पर्वभग्न-
मभ्यन्तरतः प्रवेश्य चतुःस्थूणाकारेण शेषाः सूच्याकारेण
वज्रमण्डपमुद्रा । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ
वज्राग्रभुवने^{१०} मँ हुँ फट् । ततो वज्रप्राकारं तन्मुद्रया
न्यसेत् । उत्तानमञ्जलिं कृत्वा अनामिकाद्वयं मध्ये
न्यस्य मध्यमा सूची तर्जनीयुगलं वज्राकारेण तृतीयपर्वे

^१ सूची dropped in ANa.

^२ ANa हुँ हुँ ।

^३ ANa ०मध्यमा० ।

^४ ANa सुरामधृष्यो ।

^५ ANa मध० ।

^६ ANa पार्श्वित ।

^७ N शंक० ।

^८ ANa हुँ ।

^९ ANa ०दुत्तमाङ्गे ।

^{१०} A ०ग्रभुवनने ।

न्यसेत् अङ्गुष्ठौ च पार्श्वतः^१ । प्राकारमुद्रा । मन्त्रः । नमः
समन्तवज्राणां ॐ हँ हुं वज्रमण्डले बन्ध बन्ध हुँ फट् ।

ततस्तदुपरि वज्रपञ्जरं तन्मुद्रया न्यसेत् । प्रणामा-
ञ्जलेरनामिकायुगलं तर्जनीयुगलं विपरौतपृष्ठभग्नमिति ।
अनामिकातर्जन्योरुपरि चक्रेण तावेव^२ देयौ^३ त एव देये
विपरौतपृष्ठभग्नं मध्यमा सूची तथा कनिष्ठिकाङ्गुष्ठौ ।
पञ्जरमुद्रा । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुं वज्राग्र-
भुवने^४ मुः हुँ फट् ।

ततो वज्रज्वालावहितस्तन्मुद्रया^५ न्यसेत् । अभय-
करस्योपरि वामं संहताङ्गुलीकं दक्षिणेन आमयेत् ।
वज्रज्वाला । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुं वज्र-
ज्वाले^६ हुँ फट् ।

ततः सीमां बध्नीयात् । दक्षिणकरमुष्ट्या^७ तर्जनीमुच्छ्रितां
कृत्वा दक्षिणेन आमयेत् । असीमा नाम सीमाबन्धनी ।
अस्या मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुं महासीमा-
बन्धे बन्ध बन्ध वज्रे वज्रिणि हुँ फट् ।

ततः स एवं कृतरक्षापरिकरः स्वस्थानस्थितेभ्य एव
बुद्धबोधिसत्त्वेभ्यस्तथागतसम्भवमुद्रया अर्धं^८ प्रकल्पयेत् ।
ततस्ते समन्वाहरन्ति सिद्धिवरदायकाश्च भवन्ति । मुष्टि-
करसंस्थानां^९ कनिष्ठिकाभ्यां विकसिताभ्यां तथागत-
सम्भवमुद्रा । मन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां आः
अमलविक्रान्ततेजिनि अरजे स्वाहा । ततो बाह्यगन्धा-

^१ ANa अङ्गुष्ठौ पार्श्वतः ।

^२ A भावेव ।

^३ A देयां ।

^४ ANa भुवन ।

^५ ANa ० हि तन्मुद्रया ।

^६ ANa omit वज्रज्वाले ॐ ।

ANa एष्ट्या ।

^७ ANa अर्धं ।

^८ ANa ० स्थाना ।

द्युपचारा^१सम्भवे^२ अचलवज्रमुद्रया परिशोध्य गन्धादीन्
प्रति प्रति^३स्वमन्त्रैरष्ट वारानभिमन्त्र्य पूजां कुर्यात् । तत्र
गन्धमन्त्रः । नमस्त्वैयध्विकानां सर्वतथागतानां असम-
गन्धोत्तमे भगवति स्फुर^४ हिमं गगनकं महोदये^५सर्वार्थ-
साधनि स्वाहा । पुष्पमन्त्रः । नमस्त्वैयध्विकानां सर्वतथा-
गतानां आवर्त्ता^६वर्त्तमहापुष्पवति स्वाहा । धूपमन्त्रः ।
नमःस्त्वैयध्विकानां सर्वतथागतानां अग्रे अग्रशिखे^७
धूमशिखे^८ स्वाहा । दीपमन्त्रः । नमस्त्वैयध्विकानां सर्वतथा-
गतानां आलन्ते ज्वलन्ते दीपज्योतिशिखे^९ स्वाहा ।
नैवेद्य^{१०}मन्त्रः । नमस्त्वैयध्विकानां सर्वतथागतानां अरर
परर करर बलिदे बलिं ददाहि महाबलि स्वाहा ।
ततो दशदिग्लोकधातुस्थितचित्रपूजाङ्गान्येवं निर्यातयेत् ।
प्रणामाञ्जलिं बद्धा ये असमा अपरिग्रहा दशदिग्लोक-
धातुषु^{११} पूजाङ्गविशेषाः स्थलजा रत्नपर्वतकल्पवृक्षादयो
जलजाः सामुद्ररत्नादयः कनकपङ्कजादयश्च ये चान्ये
सर्वलोकधातुषु दिव्यमनुष्यकाः सर्वरूपशब्दगन्धरस-
स्पर्शादयस्तान् सर्वान् बुद्धबोधिसत्त्वेभ्यो निर्यातयामौत्यु-
दाहरेत् । मनोमयास्तु पूजामेघा^{१२}नेवं प्रवर्त्तयेत् । पूर्ण-
मुद्रां संकुचि^{१३}ताग्रप्रणामाञ्जलि^{१४}लक्षणां बद्धा एवं वदेत् ।
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वाधिष्ठानबलेन समप्रणिधिपुण्यबलेन

^१ N गन्धाद्यं, ANa गन्धाद० ।

^२ ANa ०सम्भव । ^३ The second प्रति is dropped in ANa.

^४ N स्फुरहिमं ।

^५ ANa ०दय ।

^६ N अवर्त्ता ।

^७ ANa ०शिख ।

^८ ANa ०शिख ।

^९ ANa ०शिख ।

^{१०} N निवेद्य० ।

^{११} ANa ०धातु ।

^{१२} ANa ०मोघा ।

^{१३} ANa संकुचिता ।

^{१४} ANa ०लिङ्ग० ।

विद्यामन्त्रबलेन सर्वबुद्धबोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलेषु वरो-
दाराः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याभिर्निर्हता^१ महापूजा-
मेघाः प्रसरन्तामिति चिन्तयित्वा इमां पूजाधिष्ठानकर्त्री^२
महाविद्याराज्ञीमष्टौ वारानुच्चारयेत् । नमः सर्वबुद्ध-
बोधिसत्त्वानां सर्वथा उद्गते स्फुर^३ हिमं गगनकं समन्ततः
स्वाहा ।

ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां विचित्रगुणवर्णसङ्गीति-
मेघसमुद्रा धर्मसङ्गीतिमेघसमुद्राश्च सर्वलोकधातुविशो-
धकाः सर्वत्र प्रवर्तन्तामिति चिन्तयित्वा इमां स्तुति-
सङ्गीतिमेघाभिर्निर्हारकर्त्री^४ विद्याराज्ञीमष्टौ वारानुच्चार-
येत् । नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां सर्वत्र संकु-
सुमिताभिन्नाराशिनि^५ नमोऽस्तु ते स्वाहा । ततः सर्व-
लोकधातुसमुद्रेषु सर्वत्र सर्वसत्त्वात्मभावसमाः सर्वबुद्ध-
बोधिसत्त्वनिर्माणमेघाः सर्वारम्भणेभ्यो निश्चार्य सर्व-
सत्त्वानां सर्वदुःखानि प्रशमयन्तु सर्वलौकिकलोकोत्तर-
सम्पदे यावत् समन्तभद्रकायादिशुद्धिं^६ प्रापयन्त्विति^७
चिन्तयित्वा इमं^८ महाविद्याराजमष्टौ वारानुच्चारयेत् ।
नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां नमोऽस्तु ते महावज्र सर्वसेत्व-
हितङ्ककर तिष्ठ सर्वेषां धर्माणामधिष्ठाय स्वाहा ।
सर्वं चैतत् पूजादिकं मन्त्रादिबलेनावितथं सम्भवतीति
श्रद्धेयम् । कुशलमूलं चैतत् अनुत्तरसम्यक्सम्बोधावेवं परि-
णामयेत् । यथा बुद्धा भगवन्तो अभ्यनुजानन्ति परिणाम्य-

^१ ANa ०रङ्गता ।

^३ ANa ०नाशि० ।

^५ ANa ०वतु इति ।

^७ ANa सर्वधर्मा० ।

^२ ANa स्थल ।

^४ ANa ०कायादि ।

^६ ANa इमां ।

^८ ANa सर्वत्र तत्र ।

मानमेतत् कुशलमूलं तथाहं परिणामयामीत्यनेन पुण्ये-
नाहं समन्तभद्रचर्याया^१ बोधिमभिसम्बुध्य सर्व्वसत्त्वानपि
समन्तभद्रचर्याशुद्धौ प्रतिष्ठापयामीति^२ ।

ततः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वाधिष्ठानप्रतिलम्भार्थं तन्मुद्रां
बद्धा पूर्व्वोक्तं शताक्षरमनुस्मरेत् पञ्चाक्षरं वा । हस्त-
द्वयमन्योन्यदृष्टं संसक्तमूर्द्धमुखाङ्गुलीकं संयोज्य तर्ज्जन्यौ
कनिष्ठिके च शङ्कुलाकारेण मध्यमानामिकासूच्योर्मध्ये^३
अङ्गुष्ठद्वयं सममूर्द्धमुखं धारयेत् शताक्षरमुद्रा । पञ्चाक्षर-
मुद्रा तु सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा तर्ज्जनौ द्वयेनाङ्गुष्ठाग्रं पीडयेत्,
शेषास्तु तथैव सूच्याकाराः । मन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधि-
सत्त्वानां आः वीर हुँ खँ ।

ततः सर्व्वमुद्रासंग्रहभूतं^४ समन्तावभासोष्णीषं^५ धर्मचक्रं
वा बध्नीयात् । प्रसृतसमोत्तानोभयपाणिनाऽनामिके कर-
मध्ये नखेन नखं परिधायाङ्गुष्ठाग्रेण न्यसेत् । कन्यसौ^६
सूच्याकारेण संहताग्रौ तथैव मध्यमे^७ समनखशिखासंसक्ते
मध्यप्रदेशिन्यौ सूच्याकारेण^८ समन्तावभासोष्णीषम् । एवं
तर्ज्जन्यौ संचार्य्य नखेन^९ नखमालभेत मण्डलाकारेण ।
धर्मचक्रमुद्रा । अनयोर्यथाक्रमं मन्त्रः । आः मँ हँ । ॐ
धुन यातय च्छिन्द चक्रेण वज्रिणि हुँ अनयोरन्यतरां बद्धा

^१ ANa ० चर्या ।

^२ N reads सर्व्व सर्व्व० ।

^३ N ० पथेयमिति ।

^४ ANa सकला० ।

^५ ANa ० मध्य ।

^६ तु dropped in ANa.

^७ ANa तर्ज्जनौना० ।

^८ ANa सूच्या० ।

^९ ANa ० भूत ।

^{१०} ANa ० ष्णीष ।

^{११} ANa ० कन्यसौ ।

^{१२} ANa मध्यमा ।

^{१३} ANa drop संसक्ते.....सूच्याकारेण ।

^{१४} ANa ननखं instead of नखेन नखं ।

मन्त्रं सकृदुच्चार्य स्थितो निषण्णो वा जपेत् । मारादिभि-
र्नाभिभूयते, सिद्धिश्चास्याभिमुखीभवति । ततः शीघ्रसिद्ध्यर्थं
तावद् धर्मोदयमुद्रां बद्ध्वा तन्मन्त्रमनुस्मरेत् । वाम-
हस्तेन मुष्टिं बद्ध्वा तर्जनीकनिष्ठाङ्गुष्ठौ च प्रसारयेदूर्ध्वं
धर्मोदयमुद्रा । मन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां आः
सर्व्वथा सर्व्वत्राणके स्वाहा । स्वमुद्रया च मन्त्रं^१ सकृदुच्चार्य
समयं दर्शयेत् । स्वमुद्रा तु यथायोगं वेदितव्या^२ ।

ततः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वप्रणामालम्बनजापमभ्यसनं^३
यथाभिलषितं मन्त्रं न द्रुतं न विलम्बितं असत्सङ्कल्पवर्जितं
मन्त्राक्षरगतचित्तं^४ तवज्जपेत् यावन्न खेदो भवति । तत
उत्थायार्थं^५ गण्डव्यूहादिसूत्राणि तथागतहृदयं सकृदनुस्मृत्य
वाचयेत् । पूजयित्वा अन्ततः प्रणम्य वा भुञ्जीत । भुञ्जता
चानेन मन्त्रेणाहारमष्ट वारानभिमन्त्रितं कृत्वा^६ अग्रपिण्डं
सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वेभ्यो निवेद्य मध्यमाचया भोक्तव्यम् ।
तत्रायं मन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां ॐ बलन्ददे^७
तेजोमालिनि स्वाहा । भुक्तशेषाद् वार्याचलायामोघचण्ड-
हृदयेन सकृदभिमन्त्र्योत्सृष्टपिण्डो दातव्यः । स^८ तत्रानु-
बन्धः सुखसिद्धितां ददाति । भुक्तविश्रान्तश्च पापदेश-
नादिकं कृत्वा सङ्गमराम एव तिष्ठेत् । यदि^९ शक्तो
भवति अपराङ्मयेऽपि सर्व्वमेतत् रक्षादिपरिकरं पूजादिकं
च कृत्वा जपेत्, नो चेत् पूर्वाङ्गकृतमेव रक्षादि^{१०}

^१ ANa मन्त्र ।

^३ N ०भ्यस्यन् ।

^५ ANa उत्थायार्थं ।

^७ ANa बलन्दद ।

^९ ANa अविसक्तो ।

^२ ANa वेदितव्या ।

^४ ANa गतं चित्तः ।

^६ ANa अयं ।

^८ N तत्रानुबद्ध ।

^{१०} ANa रक्षावि ।

अविसर्जितं^१ स्थितमेव दृढमधिमुचार्याचलवज्रमुद्रया
समन्वया विघ्नानुत्सार्य पञ्चाक्षरादीनामन्यतमेन मुद्रा-
सहितेन रक्षां कृत्वा पूजास्तुत्यादिकं विधाय पूर्ववत्
जापं कुर्यात् । विकाले च प्राकारपञ्जरादिकं विसर्ज्य
रश्मिमालिन्या कवचं कुर्यात् । अन्योन्याङ्गुलिस्त्रिष्टा-
मभ्यन्तरमुष्टिं कृत्वा मध्यमे सूच्याकारेण प्रसारयेत् तर्जनी-
युगलं तस्यास्तृतीयपर्वे न्यसेत्, अङ्गुष्ठौ च पार्श्वतः ।
रश्मिमालिनीमुद्रा । मन्त्रः । नमस्त्वैयधिकानां तथा-
गतानां महासमयगतिं गते समते सम सर्व्वथा सत्त्व-
चाणके^२ धर्मधात्वभ्यन्तरसङ्गते स्वाहा । पूर्व्वरात्रापररात्र-
जागरिका च सङ्घर्म्मस्वाध्यायादिना कर्त्तव्या । मध्यमे याभे
मञ्चकरहितायां शय्यायां सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वान् सर्व्वाङ्गतः
प्रणमन्नेव स्वपेत्^३ विज्ञप्तिं च कुर्यात् । अधितिष्ठन्तु मां सर्व्व-
बुद्धबोधिसत्त्वा अनुत्तरसिद्धिवरदायकाश्च भवन्तु सर्व्वोप-
द्रवांश्च प्रशमयन्त्विति । अयमेव च विधिः^४ प्रत्यहं यावत्
पौर्णमास्यां लक्षजापो वा यावद् वा सिद्धिनिमित्तानि
प्रादुर्भवन्ति । ततः पौर्णमास्यादितिथिषु कृतभक्तच्छेदोप-
वासः^५ पोषधसम्बरी पल्लवोपविष्टः कुशण्डिकोपविष्टो
वा चैत्यपटपुट^६ पुस्तकप्रतिमादीनामन्यतमस्याग्रतः^७ कृत-
कुसुमावकीर्ण^८ मण्डलकः कृतरक्षापूजादिपरिकरः पूर्व्व-

^१ ANa स्थितमेव ।

^२ ANa ० चाणक ।

^३ ANa प्रणम ।

^४ ANa ० पासध ।

^५ A ० कृतमुक्त ।

^६ ANa भूम्हा ।

^७ ANa प्रणमेत् न च भयेत् ।

^८ प्रत्यहं dropped in ANa.

^९ ANa चैत्ययत ।

^{१०} N ० वर्ण ।

वद् धर्मोदयमुद्रां बद्धा^१ तन्मन्त्रमनुस्मरेत् । ततः स्वदेवता-
मुद्रां बद्धा तन्मन्त्रं सप्ताष्ट^२ वारानुच्चार्य समयं दर्शयेत् ।

ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वान् प्रणम्य चक्रपूजादिकं गृहीत्वा
समन्तभद्रतथागतकायादि^३ शुद्धिमभिलषन् स्वसमौहित-
सिद्धौ हृदयमाधाय सर्वबुद्धबोधिसत्त्वप्रणामालम्बन-
जापमभ्यसन् सर्वबुद्धबोधिसत्त्वपुण्यज्ञानसम्भारानु-
मोदनाभ्यासचेतनया^४ सन्धारागात् प्रभृति तावत् जपेद्
यावत् अर्द्धरात्रे सूर्योदये वा तच्चक्रादिकं अवश्यं
प्रज्वलति । ज्वलिते^५ चाकाशात् बुद्धोत्पाद इव महा-
निमित्तानि पुष्पवृष्टिदुन्दुभिध्वनिदिव्यघोषतथागतसाधु-
कारादीनि बुद्धक्षेत्रकम्पनादीनि चात्य^६द्भुतानि भवन्ति
सर्वविद्याधरकुलानि च सन्निपतन्ति । तैरभिषिच्यते ।
सर्वलोकधातुषु बुद्धबोधिसत्त्वारारधकः पञ्चाभिन्नः सर्वबुद्ध-
बोधिसत्त्वाभिनन्दितो बोधिसत्त्वचर्याचारी विद्याधरराजो
भवति अनन्तविद्याधरस्त्री^७परिवारः सुखानुयायी न च
तस्मात् कायाङ्गीयते । तेनैव च कायेनानुपूर्वसम्भारोप-
चयतः^८ सर्वबोधिसत्त्वभूमिराक्रामति यावदभिसंबुध्यते
चेति । अन्याश्च बुद्धबोधिसत्त्वदर्शनचिन्तामणिभद्रघटादि-
सर्वलौकिकलोकोत्तरसिद्धयोऽनेनैव विधिना^९ सामान्य-
विषयपटलदृष्टेन वा विधिना तन्त्रमवलोक्य निर्व्वि-
चिकित्सैः साधनीयाः । नियतं सिध्यन्तीत्ययमुपायवतां

^१ N ०दयाम्बधा ।

^३ ANa ०गतकादि० ।

^५ N ज्वलिता ।

^७ ANa ०धरपरि० ।

^९ A विधान ।

^२ A सप्ताष्ट० ।

^४ ANa ०चेतरया ।

^६ A चाद्भुता० ।

^८ A ०यचतः ।

साधनविधिः अनुपायैस्तु यथाशक्ति साधनं कर्तव्यम् । यथोक्ते नाहं शक्त इति नावसादितव्यम्^१ । अन्तत एका-
मप्यात्मरक्षां कृत्वा सीमाबन्धनं च पूजादिकं च चिन्तयित्वा
तन्मन्त्रानुच्चार्य यावदिच्छं जपेत् साधयेद् वा । वीर्यानुरूपं^२
कर्मानुरूपं चावश्यमेव सिध्यति । एकोऽपि त्रैलोक्यं रक्षितुं
क्षमति तन्त्रवचनात् । अमोघसिद्धिश्चायं त्रिसमयराजः
निर्विघ्नसिद्धिश्च । मनीषितविधिरिति पूर्वसेवादिविधि-
रहितं सर्वबुद्धबोधिसत्त्वालम्बनमात्रं कृत्वा जगदर्थचित्तेन
मन्त्रानुष्ठानम् ।

अत्र च येन तेनापि विधिना मनीषितेन वा
मन्त्राः साध्यमानाः सिध्यन्ति । तद्यथा अत्रैवोक्तं
विविक्तविजने स्थाने सङ्गनिकायपरिवर्जिते सत्त्वाननु-
तापिना विनापि पूजया विनापि पटेन विनापि
स्नानादिसमुदाचारेण विनिपतितेनापि साध्यमवश्यं
सिध्यतीति । पुनरुक्तं द्वे चात्यङ्गुते । यथा यथा मन्त्राः
साध्यन्ते तथा तथा अनुरूपा भवन्ति । येन च विधिना^३
योज्यन्ते^४ तेनैव सिध्यन्तीति । पुनरप्युक्तम् —

बोधिचित्तं दृढं^५ यस्य निःशङ्का च मतिर्भवेत्^६ ।

विचिकित्सा न कर्तव्या तस्येदं सिध्यति ध्रुवम् ॥

इति । तस्माद् वीर्यमुत्पाद्य विचिकित्सां विहाय साधयि-
तव्यमवश्यं सिध्यति । अत्र च सिद्धार्थिना^७ समयरक्षणे

^१ ANa नावसीतितव्य, N नावसादितव्यं ।

^२ A ०नुच्चार्यं ।

^३ ANa ०पूजा ।

^४ ANa योज्यन्ते ।

^५ A अतिभवेत् ।

^६ A ०निर्वर्जि० ।

^७ A विना ।

^८ ANa हृदयस्य ।

^९ ANa ०र्थेना ।

- दृढतरयत्नवता भाव्यम् । तन्मूलत्वात् सर्वसिद्धीनां च स च समयः । न सङ्घर्षः प्रतिक्षेप्तव्यः,^१ न गुरुष्वमन्यना कार्या, न मद्यपानं कार्यं, न मच्चशय्या कार्या, न वज्राकारा भक्षणिया न लङ्घनीया इत्येवमादिरवश्यं तन्त्रे ज्ञातव्यः । विस्तरभयात्तु^२ न लिख्यते । स्नातुमिच्छता च त्रिसमयजापिनार्याचलहृदयेनामोघचण्डेनैव वज्रमुद्रायुक्तेन सर्वमृत्तिकादिस्नानीयद्रव्याभि^३मन्त्रणदुष्टोत्सारण-सौमाबन्धादिकं कार्यम् । तेनैव सर्वविघ्नाः प्रशाम्यन्ति ।

॥ इति त्रिसमयराजस्य साधनं समाप्तम्
कृतिरियं पण्डितकुमुदाकरमति^४पादानाम् ॥

^१ ANa प्रतिक्षेप्तव्य ।

^२ Na ०मन्त्रदुष्टो० ।

^३ Na भयात्तेन ।

^४ A ०करपादा० ।

2.

नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैः ।

असमाचलाः समतसारधर्म्मिणः
 करुणात्मका जगति दुःखहारिणः ।
 असमन्तसर्वगुणसिद्धिदायिनो
 अमलाचलाः समवराग्रधर्म्मिणः ॥
 गगनसमोपमकता न विद्यते^१
 गुणलेशरेणुकणिकेऽप्यसौमिके^२ ।
 सदसत्त्वधातुवरसिद्धिदायिषु
 विगतोपमेषु असमन्तसिद्धिषु ॥
 सततामला करुणवेगतोत्थिता
 प्रणिधानसिद्धिरविरोध^३धर्म्मता ।
 जगतोऽर्थसाधनपरासमन्तिनी-
 सततं विरोचति महाकृपात्मनाम् ॥
 न निरोधतां करुणचारिकाकुला^४
 व्रजते^५त्रिलोकि^६वरसिद्धिदायिका ।
 अमितामितेषु सुसमाप्तितां गता^७
 गतिं गतेष्वपि^८अहो सुधर्म्मता ॥
 त्रिसमयेऽयसिद्धि वरदा ददन्तु^९ मे
 वर^{१०}दानताग्रगतितां गताः सदा ।

^१ ANa नैवद्यते ।

^३ A रनिबोध० ।

^४ Na व्रजातो ।

^७ AN ०गतिं ।

^९ AN ददातु ।

^२ ०प्यसौमिके dropped in A

^४ A अचला ।

^६ ANa ०लोकवर० ।

^८ A अ ।

^{१०} A दानाग्र० ।

सकलास्त्रिलोकिवरदाग्रसाधका

नाथास्त्रियध्वगतिका अनावृताः ॥

इति त्रिसमयराजकल्पोक्ता वज्रधरसंगीता स्तुतिः ।

इदं तत् सर्व्वबुद्धानामद्भुत^१गुणविस्तरम् ।
 सिध्यन्ति सर्व्वमन्त्रा वै सकृदुच्चारितेऽपि हि ॥
 अनेन स्तोत्रराज्ञा वै तोषितास्ते तथागताः ।
 ददन्ति विपुलां सिद्धिं कल्पस्थां कल्पचोदिताम् ॥
 दर्शयन्ति च आत्मानं आसेचनकविग्रहम् ।
 वैरोचनमहानाथमक्षोभ्यं रत्नसम्भवम् ॥
 अमिताभं जिनं शुद्धममोघराजं च सर्व्वतः ।
 रसं रसायनं तत्त्वं प्रवदन्ति वराणि^३ च ॥
 अशेषाः सिद्धयो रम्या विपुला अर्थसम्पदः ।
 सर्वाशापरिपूरिं च ददन्ति मनसेप्सिताः ।
 ज्ञानमायुर्बलं वेगं ददन्ति परमं शुभम्^४ ॥

इति । एतदेव स्तोत्रं वज्रमण्डलालङ्कारमहायोग-
 तन्त्रेऽपि सानुशंसं सम्पठितमिति ।

नमो बुद्धाय ।

बुद्धांस्त्रैयधिकान् नत्वा बुद्धपुत्रांश्च भावतः ।
 वक्ष्यामि समयं किञ्चित् श्रीमत्त्रिसमयोदितम् ॥
 न सङ्गर्भः प्रतिक्षेप्यो^५ न सन्त्यज्यः^६ कदाचन ।
 सम्बुद्धा बोधिसत्त्वाश्च न कार्या तेष्वनादृतिः ॥

^१ N ०सद्भुत० ।

^२ Na विपुल० ।

^३ A वरांशि ।

^४ ANa गुरुं ।

^५ N ०लाकार० ।

^६ A बुद्धपत्रश्च ।

^७ ANa ०क्षणाः ।

^८ A सध्याद्यः ।

गुरौ विधेया नावज्ञा न हन्तव्याश्च देहिनः ।
 न स्वयं मन्त्रमुद्राश्च कार्या नाश्याश्च नैव ताः ॥
 मात्सर्यं मद्यपानं च करणीयं न सर्वथा ।
 वज्राकारा न लङ्घ्याश्च^१ भञ्जनीयाश्च नैव ते ॥
 न मच्चशयनं कार्यं न मुद्रादिषु^२ गौरवम् ।
 न बालधर्म्मता कार्या गुरौ वा देवतासु वा ॥
 अभिचारो न कर्तव्यः सुशीलानपराधयोः ।
 न कार्यं करणीयं वा नानुमोद्यं^३ च किल्बिषम् ॥
 संक्षेपात् प्रतिकूलं यत् तन्न कार्यं परात्मनोः ।
 समयोऽयं महाकल्पे श्रीमत्त्रिसमये स्मृतः ॥
 कौकृत्यमाजीवमलं रतिं संगणिकासु च ।
 विचिकित्सकता भूरिः परिष्कारपरिग्रहः ॥
 आलस्यं लीनचित्तत्वं आत्मोत्कर्षादयस्तथा ।
 अन्तरायकरा धर्माः कल्परामेऽत्र कौर्त्तिताः ॥
 दोषैरमीभिर्निर्मुक्तः पूर्वोक्तसमये स्थितः ।
 सर्वसङ्गोज्झितः श्राद्धः स्थिरसम्बोधिमानसः ॥
 जगत्त्रयहितोद्युक्तः वाङ्मनःकायचेष्टितः ।
 सिद्धिं त्रिसमयोक्तेन साधयेद् विधिनेप्सिताम् ॥

[त्रिसमयराजसाधनम् ।]

॥ कृतिरियं पण्डितरत्नाकरगुप्तपादानाम् ॥

^१ A लङ्घाश्च ।

^२ A ०दिष्व ।

^३ Na ०नय० ।

^४ Na ०मोघं ।

^५ ANa ०दिनेप्ति० ।

3.

¹नमः श्राक्यमुनये तथागताय ।

नत्वा सर्वतथागतान् गुणगणाधारान् परार्थं गुरोः
 श्रीवज्रासननामभूषिततनोः संसारदोषग्रहैः ।
 अस्पृष्टवरबुद्धतादमशमं ²तत्साधनं तत्त्वतो
 नानावर्णतथागतादिरचनादेहं ³तथा लिख्यते ॥

ततः पुरतो भगवन्तं वक्ष्यमाणविधिना वर्णभुजादि-
 समन्वितबुद्धं ⁴सर्वतथागतादिसमन्वितं विचिन्त्य पुष्पा-
 दिकं प्रयच्छेत् । ॐ नमो अक्षोभ्याय हुँ ॐ वज्रपुष्पे
 हुँ स्वाहा । प्रत्येकं चारचयं दद्यात् । ॐ नमो वैरोचनाय
 ॐ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमो रत्नसम्भवाय ३ ॐ
 ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमोऽमिताभाय हौँ ॐ
 वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमोऽमोघसिद्धये ४ खँ ॐ वज्र-
 पुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमो लोचनायै ५ लौँ ॐ वज्रपुष्पे
 हुँ स्वाहा । ॐ नमो मामक्यै माँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ
 स्वाहा । ॐ नमः पाण्डुरायै पाँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ
 स्वाहा । ॐ नमस्तारायै ताँ ॐ १० वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा ।
 पुनरप्यक्षोभ्यरूपवज्रासनाय प्रभूतप्रभूततरं पुष्पं
 दद्यादनेनैव क्रमेण । ॐ वज्रधूपे हुँ स्वाहा, ॐ वज्र-

¹ N नमो बुद्धाय, A नमो वचासनाय ।

² C सत्साधनं ।

³ AN तदा ।

⁴ A कथ्यते ।

⁵ सर्वतथागतादिसमन्वितं found only in A ।

⁶ ऊँ dropped in A.

⁷ A वचसम्भवाय ।

⁸ C सिद्धि ।

⁹ C लं ।

¹⁰ ॐ dropped in C.

गन्धे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ स्वाहा, ॐ वज्रदीपे
हुँ स्वाहा, इत्यादिभिः^१ पूजाविधिं कृत्वा मैत्र्यादिभावना-
पुरःसरं ततः स्वहृद्यं^२ कारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तस्योपरि
हुँकारं सुवर्णवर्णं^३ तद्रश्मिनिर्गतान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान्
दृष्ट्वा ततः स्नानं^४ पूजामेघप्रसरैः सम्पूज्य ततः पाप-
देशनां पुण्यानुमोदनां^५ परिणामनां विशरणगमनं
जिनमार्गा^६ श्रयणं बोधिचित्तोत्पादं च कुर्याद् रत्नत्रयं मे
शरणमित्यादिना । ततः शून्यतां विभावयेत् । सर्व-
धर्मान् निःस्वभावरूपान् विभाव्य^{१०} अक्षररूपं बोधि-
चित्तस्वरूपं प्रभास्वरमात्मानं पश्येत् । दृढीकरणार्थं
मन्त्रमुच्चारयेत् ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभाव-
शुद्धोऽहम् । तदेव ज्योतीरूपं^{११} परिणतं चन्द्रमण्डलम् ।
तस्योपरि हुँकारं अकारादिषोडशस्वरपरिवेष्टितं पुनरपि
ककारादिवर्णैः^{१२} परिवेष्टितं शुक्लवर्णं सकलसमस्त-
परिणतं चन्द्रमण्डलरूपं^{१३} विचिन्तयेत् । तस्योपरि हुँका-
राक्षरबीजं^{१४} तत्परिणतं वज्रं पीतवर्णं तच्चापि
वज्रवरटके^{१५} हुँकारं^{१६} समस्तमेतत् परिणम्य वज्रासनरूपं

^१ AN इत्यादि ।

^२ A स्वहृदयम् ।

^३ वर्णं dropped in A ; C वर्णम् ।

^४ ANC read पुण्यादिभिः after स्नानम् ।

^५ A मोघ, Ab मेघम् ।

^६ पुण्यानुमोदनां dropped in A.

^७ जिनम् dropped in ANC.

^८ C ० श्रयात् ।

^९ A विला ।

^{१०} Ab ० वयित्वा ।

^{११} AN ० रूपं तत्परि ।

^{१२} वर्णं dropped in AN.

^{१३} रूपं dropped in AN.

^{१४} ANC ऊँकारम् ।

^{१५} AN ० वरटके ।

^{१६} C समन्तमे ।

सुवर्णवर्णं^१ तस्य चतुर्म्भारासनम्^२ । ते च स्कन्ध^३क्लेश-
मृत्युदेवपुत्रमाराः^४ गौररक्तकृष्णश्यामवर्णाः । यथाक्रमेण
मूर्त्तिमेषां विभाव्य एभिर्मरैः^५ परिघटितसिंहासनं
तस्योपरि विश्वपद्मं वज्रं च तत्र स्थितं भगवन्तं द्विभुजं
वज्र^६पर्यङ्कनिषण्णं सव्यकरं भूस्पर्शमुद्रान्वितं अवसव्य-
मुत्सङ्गस्थितं रक्तवस्त्राच्छादितगात्रं शान्तमात्मानं
विभावयेद् योगी । ततोऽहङ्कार^७मुत्पादयेत् । ॐ धर्म-
धातुस्वभावात्मकोऽहम् । ततो भगवतो दक्षिणे^८ मैत्रेयं
बोधिसत्त्वं गौरवर्णं^९ द्विभुजं जटामकुटधारिणं सव्य^{१०}गृहीत-
चामररत्नं अवसव्येन^{११} नागकेशरपुष्पच्छटाधारिणं
तथा वामे लोकेश्वरं बोधिसत्त्वं शुक्लवर्णं^{१२} दक्षिणे गृहीत-
चामररत्नं वामेन कमलधारिणं^{१३} भगवन्मुखं व्यव-
लोकयन्तौ^{१४} तौ^{१५} भावयेत् ।

पश्चात् षडङ्गन्यासं कुर्यात् । भगवतो^{१६} चक्षुषोरु-
भयोश्चन्द्रमण्डलं तदुपरि शिक्कारं शुक्लवर्णं, श्रोत्रयोश्चन्द्र-
मण्डलोपरि जङ्कारं नीलवर्णं, नासापुटयोश्चन्द्रमण्डलोपरि
खङ्कारं पीतवर्णं, जिह्वायां चन्द्रमण्डलोपरि गङ्कारं
रक्तवर्णं, ललाटचन्द्रमण्डलोपरि स्कङ्कारं श्यामवर्णं, स्तन-
द्वये^{१७} चन्द्रमण्डलोपरि सङ्कारं शुक्लवर्णं इति षडङ्गन्यासं

^१ वर्णं dropped in N.

^२ A स्कन्द० ।

^३ Ab ०सनस्योपरि ।

^४ ANC ऊङ्कारं ।

^५ गौरवर्णं dropped in A.

^६ ANC ०सव्ये ।

^७ AN ०कयन्तौ ।

^८ ANC भगवतश्चक्षु० ।

^२ Ab ०म्भारैरासनं ।

^३ Ab ०मारं ।

^४ AAb पर्यङ्क० ।

^५ C मैत्रियं ।

^६ AN सव्ये ।

^७ C ०धारिणं ।

^८ तौ only in Ab.

^९ A तन्त्रमध्ये, NC स्तनमध्ये ।

विभाव्य, ततः स्वहृदि चन्द्रमण्डले हुँकारपरिणत^१ वज्रं तद्वज्रवरटके चन्द्रमण्डलोपरि हुँकारं तत्सर्वं परिणाम्य^२ ज्ञानसत्त्वं समय^३ सत्त्ववद् विचिन्तयेत् ।

ततः शिरसि चन्द्रमण्डलं तस्योपरि उँकारपरिणतं चक्रं शुक्लवर्णं तन्मध्ये चन्द्रस्थउँकारं चेति^४ भगवतः कायविशुद्धिभावना । कण्ठे चन्द्रमण्डलं तस्योपरि आः-
कारपरिणताष्टदलपद्मं रक्तवर्णं तन्मध्ये^५ चन्द्रमण्डलस्य आःकारमिति भगवतो वाग्विशुद्धिभावना । नाभेरुद्धं चन्द्रमण्डलं तस्योपरि हुँकारपरिणतं वज्रं कृष्णवर्णं तन्मध्ये चन्द्रमण्डलस्य^६ हुँकारमिति भगवतश्चित्तविशुद्धि-
भावना । बुद्धत्वफलदायिनी बुद्धसिद्धिरिति । ततः आकाशस्थितं भगवन्तं^{१०} हृद्दीजरश्मिना आकृष्य जः हुँ वं होः इत्यक्षरचतुष्टयेन पुरतः स्थापयेत् । तस्मै अर्घ्य-
पाद्याचमनं^{११} प्रोक्षणं^{१२} च दद्यात् । पश्चात् क्षीरादिभोजनं प्रयच्छेत् इत्यमृतास्वादो^{१३} विहितः । ततः सर्वबुद्धान नमस्यामीत्यनया स्तुत्या^{१४} स्तुतिं कुर्यात् । ततो ज्ञानसत्त्वेन सह समयसत्त्वमेकैकृत्य समयस्त्वं समयस्त्वं^{१५} समयमहं ॐ आः हुँ^{१६} इत्यनेन मन्त्रेणाद्वयं कुर्यात् । पश्चाद्

^१ Ab ०णतं वच्च ।

^२ AN ०णम्य ।

^३ C सत्त्वम्बि० ।

^४ A चिन्तं ।

^५ ANC मण्डलस्योपरि ।

^६ AN आकार० ।

^७ A तन्मध्ये ।

^८ Ab omits आःकारमिति.....०मण्डलस्य ।

^९ A ०मण्डल ।

^{१०} N हृदयबीज, C रश्मिना Ab हृद्दीजार्चिषा ।

^{११} N ०द्यासनं, C ०द्याचमं ।

^{१२} AC प्रोक्षं ।

^{१३} A ०ताम्बादौ ।

^{१४} स्तुत्या dropped in AN.

^{१५} N adds a third समयस्त्वं ।

^{१६} ॐ dropped in N.

भावनाखिन्नो जपं कुर्यात् । ॐ आः वज्र हुँ स्वाहा
इति जपमन्त्रः । पश्चात् सम्यक्सम्बोधौ पुण्यं परिणाम्य
विसर्ज्य^३ विहरेत् यथेच्छयेति । अनेन पुण्येन सर्व-
सत्त्वास्तथागतज्ञानप्राप्ताः शीघ्रं भवन्तु ।

॥ वज्रासनभट्टारक^४साधनोपदेशविधिः परिसमाप्तः ॥

4.

पूर्वोक्तेन^५ विधानेन शून्यताभावनानन्तरं चन्द्र-
मण्डले नीलं हुँकारमकारादिसितषोडशस्वर^६परिवेष्टितं
ततः सितककारादिचतुस्त्रिंशद्वज्रनपरिवेष्टितं सर्वमेत-
त्परिणाम्य चन्द्रमण्डलं तदुपरि पुनस्तदेव बीजं
तत्परिणामेन पीतवज्रं तद्वरटकेऽपि तद्बीजं सर्वमेतत्
परिणाम्य श्रीमद्वज्रासनबुद्धभट्टारकमात्मानं भूटिति
निष्पादयेत् । द्विभुजैकमुखं पीतं चतुर्भारसंघटितमहा-
सिंहासनवरं, तदुपरि विश्वपद्मवज्रे वज्रपर्यङ्कसंस्थितं
वामोत्सङ्गस्थितवामकरं^७ भूस्पर्शमुद्रादक्षिणकरं बन्धूकरा-
गारुणवस्त्रावगुण्ठिततनुं सर्वज्ञप्रत्यङ्गासेचनकविग्रहं
विचिन्त्य ॐ धर्मधातुस्वभावात्मकोऽहमिति अद्वयाह-

^१ AC ऊं फट् ।

^२ A व्यं ।

^३ Ab विसर्जयित्वा ।

^४ सर्वं dropped in Ab.

^५ C ०सामध्ये ।

^६ N पूर्वोक्तवि० ।

^७ A षोडशस्वर० ।

^८ A तस्त्रिंश० ।

^९ A न्यस्त० ।

^{१०} AN विष्णो० ।

^{११} C भूस्पृश० ।

ङ्कारं कुर्यात् । तदनु भगवतो दक्षिणे मैत्रेयं^१ बोधिसत्त्वं
सुवर्णगौरं द्विभुजं जटामकुटधारिणं गृहीतचामरदक्षिण-
कारं नागकेशरपल्लवधरं^२ वामकरम् । तथा वामे लोकेश्वरं
बोधिसत्त्वं शुक्लं जटामुकुटिनं^३ चामरधारिदक्षिणभुजं
कमलधारिवामकरम् । एतद्वयं भगवन्मुखमभिवीक्ष्यमाणं
पश्येत् । ततः षडङ्गन्यासं^४ कुर्यात् । भगवतश्चक्षुषोश्चन्द्रस्थ-
सितक्षिंकारं श्रोत्रयोश्चन्द्रस्थनीलजङ्कारं ततो^५ नासापुटे
चन्द्रस्थपीतखङ्कारं जिह्वायां चन्द्रस्थलोहितगङ्कारं ललाटे
चन्द्रस्थहरितक्षङ्कारं स्तनान्तराले चन्द्रस्थसितसङ्कारं ।
ततो हृदि चन्द्रस्थ^६ हुङ्कारजवज्रं तद्वरटकेऽपि सचन्द्रहुङ्कारं,
कण्ठे चन्द्रमण्डले आःकारजपद्मे चन्द्रस्थ^७ आःकारमिति
वाग्विशुद्धिभावना । शिरसि चन्द्रे सितॐकारजाष्टारचक्रे
चन्द्रस्थॐकारमिति कायविशुद्धिभावना । नाभेरूर्ध्वे
चन्द्रस्थसवज्रहुङ्कारमिति चित्तविशुद्धिभावनेति । ततो
हृद्बीजसमाकृष्टज्ञानसत्त्वमर्थपाद्या^८ दिनानाविधपूजासन्त-
र्पणस्तुतिप्रणामपूर्वकं समयसत्त्वेन सहैकीकृत्य ॐ
समयस्त्वं समयस्त्वं समयमहं ॐ आः हुं इति मन्त्रेणा-
द्वयाहङ्कारमुत्पादयेत् । ततो भावना^९ खिन्नो मन्त्रं जपेत् ।
ॐ आः वज्र हुं स्वाहा ।

॥ इति वज्रासनसाधनं समाप्तम् ॥

१ C मैत्रियं ।

२ C ० पल्लवामर० ।

३ A चामरकरं ।

४ A जटमुकुटि ।

५ C कुर्वीत ।

६ A ० चन्द्रस्थितं ।

७ N ततो पुटे ; A omits ततो ।

८ A चन्द्रजङ्कार० ।

९ A चन्द्रमरुत ।

१० A चन्द्र वाः० ।

११ C ० पाद्यनाना० ।

१२ C ० खीनो ।

5.

नमो व्रत्तासनाय ।

आदौ मुखादिशुद्धिं विधाय स्वहृद्यकारपरिणतचन्द्रे
 पीतहुंकारं पश्येत् । तत्किरणैराकृष्य गुरुबुद्धादीन् पूजयेत् ।
 ततोऽपि पापदेशनादिकं विधाय शून्यतां चामुखीकृत्य
 तन्मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । ततः पूर्वप्रणिधानसंचोदनया^१
 रूपकायमभिनिर्मापयेत् सत्त्वार्थविधये । शशिमण्डलमध्ये
 पीतहुंकारं पश्येत् अकारादिसित^२षोडशस्वरवेष्टितम्,
 ततोऽपि बहिः सितककारादिवर्णसमूहैर्वेष्टितं तत्सकल-
 परिणतं शशिमण्डलमकलङ्कमवलोक्य सव्यकरेण भूस्पर्श-
 मुद्रं उत्सङ्गास्थितावसव्यहस्तं काषायवस्त्रावगुण्ठनं नील-
 गौरैररक्तश्यामचतुर्म्मारोपरि विश्वपद्मवज्रावस्थितं शान्तं
 लक्षणव्यञ्जनेनान्वितगात्रम् । तस्य भगवतो दक्षिणे मैत्रेय-
 बोधिसत्त्वं गौरं द्विभुजं जटा^३मुकुटिनं सव्यकरेण चामर-
 रत्नधारिणं अवसव्येन नागकेशरपुष्पच्छटा^४धारिणम् । तथा
 वामतो लोकेश्वरं शुक्लं दक्षिणकरेण चामरधरं^५ वामकरेण
 कमलधरम् । भगवन्मुखावलोकनपरौ च तौ भावयेत् । ततः
 षडङ्गन्यासं कुर्यात् । भगवतश्चक्षुषोश्चन्द्रस्थितशुक्ल^६क्षिंकारं,
 श्रोत्रयोः शशिमण्डलावस्थितं जंकारं नीलं, नासापुटे

^१ AN ०चोदना ।^२ ०सितः dropped in N.^३ A ०सहस्रे ।^४ C drops ०गौर.....०बोधिसत्त्वं^५ A ०मुकुटिनं ।^६ A ०च्छत्र० ।^७ A drops वामकरेण कमलधरं ।^८ A स्थितश्चक्र० ।

चन्द्रस्थपीतखँकारं, जिह्वायां चन्द्रस्थं रक्तगँकारं, ललाटे चन्द्रस्थं श्यामस्कँकारं, स्तनमध्ये चन्द्रस्थशुक्लसँकारं चिन्तयेत् । तदनु ज्ञानसत्त्वभावनां कृत्वा शिरसि चन्द्रमण्डलोपरि ॐकारजं सितमष्टारचक्रं तदुपरि चन्द्रस्थं ॐकारं, कण्ठे चन्द्रोपरि आःकारजमष्टदलपद्मं तन्मध्ये चन्द्रस्थं आःकारं, हृदि चन्द्रस्थहुँकारजं वज्रं स्वबीजगर्भं कायवाक्चित्तविशुद्ध्या च एतदेवं भावयेत् । इति भगवन्तमाखेदं यावद् भाषयित्वा मन्त्रं जपेत् । तत्रैव मन्त्रः । ॐ आः वज्रं हुँ स्वाहा ।

॥ इति वज्रासनसाधनं समाप्तम् ॥

^१ C झंकारं ।

^२ A आकारं ।

^३ A वज्रसत्त्व ।

^४ AN आकारं ।

^५ A एवञ्चयं ।

6.

आर्यषडक्षरौमहाविद्यायै नमः^१ ।

आदौ तावन्मन्त्री सुखासनोपविष्टः मुखशौचादिकं कृत्वा ^२स्वहृदि चन्द्रस्थसितह्रीःकारविनिर्गतरश्मिभिर्गुरु-बुद्धबोधिसत्त्वान् पुरतो बुद्धादीन्^३ दृष्ट्वा सम्पूज्य विशरण-गमनादिकं^४ कुर्याद् रत्नत्रयं मे^५ शरणमित्यादिना । यावन्तः सत्त्वाः सत्त्वसंग्रहेन संगृहीताः अण्डजा वा जरायुजा वा ^६संस्वेदजा वा आपपादुका वा रूपिणो वा अरूपिणो वा संज्ञिनो वा असंज्ञिनो वा नैवसंज्ञाना-संज्ञिनो वा यावत् कश्चित् सत्त्वधातुः प्रज्ञप्यमानः प्रज्ञप्य ते^७ सर्वे मया अनुपविशेष^८निर्व्वर्णधातौ प्रतिष्ठापयि-तव्या इति । ततः ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभाव-शुद्धोऽहं इति वारत्रयमुच्चारयेत्^९ । तदनु श्रान्यतां मुहूर्त्त-मालम्बयेत्^{१०} । तदनन्तरं^{११} स्वहृदये^{१२} सितपद्मोपरि चन्द्र-मण्डलं तस्योपरि सितह्रीःकारं ततो निश्चरद^{१३}नेकरश्मि-शतसहस्रं ध्यात्वा तेन सर्वसत्त्वानामशेषा^{१४}नादिकाल-^{१५}सञ्चितं रागादिक्लेशसमूहं सत्त्वानां विशोध्यन्ते^{१६} । तत्

^१ This *Namaskāra* is given only in Ab.^२ स्वहृदि.....पुरतो is dropped in Ab and B.^३ बुद्धादीन् dropped in ANC.^४ A शरणादिकं ।^५ A ०त्रयशरणं ।^६ A सखं ।^७ N यावान् ।^८ ते dropped in NC.^९ A अनुपविशेषेण ।^{१०} Ab ० चार्थ ।^{११} Ab मुहूर्त्तमात्रं ध्यात्वा ।^{१२} Ab तदनु ।^{१३} ABNC हृदये ।^{१४} Ab ततोऽनेकं ।^{१५} ABNC तेनाशेषां ।^{१६} A अन्वित ।^{१७} AB विशोध्य तत् ।

पुनस्तत्रैव प्रवेशयेत्^१ । तत्पपरिणतमात्मानं लोकेश्वररूपं
सर्वालङ्कारभूषितं शुक्लवर्णं चतुर्भुजं वामतः पद्मधरं,
दक्षिणतो अक्षस्तत्रधरं, अपराभ्यां हस्ताभ्यां हृदि संपुटा-
ञ्जलिस्थितं ध्यायात्^२ । दक्षिणे मणिधरं तद्वद्वर्णं भुजा-
न्वितं पद्मान्तरोपरिस्थं वामे तथैव अपरपद्मस्थां^३ षड-
क्षरीं महाविद्याम् । ततः ॐ महासुख वज्रसत्त्व जः हुँ वँ
होः^४ मुरतस्त्वं अलललललहोः अः अः अः अः इत्यधिष्ठान-
मन्त्रं^५ राजमुच्चारयेत् । एवं ध्यात्वा^६ ततो लोकेश्वरात्म-
हृदयं^७ चन्द्रमण्डलादक्षस्तत्राकारं शुक्लवर्णं मुखेन निर्गत्य
नाभौ प्रविशन्तं चक्रं^८ भ्रमणयोगेन इमं^९ मन्त्रराजं सर्व-
बुद्धहृदयचिन्तामणिकल्पं पश्येदनिमित्तयोगेन । ततो जपं
कृत्वा^{१०} भ्रमणप्रवेशनादिकं प्राप्याचिरेणैव^{११} कालेन आह्वः
^{१२} कृपावान् गुरुभक्तो योगी सिध्यति ।

ॐ मणिपद्मे हुँ इति^{१३} जापमन्त्रः । तत उत्थानकाले
इमं मन्त्रराजं^{१४} मुच्चार्योत्तिष्ठेत् । ॐ वज्रसत्त्व समयमनु-
पालय^{१५} वज्र^{१६} सत्त्वत्वेनोपतिष्ठ, हृदो मे भव, सुतोष्यो मे भव;

^१ A प्रवेशस्तत् ।

^२ ध्यायात् omitted in Ab.

^३ A तद्वर्णं N तत्तद्वर्णं ।

^४ A पद्मस्था ।

^५ A हाः ।

^६ Ab मन्त्रमु ।

^७ Ab ध्यानं कृत्वा ।

^८ AN ० हृदये ।

^९ A ० भ्रमणं ।

^{१०} AC इयं, Ab इदं ।

^{११} A भ्रमणावेगेना०, BN भ्रमणावेष्टना० ।

^{१२} A प्राप्यादि० ।

^{१३} A क्रिया० ।

^{१४} इति dropped in ANC.

^{१५} A मुच्चारयेति० ।

^{१६} A ० पालयन् ।

^{१७} A ० सत्त्वो तेनो० ।

सुपोष्यो मे भव, अनुरक्तो मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ,
सर्वकर्मसु च मे चित्तं श्रेयः कुरु, हुँ हहहह होः भगवन्
सर्वतथागतवज्रमा मे मुञ्च वज्रीभव महासमयसत्त्व
आः । एवमुक्त्वा यथासुखं विहरेदिति ।

॥ आर्यषडक्षरीमहाविद्यासाधनं समाप्तम् ॥

7.

पद्मकुलोद्भवं नाथं सर्वज्ञकृतमौलिनम् ।

प्रणम्य साधनं^२ वक्ष्ये सर्वरोगविनाशनम् ।

प्रथमं तावदाचार्यानुगता^३ सिद्धिः—

‘तस्माच्च सर्वभावेन गुरुं पूजयेद् यत्नतः ।

गुरुणा परितुष्टेन^४ कर्मसिद्धिः प्रजायते ॥

मण्डलप्रविष्टस्य सिद्धिरनुज्ञाता च सर्वथा ।

स्वसमयसम्बरं रक्षयन् सिध्यते ध्रुवम् ॥

मुखशौचादिपूर्वकं देवगृहे पटादिगतभट्टारकमवतार्य
स्वहृदये ‘आद्यक्षरेण चन्द्रमण्डलं तस्योपरि अष्टमस्य
चतुर्थकं बीजं सप्तमद्वितीयेना^५सनं प्रथमचतुर्थेन मण्डितं
षोडशेन संयुक्तं शुक्लवर्णं मनोरमं ततो विश्वरश्मौन्नि-
श्चार्य्य तै रश्मिभिर्निष्पन्नान् गुरुन् सबुद्धमूर्तौन् दृष्ट्वा
पूजयित्वा अभिवन्द्य चानेन मन्त्रेण ॐ वज्रपुष्पे हुँ,
ॐ वज्रधूपे हुँ, ॐ वज्रदीपे हुँ, ॐ वज्रगन्धे हुँ,
ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ ततो—

^१ AN हो ।

^२ C सालं ।

^३ A चार्यान् गता ।

^४ The metre in both these *Ślokas* is faulty.

^५ A प्रतिपद्ये न ।

^६ A आद्याद्य० ।

^७ AC द्वितीय ना० ।

रत्नचयं मे शरणं सर्व्वं प्रतिदिशाम्यधम् ।
अनुमोदे^१ जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥
आबोधेः शरणं यामि बुद्धं धर्म्मं गणोत्तमम् ।
बोधौ चित्तं करोम्येष स्वपरार्थप्रसिद्धये ॥

उत्पादयामि परमं वरबोधिचित्तं
निमन्त्रयामि बहुसर्व्वसत्त्वान् ।
इष्टां चरिष्ये वरबोधिचारिकां
बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

इति । प्रणिधिपूर्व्वकं सर्व्वधर्म्मनैरात्म्यं भावयेत् अनेन
मन्त्रेण । ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।
बीजं मायोपमाकारं^२ चैधातुकमशेषतः ।
दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि^३ सर्व्वतः ।
न चोपलभ्यते चैव सर्व्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इत्यधिमुच्य । ततोऽनादिकालीनमसत्कल्पनाबीजमप-
नौय स्वभावमधिमुच्चेत्^४ । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहम् । ततः पूर्व्वोक्तबीजनिष्पन्नं पद्मं
तस्योपरि ह्रीःकारं तत्सर्व्वं^५ निष्पन्ने सति श्रीमल्लोक-
नाथं वज्रपद्मगर्भचन्द्रस्थं वज्रपर्य्यङ्कं शशिप्रभं कुन्देन्दु-
वर्णमुज्ज्वलं जटामकुटधरं शान्तं अमिताभकृतशेखरं^६
व्याघ्रचर्म्मनिवसनं चतुर्भुजं नानालङ्कारभूषितं, दक्षिणे-

^१ A ०मोघं ।

^२ A ०मोघ ।

^३ In A instead of these two lines we have उत्पादं यामी
अहम् । In the same *Śloka* N reads अहं instead of गच्छ ।

^४ N adds विचिन्त्य after मायोपमाकारं ।

^५ A माया ति० ।

^६ A ०मुचेत् ।

^७ C तसव ।

^८ A धौमन् ।

^९ A ०कशेखरं ।

करे अक्षमालाधरं, वामकरे^१ पद्ममणिविभूषितं, द्वौ हस्तौ संयुक्तौ सर्वराजेन्द्रमुद्रा हृदि संस्थितं ततोऽहङ्कारं कुर्यात् अहमेव लाकेश्वर इति । ततो ज्ञानसत्त्वमाकृष्य यथोपदेशतः स्वमन्त्रेणार्थपाद्यादिकं दद्यात् । समाजमुद्रया एकौकृत्यानेन मन्त्रेण सह विन्यसेत् । ॐ सुरतवज्र अललललहोः समयस्त्वं समयस्त्वं समयमहम् । यथोपदेशतो अभिषेककवचपट्टबन्धाधिमोक्षणसमतालपूजास्तुतिं च कृत्वा भावनापूर्वकं जपं कुर्यात् । स्वहृदि^२ चन्द्रोपरि षडक्षरं प्रदीपमालामिव गृहान्तरद्योतिनीं पश्येत् । मन्त्रः^३ ॐ मणिपद्मे हुँ । अक्षरलक्षं जपेत् । ततो द्वितीयतृतीयेन विगतकल्मषो भवति, पञ्चानन्तर्यकारिणोऽपि कोटिजापेन सिद्ध्यति । तत उत्थातुं कामोऽर्थादिकं दत्त्वा विशिष्टाहङ्कारेण विहरेत् । चतुःसन्ध्यं जपित्वा कुशलमूलं परिणम्याभिप्रेतसिद्धये अर्द्धरात्रौ^४ ज्ञानसत्त्वं विसर्ज्य^५ शताक्षरं चोच्चार्य कायवाक्चित्तरक्षां च कृत्वा यथासुखं विहरेदिति । यदि रोगादिनाशयितुं इच्छति तदा यथोपदेशतः पुष्यनक्षत्रेणापतितगोमयेन भट्टारकस्याग्रतश्चतुरसं मण्डलकं कुर्यात् । अभिप्रेतषडक्षरविदर्भितं^६ मष्टोत्तरशतं जपेत् । घण्टासेन सिध्यति न^{१०} संशय इति ।

॥ कारणडव्यूहान्नायेन रचितं साधनं समाप्तम् ॥

^१ AN चामर ।

^२ स्वहृदिन्द्रो ।

^३ मन्त्रः dropped in A.

^४ A ० तुमामा ० ।

^५ A ० ण्याभिज ० ।

^६ A दूर्द्धरात्रौ ।

^७ A विरुद्ध ।

^८ A यथोय ० ।

^९ A ० मष्टोत्तर ० ।

^{१०} A वशंसय, C शताय ।

8.

पूर्वविधानेन चन्द्रमण्डलं सप्ततृतीयकं बीजं त्रयो-
दशाक्रान्तं इन्दुविन्दुविभूषितं तेनैव निष्पन्नं श्रीमल्लोक-
नाथं जटामकुटधरं शान्तं चन्द्रांशुमिव निर्मलं सर्वा-
लङ्कारभूषितं वामेन पद्मधरं दक्षिणे वरदं पद्मचन्द्रा-
सनस्थं भावयेत् । हस्तद्वयेन मुष्टिं कृत्वा मध्यमपद्म-
संकोचमिव अनया मुद्रया मुद्रयेत् । ततो जापं
कुर्यात् ॐ मणिपद्मे हुँ । अक्षरलक्षणे विगतकल्मषो
भवति, द्वितीये तृतीये स्वप्नानि^१ पश्यति, पञ्चानन्तर्य-
कारिणोऽपि कोटिजापेन सिध्यति ।

॥ श्रीमल्लोकनाथसाधनं समाप्तम् ॥

9.

ह्रीःकारज्ञाननिष्पन्नो हालाहलो महद्वपुः ।
त्रिनेत्रं त्रिमुखं चैव जटामकुटमण्डितम् ॥
अर्द्धचन्द्रधरं देवं कपालकृतशेखरम् ।
जिनबिम्बजटान्तःस्थं सर्वाभरणभूषितम् ॥
सितारविन्दनिर्भासं शृङ्गारादिरसान्वितम् ।
षड्भुजं हसितं^२ वक्त्रं व्याघ्रचर्म^३सुवाससम् ॥

^१ मध्यसं० ।

^२ A हालाहलो ।

^३ A सङ्घितं ।

^४ A त्वप्राणि ।

^५ C महावपुः ।

^६ C ० चर्मशसवासनं ।

दक्षिणे करे वरदं द्वितीये चाक्ष^१मालिकम् ।
 तृतीये शरनर्त्तनं वामे पद्मविभूषितम् ॥
 द्वितीये कुचधरं चैव तृतीये धनुरेव च ।
 दक्षिणे त्रिशूलं चैव सर्पेण परिवेष्टितम् ॥
 वामे पूर्णकपालं तु पुष्पैर्नानासुगन्धिभिः ।
 रक्तपद्मस्थितं चैव ललिताक्षेप^२संस्थितम् ॥
 रत्नाचलगुहान्तःस्थं भावयेद् योगचिन्तकः ।
 स्फुरद्भुजमयैर्विम्बैः^३ विविधैः प्रातिहार्यकैः ॥
 सर्वाहारं तु भुञ्जानो निर्विकल्पसमाधिना ।
 अन्तर्जल्यो जपेन्मन्त्रान् भावयेत् क्रमयोगतः ।
 क्षिप्रं च प्राप्यते बोधिरनुत्तरसुखावहा^४ ॥

॥ सर्वकामप्रसाधनहालाहलपरितोष^५णवज्रा
 नाम समाधिः ॥

^१ A ०मालिका ।

^२ A ०लक्ष्म्ये A ०लक्ष्म्यु ।

^३ A ०ताक्षयः ।

^४ A मयोत्तमै ।

^५ A ०सुखामहा ।

^६ A परितो वनः ।

10.

हृच्चन्द्रे न्यस्य^१ ह्रीःकारं धर्मनैरात्म्यभावनम् ।
 कृत्वा संस्कार्य^२ तस्माच्च रक्तरश्मीन् नभःसमान् ॥
 तैश्च लोकेश्वराकारं जगत् स्थावरजङ्गमम् ।
 कृत्वा सम्बोधिसत्त्वार्थं जातं हृदि प्रवेश्य च ॥
 तं ह्रीःकारं परावृत्य भटिति ज्ञानयोगतः ।
 तं सितं रक्तवर्णं तु पद्मराग^३समद्युतिम् ॥
 पञ्चबुद्धिमकुटधरं^४ हर्षोत्फुल्ललोचनम् ।
 वामतो स्पृष्ट्वा नालं धृत्वा षोडशपत्रकम्^५ ॥
 पद्मं विकाशयन्तं च हृदि दक्षिणपाणिना ।
 मयूरोपरि मध्यस्थे निषण्णं चन्द्रमण्डले ॥
 सत्त्वपर्यङ्कमाभुज्य^६ सञ्ज्ञाररसोत्सवम् ।
 चैत्यान्तःस्थमहाकर्म कूटागारविहारिणम् ।
 भावयेद् वज्रधर्माग्यं^७ नित्यं बोधिमवाप्नुयात् ॥
 भावनाखिन्नो हृच्चन्द्रे न्यस्य मालामिवाविक्षित-
 चित्तो जपेत् । तत्रायं जप्यो मन्त्रः ॐ वज्रधर्म ह्रीः ।

॥ साधनोपायिका संक्षिप्ता वज्रधर्मस्य ॥

^१ A जीःकारं ।

^२ AN संस्कार्यं ।

^३ C ०मयं ।

^४ AN ०सुकुटं ।

^५ N हर्षोत्फुल्ललोचनं । A हर्षोत्फुल्लवनं ।

^६ N ०यन्त्रकं ।

^७ A ०मातुष्य ।

^८ A सञ्ज्ञासार० ।

^९ A ०धर्मयः ।

11.

नमः षडक्षरीलोकेश्वराय ।

सम्यक्^१ परहितोद्युक्तमनसाऽऽलम्ब्य देहिनाम् ।
 निःशेषदुःखापशमं सत्सुखे च प्रतिष्ठितम् ॥
 तन्मना हृदि सञ्चिन्त्य भावयेच्छुभदीधितिम् ।
 तत्प्रभाभिः स्फुरन्तीभिस्तनुं^२ स्वामवभासयेत् ॥
 विश्रम्य विधिवन्मन्त्री संहृत्य सद्वितर्कितः ।
 स्फुटमुच्चारयेन्मन्त्रं श्रुतदीधितिभास्वरम् ॥
 स्वनाभिमण्डलेनैव प्रवेश्य हृदि संहरेत् ।
 इति कुर्वन् चिधा ध्यायात् कायवाक्चित्तशोधनम् ॥
 तत्र स्वदेहसंस्थेन कायादेः शुद्धिमात्मनः ।
 बहिर्गतेन मन्त्रेण प्राणिनां तु^३ विचिन्तयेत् ॥
 दृष्टोच्चारितमन्त्रोत्थं पुरतो देवतात्रयम् ।
 मन्त्रोच्चारणसंहारक्रमात् प्रत्येकमाचरेत् ॥
 विचित्रपूजानिर्म्माणं तन्निष्पादनमेव च ।
 परिपूरिं ततः शुद्धिमिष्टार्थे परिणामनाम् ॥
 मन्त्रजापं ततः कुर्यात् विधिनाऽन्ते जपस्य तु ।
 पूजादि पूर्ववत् कृत्वा देवतां हृदि संहरेत् ॥
 समाधिप्रतिलम्भादौ चतुःसन्ध्यमिमं विधिम् ।
 कुर्वन् लक्षं जपेन्मन्त्री विजनेषु गृहादिषु ॥

^१ AC संरहि० ।

^२ A प्रभातिस्फुरती० ।

^३ A समव० ।

^४ ABN ०लेनैव ।

^५ A प्राणिनाञ्च विचि० ; N प्राणिना शुचि ।

^६ C मन्त्रौर्ध्वे ।

^७ BN तन्निष्पादन० ।

श्वासचिन्तां विना^१ कार्यो जापस्फुरण^२संस्कृतैः ।
 पापक्षयादौ सर्वत्र चतुरस्रं च मण्डलम् ॥
 कारयित्वा पटाद्यस्य पुरो ध्यात्वाथवा विभुम् ।
 मण्डलार्चन^३मर्चां वा कृत्वा कुर्यादमून् विधीन् ॥
 तत्रायं देवताकारोपदेशः —
 पर्यङ्किनं सितं साक्षमालार्जं^४ सम्पुटाञ्जलिम् ।
 दृष्ट्वा विभुं तत्प्रतिमां देवीं वीरासनाश्रिताम् ॥
 आर्यां तु चिन्तयेत् पीतां वामे रत्नच्छटाभृताम्^५ ।
 रिक्त^६सव्यकरां रत्नमौलिं वीरासना^७नुगाम् ॥

॥ इत्यार्यषडक्षरीं महाविद्यालोकेश्वरभट्टारकोपदेश-
 परम्परायातसाधनविधिः ॥

^१ A श्वासनिन्तीपिना ।

^३ A मर्चाया, C मर्चाया ।

^५ A ०च्छत्रा भृतां ।

^७ AC विभुं सना० ।

^९ A ०षडक्षर० ।

^२ A स्फुरणस्कृतैः ।

^४ A ०मालार्जं, C ०मनोज्ञं ।

^६ AC रत्न०

^८ AC इत्याचार्य० ।

12.

कचित्^१ षडक्षरीसाधने भगवान् समणि^२पुस्तकाङ्कित-
पद्मधरः, मणिधरस्तु पुस्तकरहितमणिपद्मधरः, षडक्षरी
तु मणिरहितपुस्तकपद्मधरा । पूजामन्त्रः^३ ॐ लोकेश्वर
पुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा एवं धूपं दीपं^४ इत्यादि बोद्धव्यम् ।
अन्यदेवतायां तत्सम्बोधनं कार्यम् । ज्ञानमण्डलाद्यष्टावयं
मन्त्रः, ॐ महासुख वज्रसत्त्व जः^५ हुं वं होः सुरतत्त्वं
अलललललहोः^६ अः^७ अः अः अः ॥

[षडक्षरीसाधनम्]

13.

नमः खसर्पणां ।

प्रथमं तावन्मन्त्री सुखासनोपविष्टः^८ कृतमुखशौचादिकः
शुचाववकाशे^९ स्वहृदि^{१०} अकारेण चन्द्रमण्डलं विभाव्य
तदुपरि सितह्रीःकारं तद्रश्मिभिराक्षय्याग्रतोऽम्बरे गुरुबुद्ध-

^१ A इति ।

^२ A सपुस्त० ।

^३ ABNC ०मन्त्रास्तु ।

^४ AC नैवेद्यादि ।

^५ AC ०सत्त्वा ।

^६ होः dropped in A.

^७ Ab अः, C अः अः अः ।

^८ Ab drops कृतमुख...०वकाशे ।

^९ AB ०काशे ।

^{१०} A हृदि ।

बोधिसत्त्वादीनानीय हृद्दीजरश्मिसम्भवपूजामेधैः सम्पूज्य
पापदेशनादिकं कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारभावनां च ततः
शून्यतां भावयेत्, ॐ^१ 'शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहमिति चाधितिष्ठेत् । तदनु पूर्ववत् ह्रीःकारं विभाव्य
गगनकुहरे संस्कार्य^२ संहृत्य तदुद्भूतं^३ लोकेश्वरमात्मानं
भावयेत् शीतांशुकोटिप्रभं जटामकुटिनं अमिताभकृत-
शेखरं सर्वालङ्कारविभूषितं 'स्मेरमुखं अर्द्धपर्यङ्केन^४
पद्मचन्द्रासनस्थं दक्षिणेन वरदं^५ वामेन पद्मधरम् ।
दक्षिणपार्श्वे आर्यतारासुधनकुमारौ वामपार्श्वे भृकुटी-
हयग्रीवौ । ततः शिरसि ॐकारं, कण्ठे आःकारं,
हृदि हुँकारमिति सञ्चिन्त्य खेदपर्यन्तं यावत् तिष्ठेत् ।
खेदे तु मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ इत्यार्यखसर्पणलोकेश्वरसाधनम् ॥

^१ ॐ dropped in A.

^२ A संस्कार्य ।

^३ A चात्यद्भूतं, B रतदुद्भूतं ।

^४ C मेव० ।

^५ A ०पर्यङ्किनो ।

^६ AC वामे पद्मं ।

नमः खसर्पणाय ।

अभिमतफलदानोद्भासि'कल्पद्रुमश्रीः

सुगतनय'महाध्वक्षेम'कृतसार्थवाहः ।

भवसमसमभावः सर्व्वभावस्वभावः^६शमयतु जगदंहः^६ सोऽयमभोजपाणिः^६ ॥प्रातर्मुखादिसंशुद्धिं विधाय विजनालये^७ ।हृच्चन्द्रबीजकिरणैः मृदुविष्ट^८ रसंस्थितः ॥

स्वबीजं हृदये ध्यात्वा पूर्व्वेन्दुपरिभास्वरम् ।

संचोद्य^९ तत्करै^{१०} रग्रे समानीय^{११} नभोऽङ्गणे ॥श्रीमत्खसर्प^{१२} णं नाथं गुरुबुद्धौघ^{१३} सत्सुतान् ।

पूजयेद् विविधैः पूजामेघैस्तद्बीजसम्भवैः ।

ततोऽभिवन्द्य^{१४} कुर्व्वीत पापस्य देशनादिकम् ॥

यदनादिमति संसारे संसरता मया कृतमकुशलं
कारितं वा क्रियमाणं वा परेणाभ्यनुमोदितं तत् सर्व्वं^{१५}
भगवतामग्रतो देशयामि ।

संबुद्धबुद्धपुत्रैराय्यैरन्यैश्च यत् कृतं कुशलम् ।

अनुमोद्य तदवशेषं सम्यक् परिणामयामि सम्बोधौ ॥

^१ A ०दानासि, C ०दाडासि ।^३ A ०महाक्षय, C ०महार्थक्षय ।^५ A भुजगदन्तः ।^७ C ०वये ।^९ A संवाद्य ।^{११} AC नभोक्षणे ।^{१३} ANC तत्सुतान् ।^{१५} A भगवतोऽग्रतो ।^२ सुगतनयः ।^४ स्वभावः dropped in C.^६ A ०सम्भोवच्छः ।^८ ANC ०विस्तरः ।^{१०} A तत्किरणैः ।^{१२} A खसर्जनं ।^{१४} C ०भिवन्द्य ।

बुद्धं गच्छामि शरणं करुणामयमुत्तमम्^१ ।
धर्मं च सर्वधर्मेण रसरूपं^२ निरञ्जनम् ॥

मुदितादिभूप्रविष्टं च बोधिसत्त्वगणं^३ तथा निवृत्तिं च कर्तुकामान् बुद्धान् परहितविधानाय चिरस्थितये^४ याचयामि सर्वावरणविमूलनहेतुभूतायां बोधौ चित्त-मुत्पादयामि ससुतसुगतैकमार्गं च आशयविशुद्धा समा-श्रितोऽस्मि । तत एकानेकवियोगादेतत् सकलमेव चलाचलं जगत् शून्यमिति विचिन्त्य ॐ शून्यताज्ञान-वज्रस्वभावात्मकोऽहं इति शून्यतामधितिष्ठेत् । अधिष्ठाय प्रकृतिविशुद्धाः सर्वे इमे धर्मास्तथाहमित्यवलोक्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति पठेत् । ततो विज्ञानमात्रात्मको^५ भावकः पूर्वप्रणिधिसञ्चो-दितः पङ्कारपरिणतविश्ववर्णकमले अकारजं^६ पूर्वशशि-मण्डलं^{१०} ममलं तत्रोपरि ह्रीःकारमतिप्रभास्वरं स्फुरत्^{११}-किरणसमूहव्याप्तनभःस्थलं विभाव्य तत्परिणतं स्वबीज-गर्भं^{१२} नालालङ्कृतं विकचकमलं^{१३} भवलोकायेत् । तत एतत् सकलपरिणतमात्मानं भगवन्तं ध्यायात् हिमकर-

^१ AC ०सुत्तरं ।

^२ AC सर्वधर्मेण रसरूपम् ।

^३ A गतथा ; तथा dropped in Ab.

^४ AC परं ।

^५ AC चिरस्थितयो ।

^६ A ससुगतसुगतमार्गं च, N ससुतसुगतमार्गं च ।

^७ इमे dropped in A.

^८ AN मात्रात्मका ।

^९ Ab ऊँकारः ।

^{१०} AC मण्डलं ।

^{११} N स्फुरत् ।

^{१२} A स्वबीजं भगे ।

^{१३} A विकचकनाल, C विकचनाल ।

कोटिकिरणावदातं देहं ऊर्ध्व^१जटामकुटं अमिताभशेखरं^२
 विश्वनलिननिषण्णं शशिमण्डले अर्द्धपर्यङ्कनिषण्णं सकला-
 लङ्कारधर^३विग्रहं स्मरमुखं द्विरष्टवर्ष^४देशीयं दक्षिणे
 वरदकरं^५ वामकरेण सनालकमलधरं करविगलत्पीयूष-
 धाराभ्यवहाररसिकं^७ तदधः समारोपितोर्ध्वमुखं महा-
 कुक्षिमतिक्रशमतिशितिवर्षं^८ सूचीमुखं तर्पयन्तं^९
 श्रीमत्पोतलकाचलोदरनिवासिनं करुणास्निग्धविलोकनं^{१०}
 शृङ्गाररसपर्युपासितं अतिशान्तं नानालक्षणांलङ्कितम् ।

तस्य पुरतस्तारा दक्षिणपार्श्वे सुधनकुमारः । तत्र
 तारा श्यामा^{११} वामकरविधृतं सनालमुत्पलं दक्षिणकरेण
 विकाशयन्ती^{१२} नानालङ्कारवती अभिनवयौवनोद्भिन्न-
 कुचभारा । सुधनकुमारश्च कृताञ्जलिपुटः कनकाव-
 भासिद्युतिः^{१३} कुमाररूपधारी वामकक्षविन्ध्यस्तपुस्तकः
 सकलालङ्कारवान् ।

पश्चिमे भृकुटी हयग्रीव उत्तरे । तत्र भृकुटी चतुर्भुजा
 हेमप्रभा जटाकलापिनी^{१५} वामे त्रिदण्डीकमण्डलुधारि-
 हस्ता दक्षिणे^{१६} वन्दनाभिनयाक्षसूत्रधरकरा त्रिनेत्रा ।

^१ ABNC ऊर्ध्व ।

^२ ANC अमिताभकृत ।

^३ A वृत्तजालधर ।

^४ AN ०देशीयां, Ab ०देहं ।

^५ A नवनकरं ।

^६ BCb ०लितपीयूष, AC त्वायुषं ।

^७ A ०नासिकं ।

^८ ०मतिशितिवर्षं dropped in Ab.

^९ AC तर्जयन्तं ।

^{१०} ABNC ०स्निग्धवलोकनं ।

^{११} Ab श्यामवर्णा । ^{१२} A omits ०कुचभारा । सुधन०, C ०कुचतारा ।

^{१३} Ab ०भासिद्युतिः ।

^{१४} A माररूप० ।

^{१५} A जकलपिणी ।

^{१६} N वन्दना० ।

हयग्रीवो रक्तवर्णः सर्व्वलम्बोदरः ऊर्ध्वज्वलत्पिङ्गल-
केशः भुजगयज्ञोपवीती कपिलतरश्मश्रुश्रेणीपरिचितमुख-
मण्डलः रक्तवर्तुलचिनेत्रः भ्रुकुटीकुटिलभ्रुकः व्याघ्र-
चर्माम्बरः दण्डायुधः दक्षिणकरेण वन्दनाभिनयी । एते
सर्व्व एव स्वनायकाननप्रेरितदृष्टयो यथाशोभमवस्थिता-
श्चिन्तनीयाः । ततः स्वहृदि शशिमण्डलोपरि ह्रीःकारं
विभाव्य तस्माच्च नानाकारान् रश्मौन् संस्फार्य्य^१ चैधातु-
कमापूर्य्य सर्व्वसत्त्वान् लोकेश्वरपदे^२ प्रतिष्ठाप्य तान्
रश्मौन् पुनस्तत्रैव बीजाक्षरे^३ प्रवेशयेत् । पुनस्तत्किरणैरेव
ज्ञानसत्त्वमाकृष्य समयसत्त्वेन सह क्षीरनौरयो^४रिव एक-
रूपतां^५ ध्यायात् । ततः कायवाक्चित्तविशुद्ध्या यथाक्रमं
शिरसि सितं^६ ॐकारं^७ कण्ठे रक्तमाःकारं^८ हृदि कृष्णहुंकारं^९
विचिन्तयेत् । अमी चानवरतनिःसरदनन्त^{१०}किरणजाल^{११}-
विध्वस्त^{१२}निखिलसत्त्वरशिक्लुषसङ्घाता^{१३} इति भावनां
यथाशक्ति स्फुटीकुर्यात् ।

पाटवं धारणां प्रज्ञां सौभाग्यारोग्यसम्पदम् ।

लभते भावनायोगात् साक्षात्कारं च^{१४} वीर्य्यवान् ॥

भावनाखिन्नस्तु मन्त्रमेकाग्रचेतसा जपेत् । तत्रायं
मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा । अमी च वर्णाः शरद-

^१ A भुजत०, C भुजङ्ग० ।

^२ AAbC भ्रुकुटी ।

^३ AC ०पद० ।

^४ A ०नौरयोनि ।

^५ A ०तमोकारं, C सितमां ।

^६ C ०ज्ञान० ।

^७ Ab संघातो, B संघाता ।

^८ A ०वर्णल० ।

^९ AC संस्थार्य्य ।

^{१०} AC ०क्षर ।

^{११} A ०रूपती ।

^{१२} A ०वनतु ।

^{१३} AN ०विध्वस्त० ।

^{१४} AC करणश्च ।

मलतारकामालिकेव प्रभास्वराः स्फुरदनेकरश्मयः ।
जपखेदात्तु^१ पुण्यं परिणमय्य उत्थाय^२ यथासुखं देवता-
हङ्कारमुद्वहन् विहरेत् ।

विधाय साधनं हृद्यं^३ श्रीमल्लोकेश्वरस्य यत् ।
मया पुण्यं समासादि तेनास्तां तत्पदं जगत् ॥

॥ इति खसर्पणसाधनं समाप्तम् ।
कृतिः^४ पद्माकरमतिपादानाभ् ॥

15.

नमः श्रीखसर्पणाय ।

इह शुभङ्करनामा उपासकः शुभकर्मकारी करुणाय-
मानः स किल पोतलकगमनोद्यतः गच्छन् खाड़ीमण्डले^५
खसर्पणनामा ग्रामोऽस्ति तत्रोषितः । तस्य तु भगवतार्याव-
लोकितेश्वरेण प्रत्यादेशो दत्तः । मा गच्छ त्वमिहास्मान्
वैराचनाभिसंबोधितन्वराजक्रमेण स्थापय तेन महान्

^१ A जपेदातु ।

^२ A परिणामोत्थाय ।

^३ A गद्यं ।

^४ Ab इति ।

^५ A खाती, C खादी ।

सत्त्वार्थो भविष्यति । तच्चासौ^१ भगवन्तं शीघ्रमेव कारितवान्
इत्येषा श्रुतिः । तत्र भगवतः साधनाय दृष्टि^२सम्पत्तिः
क्रियते । तथाहि वरं भिक्षोः शीलविपत्तिर्न पुनर्दृष्टि-
विपत्तिरिति अतस्तत्र तावत् क्षणिकान्^३ निरात्मकान्
सर्वधर्मान् व्यवलोक्य व्यपगतसकलविकल्पः कृपाशयोऽहो
बत अमी सत्त्वाः क्लेशकर्मादिभिरुपद्रुताः, ततो जाति-
जरामरणदुःखैरतीव पीड्यमानाः सन्तोऽनेकप्रकार-
दुःखमनुभवन्ति । ततोऽहं लोकेश्वरो भूत्वा तेषां दुःखाद्यप-
नयामि सर्वज्ञज्ञाने प्रतिष्ठापयामि । इत्येवं प्रतिज्ञा-
शयं कृत्वा स्वहृदि पंकारजसहस्रदलपद्मवरटकमध्ये
अकारजं चन्द्रमण्डलोपरि आः तां^४ सुं^५ भूं हं इति पञ्च
बीजानि विन्यस्य एतद्रश्मिमालाभिः सञ्चोद्यानीय तान्
गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् गगनतले पुरोवर्त्तिनः कृत्वा वन्दना-
पूजापापदेशनात्रिशरणगमनादि^६सप्तविधां पूजामेकादश-
विधां वा कृत्वा मैत्रीकरुणादिचतुर्ब्रह्मविहार^७भावनां
कुर्यात् । ततः ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इत्यु-
च्चार्य शून्यताबोधिं कृत्वा भगवानवलोकितेश्वरो योगात्मना
भूयते । स च शरत्काण्डगौरः जटामकुटी शिरसि
अमिताभधारी सर्व्वालङ्कारभूषितः रत्नसिंहासनोपरि
सहस्रदलपद्मस्थः ललिताक्षेपः^८ द्विभुजैकमुखः वामेन

^१ A ततोले० ।

^२ A सम्पत्ति ।

^३ A कश्चिकान् ।

^४ A चां ।

^५ A सं ।

^६ A omits त्रिशरणगमना० ।

^७ A ०विहारो० ।

^८ A ललिताक्षयः ।

पद्मधारौ दक्षिणेनामृतधारा^१स्रवद्वरदः सत्त्वपर्यङ्कासीनः ।
 अग्रतस्तारा कनकश्यामवर्णा^२ उन्नतपीनपयोधरा सर्वा-
 लङ्कारभूषिता उत्पलकलिकासन्नकरदयार्पितनेत्रा^३ । तदनु
 सुधनकुमारः कनकोज्ज्वलः रत्नाभरणो रत्नमकुटी वाम-
 कक्षावसक्त^४कमलिकः कृताञ्जलिपुटः । तदनु भृकुटी
 जटामकुटिनी मूर्ध्नि चैत्यालङ्कृता कनकोज्ज्वला रक्तवस्त्र-
 परिधाना दक्षिणहस्तेन नमस्कारं कुर्वाणा अपरेणाक्ष-
 मालाधरा वामकराभ्यां चिदण्डीकमण्डलुव्यग्रा । तदनु
 हयग्रीवो ज्वलद्भासुरः पिङ्गलोर्ध्वकेशः^५ नागाभरणो रक्तवर्णः
 लम्बोदरो व्याघ्रचर्माम्बरः दण्डहस्तः । एवं पञ्चात्मको
 भगवान् भावनीयः सपरिवारः पूजयितव्योऽप्येवंविधः ।
 ततः कृतमण्डले तत्रादौ मण्डलं कृत्वा रक्षां कुर्यात् ।
 ॐ मणिधरि वज्रिणि रक्ष रक्ष मां हुँ फट् स्वाहा ।
 ॐ वज्ररेखे^६ हुँ मण्डलमन्त्रः । ॐ आगच्छ भगवन्
 मण्डलकसिंहासने ॐ आः इति मन्त्रकृतोऽध्येषणायां
 कृतमण्डलमध्यसिंहासनोपरि सहस्रदलपद्मस्थं पञ्चात्मकं
 पूजयेदिति । तत्र पूजामन्त्राः— ॐ वज्रपुष्पे हुँ । ॐ
 वज्रधूपे हुँ । ॐ वज्रगन्धे हुँ । ॐ वज्रालोके हुँ ।
 ॐ वज्राहारे हुँ । इति संपूज्य संस्तुत्य मन्त्रजापं कुर्यात् ।
 ॐ सर्वतयागतपूजामेघप्रसरसमूहे हुँ । पूजाधिष्ठान-

^१ A drops धारा ।

^३ C त्रिनेत्रा ।

^४ AC •सक्तमलिकः ।

^५ A •रेख ।

^६ AC •वज्रगन्धे ।

■ A •वर्णाः ।

■ A वस्त्राभरणो ।

■ AN नाना० ।

■ A •ध्येयना ।

मन्त्रः ॐ^१ आः ताँ सुँ मूँ हँ फट् फट् स्वाहा । ॐ^२
सर्वतथागतसुललितनमितैर्नमामि भगवन्तं जः हुँ वँ होः
प्रतीच्छ कुसुमाञ्जलिं नाथ होः इति वन्दनामन्त्रः ।
ॐ मुः स्वाहा इति विसर्जनमन्त्रः । ॐ ख ख खाहि
खाहि गृह्ण गृह्ण गृह्णन्तु सार्वभौतिका इमं बलिं
स्वाहा इति बलिमन्त्रः । अथ पूजारम्भकाले एवमुच्चार्य
चित्तं शोधनीयं यत् सर्वदुश्चरितेभ्यो विरतिं करोमि^३,
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वशिक्षां शिक्षिष्ये^४, यावत् पूजाविधिं न
समर्थयामि^५ । यद्येवं न क्रियते तदा रागजं द्वेषजं
मोहजं कुशलमूलं स्यात् । इह सर्व एव सत्त्वा^६ रागद्वेष-
मोहाशयाः । तथाहि राग^७जकुशलमूलेन नन्दोपनन्दौ
नागराजानौ, द्वेषजेन^८ रावणः, मोहजेन वैश्रवणो
यक्षो भूतः । इत्यतो रागद्वेषमोहादीन् परिहृत्य^{१०} चित्त-
विशुद्ध्या करुणामयचित्तेन सर्वार्णयेव दानादिकुशल-
मूलानि कर्तव्यानि ।

॥ इति खसर्पणसाधनं समाप्तम् ॥

१ A ॐ आँ ताँ सुँ मूँ हँ फट् स्वाहा ।

२ A ०माञ्जलिन्मथ० ।

३ A खाहिहि० ।

४ A ०ज्जरोषि ।

५ A शिक्षे ।

६ A समन्धयामि, N समन्धयामि ।

७ A सर्वत्वा ।

८ A रागकु० ।

९ A रागेण C रमणः ।

१० A चित्तशुद्ध्या ।

16.

नमः खसर्पणाय ।

प्रथमं तावन्मन्त्रौ सुखासनोपविष्टः स्वर्हाद अकारेण
चन्द्रमण्डलं ततः ह्रीःकारं सितवर्णं तदुद्भूतसित-
रश्मिभिरग्रतोऽम्बरे गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् पश्येत् । तान्
स्वहृद्बीजरश्मिभिः सम्पूज्य पापदेशनादिकं कुर्यात् ।
ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति अधिष्ठयेत् ।
आत्मानं शून्यतायां व्यवलोक्य पूर्वोक्तह्रीःकारेण स्फुरण-
संहरणक्रमेण लोकेश्वररूपमात्मानं भावयेत् सर्वाङ्ग-
सितवर्णं जटामुकुटमण्डितम् अमिताभकृतशेखरं सर्वा-
भरणभूषितं अर्द्धपर्यङ्किनं दक्षिणे वरदहस्तं वामे पद्मधरं
पद्मचन्द्रासनस्थम् । दक्षिणपार्श्वे आर्यवसुधारासुधनौ,
वामपार्श्वे भृकुटीहयग्रीवौ । भगवतः शिरसि चन्द्रे ॐ
कण्ठे आः हृदि हुं एवं विभावयेत् । ध्यानात् खिन्नो
योगी मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ आर्यावलोकितेश्वरखसर्पणसाधनं समाप्तमिति ॥

¹ This *Sādhana* is only to be found in Ab. See fol. 28.

17.

नमः सिंहनादाय ।

द्विभुजैकमुखं शुक्लं त्रिनेत्रं सिंहवाहनम् ।

सिंहनादमहं वन्दे सर्वव्याधिहरं गुरुम् ॥

आदौ तावन्मन्त्री मुखशौचादिकं कृत्वा मनोऽनुकूले
स्थाने सुखासनोपविष्टः शुक्लअकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं
तदुपरि शुक्लह्रीः^१कारं हृदि पश्येत् । तद्रश्मिभिस्त्वैधातु-
कमवभास्याकनिष्ठभुवनवर्त्तिनं सिंहनादं सर्वगुरुबुद्ध-
बोधिसत्त्वानाकृष्य पुरत आकाशदेशे संस्थाप्य तदनु
पूजापापदेशनादिकं कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारान् विभाव्य
शून्यताज्ञानवज्रस्वभावाः^२ सर्वधर्माः ॐ शून्यताज्ञान-
वज्रस्वभावात्मकोऽहं इत्यनेन मन्त्रेण शून्यतामधितिष्ठेत् ।
ततः प्रणिधानं^३मनुस्मृत्य शुक्लपङ्कारपरिणतं कमलं^४
तदुपरि शुक्लअकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तदुपरि शुक्ल-
आः^५कारपरिणतं श्वेतसिंहं तदुपरि शुक्लअकारपरिणतं
श्वेतपद्मं तद्वरटके शुक्लह्रीः^६कारं स्फुरद्रश्मिविसरं एतत्
सर्वं परिणम्य सिंहनादरूपमात्मानं पश्येत् सर्वाङ्गशुक्लं
द्विभुजं एकमुखं त्रिनेत्रं जटामुकुटधरं अमिताभालङ्कृत-
शिरसं^७ महाराजलीलया स्थितं सिंहासने व्याघ्रचर्माम्बर-
धरं स्फुरत्यञ्चतथागतं अंसलुलितपञ्चचौरं अर्द्धचन्द्रा-
लङ्कृतं वामहस्तस्थितशुक्लपद्मोपरि सितखड्गं तत्समीप-
स्थितं शुक्लपद्मोपरि नानासुगन्धिकुसुमपरिपूर्णशुक्लकरोटकं

^१ A ह्री ।

^२ A स्वभावात्मको ।

^३ N ०मनुस्मृत्य, C ०मन्त्रस्मृत्य ।

^४ A omits कमलं...०परिणतं ।

^५ A आ० ।

^६ N ॐकार० ।

^७ A ०शिरः ।

^८ N ०चन्द्राङ्कितं ।

दक्षिणे सितपद्मोपरि सितफणिवेष्टितं सितत्रिशूलदण्डं
 एवंभूतं भगवन्तं ध्यात्वा ध्यानात् खिन्नो मन्त्री मन्त्रं
 जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ आः सिंहनाद हुँ फट्
 स्वाहा । विधिरत्र प्रतिमाकृतेः^१ पटगतस्य वा भगवतः
 पुरतः प्रतिमण्डलमेकवारधारण्या । तत्रेयं धारणी—
 नमो रत्नत्रयाय नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधि-
 सत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ अकटे
 विकटे^२ निकटे^३ कटंकटे करोटवीर्ये स्वाहा । अपतित-
 गोमयमभिमन्त्र्य अष्टौ मण्डलकान् कुर्यात् । प्रतिमण्डलं
 त्रयोदश वारान् आवर्त्तयन् धारणीं^४ प्रतिस्रण्डलामलित-
 शेषगोमयं धारण्या^५ सप्त वारानभिमन्त्र्य तेन व्याधिं^६
 प्रलेपयेत् । सप्तमे दिवसे त्रयोदशे दिवसे^७ एकविंशति-
 तमे वा पञ्चानन्तर्यकारिणोऽपि सिध्यन्ति^८ यदि न
 सिध्यन्ति तदाऽहं पञ्चानन्तर्यकारि स्याम् ।

॥ सिंहनादसाधनं समाप्तम् ।

विधाय साधनं धन्यं^९ यदलाभि शुभं मया ।

सिंहनादस्य नाथस्य निर्व्याधि स्यात् ततो जगत् ॥

। कृतिरियं पण्डितावधूतश्रीमदद्वयवज्रपादानाम् ॥

^१ A ० प्रतिमाकृतो ।

^२ AC reads विकटे after निकटे ।

^३ A ० न्धारणी, N ० न्धारणीं, C ० न्धारणा ।

^४ A व्याधिं ।

^५ A ० विंशतिश्चान्तः ।

^६ AC सिध्यति ।

^७ AC सिध्यति ।

^८ A यदलाभिः ।

18.

नमो लोकनाथाय ॥

पूर्ववत् क्रमयोगेन लोकनाथं शशिप्रभम् ।
 ह्रीःकाराक्षर^१संभूतं जटामुकुटमण्डितम् ॥
 वज्रधर्मजटान्तःस्थं^२ अशेषरोगनाशनम् ।
 वरदं दक्षिणे हस्ते वामे पद्मधरं तथा ॥
 ललिताक्षेपसंस्थं तु महासौम्यं प्रभास्वरम् ।
 वरदोत्पलकरा सौम्या तारा दक्षिणतः स्थिता ॥
 वन्दनादण्डहस्तस्तु हयग्रीवोऽयं वामतः ।
 रक्तवर्णो^३ महारौद्रो व्याघ्रचर्माम्बरप्रियः ॥
 तद्वरटकाष्टदले पद्मे मैत्रेयादिं [च] विन्यसेत् ।
 मैत्रेयः पीतवर्णश्च नागपुष्पवरप्रदः ।
 क्षितिगर्भः श्यामवर्णः कलशं चाभयं तथा ॥
 वज्रपाणिश्च शुक्लाभो वज्रहस्तो वरप्रदः ।
 खगर्भो^४ नभःश्यामाभो चिन्तामणिवरप्रदः ॥
 मञ्जुघोषः कनकाभः खड्गपुस्तकधारकः(रिणः) ।
 गगनगञ्जो^५ रक्तवर्णो नीलोत्पलवरप्रदः ॥

^१ A ह्रीःकारक्षसं० ।

^२ AC अशेषरोगनाशनम् ।

^३ A वलदालङ्कारा, B वरदोत्पला ।

^४ C ०ग्रीवोऽर्थ० ।

^५ C रक्तवर्णो ।

^६ The passages from तद्वरटकाष्टदले.....मण्डकस्यानुसारतः cannot be found in any other recension except A.

^७ MS तदात्माष्टदले ।

^८ MS नभःश्यामाभो ।

^९ MS गगनगञ्जा ।

विष्कम्भी तु क्षारवर्णो रत्नोत्तमवरप्रदः ।
 समन्तभद्रः पीताम्भो रत्नोत्पलवरप्रदः ॥
 धूपादिचतुर्देवी च 'वज्राङ्कुश्यादिद्वारगाः ।
 वर्णायुधे यथापूर्वं मण्डलस्यानुसारतः ॥
 एवंविधैः समायुक्तं लोकनाथं प्रभावयेत् ।
 सर्वक्लेशमलातीतो भवेत् पूर्णमनोरथः ॥

अत्र मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ इति लोकनाथसाधनं समाप्तम् ॥

19.

लो^१बीजात् सर्वं पूर्ववद् विधाय शुद्धिपर्यन्तं ततो
 लो^३ परिणम्य लोकनाथं चन्द्रप्रभं सर्वाभरणोज्ज्वलं
 जटामुकुटिनं पद्मचन्द्रोपरि पर्यङ्किनं वामे पद्मधरं दक्षिणे
 वरदं चिन्तयेत् । समयमुद्रा । मुष्टिद्वयं बद्ध्वा मध्याङ्गुल्यौ
 पद्मसंकोचाकारेण योजयेत् । ॐ मणिपद्मे हुँ मन्त्रं
 जपेत् ।

॥ लोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

^१ MS वज्रीकुश्यादि० ।

^२ AC लां ।

^३ AC लां ।

^४ A ०सकाचाका० ।

20.

नमः सिंहनादाय ।

प्रथमं मुखशौचादिकं कृत्वा सुखासनस्थो योगी स्वहृदि
स्वर्यमण्डले आःकारं दृष्ट्वा पुरतो गुरुबुद्धादीनानीय पाप-
देशनादिकं कुर्यात् । ततः शून्यतामामुखीकृत्याधिष्ठाय
च प्रणिधिमनुस्मरेत् । ततः 'अकारपरिणतं' चन्द्रं तस्यो-
परि ॐकारपरिणतं रक्तपद्मं तदुपरि आःकारपरिणतं
श्वेतसिंहं तस्योपरि चन्द्रे ह्रीःकारसम्भवं सिंहनादभट्टारकं
श्वेतं जटामकुटिनं चिनेचं द्विभुजं तपस्विवेशधरं महा-
राजलीलया स्थितं वामहस्तादुत्थितपद्मोपरि ज्वलदूर्ध्वखड्गं
दक्षिणे सितचिशूलं सितफणिवेष्टितं वामे नानासुगन्धि-
पुष्पैः पूर्णं श्वेतकपालं अमिताभमुकुटिनं स्फुरत्पञ्चतथा-
गतं महानिर्माणरूपिणं ध्यायात् । जपमन्त्रः ॐ आः ह्रीः
सिंहनाद हुँ फट् ।

॥ इति सिंहनादसाधनम् ॥

¹ A आकार० ।

² A has ऊँकारं तत्परिणतं after this.

³ AC स्मरेत् ।

21.

नमो रत्नत्रयाय ।

नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ अकटे विकटे निकटे
कटंकटे करोटे करोटवीर्ये स्वाहा । एषा भगवत आर्या-
वलोकितेश्वरस्य पुरतः प्रत्यूषे अपतितगोमयेनाष्टौ
मण्डलकान् कृत्वा प्रतिमण्डलं त्रयोदश वारानुच्चारयि-
तव्या । ततः सप्त वारान् गोमयशेषमभिमन्त्र्य व्याधिमुप-
लेपयेत् सर्व्वव्याधीनुपशमयति । यदि सप्तमे दिवसे
त्रयोदशे वा एकविंशतितमे ¹वा दिवसे पञ्चानन्तर्य्य-
कारिणोऽपि न ²सिध्यन्ति तदा ³अहं पञ्चानन्तर्य्यकारौ
स्यामिति ।

॥ सिंहनादानाम धारणी समाप्ता ॥

¹ वा omitted in AN.

² A सिध्यति ।

³ अहं dropped in AN.

22.

नमः सिंहनादाय ।

प्रथमं तावन्मन्त्रौ मुखशौचादिकं कृत्वा मृदुविष्टरे
उपविश्य सुखासनस्थः स्वहृदि चन्द्रमण्डले सितह्रीःकारं
दृष्ट्वा तद्रश्मिसमाकृष्टान् पुरतो गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान्
ध्यायात् । तदनु पूजापापदेशनादिकं कृत्वा शून्यतां विभाव्य
ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इत्यनेनाधितिष्ठेत् ।
ततो भटिति पङ्कारपरिणतं रक्तपद्मं तदुपरि सिङ्कार-
परिणतं श्वेतसिंहं तस्योपरि चन्द्रे ह्रीःकारसम्भवं सिंह-
नादलोकेश्वररूपमात्मानं ध्यायात् शुक्लममिताभजटा-
मुकुटिनं त्रिनेत्रं द्विभुजं तपस्विवेशधरं महाराजलीलया
स्थितं वामहस्तादुत्थितपद्मोपरि ज्वलत्खड्गं दक्षिणे सित-
त्रिशूलं सितफणिवेष्टितं वामे नानासुगन्धिपुष्पैः पूर्णं
श्वेतकपालं स्फुरत्पञ्चतयागतं महानिर्माणरूपिणं ध्यायात्
इति । जपमन्त्रः ॐ आः ह्रीः सिंहनाद हुं फट् ।

॥ सिंहनादसाधनं समाप्तम्¹⁰ ॥

¹ This *Namaskāra* is only to be found in Ab.

² मृदुविष्टरे उपविश्य not to be found in ANC.

³ Instead of the *Mantra* ॐ शून्यता etc. Ab has स्वभाव-
शुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहं ।

⁴ Ab पञ्चात् ।

⁵ A तदुपरिणतं ।

⁶ A. •दुत्थितपरि ।

⁷ Ab •तथागताः ।

⁸ Ab रूपं, C रूपितां ।

⁹ Ab adds स्वाहा after फट् ।

¹⁰ This Colophon is not to be found in any other MS except Ab.

23.

तदनन्तरं धारणी भवति । नमो रत्नत्रयाय नम
आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महा-
कारुणिकाय तद्यथा ॐ अकटे विकटे निकटे कटंकटे
करोटे करोटवीर्ये स्वाहा । अयं 'मन्त्रोपचारः भगवतो-
ऽग्रतः प्रत्युषे अपतितगोमयेनाष्टौ मण्डलकान् कृत्वा
प्रतिमण्डलके^१ त्रयोदश वारानुच्चारयेत् । गोमयशेषं
सप्ताभिमन्त्र्य^२ व्याधिमुपलेपयेत् सर्व्वव्याधीनुपशमयति ।
यदि सप्तमे दिवसे त्रयोदशे दिवसे 'एकविंशतितमे वा
दिवसे पञ्चानन्तर्यकारिणोऽपि न सिध्यत्ययं तदाऽहमेव
पञ्चानन्तर्यकारौ भविष्यामि ।

॥ सिंहनादधारणी समाप्ता ॥

24.

नमः खसर्पणाय ।

नत्वा खसर्पणं नायं नायभूतं च दुःखिनाम् ।
संक्षिप्तात् विस्तरं किञ्चित् साधनं तस्य लिख्यते ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ पाणिपादादिकं वारिणा प्रक्षाल्य
परमशुचिर्भूत्वा विजनगिरिगुहायां स्थाने शुचौ वा कचित्
चित्तानुकूले मृदुविष्टरामलोपविष्टः स्वहृदि प्रथमस्वर-
परिणतं निर्दोषदोषाकरमण्डलमालोक्य चेतसा तन्मध्ये

^१ C अत्रोप० ।

^२ Ab ० मण्डले ।

^३ A व्याधिमूलेपययेत् ।

^४ AC ० विंशतिमे ।

शरदिन्दुगतं^१ किरणावलीप्रोज्ज्वलं ह्रीःकारबीजं पश्येत् ।
ततोऽपि ह्रीःकारबीजात् निःसृत्य जगन्मोहतमं^२ स्तोमध्वंस-
कारिभिरङ्कुशाकारैर्मरौचिविसरैर्दशसु दिक्षु ये चानन्त-
लोकधातवः अवतिष्ठन्ते तान् सर्वान् प्रकाशय तत्र
स्थिता अप्यसंख्येया अप्रमेयाश्च गुरुबुद्धबोधिसत्त्वा नभो-
देशे चाकृष्य संस्थाप्यन्ते । पश्चात् तेषां नभोदेश-
वर्त्तिनां^३ परमकारुणिकानां गुरुबुद्धबोधिसत्त्वानां पुष्पधूप-
दीपगन्धमाल्यविलेपनचूर्णचौवरच्छत्रध्वजघण्टापताकादि-
भिरतिशयवतीं पूजां विधाय पापदेशनां कुर्यात् ।
यत्किञ्चित् अस्यां जातावन्यासु वा जातिष्ठनादिनिधने
जातिसंसारे संसरता मया पापकं कर्म कायेन वाचा
मनसापि कृतं कारितं क्रियमाणमनुमोदितं तत्सर्वं
भगवतां^४ त्रैलोक्यमहोत्सवानां गुरुबुद्धबोधिसत्त्वानां पुरतः
प्रतिदेशयामौत्यनेन विधिना प्रदेश्य^५ पुनरकरणसंवरं
प्रतिगृह्य पुण्यानुमोदनां कुर्यात् । संबुद्धप्रत्येक^६ आवक-
बुद्धानां तत्सुतानामपि बोधिसत्त्वानां सत्त्वानामपि
त्रैलोक्योदरवर्त्तिनां यदेव कुशलं तत्सर्वं अनुमोदयामीति ।
तदनु रत्नत्रयशरणगमनम् । बुद्धं शरणं गच्छामि द्विपदाना-
मग्रम्, धर्मशरणं गच्छामि विरागाणामग्रम्, सङ्गशरणं

^१ C शरदिन्दुगतं ।

^२ AC ह्रीःकारं ।

^३ AC जनन्मो ।

^४ AC न्मोम० ।

^५ AC ध्वंस० ।

^६ C वृत्ति ।

^७ NA omits यत्किञ्चित् .....पुण्यानुमोदनां कुर्यात् ।

^८ A सुजातिष्ठरादि० ।

^९ C भगवतो ।

^{१०} A प्रतिदेश्य ।

^{११} A पुणरण० ।

^{१२} A आकाणां ।

गच्छामि ^१गणानामग्रमिति । ^२यश्चात्माग्राग्रयणम् । मार्गः
सम्बुद्धोक्तः स चाग्रयणीयो मया नान्य इति । तदनन्तर-
मध्येषणां ^३कुर्यात् । सत्त्वार्थमासंसारं कुर्वन्तु भगवन्तः ^४
संबुद्धास्तत्सुता अपि महाबोधिसत्त्वास्तिष्ठन्तु मामा ^५परि-
निर्व्वाणादिति ^६ । तदनु याचनां तथाविधां निरुत्तरधर्म-
देशनां भगवन्तस्तथागता ^७देशयन्तु ^८यथा त्वरितमेव सत्त्वाः
संसारागाधसागरं तरन्तीति । तदनु याचनानन्तरं पुण्य-
परिणामनां कुर्यात् । सप्तविधानुत्तरपूजया यदेव कुशल-
मुत्पन्नं तदेव ^९संबोधये परिणामयामीति । अथवा समा-
सतः सप्तविधानुत्तरपूजासूचकान् श्लोकानमून पठेत्—

कायेन वाचा मनसा कृतं यत्
पापं जिनानां पुरतो दिशामि ।
लोकत्रयाणां कुशलं तु सर्व्वं
नित्यं प्रमोदादनुमोदयामि ॥
रत्नत्रयं यामि सदाहमत्र
मार्गं जिनोक्तं शरणं ^{१०}अये च ।
सत्त्वार्थमत्रापि कुर्व्वन्तु बुद्धाः
सुताश्च तेषां सततं ^{११}भवस्य ॥

^१ A गणना० ।

^२ A मध्येषणां ।

^३ A मापरि०, NA महापरि०, C मां परि० ।

^४ A निर्व्वान्मिति, C निर्व्वान्त्विति ।

^५ A ०स्तथागत० ।

^६ A संबोधिं ।

^७ C वस्य ।

^८ A यश्चात्माग्राग्रयणी ।

^९ भगवन्तः omitted in ANA.

^{१०} A देशायं ।

^{११} A अये, C शये ।

तिष्ठन्तु यावत् स्थितिरेव तावत्
निर्व्वान्तु मां ते पितरः प्रजानाम् ।
संदेशनां ते ननु तादृशीं वा
धर्मस्य कुर्व्वन्तु महाप्रभावाः ॥
संसारसिन्धोः सहसापि सत्त्वाः
पारं यथा यान्ति सुखं प्रभूतम् ।
पुण्यं प्रभूतं यदिहापि सर्व्वं
संबोधये तत् परिणामयामि ॥

जिनेभ्यस्तत्सुतेभ्यश्च गुरुभ्यो जगतामहम् ।
आत्मानं सर्व्वभावेन निर्व्व्यातयामि सर्व्वदा ॥

इत्यमीभिः सप्तविधां पूजां विधाय ॐ आः ह्रूं मुरिति
विसर्ज्जयेत् । तदनन्तरमप्रमाणानि चत्वारि मैत्रीकरुणा-
मुदितोपेक्षाणि^१ वक्ष्यमाणक्रमेण ध्यायात् । तत्रेयं मैत्री
सर्व्वसत्त्वेषु^२ अतिशयितहितैकपुत्र^३कस्नेहलक्षणा । करुणा तु
कौटुशी^४ ? अगाधापारसंसार^५सागरमध्ये पतितानन्तसत्त्व-
धातून् समुद्धरामीत्यध्याशयः । मुदिता पुनः कौटुशी ?
धातुत्रयावस्थितानां सत्त्वानां^६ यानि सुचरितानि तेषु
तद्भोगैश्चर्यादिषु^७ हृष्टचित्त^८ता । केयमुपेक्षा^९ ? प्रतिधानु-
नयनिबन्धनमपहाय हिताहितेषु सत्त्वेषु परम^{१०}हिता-
चरणं चतुःप्रमाणभावनानन्तरं सर्व्वधर्मप्रकृतिपरिशुद्धतां^{११}

^१ AC •यक्षामि ।

^२ Nb लक्ष्यमाणम् ।

^३ A •सत्त्वैरतिशयितम् ।

^४ ANb •पुत्रकेशम् ।

^५ AC •संसारसारसागरम् ।

^६ A यानिसुचितानि ।

^७ A omits तद्भोगैश्चर्यादिषु ।

^८ A हृष्टचित्तथा ।

^९ ANb प्रतिघातवन्नि ।

^{१०} A •हितावरणां ।

^{११} A omits तां...अहमपि ।

चिन्तयेत् । सर्व्व एवामी धर्म्माः प्रकृत्या स्वरूपेण परि-
 शुद्धाः अहमपि प्रकृतिपरिशुद्ध इत्यादिकमामुखयेत् ।
 इमामेव सर्व्वधर्म्मप्रकृतिपरिशुद्धतां ॐ स्वभावशुद्धाः
 सर्व्वधर्म्माः स्वभावशुद्धोऽहमित्यनेन दृढीकुर्यात् । न च
 प्रकृतिपरिशुद्धे^१ सर्व्वधर्म्मे^२ सद्यो मुक्तिप्रसङ्गो दुर्व्वारः
 स्यात् । सत्यं परमयं प्रसङ्गोऽसङ्गत एव । कुतोऽसङ्गतः ?
 संसारहेतुकरागादिमलशवलत्वात् सर्व्वधर्म्माणाम् । कथं
 पुनः तदपगमः^३ स्यात् ? विशिष्टमार्गभावनया । तथा
 स निरुद्धते । अत एवाह भगवान् निरोधः साक्षात्
 कर्त्तव्य इति । तस्मात् प्रकृतिपरिशुद्धाः सर्व्वधर्म्मा इत्यादि
 वचनमुपपन्नमेव इत्यलं बहुभाषितया । सर्व्वधर्म्मप्रकृति-
 परिशुद्धतामामुखीकृत्य सर्व्वधर्म्मशून्यतां ध्यायात् । तत्रेयं
 शून्यता मनोमात्रमेवेदं तेन तेनाकारेण 'प्रकाशात्मकं
 प्रतिभासते यथा स्वप्ने नास्ति मनसो बाह्यं^४ मनो-
 ग्राह्यं^५ ग्राह्याभावात् । ग्राहकमपि मनो नास्ति । ततश्च
 मनः^६स्वरूपाः सर्व्वधर्म्माः । तेषां ग्राह्यं ग्राहकादिसकल-
^{१०}कल्पनाप्रपञ्चशून्यतातत्त्वं परमार्थ इति यावत् । अयमर्थ
 अद्वैतप्रकाशमात्रात्मकं सचराचरं जगदिति चिन्तनीयम् ।
 इमामेव शून्यतां ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं
 इत्यमुना मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । तदनु कलङ्काङ्कनिर्मुक्त-

^१ ANb परिशुद्धिग ।

^२ A तदुपगमः ।

^३ ANb बाह्यं ।

^४ A आत्मा ।

^५ A आत्मा ।

^१ ANb सर्व्वधर्म्मा ।

^२ A प्रकाशात्मकं ।

^३ A आह ।

^४ A स्वरूपाः ।

^{१०} A सकलम् ।

क्षपाकरमण्डलारुदं^१ शुभाति^२ शुभं ह्रीःकारबीजं भगवन्तं
 श्रीमत्खसर्पणलोकेश्वरं शरदं^३ मलहरिणाङ्गमण्डलशतो-
 दयातिशुभदेहं परमशृङ्गारोज्ज्वलरमणीयमूर्तिं नाना-
 रत्नाद्याभरणविराजितं^४ विग्रहं जटामकुटधारिणं^५ विकसित-
 पुण्डरीकलोचनं भगवदमिताभजिनरत्नविशोभितशिरोदेशं
 हेमं^६ वालुकासलि^७ लक्षालिताव^८ दाताम्बरावृतशरीरं शकट-
 चक्रं^९ प्रमाणमतिकमनीयसिताम्भोरुहोपरि स्थितं निष्कलङ्क-
 विधुमण्डलासनस्थं अर्द्धपर्यङ्किनं सव्यकरेण वरदं अव-
 सव्येन^{१०} विकसितमनोहारिसितारविन्दधरं एवभूतं भगवन्तं
 निष्पाद्य तद्रूपमात्मानं विभावयेत् । भगवतो दक्षिणपार्श्वे
 चार्थतारा-सुधनौ वामपार्श्वे च भृकुटी-हयग्रीवौ चिन्त-
 नौयाविति । शिरसि निष्कलङ्केन्दुमण्डलोपरि ॐकारम्,
 तदनु कण्ठे धिमलसोममण्डलोपरि आःकारम्, हृदये
 त्वमलकुमुदबन्धुमण्डलोपरि हुँकारं पश्येत् । तदनेन क्रमेण
 यावदिच्छति तावद् भावयेत् । तदनन्तरमस्यैव समयसत्त्व-
 रूपस्य भगवतो लोकनाथरूपस्य^{११} हृदिस्थ^{१२} कलङ्काङ्गवि-
 विक्तशशिमण्डलोपरि स्थितकार्तिकेन्दुकुन्दसन्निभह्रीःकार-
 बीजविनिर्गतापर्यन्तरश्मिविसरैस्त्वैलोक्याज्ञाना^{१३} न्धकारा-

^१ A रुद्यत् Nb रुडा ।

^२ A शुभातिशुभत्, Nb शुभातिशुभा ।

^३ A शरदसहरि० ।

^४ A ०विराजिविग्रहं ।

^५ A drops ०गं.....०रुहोपरि ।

^६ C हिम० ।

^७ Nb ०वालुकाशनिक्षालि० ।

^८ Nb ०दातां वुरा० ।

^९ Nb शतचक्र० ।

^{१०} वरदं अवसव्येन dropped in A.

^{११} A ०नाथस्य ।

^{१२} C reads कमलं after हृदिस्थ० ।

^{१३} C omits ०न्धकारापहारिभिः ।

पहारिभिर्गत्वा अनादिसंसिद्धो भगवान् ज्ञानसत्त्वरूपः
 सुदूराद् द्वीप^१ देशादानौय^२ते । समानीय^३ तमेव भगवन्तं^४
 पुरतो नभःप्रदेशे च संस्थाप्य नानारत्नखचितचामीकरादि-
 भाजनावस्थितसुगन्धोदकेन सुरभिकुसुमेन च तस्यैवानीत-
 ज्ञानसत्त्वरूपस्य भगवतो^५ लोकनाथस्य चरणार्घं दत्त्वा तदनु
 दिव्यपुष्पधूपदौपनैवेद्यगन्धमाल्यविलेपनचूर्णचौवरच्छत्रध्व-
 जघण्टा^६पताकादिभिर्बाह्यगुह्यपूजानिवहैर्नानाप्रकारैस्त-
 मेव भगवन्तं ज्ञानसत्त्वात्मकमर्चयेत् । पुनः पुनरभ्यर्च्य
 स्तुत्वा च जः हुँ वँ ह्रीः इत्यनेनाक्षरचतुष्टयेन मुद्रां दर्शयेत् ।
 किञ्चिदुच्छ्रितं संपुटाञ्जलिं कृत्वा मध्यमे सूत्रचौकुर्यात्,
 शेषाश्चाङ्गुल्यः किञ्चित् सङ्कोच्य सम्मुखमसंश्लिष्टा धार-
 येत्, अङ्गुष्ठौ तर्जनीद्वयसमौपे स्थापयेदिति विकसित-
 कमलमुद्रेथम् । अनया मुद्रया तमेवानीतं भगवन्तं ज्ञान-
 सत्त्वलक्षणं परितोष्यापि समयसत्त्वरूपे भगवत्यन्तर्भाव्य
 ॐ आः हुँ इत्यनेनानयोरद्वैतमधिमुञ्चेत् । तदनन्तरं
 कलङ्कपटलनिर्मुक्त^{१०}शुभ्रांशुमण्डलमध्यावलौनां अनौ-
 षधीशमण्डलशतकरनिकरोज्ज्वलह्रीःकारबीजविनिर्गता
 असंख्येया अप्रमेयाश्च भगवतः श्रीखसर्पणलोकेश्वरभट्टा-
 रकदश^{११}दिग्वर्त्तिनोऽनेकलोकधातून् अवभास्य तत्र स्थिता-

^१ C omits गत्वा.....ज्ञान० ।

^२ ANb सुदूराद्विपं देशा० ।

^३ A ०दानीय ।

^४ समानीय omitted in A.

^५ A भवन्तं ।

^६ A ०सत्त्वस्य ।

^७ ध्वज dropped in A.

^८ A ०दुष्कृतं, Na ०दुष्कृतं, C ०दुष्कृतं । ^९ A भाः ।

^{१०} A ०शुभांशु० ।

^{११} ANb ०कादशे० ।

नामपि सत्त्वानां स्वर्णमाणिक्यमुक्ताराजपट^१प्रवाल-
वैडूर्येन्द्रनीलादिरत्नवर्षणेन दारिद्र्यादिदुःखमपहरन्ति ।
निरुत्तरक्षणिकनैरात्म्यादिधर्मदेशनायाः पीयूषधारा-
प्रबन्धेन तान् सन्तर्पयन्ति । पुनः पुनरनवरतं नानाप्रकारं
परार्थं कृत्वा जगदपि भगवन्नोकेश्वररूपेण निष्पाद्य तत्रापि
^२हिमार्चिमण्डलमध्यवर्त्तिनि स्फटिकमणिकिरणसङ्काश-
ह्रीःकारबीजे त एव भगवन्तः समागत्यान्तर्भवन्तीत्येव-
मादिस्फुरणसंहरणक्रमेण यावत् खेदो न जायते तावद्
भावयेत् । तत्रापि भावना^३खिन्नो मन्त्रं जपेत् । तत्रायं
मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा । मन्त्रोऽयं भगवतो लोकनाथस्य
हृदयम् । असाधारणप्रभाव एवासौ मन्त्रराजः सर्वैरेव
जिनवरैरभ्यर्चितः^४ सत्कृतो नमस्कृतश्चेति । समाधेरुत्थितो
जगन्नोकेश्वररूपं वीक्ष्य तदहङ्कारेण यथेष्टं विहरेत् इति ।
प्रायोऽनेन विधिना भगवन्तं चिन्तयेत् खड्गाञ्जनादि-
प्रमुख^५सकला महासिद्धयः समागत्य पादयोः पतन्ति,
किं पुनः क्षुद्रसिद्धयः ? अपि तु ताश्च नितरामेव । ये
विजनवन^६श्मशानगिरिगुहासीना भगवन्तं भावयन्ति ते
च अचिरादेव नियतमत्रभगवन्तं पश्यन्ति । स्वयमेव
भगवांस्तेषां आश्वास^७प्रश्नासादिकं दद्यात् । यातुं किं बहु-

^१ AC •राजपट• ।

^२ A पुनरनवरत, Na भरणवत ।

^३ A मार्चि• ।

^४ A भाषणात् ।

^५ Nb वभ्यर्चा• ।

^६ AC •प्रख• ।

^७ ANb •वर• ।

^८ A आश्वासादिकं ।

^९ ANb यावत् ।

वचनीयं परमातिदुर्लभं बुद्धत्वं अपि तेषां पाणितलाव-
लीनबदरकफलमिवावतिष्ठति इति ।

॥ किञ्चिद् विस्तरं श्रीखसर्पणलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ।

श्रीखसर्पणनाथस्य कृत्वा साधनमुत्तमम् ।

यत् पुण्यमर्जितं तेन यातु लोकः पुरं मुनेः ॥

। कृतिः स्थविरानुपमरक्षितानाम् ॥

25.

सिंहनादमहं वन्दे सर्व्वव्याधिहरं गुरुम् ।

भावनायोगमात्रेण मुच्यते सर्व्वकिल्बिषात् ॥

प्रथमं तावत् मुखशौचादिकं कृत्वा शुचिवस्त्रप्राप्तः
पवित्रभूमौ सुखासनोपविष्टः स्वहृदि चन्द्रे ह्रीःकारं
विभाव्य तेन रश्मिनाकृष्य सर्व्वतथागतान् पूजयित्वा
पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततो मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षा^१श्च
विभाव्य स्वभावशुद्धमन्त्रोच्चारणपूर्व्वकं शून्यतां भाव-
येत् ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहं ॐ
शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इति । एतदनन्तरं प्रति-
भासमात्रकं स्वकायमवलोक्य रक्तरंजितं परिणतं रक्ताष्ट-

^१ A किल्बिषनौयं ।

^२ ANb ०मिव तिष्ठति ।

^३ A चतुर्विभाव्य ।

^४ C ०रिप ० ।

^५ बुद्धत्वं dropped in A.

^६ N ०किल्बिषैः ।

^७ A तदन ० ।

दलपद्मोपरि ह्रीःकारपरिणामेन श्वेतसिंहं तस्योपरि पृष्ठ-
चन्द्रे ह्रीःकारं सरश्मिकं तेनैवाकृष्य सर्व्वतथागतप्रवेशे-
नात्मानं सिंहनादं लोकेश्वररूपं भावयेत् श्वेतवर्णं चिनेत्रं
जटामुकुटिनं^१ निर्भूषणं व्याघ्रचर्मप्रावृतं सिंहासनस्थं महा-
राजलौलं चन्द्रासनं^२ चन्द्रप्रभं भावयेत् । दक्षिणे सित-
फणिवेष्टितं चिशूलं श्वेतं, वामे नानासुगन्धिकुसुमपरि-
पूरितपद्मभाजनं, वामहस्ता^३ दुत्यपद्मोपरि ज्वलत्खड्गं,
स्वकाये पञ्चतथागतं स्फुरन्तं पश्येत् । ततो हृद्दीजेनाकृष्य
ज्ञानसत्त्वं प्रवेशयित्वा तथागतान् स्फार्य्याभिषिञ्चेदात्मानं
मौलावमिताभमुद्रणं चिन्तयेत् । ततो मन्त्रं जपेत्
देवतामूर्तिना । तत्रायं मन्त्रः ॐ आः ह्रीः सिंहनाद
हुँ फट् स्वाहा । तदनु सुगन्धादिमण्डलं कृत्वा पूजार्थं
पुष्पादिकं ढौकयित्वा^४ अर्चयेत् । पुनर्मालामन्त्रं जपेत् ।
ॐ नमो रत्नत्रयाय नम आर्य्यावलोकितेश्वराय बोधि-
सत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय । तद्यथा ॐ
अकटे विकटे निकटे^५ कटङ्कटे करोटे करोटवीर्य्ये स्वाहा ।
अनेन मन्त्रेण मण्डलमृत्तिकां गृहीत्वा एकविंशतिवारान्
आवर्त्य्य व्याधिं प्रलेप्य स्वस्थो भवति ।

॥ इति^६ सिंहनादलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

^१ C विभूषणं ।

^२ चन्द्रासनं dropped in A.

^३ N ०दुपस्थितं ।

^४ A स्फार्य्या ।

^५ A ढौकयित्वा । ^६ A adds कटके and N चिकटे after निकटे ।

^७ A आवर्त्य्य । ^८ N omits इति and समाप्तं in the Colophon.

प्रथमं तावत् मन्त्री सुखासनोपविष्टः स्वहृदि पँकार-
परिणताष्टदलकमलस्योपरि ^१अकारपरिणामेन चन्द्र-
मण्डलं तस्योपरि ह्रीःकारं सरश्मिकं दृष्ट्वा तेन रश्मिना-
कृष्याकनिष्ठभुवनवर्त्तिलोकेश्वरं पुरतो नभःस्थलं दृष्ट्वा
पापदेशनादिकं कुर्यात् । तद्यथा पापदेशना, पुण्यानु-
मोदना, पुण्यपरिणामना, त्रिशरणगमनं, आत्म-
भावनिर्यातना, अध्येषणा, बोधिचित्तोत्पादनं कृत्वा
चतुर्ब्रह्मविहारवान् भावयेत्— मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाः ।
ततः शून्यतां भावयेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्म-
कोऽहम् । प्रतिभासमात्रं ^२स्वकार्यं व्यवलोक्य हृदि मध्ये
पँकारजाष्टदलपद्मस्योपरि अकारेण ^३चन्द्रमण्डलं तस्यो-
परि रक्तह्रीःकाररश्मिनाकृष्टसर्वतथागतप्रवेशेनात्मानं
लोकेश्वररूपं विभावयेत् । शुक्लवर्णं जटामुकुटिनं दक्षिण-
हस्तवरदं तदितरशुभ्रपद्महस्तं अर्द्धपर्यङ्किनं सर्वाङ्गलङ्कार-
भूषितं अमिताभमकुटिनं द्वाविंशलक्षणधरं अशीत्यनु-
व्यञ्जनं चन्द्रासनं चन्द्रप्रभमात्मानं विभावयेत् । ततो
दक्षिणे आर्यतारासुधनौ, वामे भृकुटीद्वयग्रीवौ, पूर्वे
वैरोचनः, दक्षिणे रत्नसम्भवः, पश्चिमे अमिताभः, उत्तरे
अमोघसिद्धिः, आग्नेय्यां लोचना, नैऋत्यां मामकी,

^१ A omits अकारपरि० ।

^२ A adds तेन रश्मिना after प्रतिभासमात्रं ।

^३ A स्वकार्ये ।

^४ A अकार० ।

^५ A पं रजा० ।

^६ C यमद्वलं ।

वायव्यां पाण्डरा, ऐशान्यां वज्रधात्वौ^१ श्वरी । ततो हृद्-
बीजरश्मिनाकृष्य ज्ञानसत्त्वं प्रवेशयेत् । चक्षुराद्यधिष्ठानं
कायवाक्चित्ताधिष्ठानं कृत्वा अभिषेकं प्रार्थयेत् ।

यथाहिं^२ जातमात्रेण स्नापिताः सर्वतथागताः ।

तथाहं स्नापयिष्यामि शुद्धं^३ दिव्येन वारिणा ॥

ॐ^४ सर्वतथागताभिषेकसमयश्चिये^५ हुं फट् स्वाहा ।
लोचनादिदशदेवतां संस्कार्य^६ पूजास्तुतिं कृत्वा मन्त्रमा-
जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ खसर्पणसाधनं समाप्तम् ॥

27.

नमो हालाहलाय ।

पूर्ववच्छून्यतापर्यन्तं भावयित्वा—

ह्रीःकारबीजनिष्पन्नं हालाहलं महाकृपम् ।

त्रिनेत्रं त्रिमुखं चैव जटामकुटमण्डितम् ॥

प्रथमास्यं सितं नीलदक्षिणं वामलोहितम् ।

शशाङ्कार्द्धधरं मूर्ध्नि कपालकृतशेखरम् ॥

जटान्तःस्थजिनं सम्यक् सर्वभरणभूषितम् ।

सितारविन्दनिर्भासं शृङ्गाररससुन्दरम् ॥

^१ AC ०धाते० ।

^२ A यथाभि ।

^३ A adds तु after शुद्धं ।

^४ A has आः ॐ after ॐ ।

^५ A माश्रये ।

^६ A संस्कार्य ।

^७ A शशकार्द्ध० ।

षड्भुजं स्मेरवक्त्रं च व्याघ्रचर्माम्बरप्रियम् ॥
 वरदं दक्षिणे पाणौ द्वितीये चाक्षमालिकम्^१ ।
 तृतीये शरनर्त्तनं च वामे चापधरं^२ तथा ।
 द्वितीये सितपद्मं च तृतीये स्तनमेव च ॥

वामजानुना सितां स्वाभ^३देवीं दधानं । वामेन कमल-
 धरां दक्षिणेन भुजेन भगवदालिङ्गनपरां कुसुमशोभित-
 जटाकलापां । दक्षिणपार्श्वे सर्पवेष्टितं^४ चिशूलं, वामपार्श्वे
 पद्मस्थकपालं नानासुगन्धिकुसुमैः सम्पूर्णं, रक्तपद्मचन्द्रे
 लीलाक्षेप^५स्थितं विभावयेत् भगवन्तम् । ततो मन्त्रं जपेत्
 ॐ वज्रधर्म ह्रीः ।

॥ इति हालाहललोकेश्वरसाधनम् ॥

28.

^६नमो हालाहलाय ।

सिद्धं हालाहलं नत्वा जगद्धाधिविनाशनम् ।
 महामायामयं तस्य वक्ष्यामि साधनक्रमम् ॥
 तच्चादौ तावन्मन्त्रौ क्वचिन्मनोऽनुकूले पृथिवीप्रदेशे
 स्थित्वा आद्यनुत्पन्नाः सर्वधर्माः प्रकृतिपरिनिर्वृता माया-
 स्वप्नगन्धर्व्वनगरोपमा इत्यधिमोक्षेण आध्यात्मिकमेवमहं-

^१ N . मालिनं ।

^२ A क्षपरन्तथा, C क्षेपरन्तथा ।

^३ A . नामिताभदेवी ।

^४ B begins, Fol. 43.

^५ A लीलान्तोपस्थितं ।

^६ This *Sādhana* is only to be found in Ab.

ज्ञानमधिष्ठाय दशदिगन्तपर्यन्तलोकधातुव्यवस्थितान्
बुद्धबोधिसत्त्वविद्याक्रोधगणानवलम्ब्य ॐ सर्व्ववित् पूर पूर
आवर्त्त आवर्त्त हेरित्यनेन विविधपूजामेधान् स्फारयित्वा
मनसाभ्यर्च्यभावेन प्रणम्य धरणीतलविन्यस्तजानु-
मण्डलो हृदि कृताञ्जलिरेवं ब्रूयात् समन्वाहरन्तु मां
बुद्धा भगवन्ता बोधिसत्त्वा महाकृपाविद्यादेव्या महाक्रोधाः
सर्व्वलोकधातुव्यवस्थिताः—

आबोधिशरणं यामि बुद्धं धर्मं गणोत्तमम् ।

ददामि तेभ्य आत्मानं प्रतिगृह्णन्तु नायकाः ॥

अनादिमति संसारे संसरता मयास्मिन् वा जन्मनि
यत्कायवाक्यमनोभिः पापकं कर्म रत्नत्रयाचार्यापाध्याय-
मातापिताभिस्तुभिस्तुणीसामान्यसत्त्वानां सावद्याभ्याख्यानं
संवर्त्तनीयं दारिद्र्यं संवर्त्तनीयं व्याधिं संवर्त्तनीयं । अथवा
यत् स्वतः कर्म कृतं कारितमनुमोदितं च तत्सर्व्वं युष्माकं
पुरस्तात् यदा सद्यः कृतं यच्च तत् सर्व्वं अनिमित्तयोगेनानु-
पलम्भमानः प्रतिदेशयामि । अनन्तभूयोऽप्येवं करिष्यामि ।
यच्च प्रथमचित्तोत्पादमुपादाय यावदनुत्तरा सम्यक्-
सम्बोधिर्यावच्च निरुपाधिशेषो निर्व्वाणधातुरचान्तरे सर्व्व-
बुद्धबोधिसत्त्वविद्याक्रोधगणश्रावकप्रत्येकबुद्धानां अन्येषां च
पृथग्जनानां कुशलमूलं तत्सर्व्वमनुमोदयामि । बुद्ध-
प्रेमस्तावदनुमोदनया—

उत्पादयामि परमं बोधिचित्तमनुत्तरम् ।

यथा चैयध्विका नाथाः सम्बोधौ कृतनिश्चयाः ॥

सर्व्वं चैतत् कुशलमूलं परिणामयामि । सम्यक्सम्बोधौ
सम्यक्सम्बुद्धवर्त्तितया परिणामनया ततो वज्राञ्जलि-

विभाव्य ॐ सर्वतथागतसंशिताः सत्त्वानां सर्वसिद्धयः
संपद्यन्तां सर्वतथागताश्च मामधितिष्ठेताम् । ॐ स्वभाव-
शुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति उदीरयन् स्वशि-
रसि मुञ्चेत् । अत एव स्वभावशुद्धाः सर्वधर्मा विमोक्षात्
विघ्नोपशमो भवति इति नात्र सन्देहः कार्यः । प्रोक्तविकल्प-
प्रबन्धाद् विघ्नान् ।

तदनु स्वहृच्चन्द्रे अकारोद्भवहृदयं स्फुरदमितमयूखं
विन्यस्य सर्वधर्मनैरात्म्यं भावयेत् । तेभ्यः स्वहृदया-
क्षरेभ्यो रश्मिमेघान् संस्फार्य तत् सम्पश्येत् स्थिरचलान्
सर्वभावान् । हालाहलरूपं निष्पाद्य विचिन्तयेत् तच्चैवं
प्रवेश्य मायोपमं सकलं जगदित्यवगच्छन् आत्मानं
हालाहलरूपं—

शशाङ्ककोटिसंस्पृष्टं जटामकुटधारिणम् ।
सितारविन्दनिर्भासं नीलंकणं चिनेचकम् ॥
महापद्मगसमुद्भूतरक्तपद्मोपरि स्थितम् ।
रत्नाचलगुहान्तःस्थं व्याघ्रचर्म(ाम्बर)सुवाससम् ॥
पर्यङ्केन समाधिस्थं(स्थितं) चतुर्भुजविराजितम् ।
कुण्डिकाक्षधरं वीरं अमिताभकृतशेखरम् ॥
चिश्रूलमूर्ध्निखट्वाङ्गं कुलिकाबद्धयष्टिकम् ।
चिन्तयेत् तस्य वामेन दक्षिणेन कपालकम् ॥

कुसुमपरिपूर्णं कुलिकं च कृतफलं भगवन्तमवलोकयन्तम् ।

ततः पञ्चाङ्गविन्यासं मुद्राभिर्मन्त्रसंहताभिः कुर्यात् ।
उत्तानभाजो करयोर्निबन्धपार्श्वे चञ्चलतया शिखायाः
पर्वद्वितीयं खलु संस्पृशेत् । न्यस्येत तालौ करपार्श्वतश्च
मूलमुद्रेयम् ।

अस्या एव तु मुद्रायास्तर्ज्जन्या विपरौततः ।
 वेष्टयित्वा च तालाभ्यां अवष्टभ्य शिरो भवेत् ॥
 इमामेव न्यसेत् मूर्द्ध्नि विपरौतप्रयोगतः ।
 शिखा भवति तस्यैव हालाहलनिषेविनः ॥
 पृथग् मुष्टिद्वयं बद्ध्वा मध्यमे कृतशृङ्खले ।
 तारे श्रूची च तालौ च पार्श्वतः कवचो भवेत् ।
 विक्षिप्य तालतामेव कल्पयेदस्त्रकर्मिभिः ॥

तारा तर्जनी, तालोऽङ्गुष्ठः, धाराऽनामिका, मध्या
 शिखीति पर्यायः । अथासां मुद्राणां मन्त्रा भवन्ति । ॐ
 सः स्वाहा हालाहलहृदयः । ॐ ज्वलिनि स्वाहा शिरः ।
 ॐ प्रज्वालनदीपाय स्वाहा शिखा । ॐ अध्याय स्वाहा
 कवचः सर्वाङ्गे । अनन्तशक्तिगर्भा फट् अस्त्रं करद्वये ।
 तदेव स्वयमेवाहं आर्य्यहालाहल इत्यहङ्कारवानात्मानं
 हालाहलं भावयेद् यावत् खेदो न जायते । सति च खेदे
 स्वहृच्चन्द्रे स्वज्वालहुँकारं विन्यस्य तन्मयूखावभासिनि च
 पर्यन्तेषु मन्त्रेषु—

मन्त्राक्षराणि विन्यस्य कुर्यात् जपं समाहितः ।
 हृदयं वा जपेन्मन्त्रं मालामन्त्रमथापि वा ॥
 हृन्मन्त्रकोटिजप्ते तु मालाया लक्षजापया ।
 सर्वथा तस्य सिध्यन्ति सम्पत्तिव्याधयोऽखिलाः ॥
 यावदिच्छं जपं कृत्वा भावनामपि शक्तिः ।
 क्षमयित्वा ततो नाथं प्रेषयेत् मूलमुद्रया ॥

अथ पटविधानेन भगवन्तमाराधयितुमिच्छति तदा
 पटे पूर्वोक्तरूपं लक्षयेत् इत्ययं पटविधिः ।

द्वितीयं कथ्यते—

सुवर्णवर्णं यदि वा त्रिनेत्रं
 भुजद्वयोपेतसुनीलकण्ठम् ।
 रत्नाचलस्थं सुसमाहितं तनुं
 हलाहलं पिङ्गलजटं लिखेच्च ॥
 आक्रान्तपादौ (पुच्छौ) वसुनीलरूपा-
 वर्द्धगतोद्गण्डकृतस्वकायौ ।
 पार्श्वद्वये नाथमुदीक्षमाणौ
 लिखेच्च सर्पौ पुरतः कपालम् ॥
 पुष्पैर्विचित्रैः परिपूर्णमेतत्
 पदद्वयं हस्तद्वयं समन्तात् ।
 (प्रमाणमेतत् कथितं जिनेन)
 अधस्तु जानुस्थितधूपहस्तौ
 निवेशनीयः खलु साधकोऽत्र ॥

अतोऽन्यतमपटं प्रसार्य प्रातरेवापतितगोमयेन
 मण्डलकं कृत्वा मूलमुद्रया मन्त्रसहितया आवाहयेदभि-
 नयेन पटाकृतौ पञ्चाङ्गन्यासं च कुर्यात् पूर्वोक्तविधिभिरेव
 मुद्राभिः समन्त्रसहिताभिः । ततो मूलमुद्रयैव पञ्चोप-
 चारेण मानसीभिश्च पूजाभिः सम्पूज्य भगवन्तं सम्बोधयन्
 मुद्रामुपदर्शयेत् कन्यशृङ्खले(ला) वा सन्धितारापृष्ठे
 निवेशेतां । शिखाधाराविधिः यौ तर्जन्यौ कृतसूचकौ ।
 ॐ विस्फुलिङ्गाट्टहासकेशरि इति मन्त्रः । ततः पूर्वोक्त-
 रूपमात्मानं विचिन्तयेत् । तद्रूपरहितो वा नवसूतं
 पूर्ववत् मालामन्त्रं त्रयोदश वारानुच्चारयेत् । मण्डलक-
 गोमयेन व्याधिं प्रलेपयेत् । षण्मासैः सर्वव्याधयः

प्रशाम्यन्ति । अथवा लक्ष्मेकं जपेत् । सर्वशापरि-
पूरिणोऽत्र न कार्या विचारणा । तत्रार्थमार्थहालाहल-
हृदयमन्त्रः । नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैभ्यो महापुरुषवृषभेभ्यो
नमः आर्यावलोकितेश्वर-महेश्वर-महास्थामप्राप्त-आर्य-
मैत्रेय-समन्तभद्र-आर्यवज्रपाणिप्रभृतिभ्यो महाबोधिसत्त्व-
प्रभृतिभ्यो नमस्कृत्वा भगवन्नार्यावलोकितेश्वर तव—

हृदयमावर्त्तयिष्यामि सर्वकामप्रसाधनम् ।

अधृष्यं सर्वभूतेभ्यो भवमार्गविनाशनम् ॥

तद्यथा । हे बोधिसत्त्व प्रियबोधिसत्त्व महाबोधिसत्त्व हे
हले आर्यावलोकितेश्वर परममैत्रचित्त हितचित्त महा-
कारुणिक कुरु कुरु महाविद्येति धुरु धुरु धराधर चलेन्द्रा-
चल नमस्तेऽस्तु ह्रीः सर्वसत्त्वाभयप्रद हरिहरिहरिवाहनो-
द्भव भवाभव भवानघ कुरु कुरु कुरु कुरु घुरु घुरु सुरु सुरु
सुरु सुरु चुरु चुरु सुप्रसादितामलविमलमूर्ति आर्याव-
लोकितेश्वर महाकारुणिक कृष्णाजिनधर अक्षधर दण्डधर
जटामकुटावलम्बितप्रलम्बधर मल मल कल कल चल चल
तल तल नल नल फल फल हुलु हुलु हुलुल हलाहल ह्री
बोधिसत्त्व महाबोधिसत्त्व नमस्तेऽस्तु हँ हँ हँ कुरु कुरु
हृदयमनुस्मर समयमनुस्मर जातिमनुस्मर इदं मे कार्यं
कृतमनोरथं मे परिपूरय स्वाहा । प्रेषणं च सर्ववदिति ।

इति पुण्यजनः सर्वो भूयाद् हालाहल इति ।

अहं च मञ्जुघोषः स्यां जगदाशाप्रपूरकः ॥

आबोधि मञ्जुघोषस्य पादाम्बुजरजोरसा ।

प्रज्ञापालितनाम्नायं कथितः पद्मभृद्विधिः ॥

॥ आर्यहालाहलसाधनं समाप्तम् ॥

29.

नत्वा हालाहलं भक्त्या सर्वाशापरिपूरकं ।

संक्षेपादुच्यते तस्य साधनं करुणात्मनः ॥

आदौ मनोहरे स्थाने सुलिप्ते^१ चन्दनादिना ।

अवतार्य पटादिस्थं भगवन्तं पूजयेदिति ॥

पुष्पादिढौकन^२मन्त्रः ॐ वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वज्रधूपे हुँ,
ॐ वज्रदीपे हुँ इत्यादिना । ॐ^३ सर्वतथागतपूजामेघ-
प्रसरसमूहे स्फुर^४ हिमं गगनकं हुँ सर्वपूजाढौकनमन्त्रः ।

प्रपूज्य पुरतस्तस्य निषद्य च सुखासने ।

मैत्रीं विभाव्य जगति करुणां च महाकृपः ॥

विन्यस्य हृदये मन्त्रं ह्रीःकारं^५ चन्द्रपृष्ठतः^६ ।

पश्येद्ग^७गनमापूर्णं सम्बुद्धैः सन्नतैः^८ स्फुटम् ॥

ह्रीःकारांशुज^{१०}पूजाभिस्तान् प्रपूज्य गतभ्रमः^{११} ।

देशनाद्यं तु पापादेर्विदध्यात् पुण्यवृद्धये ॥

चिरत्नशरणाद्यग्रं^{१२} मन्त्रमेनमुदीरयेत् ।

सर्वधर्माग्रनैरात्म्य^{१३}द्योतकं करुणामनः^{१४} ॥

ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति ।

^१ A सुलिप्त ।

^२ ANC इत्यादि ।

^३ A स्वरहिमं, Ab धुरहिमं ।

^४ AC ०पृष्ठकः ।

^५ ANC सम्बुद्धैस्तत्सुतैः ।

^६ C मतभ्रमः, Ab शतभ्रमः ।

^७ A धर्माग्रनैरात्म्य ।

^८ A ढोषण० ।

^९ AN omits ॐ ।

^{१०} A क्रीकलं ।

^{११} B पश्येद्भगवन्मा० ।

^{१२} ह्रीःकारौशुक० ।

^{१३} A मन्त्रेण मुदी० ।

^{१४} A करुणामलः, BC करुणावलः ।

मन्त्रार्थमामुखौकुर्वन् सर्व्वं^१ वस्तु महात्मना ।
^२ग्राह्यग्राहकनिर्मुक्तं भावयेत् ज्ञानमात्रकम् ॥
 प्रत्यात्मवेद्यं तं दृष्ट्वा ह्रीःकारं शशिसंस्थितम् ।
 तज्जमजं सितं^३ ध्यायात् ह्रीःकारान्वितपुष्करम् ॥
 ततः संस्फार्य्य बुद्धौघं जगद् बुद्धं विधाय च ।
 पुनः प्रवेश्य तत्रैव भूयाद् हालाहलः स्वयम् ॥
 त्रिमुखः षड्भुजः शान्तो रत्नाचलगुहाश्रयः ।
 रक्तपद्मस्थिते^४ चन्द्रे ललिताक्षेपसंस्थितः ॥
^५सितपीतमहानीलमूलवामेतराननः ।
 व्याघ्रचर्माम्बरस्थः सर्वाभरणसुन्दरः ॥
 वरदाक्षशरान् सव्ये वामे सत्कामिनीकुचम् ।
 सितपद्मं च कोदण्डं बिभ्राणं करपल्लवैः ॥
 कपालं वामतो^६ न्यस्य नानापुष्पैः प्रपूरितम् ।
 विषमृद्वेष्टितं सव्ये त्रिशूलं च तथाम्बुजे ॥
 अमिताभमणिसच्चूडः^७ कपालकृतशेखरः ।
 शशिखण्डयुतोत्तुङ्गजटामकुटसञ्चयः ॥
^८विधूतकल्पनाजालः^९ स्फुरद्बुद्धौघराशिमकः ।
 इत्थं हालाहलो भूत्वा स्वहृत्कण्ठशिरःसु च ॥

^१ A सर्व्वसस्त्रम् ।

^२ A आद्यग्राहकनिः, Ab ग्राह्यग्राहकविनिः ।

^३ Ab ध्यायाः । B ०सिते ।

^५ For this *Carana* A has सितपीतमहानील[व्य]वामेतराननः(?) ।

^६ Ab विन्यस्य । ^७ A कौपालम् ।

^८ A drops विधूतकल्पनाजालः । ^९ Ab स्फुरद्बुद्धौघः ।

हुँ आः ॐ भावयेच्चन्द्रे नीलारुणसितान् क्रमात् ।
 हृत्कण्ठयोस्तथा मध्ये ध्येयो ह्रीः चन्द्रसंस्थितः ॥
 ततः 'स्थिरचलान् भावान् भावयंस्तांस्तदाकृतौन् ।
 सर्वासत्कल्पनिर्मुक्तो जपेन्मन्त्रं समाहितः ॥

ॐ हालाहल ह्रीः ।

अन्तर्जल्पमतिस्पष्टं न द्रुतं न विलम्बितम् ।
 यथासुखं जपं कृत्वा विसृष्टौ प्रतिपूज्य च ।
 संस्तुत्य च दृढीकृत्य समुच्चार्य शताक्षरम् ॥

¹तत्रेदं शताक्षरम्— ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय,
 वज्रसत्त्वत्वेनोपतिष्ठ, दृढो मे भव, सुतोष्यो मे भव, सुपोष्यो
 मे भव, अनुरक्तो मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ, सर्वकर्मसु
 च मे चित्तं श्रेयः कुरु, हुँ हहहह ह्रीः भगवन् सर्वतथागत-
 वज्र मा मे मुञ्च, वज्रीभव महासमयसत्त्व आः ।

²ॐ कृतो वः सर्वसत्त्वार्थः सिद्धिर्दत्ता यथानुगा ।
 गच्छध्वं वुड्भविष्यं पुनरागमनाय च ॥

अनेन सञ्चोद्य एनं मन्त्रमुच्चारयेत् । ॐ अकारो
 मुखं सर्वधर्माणामाद्य³मनुत्पन्नत्वात् मुरिति ।

ध्यानात् समुत्थितो योगी दानं दद्यात् स्वशक्तिः⁴ ।

¹ Ab has सर्व after स्थिरचलान् ।

² तत्रेदं शताक्षरं is dropped in ABNC.

³ The *Visarjana* formula ॐ कृतो वः etc. is not found in A.

⁴ AC •माद्यनुत्• ।

⁵ A सशक्तिः N सशक्तिः ।

रूपादिकामान् भुञ्जानो निरस्ताशेषकल्पनः ।
 'प्राप्नोत्यनुत्तरां बोधिमचिरात् साधकोत्तमः ॥
 लिखित्वा साधनं प्राप्तं यन्मया शुभमुत्तमम् ।
 तेन कृत्स्नं जगद् भूयादचिरेण हालाहलः ॥

॥ हालाहलसाधनं समाप्तमिति ॥

30.

पूर्वोक्तविधानेन विश्वपद्मचन्द्रे रक्तह्रीःकारपरिणतं पद्म-
 नर्तेश्वरमात्मानं भावयेत् सत्त्वपर्यङ्कनिषसं दिभुजैकमुखं
 रक्तं सकलालङ्कारधरं अमिताभमुकुटं वामपार्श्वे पाण्डर-
 वासिनीसमाश्लिष्टं आलिङ्गनाभिनयस्थितवामभुजेन रक्त-
 पद्मधरं नर्तनाभिनयेन सूचीमुद्रया विकाशयदपरदक्षिण-
 करम् । ततः ॐ कायवाक्चित्तवज्रस्वभावात्मकोऽहं इति
 मन्त्रमुच्चारयेत् । तदन्वष्टसु दिक्षु अष्टदेवीं^१ चिन्तयेत् ।
 तत्राष्टदलरक्तपद्म^२पूर्वपत्रे विलोकिनी शुक्ला रक्तपद्मधरा ;
 दक्षिण^३पत्रे तारा हरिता पलाशपद्मधरा ; पश्चिमदले
 भूरिणी पीता चक्रनीलोत्पलधरा ; उत्तरदले भृकुटी शुक्ला
 पौतपद्मधरा ; पूर्वकोणदले पद्मवासिनी पीता माञ्जिष्ठ-

^१ A omits from प्राप्नोत्यनुत्तरां ..... विश्वपद्मचन्द्रे including the Colophon and part of the next *Sādhana*.

^२ NC सुखमु० ।

^३ NC हालाहलसाधनं only ।

^४ A सुदेवीं C वृदेवीं ।

^५ A पद्मपत्रे N पद्मपूर्वयन्त्रे ।

^६ N यन्त्रे ।

पद्मधरा; दक्षिणकोणदले वज्रपद्मेश्वरी आकाशवर्णा
सितपद्मधरा; पश्चिमकोणदले विश्वपद्मा शुक्ला कृष्ण-
पद्मधरा; उत्तरकोणदले विश्ववज्रा विश्ववर्णा विश्व-
पद्मधरा। सर्वा एताः सत्त्वपर्यङ्किन्यो द्विभुजैकमुखाः
सौम्याः। कर्णिकायां तु भगवानेव। ततो मन्त्रं जपेत्।
मन्त्रः ॐ ह्रीः पद्मनर्तेश्वर हूँ।

॥ पद्मनर्तेश्वरलोकनाथसाधनम् ॥

31.

नमः पद्मनर्तेश्वराय।

तत्र विश्वपद्मोपरि चन्द्रे रक्तह्रीःकारपरिणतं पद्मनर्तेश्वरं रक्तवर्णमेकमुखं जटामुकटिनं त्रिनेत्रं अष्टभुजं सर्वालङ्कारभूषितं सर्पयज्ञोपवीतमर्द्धपर्यङ्केन ताण्डवं, प्रथमभुजद्वयेन नृत्याभिनयं द्वितीयदक्षिणभुजेन हृदि विकासयन्तं सूचीमुद्रां वामभुजेन रक्तपद्मं शिरसि धृतं तृतीयभुजद्वयेन वज्रवद्दण्डं त्रिशूलधरं चतुर्थभुजद्वयेन अक्षसूचकुण्डिकाधरं अष्टदेवीपरिघृतं एवंभूतं पद्मनर्तेश्वरलोकनाथं भावयेत्।

॥ पद्मनर्तेश्वरसाधनम् ॥

¹ This Sādhana is only to be found in Na.

² MS has वज्रविदग्धिः।

32.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मस्थ-
चन्द्रोपरि सितह्रीःकारं विभाव्य तत्परिणामेन पद्मनर्त-
श्वराम्नायेनार्थावलोकितेश्वरभट्टारकमात्मानं विभावयेत् ।
एकमुखं अष्टादशभुजमर्द्धपर्याङ्गिनं अमिताभजटाजूट-
मण्डलं, सर्व्वकरैर्विश्वपद्मधारिणम्, योगिनीवृन्दपरिवृतं,
दक्षिणवामपार्श्वस्थिततारासुधनभृकुटीहयग्रीवं, दिव्या-
लङ्कारवस्त्रभूषणं । ततो मन्त्रं जपेत् । ॐ ह्रीः पद्मनर्तेश्वर
हूँ । व्याध्याद्युपशमे महानुशंसः ।

॥ इति पद्मनर्तेश्वरसाधनम् ॥

33.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं सितह्रीःकार-
निष्पन्नं हरिहरिहरिवाहनोद्भवं भगवन्तमार्थावलोकिते-
श्वरं सर्वाङ्गशुक्लं जटामकुटिनं शान्तवेशं, दक्षिणकरेण
भगवन्तं तथागतं साक्षिणं कुर्व्वन्तं, द्वितीयेन अक्षमाला-
धारिणं, तृतीयेन दुःकुहकं लोकमुपदेशयन्तं, वामेन
दण्डधरं, द्वितीयेन कृष्णजिनधरं, तृतीयेन कमण्डलु-
धरं, सिंहगरुडविष्णुस्कन्धसंस्थितमात्मानं ध्यात्वा ॐ
ह्रीः हूँ इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ हरिहरिहरिवाहनोद्भवसाधनम् ॥

¹ A पूर्वोक्तं ।

² A भाव० ।

³ A दक्षिणपार्श्व० ।

⁴ A हरिहर० ।

⁵ A वरदधारिणं ।

⁶ A ०मुपदेशयन्तं ।

⁷ A ०जिन० ।

⁸ C स्कन्धशत० ।

34.

आदौ तावन्मन्त्री सुखासनासीनो जगदभ्युद्धरणाशयः
पापदेशनादिकसप्तविधानुत्तरपूजां कृत्वा यँकार^१निघ्नं
वायुमण्डलं धन्वाकारं नीलपताकाङ्कितं, तस्योपरि
रेफोद्भवं रक्तवर्णमग्निमण्डलं, त्रिकोणं रक्तरखाङ्कितं
तदुपरि वँकारपरिनिघ्नं^२ वारुणमण्डलं वर्तुलं शुक्लवर्णं
शुक्लपताकाङ्कितं तदुपरि लँकारसम्भवं^३ माहेन्द्रमण्डलं
चतुरस्रं पीतवर्णं पीतचिह्नचिकवज्रचतुष्कोणशोभितं
तदुपरि सुँकारनिघ्नं सप्तरत्नमयं अष्टाङ्गं सुमेरुं तस्योपरि
पँकारपरिणतं विश्वदलकमलं तस्योपरि 'आत्मानं
विचिन्त्य ॐ ह्रीः हुँ क्रमेण शिरसि कण्ठे हृदि विन्यस्या-
त्मानं अनादिकालं^४ संचितकर्मावरणविगतं' हरिहरिहरि-
वाहनोद्भवं लोकेश्वरमूर्तिं सुवर्णरत्नरश्मिज्वालाकुलं
कुमाररूपं विचिन्तयेत् मन्त्री। पश्चात् स्वहृदि पुण्यज्ञान-
विशुद्ध्या चन्द्रमण्डलं सूर्यमण्डलं च तत्र ह्रीःकारविनिर्गत-
रश्मिज्वालाभिर्ज्ञानसत्त्वमाकृष्य वक्ष्यमाणरूपं संपूज्य
पूर्वोक्तपूजाभिः ज्ञानसत्त्वसमयसत्त्वयोरेकीकरणात् भग-
वन्तं हरिहरिहरिवाहनोद्भवं 'भगवल्लोकेश्वरं स्थिरचित्ते-
नात्मानं विभावयेत् षड्भुजं शुक्लवर्णं जटामुकुटिनं शान्त-
वेशं दक्षिणकरेण सम्बुद्धं साक्षिणं कुर्वन्तं द्वितीयेनाक्ष-
मालाधरं तृतीयेन दुर्गतिस्थितलोकं शुभमुपदेशयन्तं;

^१ AN पङ्कार० ।

^२ AN चङ्कार० ।

^३ B वरुण ।

^४ BN शुक्लवटमध्याङ्कितं ।

^५ A मात्मानं ।

^६ A ०कास० ।

^७ A ०द्वियतं ।

^८ BN omits भगवल० ।

^९ ०शुभं omitted in A.

वामेन दण्डधरं द्वितीयेन कृष्णाजिनधरं तृतीयेन कमण्डलुधरं भगवन्तं चिन्तयेत् । तत्र विशुद्धिः । वाय्वग्नि-मण्डलाभ्यां हरिः, वारुणमण्डलेन गरुडः, माहेन्द्र-मण्डलसुमेरुभ्यां हरिरिति विशुद्धिः सततं भावयन् योगी सर्वसत्त्वार्थकरणसमर्थो^१ भवति, सर्वजनप्रियो भवति, महाप्राज्ञो भवति, नीरोगो निरुपद्रवश्च धनाढ्यो भवति, वशविषकर्मणि महासमर्थो भवति । जपमन्त्रं गुरूपदेशतो ज्ञेयम् ।

॥ हरिहरिहरिवाहनोद्भवलोकेश्वरसाधनम् ॥

35.

प्रथमं तावत् मनोऽनुकूले स्थाने योगिपटं^२ प्रकाश्य तस्याग्रतो माहेन्द्रमण्डलमध्ये कुङ्कुमेन^३ चन्द्रमण्डलं कारयेत् ॐ वजरेखे हुँ इति मन्त्रेण । तदनु जः हुँ वं पद्मस्थहोरिति मन्त्रेणावाहनं कृत्वा मण्डलमध्ये त्रैलोक्य-वशङ्करलोकेश्वरभट्टारकं पूजयेदनेन मन्त्रेण ॐ त्रैलोक्य-वशङ्कराय वज्रपुष्पे हुँ प्रतीच्छ^४ स्वाहा । ततः ॐ मुनिवज्रे मुरिति विसर्ज्य स्वहृदि रक्तआकारं विचिन्त्य

^१ N सुखहृत्भ्यां ।

^२ A ०णं अर्थो ।

^३ A श्रव० ।

^४ A क्षयं ।

^५ A स्थाने पटं, B स्थाने पटं ।

^६ A कुङ्कुमे ।

^७ A प्रतिष्ठ ।

^८ B मणिवक्षे ।

तत्परिणामेन सूर्यं तदुपरि रक्तह्रीःकारं तद्रश्मिसमाकृष्टा-
 मिताभतथागतं संपूज्य पापदेशनादिकं कृत्वा त्रैलोक्यं च
 वशं विधाय रश्मीन् स्वबीजे प्रवेश्य तत्परिणामेन भटिति
 लोकेश्वरं सर्वाङ्गमहारागरक्तमेकमुखं द्विभुजं त्रिनेत्रं जटा-
 मकुटमण्डितं वज्राङ्कितपाशाङ्कुशहस्तं रक्तपद्मे वज्रपर्यङ्क-
 निषण्णं दिव्याभरणवस्त्रविभूषितमात्मानं विचिन्त्य त्रिभु-
 वनमेषद्वयस्थपाशवज्रोपरिस्थितनानानिर्माणधारिबुद्ध-
 बोधिसत्त्ववज्रयोगिनीदेवादिभिरभिषेकं विभाव्य शिरस्य-
 मिताभं ध्यायात् । ततो हत्सूर्यं ह्रीः हुं याँ इति
 जाप्य अक्षरं मन्त्रं ध्यात्वा ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्म-
 कोऽहं, ॐ वज्रात्मकाः सर्वधर्मा वज्रात्मकोऽहं इति
 वज्रात्मकमन्त्रद्वयं पठेत् । एवमभ्यस्यतो धुननं कम्पनादि-
 गुण उत्पद्यते । तदनु ॐ ह्रीः^१ अः हाँ हारीति यक्षेश्वरौ
 स्वाहा इति पिण्डं दद्यात् । ॐ आँ क्रौं ह्रीँ सकलगण-
 वीरवीरेश्वरीणां^२ परिकरै अ अ अवतर अवतर अवतरन्तु
 दशदिग्लोकपाला इदं बलिं गृह्ण गृह्ण हुँ स्वाहा इति
 बलिं दत्त्वा देवतायोगेन विहरेदिति ।

॥ सरहपादकृतं त्रैलोक्यानक्रमेण त्रैलोक्यवशङ्कर-
 लोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

^१ A त्रैलोक्यवशं ।

^२ AB वस्तुभू० ।

^३ AN यौ, Na आ, C यौ ।

^४ A अक्षर० ।

^५ A जपेत् ।

^६ AC कम्पनादिषु नोत्पद्यते ।

^७ ACNNa ह्रीँ ।

^८ C वीरेश्वरीणां ।

^९ ANCNa ओद्यायन० ।

नमो लोकनाथाय ।

प्रथमं तावन्मन्त्री^१ मनोऽनुकूले स्थाने योगिपटं प्रकाश्य
तस्याग्रतो माहेन्द्रमण्डलमध्ये कुङ्कुमेन चन्द्रमण्डलं
रचयेत्^२ अनेन मन्त्रेण ॐ वज्ररेखे हुँ । जः हुँ वै पद्मस्थहोः
अनेन मन्त्रेणावाहनं कृत्वा मण्डलमध्ये त्रैलोक्यवशङ्कर-
लोकेश्वरभट्टारकं पूजयेत् अनेन मन्त्रेण ॐ त्रैलोक्य-
वशङ्कराय वज्रपुष्पो हुँ प्रतीच्छ स्वाहा । ॐ मुनिवज्र-
मुः^३ विसर्जनमन्त्रोऽयम् । पश्चात् स्वहृदि आँकारं चिन्तयेत् ।
तं परिणम्य सूर्यमण्डलं निष्पद्यते । तस्योपरि शक्तिबीजं
बालारुणसमप्रभं द्रष्टव्यम् । एतस्य रश्मिभिरमिताभं^४
पूजयित्वा पापदेशनादिकं कृत्वा पुनः शरीरे प्रविशन्तं
एतत् सर्वं^५ परिणम्य भटिति पद्मोपरिस्थं वज्रपर्यङ्किनं^६
विकसितचिनेत्रं जटामकुटधारिणं रक्तवर्णं वज्राङ्कितपाशा-
ङ्कुशहस्तं त्रिभुवननेषदये पाशवद्धवज्रोपरि स्थिता नाना-
निर्माणधारिण्यो वज्रयोगिन्योऽभिषेकं प्रयच्छन्ति, तथा
बोधिसत्त्वा नानाभरणयुक्ताः पूजां कुर्वन्ति, विद्या-

^१ This *Namaskāra* is absent in all MSS except Ab.

^२ मन्त्री is dropped in all MSS except Ab.

^३ B रचेत्, Ab कारवेत् ।   ^४ A मुनिः ।

^५ Ab मन्त्रः ।   ^६ Ab adds तथागतं after अभिताभं ।

^७ ABCN •पर्यङ्कः ।

^८ A पाशवद्धे तद्धे तस्यो • NC पाशवद्धे तस्यो • ।

^९ AC •संयुक्ता, N •सुक्ता ।

धरहरिहरहिरण्यगर्भनानायोगिनीगणा नृत्यवाद्यादिकं-
 [कुर्वन्ति] नानाभूतगणादिनानानरशिरःकपालमाला-
 दृतं तथा नानाच्छत्रचामरादिकं पश्येत् । एतादृशे समये
 अमिताभस्तथागतः शिरसि द्रष्टव्यः । ईदृशमात्मानं
 विचिन्तयेत् । पश्चान्नाभेरुपरि सूर्य्यमण्डलं रश्मिमयं
 विचिन्त्य तस्योपरि वामे शक्तिबीजं हृदि क्रोधबीजं
 आःकारस्वरभूषितं इति भाव्यमन्त्रः । एतत् सर्वं ध्यात्वा
 वज्रात्मकमन्त्रोच्चारणं कृत्वा वज्रात्मकं चिन्तयेत् । ॐ
 शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इति वज्रात्मकमन्त्रः ।
 एतच्चाभ्यासयोगेन धुननकम्पनावेशनं कृत्वा अद्वैतज्ञान-
 मुत्पद्यते । स योगी द्विरदवत् गर्जति, मदिरामत्त
 इव पञ्चवर्णं विहरति । यदि पञ्चवर्णं न विहरति
 तदा तस्य देहे धुननकम्पनावेशनादिकं न तिष्ठति ।
 एवं प्रतीत्यैव पञ्चवर्णं विहर्त्तव्यम् तेन सिद्धिः स्यात् ।
 सिद्धे सति परदेहे धुननकम्पनावेशनं कृत्वा रागद्वेषा-
 दिकं निषेधयति । यथा सिद्धिरसेन विडं ताम्रं कृष्णतां
 त्यजति तथा शरीरमेवाद्वैतरसेन विडं रागद्वेषादिकं
 त्यजति । ह्रीः हुं यां जप्यमन्त्रः । ॐ ह्रीः अः हां
 हारीति यक्षेश्वरी स्वाहा हारीतिमन्त्रः । ॐ आं क्रौं

¹ Ab reads इति भट्टारकस्य हृदयमन्त्रः ।

² ANC कम्पनावेशं ।

³ गर्जति present only in Ab.

⁴ Ab देशनाद्वैतज्ञानादिकं । ⁵ N प्रतीत्यै । ⁶ ANC विहर्त्तव्यं ।

⁷ ABC ॐ ॐ यां, AB क्रौः ॐ यां, N क्रौं ॐ याः ।

⁸ ACN ॐ क्रौं याः, Ab ॐ याः, B ॐ क्रौः याः ।

ह्रीं सकलगणवीरवीरेश्वरीणां परिकरैः अ अ अवतर
अवतर अवतरन्तु दशदिग्लोकपाला इदं बलिं गृह्ण गृह्ण
हुं स्वाहा बलिमन्त्रः ।

॥ इति सरहपादावतारितओष्ठियानविनिर्गतचैलोक्य-
वशङ्करलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

37.

नमो लोकेश्वराय ।

ॐ चिटि चिनटि विल्लोलि विल्लोलि^१ अमुकं सधन-
परिवारं मे वशमानय स्वाहा । पूर्वसेवायुतं^२ जप्ता
पश्चात् साधनमारभेत् । दक्षिनोत्तरपार्श्वे^३ तारामृकुटी-
देवीद्वयसहितं आर्यावलाकितेश्वरभट्टारकं रक्तवर्णं रक्त-
माल्याम्बरानुलेपनं पाशाङ्कुशधनुर्बाणधरं चतुर्भुजं शृङ्गा-
रैकरसं रक्तं कुसुमवता^४ शोकतरोरधस्तादवस्थितं मात्मानं
विचिन्तयेत् विसन्ध्यम् । लवणाद्दूतीनां^५ अष्टोत्तरशतं
जुह्यात् । सप्ताहात् स्त्रियं पुरुषं वा वशमानयति,
विसप्ताहान्महापुरुषम् । लवणसहितेन मदनेन पुत्त-

^१ The reading ओष्ठि is found in Ab only.

^२ The second विल्लोलि is dropped in Ab.

^३ AC पूर्वसेवाश्रं, Ab पूर्वसेवायाः अयुतं, N पूर्वसेवा अयुतं ।

^४ AC रक्तसुकुमारिताशोकं, N रक्तकु[सु]माचिताशोकं ।

^५ A लवणाद्दूतीनां, C लवणाद्दूतीनां, N लवणाद्दूतीनां ।

लिकां^१ साधयित्वा प्रतिकृतिं चतुरङ्गुलप्रमाणां कृत्वा-
निर्धूमे खदिराङ्गारे मन्त्रमुच्चारयन् विसन्ध्यं तापयेत्
यस्य नाम्ना स वशो^२ भवति । वज्रोदकभावितलवणं
परिजप्याष्टोत्तरशतवारं यस्य प्रदी^३यते स भक्षितमात्रेण
वशो^४ भवति ।

॥ रक्तलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

38.

पूर्वोक्तविधानेन तथैव शून्यतानन्तरं रक्तह्रीःकारज-
रक्तपद्मं तन्मध्ये रक्तत्राःकारपरिणतमोर्ध्वावलोकितेश्वरं
रक्तवर्णं (जटामकुटधरं) अमिताभगर्भजटामकुटधरं वाम-
करमुद्धीतरक्तपद्मं तत् च दक्षिणकरेण विकाशयन्तं विविधा-
लङ्कारवस्त्रविभूषितमात्मानं निष्पाद्य स्वहृदये ह्रीःकारज-
रक्तपद्मदलेषु षोडशस्वरपरिणतरूपान् शुभ्रभ्रमरान्
चिन्तयेत् । ततः साध्यहृदयेऽपि पूर्ववत् पद्मं विचिन्त्य
स्वहृदिस्थपद्मात् स्ववज्रमार्गेण भ्रमरान् निःस्सार्य^५
ॐ भ्रमराः साध्यहृदि पद्मामृतमाकर्षय जः इति मन्त्रेण
साध्यवज्रे प्रवेश्य तत्पद्मस्थामृतं भ्रमरैराकृष्य तान् पुन-

^१ AC मदेन पुस्तिकां ।

^२ AC सर्वशो ।

^३ AC यत् प्रदीयते ।

^४ ABCN वशगो ।

^५ This जटामकुटधरं seems to be redundant.

^६ AC निर्माय ।

रपि तद्वज्रेण निष्कास्य^१ स्ववज्रमार्गेण तत्रैव प्रवेश्य
तच्चित्तामृतमधुबिन्दुमुद्गिरतस्तान् पश्येदिति । मन्त्रः ॐ
हूँ तावद् भावयेदविच्छेदं यावद् दिनानि सप्त । साध्यं
च पादयोः^२ पतन्तं ध्यायादिति ।

॥ लोकेश्वरस्य वश्याधिकारविधिः ॥

39.

नमो लोकनाथाय ।

प्रथमं तावत् साधकः प्रातरुत्थाय सुखासने सत्त्व-
पर्यङ्केनोपविश्य हृदये प्रथमस्वरपरिणतचन्द्रमण्डलोपरि
पीतह्रीःकारं विभाव्य तन्मरीचिसमृद्धैर्भगवन्तं भाव्य-
मानमानौय तस्मादेव बीजात् स्फारितपुष्पधूपादिभिः
संपूज्य तस्य पुरतः पापदेशनादिकं विधाय मैत्र्यादिचतु-
र्ब्रह्मविहारभावनां च कुर्यात् । तदनु सवाङ्माभ्यन्तरं
वस्तु शून्यस्वभावं विभाव्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमिति मन्त्रमावर्त्तयेत् । तदनन्तरं नभःप्रदेशे
प्रथमस्वरेण चन्द्रमण्डलं तदुपरि पीतह्रीःकारं तेनैव
रक्तपद्मं तद्बीजाधिष्ठितं तत् सर्वं परिणम्य भगवन्तं
पीतवर्णं अर्द्धचन्द्राकृतजटामकुटिनं अमिताभोपलक्षित-
शिरःप्रदेशं रक्तपद्मोपरिस्थितं कृष्णसारहरिणचर्मणि

^१ C निष्कास्य, N निष्काश ।

^२ A पठतं तं ।

^३ AC स्थापितः ।

वज्रपर्यङ्किनं समाधिमुद्रोपरि^१ नानारत्नपरिपूर्णकपाल-
धारिणं रणोद्यचर्मकृतयज्ञोपवीतिनं^२ व्याघ्रचर्माम्बरधरं^३
निराभरणं नीलकण्ठं नीलगुलिकाविशिष्टकण्ठं पार्श्वद्वये
परस्पराभिसम्बद्धपुच्छसमण्डिकाविशिष्टभगवदवलोकन-
परोर्द्धमुखकृष्णसर्पद्वयोपलक्षितमात्मानमेवं विभावयेत् ।
ततो मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ स्फुलिङ्गाट्ट-
हास ह्यः ।

॥ इत्यपरिमितानुशंसं नीलकण्ठार्यावलोकितेश्वर-
साधनं समाप्तम् ॥

40.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरमाकाशे रेफो-
द्भवसूर्यस्थङ्गुंकारजविश्ववज्रपरिणतं वज्रप्राकारं वज्रपञ्जरं
च विभाव्य तन्मध्ये घोरश्मशानं तस्य च मध्ये रक्ताष्टदल-
कमलं तन्मध्ये च नीलह्रीःकारसम्भवं भगवन्तमार्याव-
लोकितेश्वरं कृष्णवर्णं प्रत्यालीढस्थं सूर्यमण्डलस्थितं
पञ्चमुखं त्रिनेत्रं द्वादशभुजं सितरक्तदक्षिणमुखद्वयं तथा-
पौतहरितवाममुखद्वयं दक्षिणभुजैः डमरुखट्वाङ्गाङ्कुश-
पाशवज्रशरधरं वामभुजैस्तर्जनीकपालरक्तकमलमणि-
चक्रचापधरं दंष्ट्राकरालसकलवदनं घण्टमुद्रोपेतं सार्द्ध-

^१ A ० मुद्रां

^२ AC ० चर्माम्बरं ।

^३ B ० वीतं ।

^४ A ० परार्द्धं ।

‘मुण्डमालालङ्कृतशरीरं नम्रं सर्वाङ्गसुन्दरमात्मानं भटिति
प्रत्याकलय्य हृचन्द्रे ह्रीःकारमध्यवर्त्तौ’ ॐ आः हुं
मुनिवरवज्रे ह्रीं हुं जः इति मन्त्रमक्षसूत्राकारं जपेत् ।
पञ्चानन्तर्यकारिणोऽपि लक्षजापात् सिध्यति ।

॥ मायाजालक्रमाख्यावलोकितेश्वरसाधनम् ॥

41.

नम आख्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ चलं चलं चिलि चिलि चुलु
चुलु कुलु कुलु मुलु मुलु हुं हुं हुं हुं फट् फट् फट् फट् पद्म-
हस्ते स्वाहा । दिने दिने पञ्च वारान् चिसन्ध्यमुच्चारयेत् ।
गर्दभोऽपि ग्रन्थशतत्रयं गृह्णाति । पद्महस्ता धारणीयम् ।
नम आख्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ धरणीधरे धराधरे भद्रे
सुभद्रे स्वाहा । सोमग्रहे सूर्यग्रहे वा पञ्चगव्येन प्रक्षाल्य
अष्टोत्तरशतमाषान् मुखे प्रक्षिप्य तावज्जपेत् यावन्न मुक्तो
भवति । लोकनाथस्य पटप्रतिमाया अग्रतो भूत्वा^६ दृतेन
‘प्रदीपं प्रज्वाल्य चन्दनेन अपतितगोमयेन वा मण्डलकं
कृत्वा शुचिसाचारमुत्तरसाधकं द्वारि स्थापयित्वा स्वयं

^१ A मुण्डा, ० N सार्द्धमुण्ड ।

^२ A ऊं जः ।

^३ A हल हल, C ऊलु ऊलु ।

^४ धराधरे omitted in C.

^५ AC ०शतवारान् ।

^६ AC भूतो ।

^७ AC प्रदीपोज्वालय ।

^८ A शुचिमा ० N शुरिसा ० ।

चन्द्रसूर्यमपश्यन् पूर्वसेवायुत जप्त्वा ब्रह्मचर्येण साध-
येत् । अश्रुतान्यपि शास्त्राणि वेत्ति तत्क्षणात् ।

श्रुतानि न क्षयं यान्ति धारणीबलभावतः ।

यस्य मूर्द्ध्नि प्रदीयन्ते चूर्णीकृत्य च पादयोः ॥

स सर्वो वशतां याति यावच्चन्द्रदिवाकरौ ।

रोगास्तस्य न जायन्ते डाकिनीग्रहतस्कराः ॥

लेपनात् सर्वव्याधीनां शान्तिर्भवति नित्यशः ।

ह्रीःकारबीजसम्भूतं लोकनाथं विभाव्य च ॥

द्विभुजं वरदं सव्ये वामे पद्मधरं सितम् ।

जटान्तःस्थामिताभं च विश्वाङ्गचन्द्रसंस्थितम् ।

वज्रपर्यङ्किनं नाथं भावयेद् विधिवद् बुधः ॥

॥ सोपचारमाषमुखा धारणी समाप्ता ॥

42.

ॐ पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं शुक्लह्रीः-
कारोद्भवं सुगतिसन्दर्शनलोकेश्वरभट्टारकं शुक्लवर्णं षड्-
भुजं वरदाभयाक्षमालाधरं दक्षिणे वामे पद्मकुण्डली-
चिदण्डौ[धरं] च रत्नाभरणभूषितं व्रतसूत्रधारिणं जटामुकुटं
पद्मोपरि चन्द्रमण्डलस्थितं सौम्यरूपं भावयेत् । तस्य
जापमन्त्रोऽयं ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ इति सुगतिसन्दर्शनलोकेश्वरसाधनम् ॥

¹ A सर्वावशः, C सब्य ।

² C मापय० ।

³ This *Sādhana* and the following are found only in N.

43.

इति शून्यताभावनानन्तरं श्वेतह्रीःकारोद्भवं जटा-
मुकुटिनं षड्भुजं प्रथमभुजद्वयेन वरदौ द्वितीयभुजद्वयेन
रत्नपुस्तकौ तृतीयभुजद्वयेन अक्षमालात्रिदण्डकं सर्वा-
लङ्कारभूषितं व्रत(अक्ष)सूत्रधारिणं सौम्यमूर्तिं पद्मोपरि
चन्द्रमण्डले स्थितं श्वेतवर्णं विभावयेत् । मन्त्रश्च तथैव ।

॥ प्रेतसन्तर्पितलोकेश्वरसाधनम् ॥

44.

नमः स्थिरचक्राय ।

श्रीमद्गौर्गरिमा¹निरस्तसकलभ्रान्तिप्रतानोज्ज्वलं
प्रोद्यद्गौरगभस्तिबिम्बविमलं बुद्धं च² बालाकृतिम् ।
विभ्राणं करवालमुद्गतरुचिं प्रज्ञां च नत्वादरात्
आत्मानुस्मरणाय³ लिख्यत इदं तच्चक्ररत्नं मया ॥
‘दिक्ष्वनन्तान्⁴ सुसञ्चिन्त्य सर्वज्ञानं⁵ ज्ञानसागरान् ।
सन्वस्तानेक⁶सत्त्वौघपरिचाणसमुद्यतान् ॥

¹ A श्रीमञ्जिनरि०, C श्रीमद्गौरिमा० ।

² ACNAb वृद्धश्च ।

³ Ab ०णप्रलिप ।

⁴ AC दिक्स्थानान्ता, Ab दिक्ष्वनन्ता ।

⁵ ACNAb सर्वज्ञज्ञान० ।

⁶ A ०सत्त्वोद्य०, C ०सत्त्वोघ०, N ०सत्त्वोत्थ० ।

तेभ्यो नानाविधां पूजां चेतश्चिन्तामणिश्रुताम् ।
कृत्वा लोकं परिचातुं प्रयच्छेदात्मविग्रहम् ॥

ततः शुभाभिवृद्धये कुर्यादिदं मन्त्रौ—

सर्वाणि पापानि दिशामि भीतः
प्रौढ्यानुमोदे जगतः शुभानि ।
रत्नत्रयं वै शरणं प्रयामि
संबुद्धबोधौ विदधामि चेतः ॥

पश्चात् पुनरिदमारभेत—

ग्राह्यग्राहकहानितो जगदिदं स्वप्नेन्द्रजालोपमं
शुद्धं च प्रकृतिप्रभास्वरतया व्योमोपमामाश्रितम् ।
आत्मानं च मनोविलासकलितं निश्चित्य संक्षेपतो
मुःकारं पुनरंशुजालजटिलं तत्सम्भवं भावयेत् ॥
ततः परावृत्तमखण्डमण्डलं
हिमार्चिषः कुङ्कुमपङ्कपिञ्जरम् ।
स्वरोज्ज्वलन्मालिकया समाकुलं
विचिन्तयेद् दीधितिदीप्तदिङ्मुखम् ॥
ततः पुनर्मुःकृतिबीजसम्भवं
विभावयेद् रागमरीचिमण्डलम् ।
कखादिवर्णैरखिलं समावृतं
तदूर्ध्वमुद्दीधितिकुङ्कुमारुणम् ॥

¹ Ab चेतचि० ।

² ACAb मे ।

³ AC दधामि चेतः, Ab विदधामि चित्तं ।

⁴ A ०खण्डलं ।

⁵ Ab समावृतं ।

⁶ ACN परिचातुं ।

⁷ AC ०बोधं ।

⁸ ANCAb ०रखिलैः

तस्मिंश्च मुःकारमुदीक्ष्य मन्त्रौ
 तत्सम्भवं भास्वर^१पञ्चरम्यम् ।
 इन्दीवरं^२ विस्फुरदंशुजालं
 विचिन्तयेन्मुःकृतिबीजमध्यम् ॥
 तत्सम्भूतमुदंशुबुद्धविसरैरापूरयन्तं जगत्
 चन्द्रस्थं भ्रमरान्धभास्वर^३तरैरुद्भास्वरं^४ चीरकैः ।
 धुन्वन्तं निविडान्ध^५कारपटलं रक्तांशुजालैरलं
 सर्वाकारवरप्रदाननिपुणं श्रीमङ्गिरामीश्वरम् ॥
 लालित्यं^६ शृङ्गाररसाभिरामं
 व्याजृम्भ^७माणाम्बुरुहास्यलक्ष्मीम् ।
 वीरं^८ कुमारभरणं दधानं
 ध्यायात् पदं तस्य समीहमानः ॥
 एवं विचिन्त्य वागीशं मुःकारं भावयेद् हृदि ।
 ज्वलन्तं रक्तवर्णाभं निर्गच्छद्दीप्तिमण्डलम् ॥
 तस्मात् सञ्जातमष्टारचक्रं हार्दितमोपहम् ।
 पूरयेद् रश्मिभिर्विश्वं^{१०} पश्येत् ज्ञानमयं प्रभुम् ॥
 निर्मितं बालतिग्माच्चौ^{११}रोचिषां सञ्चयैरिव ।
 आकीर्णमक्षरै^{१२} रक्तै रक्तपुष्पोत्करैरिव ॥

^१ A ०ष्ट० ।

^२ A विस्फुरण० ।

^३ AC ०भास्वर० ।

^४ ०द्भास्वर० ।

^५ A निविडार्थ० ।

^६ ANb श्रीमन्त्रि० ।

^७ A रालिभ्य०, N रालित्य० ।

^८ A व्याजृम्भ०, N व्यज्यन्त० C व्यज्जम्भ० ।

^९ B बीजं ।

^{१०} A ०रश्मिभिः ।

^{११} A तिग्मार्चावाविषां, N तिग्मार्चोरोचिषां, Ab तिग्मार्चोरोचिषां ।

^{१२} B आकीर्णं चाक्ष० ।

तच्चैवं तावदक्षराणि चिन्तयेत् चक्रस्यारेषु पूर्वदक्षिण-
पश्चिमोत्तरेषु यथाक्रमं अरपचनान्^१ नाभौ नकारं
आग्नेयनैऋत्यवायव्येशानेषु च पूर्ववन्निष्पञ्चान् तथै-
वान्तरान्तरे अकारादीन् स्वरौघान् बहिस्तु ककारा-
दीनि व्यञ्जनानि इति निश्चलं निश्चित्य पञ्चाक्षरस्य
वर्णसंहतेश्च रश्मिसमूहं^२ हार्दं तमो^३मण्डलमपनयन्तं^४
स्वशरीररोमकूपविवरेभ्यो निःसृत्य दशदिग्लोकधातुव्यव-
स्थिततथागत^५हृदयज्ञानामृतैः सह^६ समरसीभूय तेभ्यो
निर्गत्य तैरेव रोमविवरैः प्रविश्य स्वशरीरमवभासयन्तं
चिरं ध्यायात् । स्थिरचित्तस्य पश्चात् स्फुरणसंहरण-
न्यायेन तावद् भावयेत् यावत् प्रत्यक्षमाभाति ।

मञ्जुश्रियो द्वैत^७दशां दधानैः

सहैव वर्णैः^८ परिरोचमानैः ।

चक्रे स्फुटाभत्वमुपागतेऽस्मिन्

अहर्निशं ध्यानकृताभियोगात् ॥

अदृष्टपूर्वेष्वपि वाङ्मयेषु

कलाकलापेष्वखिलेषु तस्य ।

^९मतिर्यथेष्टं मणिदीप^{१०}दीप्ता

प्रवर्तते हार्दतमो नुदन्ती ॥

^१ AC तेनैव ।

^२ AC आरपचान्, Ab अरपचन्, N अरपचान् ।

^३ Ab तमोह ।

^४ AC नयकं ।

^५ तथागतं dropped in Ab.

^६ A मण्डलं सरसी ।

^७ A तेनेम्वाम ।

^८ AC दशान्दधाने, N दशान्दधाने ।

^९ A सहं वर्णैः ।

^{१०} AN वरिरोच ।

^{११} Ab यति ।

^{१२} AC दीप्त ।

इदं हि चक्रं हितमीहमानैः
 कुतूहलेनापि च पक्षमेकम् ।
 परीक्ष्यमाणं सुगतस्वरूपं
 प्रबोधयिष्यत्यचिराद् भवेषु^१ ॥
 यदीह किमपि पुण्यं चक्रविन्यासजातं
 'अमनसिजजनानां दौष्यतां'^२ तेन चक्रम् ।
 नवतरणि^३ रिवास्तमोहसान्द्रान्धकारं
 'व्रजतु च जनतेयं वाग्विभोः श्रीविलासम्'^४ ॥
 ॥ स्थिरचक्रसाधनं समाप्तमिति^५ ॥

45.

स्थिरचक्रमिदं श्रीमन्मञ्जुवज्रस्य तायिनः ।
 तं नत्वा बालबोधाय लिख्यते विशदैः पदैः ॥
 सुखासनोपविष्टो योगी गुरुबुद्धबोधि^६सत्त्वानाकाश-
 स्थितान् विचिन्त्य तेभ्यो मनोमयीं नानाविधां पूजां
 विधाय पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततो विश्वं चित्तमाच^७

^१ N °द्ववत्सु ।

^२ N मम मनसि ।

^३ A दौष्यतां ।

^४ ANC °मिवास्यां, Ab °मिवास्यं, B °विरास्यन् ।

^५ AC व्रजतु वचनं ।

^६ After this Colophon B gives the date in the following words सं २८५ पौष्यमासेति, i.e. in the month of Pausa in the year 285 (N.S.) which corresponds to A.D. 1165 and not 1167 ■ Bendall puts it.

^७ A °सत्त्वानागं ।

^८ A °माघी ।

ग्राह्यग्राहकविवर्जितं स्वप्नवत् प्रतिबिम्बवदात्मानं निश्चित्य
कुङ्कुमारुणं मुःकारजातं स्फुरदकारादिस्वररश्मिरक्तं चक्रं
पश्येत् । तस्योपरि मुःकारजं भास्वत्कारादिप्रभारक्तं
शशाङ्कमण्डलं भावयेत् । तस्योपरि मुःकारजं स्फुरदमल-
मिन्दीवरं मुःकाराधिष्ठितकिञ्चलकं विचिन्त्य 'तत्परिणतं
कुङ्कुमाभं पञ्च'चौरं कुमारभरणं शृङ्गारैकरसं खड्गपुस्तक-
धरं वागीश्वरमात्मानं चन्द्रस्थं ध्यायात् । तस्य हृदये मुः-
कारजं स्थिरमष्टारचक्रं रश्मिमयं ज्वलदकारादिमालिका-
कलितं बहिः स्फुरत्कारादिमालिकोपवीतम् । तस्य च
नाभौ अकारं पूर्वारे रेफं दक्षिणारे पकारं पश्चिमारे
चकारं उत्तरारे नकारं आग्नेयादिकोणेषु च निष्प-
पञ्चानक्षरान् कुङ्कुमाभान् विचिन्त्य तच्चक्ररश्मिसमूहं
¹⁰अन्तःशरीरमवभास्य प्रतिरोमकूपविवरैर्निःसृत्य दशदि-
ग्लोकधातुमवभास्य पुनस्तैरेव रोमकूपविवरैः प्रविश्यान्तः-
शरीरमवभासयन्तं चिरं विचिन्तयेत् । ॐ अरपचन मुः
इति जपमन्त्रः ।

साधनं स्थिरचक्रस्य कृत्वा "पुण्यमुपार्जितम् ।
तेन भूयात् जगत् सर्वं मञ्जुवज्रसमप्रभम् ॥

॥ मुक्तकेन स्थिरचक्रसाधनम् ॥

¹ ANC ०वर्जितं ।

² A ०कारं, BN कारजं, C कारज० ।

³ A ०रश्मिचक्रं, N ०रश्मिचक्रं ।

⁴ A मुकारं, C व्यःकारजं ।

⁵ Ab तत्सर्वं ।

⁶ B reads ०चौराभरणशृङ्गा० ।

⁷ B ०कलिकां ।

⁸ B मालिकालिको० ।

⁹ A ०कुरान् ।

¹⁰ AC मन्त्रःशरीरं ।

¹¹ ACN यत्पुण्यमर्जितं ।

46.

नमः श्रीवादिशङ्खघोषाय ।

प्रथमं तावत् मुखप्रक्षालनादिकं कृत्वा 'मृदुसुखा-
सनोपविष्टः स्वहृदि पँकारजपद्मस्योपरि अकारेण चन्द्र-
मण्डलं तस्योपरि मँकाररश्मिना कृष्याकनिष्ठभुवनवर्त्ति
अनादिसंसिद्धमञ्जुश्रीकुमारं पुरतो विभाव्य ततो बाह्य-
पूजां पुष्पधूपादिकां कृत्वा अभिवन्द्य च पश्चात्
पापदेशनां पुण्यानुमोदनां पुण्यपरिणामनां विशरण-
गमनं बोधिचित्तोत्पादं अध्येषणां आत्मभावनिर्यातनां
कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारान् भावयेत् । पुनः सकलवस्तुतत्त्व-
सारसंग्राहकभूतां ^१शून्यतां विचिन्तयेत् ^२ॐ शून्यता-
ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति । पुनः प्रणिधानमनुस्मृत्य
प्रतिभासमात्रं स्वकार्यं व्यवलोक्य स्वहृदि पद्मचन्द्रस्योपरि
मँकारबीजरश्मिना सर्व्वतथागतप्रवेशेनात्मानं मञ्जुश्री-
रूपं विभावयेत् । पौतवर्णं व्याख्यानमुद्राधरं रत्नाभरणं
रत्नमुकुटिनं वामेनोत्पलं सिंहासनस्थं अशोभ्याक्रान्त-
मौलिनं चन्द्रासनं ^३चन्द्रप्रभं भावयेदात्मानम् । ततो
दक्षिणपार्श्वे सुँकारबीजसम्भवं सुधनकुमारं नानारत्ना-
भरणोज्ज्वलं ^४रत्नमुकुटिनं सर्व्वधर्म्मैकपुस्तककक्षानिक्षिप्तं
संपुटाञ्जलिपूर्व्वकं तिष्ठेत् । वामपार्श्वे यमारिः कृष्णवर्ण-
हुँकारबीजोद्भवः विहृताननः मुङ्गरहस्तः पिङ्गोद्भक्केशः

^१ A सुखसुखा० ।

^२ शून्यतां is dropped in AC.

^३ N adds कुङ्कुमाभासं चिरं विचिन्तयेत् after विचिन्तयेत् ।

^४ A चक्रासनं ।

^५ A संरत्न० ।

नागाभरणभूषितः । ततो दक्षिणोत्तरपार्श्वे चन्द्रप्रभ-
स्वरूपप्रभौ पूर्वादिदिग्भागे वैरोचनरत्नसम्भवामिताभा-
मोघसिद्धयः, आग्नेयादिकोणेषु लोचना-मामकौ-पाण्डरा-
ताराश्चेति । ततो ज्ञानसत्त्वप्रवेशेन चक्षुराद्यधिष्ठानं
कायवाक्चित्ताधिष्ठानाभिषेकपूजास्तुतिं च कृत्वा शिरसि
अक्षोभ्यमुद्रणं पश्चाद् ध्यानवान्मन्त्रमाजपेत् । तत्रायं
मन्त्रः ॐ धर्मधातुवागीश्वर मुः स्वाहा ।

॥ मञ्जुश्रीसाधनम् ॥

47.

सत्सौख्यं परमं समस्तजगतामिच्छो^१रनिच्छोः सुखं
स्वीयं स्वल्पमपि स्वभावमहतः सम्यग् गुरोराज्ञया ।
प्रज्ञापङ्कजिनीविकाशकरणे दक्षस्य^२ संलिख्यते
मन्दस्वल्पधिया मया भगवतो मञ्जुश्रियः साधनम् ॥
अद्वां शुभस्य जननीं^३ समुपाश्रितेन^४
त्यक्ता च येन सकलाकुशलक्रियापि ।
तेनैव शुद्धमनसा गुरुतो निशम्य
ध्यानादिकं भगवतः सततं विधेयम् ॥
आदौ मनोभिरुचिते निचिते सुगन्धि-
पुष्पादिभिर्बहुविधैर्विजनप्रदेशे ।

^१ A पञ्चाक्षरः ।

^२ A इच्छोः सुखं ।

^३ AC दक्षिणस्य ।

^४ A ०पासितेन ।

^५ AC निचिते ।

चैरध्वनिप्रमुखकण्टकवर्जिते च
 निर्वर्त्य^१ कृत्यमपरं च सुखं निषद्य ॥
 यत्नतश्चञ्चलं चित्तमेकाग्रौकृत्य निर्भरम् ।
 परार्थमाशये कृत्वा भावयेत् तदनन्तरम् ॥
 सत्त्वेष्टेक^२तनुजतोषसमतासंलक्षितां मित्रतां
 दुःखादुःखनिदानतोऽपि जगतामभ्युद्दिधीर्षी^३ दयाम् ।
 चित्त^४प्रीतिविशेषलक्षणवतीं सम्मोदिकामन्ततोऽ-
 सद्यासङ्गनिवृत्तरूपसहितां ध्यायादुपेक्षां बुधः ॥
 तदनु मनसि कृत्वा यावदिच्छाप्रकीर्णं
 विमलरुचिहिमार्चिर्मण्डलं शुक्लवर्णम् ।
 तदुपरि सुकुमारं निर्मलस्वर्ण^५वर्णं
 कमल^६ममलपत्रं भावयेदष्टपत्रम् ॥
 चन्द्राम्भोरुहयोरुदंशुविसरव्यालोलयोरुत्तमा-
 मूर्जं^७ वर्द्धनशैलरश्मिकुहरं स्वर्णाकृतिं मँकृतिम् ।
 पूर्वाभ्यां पिहितं हिताय जगतां मन्त्री चिरं भावयेत्
 अत्यन्तोत्तम^८मञ्जुवज्रपदवौमिच्छन् मनुष्योत्तमः ॥
 पञ्चाज्जातिविपत्तिबाधकजराजाद्यादि^९दुःखाकुलं
 चन्द्राम्भोरुहयुग्ममँकृतिभवैश्छन्नी^{१०}कृतं रश्मिभिः ।
 विश्वं वीक्ष्य^{१०} निरीक्ष्य चोत्तममुखे सर्वैः समङ्गीकृतं
 बुद्धैस्तुल्यमतोऽपि पूर्णमनसं स्वात्मानमालोकयेत् ॥

^१ A निर्वृत्य, C निर्वर्त्य ।

^२ A अभ्युद्दिधायी, C अभ्युद्दिधायी ।

^३ AC निर्मल स्वर्ण ।

^४ A अत्यन्तोत्तम ।

^५ C ० प्रमो ।

^६ A सत्त्वेवक ।

^७ A विमु ।

^८ AC कमलपत्र ।

^९ AC जापादि ।

^{१०} निरीक्ष्य dropped in A.

पश्चाद् दिक्षु दशस्ववस्थिततनूनानीय तै रश्मिभिः
 सर्वानेव गुरुंस्तथैव सुगतान् श्रीबोधिसत्त्वानपि ।
 कृत्वा तान् पुरतो मनोरथमयं निष्पाद्य पूजाविधिं
 नानापुष्पसुगन्धिधूपवि^१विधाकारेण संपूजयेत् ॥
 पापादेरपि देशनादिपुरतस्तेषां विदध्यात् ततः
 ताने^२वांशुभिरेकतामुपगतान रोमाव^३लीनां बिलैः ।
 पुञ्जाकारतया प्रविश्य हृदये दृष्ट्वा ततस्तद्भवं
 ध्यायन् मोहमहाद्रिपाटन^४पटुं श्रीमञ्जुवज्रं विभुम् ॥
 स्वच्छं षोडशवत्सराकृतिधरं शार्दूलपृष्ठस्थितं
 व्याख्याव्याकुलपाणिपद्मयुगलं वामार्द्धपर्यङ्किनम् ।
 दीर्घं नापि न चापि खर्व्वमसमं सौन्दर्यराश्याश्रयं
 रत्नस्वर्णमणिप्रकारविविधालङ्कारमालाकुलम् ॥
 नासत्यं नाप्यसत्यं मुकुरतलमिव स्पष्टबिम्बायमानं
 ध्यात्वा वीरं^५ कुमारं सकलजन^६परिचरणदं^७वादिनाथम् ।
 पश्चादात्मानमेव व्यपगतकलुषं मञ्जुवज्रस्य मूर्त्या
 ध्यायेद् दीर्घं न यावद् भवति भगवता तुल्यदेहो मनीषी ॥
 तान्तं^८ रान्तं तथा सान्तं व्यञ्जनक्रमसंहितम् ।
 ध्यानात् खिन्नो जपेन्मन्त्रं ओकारं^९ सानुनासिकम् ॥
 अपरमिह विशेषं सङ्गुरोरेव वाचा^{१०}
 विमलममलबुद्धेः प्रग्रहीष्यन्ति सन्तः ।

^१ A सुगन्धिभिर्वि० ।

^३ AC लीराश्विनैः ।

^४ AC चिरं ।

^७ AC देवादिनाथं ।

^९ A सकारं, C सेकारं, N मैकारं ।

^२ A स्थाने ।

^४ A ०पुटं ।

^६ AC ०परिचरणं ।

^८ AN नान्तं ।

^{१०} C वाचो ।

प्रवरगुरुकृताज्ञो ध्यानमन्त्रक्रियायाः

नहि सकलविशेषख्यापनेऽहं समर्थः ॥

मञ्जुश्रियो यदि कुतूहलचेतसापि

संराधनं भगवतः सततं विधत्ते ।

आराध्य सद्गुरूपदं मतिमांस्तथापि

जाद्यान्धकारनिकरं नियतं भिनत्ति ॥

श्रीमन्मञ्जुकुमारसाधनमिदं सम्यग् गुरोराज्ञया

कृत्वा मन्दधिया मया यदमितं^१ पुण्यं समासादितम् ।

तेनायासमपास्य सत्वरमयं श्रीमञ्जुवज्रोपमः

श्रीचिन्तामणिकल्पवृक्षसदृशोऽप्यास्तां समस्तो जनः ॥

॥ श्रीमद्वादिशटसाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं पण्डितश्रीचिन्तामणिदत्तस्येति ॥

48.

नमो मञ्जुनाथाय ।

सत्कुङ्कुमारुणकुमारकरूपलक्ष्मीं

संबुद्धरश्मिं^१ निहतामितमोहजालाम् ।

पारौन्द्र^२बद्धललितासनमन्त्रधर्म्म-

व्याख्याकरं नमत कामदवादिराजम् ॥

प्रथमं प्रातरुत्थाय पं^३ विश्वपद्मे तु^४ हृदि ।

अं-चन्द्रमण्डलस्योर्ध्वं ह्रीं^५ कारं कुङ्कुमारुणम् ॥

^१ A द्विनस्ति ।

^२ A ० निहितः ।

^३ A गु, N त ।

^४ AC पदमितं ।

^५ A यानीन्दु, C धारीन्दु ।

दृष्ट्वा वदनशौचादिं कृत्वा ध्यानालये शुचौ ।
 सुखासनं च संविश्य मन्त्रं बुद्धगुणाकरम् ॥
 मैत्रीं सत्पुत्रसम्प्रीतिसहस्रगुणितां जने ।
 दुःखहेतोर्दुःखाच्च कृपामुद्धर्तुं कामनाम् ॥
 नित्यं सङ्गुणसंयोजनेच्छां प्रमुदितां तथा ।
 निजकार्यमनालोच्योपेक्षामन्यार्थकारिताम् ॥
 ध्यात्वा मन्त्रौ स्फुरद्रश्मिब्यूहेनानीय तान् जिनान् ।
 तैर्नभः पूरितं दृष्ट्वा कृत्वा पूजां मनोमयीम् ॥
 अभ्यङ्गोद्धर्तनस्नाननानालङ्कारकारिणः ।
 स्फुरत्पूजौघसन्नेधान् विश्वक् संस्फार्य देवताम् ॥
 प्रणम्य निर्मितैः कार्यैरसंख्यैः पृथक् पृथक् ।
 रागविद्वेषसम्मोहैस्त्रिविधं कायमानसम् ॥
 संवेगाद् देशयेत् पापं कृतकारितमोदितम् ।
 आयत्यां संवरं सत्त्वैः सार्द्धं कुर्यात् पुनः पुनः ॥
 संबुद्धमञ्जुघोषाद्यैर्हानादिजनितं शुभम् ।
 संमोद्याधोष्य संयाच्य चिरं सङ्गर्भदेशनाम् ॥
 चिरत्नशरणं गत्वा बोधिचित्तं सन्मार्गकम् ।
 आश्रित्य ॐ शून्यताज्ञानवज्रात्मकोऽहम् ॥

¹ N ०दिकं, AC दि ।

² A ०मुद्धन्त, N ०मुद्धर्त्य ।

³ मन्त्रौ dropped in AC.

⁴ A reads ०पुणानां यतान् जातान् ।

⁵ A नभानालङ्कार० ।

⁶ A विश्वं संस्फार्य देवतीं, C विश्वकास्फार्य देवतीं, N विश्वक् संस्फार्य देवतीं ।

⁷ A ०शयात्याय ।

⁸ A सन्मार्गकं ।

⁹ AC वज्रसभावात्मको० ।

ततो विश्वपद्मस्थं मँकारेन्दूर्ध्वसंस्थितम् ।
 स्फुरन्तिण्डाक्षरं दृष्ट्वा कृत्वा मञ्जुवरं जगत् ॥
 प्रविश्याकृष्य सन्मन्त्री वादिराजं विभावयेत् ।
 काश्मीरारुणसत्कायमायानिर्जितमन्मथम् ॥
 सिंहसिंहासनाक्रान्तं निर्धनं ललितासनम् ।
 वामप्रकोष्ठपूर्वेषु नीलेन्द्रीवरधारिणम् ॥
 संबुद्धगुणसन्दोहं रत्नालङ्कारसोज्ज्वलम् ।
 निर्यद्रश्मिस्फुरद्बुद्धसन्दोहलोकमालिनम् ॥
 धर्मचक्रमहामुद्रानिबद्धकरपङ्कजम् ।
 तद्वदिन्द्रीवरे तादृक् विश्वकृन्मन्त्ररश्मिना ॥
 समानीय परं नाथं कूटागारादिभिः समम्^१ ।
 सदृशत्वं समापाद्य संश्राव्य समयं त्रिधा ।
 समाकृष्य प्रवेश्याथ बुद्धं सम्यक् वशं नयेत् ॥

ॐ वज्रसत्त्व समयदृश्यहोः समयस्त्वं समयोऽहं
 समयस्त्वमहं जः हुँ वँ होः । ॐ कायाधिष्ठानं आः
 वागधिष्ठानं हुँ चित्ताधिष्ठानं । उत्पलमुद्रया पिण्डाक्षरेण
 ज्ञानाधिष्ठानं च कृत्वा रश्मिसञ्चोदितसंबुद्धकायनिर्गत-
 देवताकारावर्जित^२कुम्भाम्बुज्ञानवज्रशिरा भवेत् ।

पूजितो दशदिग्बुद्धैः^३ बुद्धपूजापरायणः ।
 सम्भूयोद्भावयेद् भव्यो भवसंसिद्धिशुद्धये ॥

^१ A ० निष्ठयं, N ० निस्तम्भं ।

^२ AC ० कृत् ।

^३ AC खयं ।

^४ A ० साद्य ।

^५ A कुम्भावु, N कुम्भो अयु० ।

^६ A omits बुद्धपूजापरायणः ... प्रकुर्वन्तं ।

भूयो विभाव्य संप्राप्य प्रश्रब्धिं कायचित्तयोः ।

हारदोलक्रमेणाथ मन्त्रजापं समारभेत् ॥

विश्वमशेषगुणोदधिं कृत्वा प्रवेशादि प्रकुर्वन्तं 'विभावयन्
ॐ आः हुँ इत्यानीय क्षमापयेत् ।

स्वयं मञ्जुवरो भूत्वा जगत् पश्यंश्च^१ तन्मयम् ।

यच्च यच्च युज्यते कर्म सत्त्वार्थे च तथा न्यसेत् ॥

रत्नचयप्रसन्नानां शिष्याणां स्मृतये कृतम् ।

साधनं वादिराजस्य स्याद् ध्रुवं लोकसिद्धये ॥

सर्वान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् इष्टदेवतामन्तर्भाव्य तदु-
द्दिश्य मण्डलकमारभेत । ॐ ह्रीः स्वाहा इति हस्तादि-
प्रक्षालनाचमनमन्त्रः । ॐ हुँ आसनाधिष्ठानमन्त्रः । ॐ
वज्रभूमे हुँ भूमिपरिग्रहमन्त्रः । ॐ सर्वविघ्नानुत्-
सारय हुँ स्वाहा गोमयादिपानीयमन्त्रः । ततः सम्मा-
र्जननिष्पन्ने ॐ वज्ररेखे हुँ इति रेखाधिष्ठानमन्त्रः ।
पुनः पुष्पैकं मण्डलके दत्त्वा ॐ सुरेखे सर्वतथागता
अधितिष्ठन्तु स्वाहा इति पठित्वा हस्तं प्रक्षालयेत् ।
तदनु पुष्पैकं गृहीत्वा ॐ मणिधरि वज्रिणि महाप्रति-
सरे रक्ष रक्ष माँ हुँ फट् स्वाहा इति स्वशिरोदेशे
पुष्पं क्षिपन्नात्मरक्षां कुर्यात् । पुनः ॐ आः हुँ इत्यात्म-
रक्षादिमन्त्रः । तन्मण्डलं विश्वपद्मरूपेणालम्ब्य तदुपरि
चन्द्रं तदुपरि कुङ्कुमारुणं भगवद्बीजं तद्रश्मिसमाकृष्ट-
मनादिसंसिद्धं भगवन्तं प्रदीपसंक्रमण^२न्यायेनाकृष्य तच्चैव

^१ A भावयेत् ।

^२ A पुण्यस्थ ।

^३ A ०ताया मन्त्र भाव्य, N ०ताया मन्त्रं भाव्य ।

^४ A गामादि० ।

^५ A ०व्यायेन ।

च प्रवेश्य भगवन्तं निष्पादयेत् । ॐ मञ्जुघोषाय
वज्रपुष्पे हुँ, ॐ अश्लोभ्याय वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वैरोचनाय
वज्रपुष्पे हुँ, रत्नसम्भवामिताभामोघसिद्धयः, लोचना-
मामकौपाण्डराताराः । पूर्ववत् पुष्पधूपदौपनैवेद्य-
सुगन्धवस्त्र^१समारम्भेण^२ अधिष्ठानं दातव्यम् । वन्दनापाप-
देशनापुण्यानुमोदनां कृत्वा मन्त्रं जपेत् । ततो विसर्ज-
येत् ॐ वज्र मुः । ॐ अकारो मुखं सर्वधर्माणा-
माद्यमनुत्पन्नत्वात् । ॐ आः हुँ फट् स्वाहा इति
सार्वभौतिकबलिमन्त्रः । ॐ हारीत्यै महायक्षिण्यै
हर हर सर्वपापानि मे क्षौं सर्वयक्षिणि प्रवेशनि
स्वाहा हारीतौमन्त्रः । ॐ अग्रपिण्डासनेभ्यः स्वाहा
अग्रपिण्डमन्त्रः । ॐ उत्सृष्टपिण्डासनेभ्यः स्वाहा उत्सृष्ट-
पिण्डमन्त्रः । ॐ आः सर्वतथागताभिषेकसमयश्रिये हुँ
हुँ प्रतिमादेः स्नानमन्त्रः ।

॥ वज्रयोगिनौभाषितं वादिराजमञ्जुश्री-
साधनं समाप्तम् ॥

^१ A समारण, NC समालभन ।

^२ C तेनाधिष्ठाय ।

^३ A •तोभातिका ।

49.

नमो मञ्जुश्रिये ।

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मोपरि
चन्द्रमण्डले रक्तं ह्रींकारं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिः समानीत-
तथागतज्ञानमचैव प्रवेश्य तत्परिणामेनोत्पलं तन्मध्य-
चन्द्रस्थं तद्बीजं तद्दिनिर्गतरश्मिभिर्वादिराट्मञ्जुश्रौरूपं
जगन्निष्पाद्य निजबीज एव प्रवेश्य तत्परिणतमात्मानं
भूतिं मञ्जुश्रियमभिनिष्पादयेत् । द्विभुजैकमुखं पीतं
ललिताक्षेपमुद्रया सिंहासनस्थं व्याख्यानमुद्रासलील-
करद्वयं रत्नमकुटिनं दिव्यालङ्कारभूषितमुत्पलवाम-
भुजाधिष्ठितमूर्तिकमक्षोभ्यमकुटिनं एवं समयसत्त्वमुत्पाद्य
हृद्बीजसमाकृष्टज्ञानसत्त्वं पुरतो दृष्ट्वा^१ समयस्त्वं दृश्यहोः
समयस्त्वं समयोऽहं समयस्त्वमहमिति समयचोदनां कृत्वा
जः हुं वं होः इति चतुर्वीजाक्षरैराकर्षणादिकं कार-
येत् । मन्त्रस्त्वयमेव वर्णसन्दोहराजः ।

॥ इति वादिराट्साधनं समाप्तम् ॥

^१ AC •तानन्तरं ।

^२ A •ककारं, C •ह्रींकारं ।

^३ A has समयसत्त्वं पुरतो दृष्ट्वा after दृष्ट्वा ।

^४ AC •कर्षादिकं ।

50.

पूर्वोक्तविधानेन प्रथमं हृदीन्दुमध्ये बीजं^१ षष्ठस्य पञ्चमं पञ्चमस्वरेण पूरितं शून्यद्वयदेवेनाक्रान्तं तद्बीजरश्मिज-
गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् दृष्ट्वा पूजयित्वाभिवन्द्य च अनेन मन्त्रेण ॐ वज्रपुष्पो हुँ, ॐ वज्रधूपे हुँ, ॐ वज्रदीपे हुँ, ॐ वज्रगन्धे हुँ, ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ । ततो रत्नचयं मे शरणमित्यादि पठेत्, प्रणिधानपूर्वकं 'सर्वधर्म्मनैरात्म्यं भावयेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । ततो—

बीजं मायोपमाकारं चैधातुकमशेषतः ।

दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्व्वतः ।

न चोपलभ्यते चैव सर्व्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इत्यधिमुच्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्म्माः स्वभाव-
शुद्धोऽहम् । पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नं श्रीमञ्जुवज्रं पञ्चवैरक-
शेखरं कुमारं सर्वाभरणभूषितं कुङ्कुमारुणं वामेनोत्पलं
दक्षिणेन लीलया स्थितं सिंहासनस्थमात्मानं कुमार-
रूपेण चिन्तयेत् । अस्य मुद्रा भवति— हस्तद्वयं सम्पु-
टाञ्जलिं कृत्वा तर्जनीद्वयाभ्यामनामिकानखौ पिधाय
उत्पलविकचसंस्थिता । हृदूर्णाकण्ठमूर्द्धं वा लक्षजापः
ॐ वागीश्वरं^२ मुः ।

॥ मञ्जुघोषसाधनम् ॥

^१ बीजं dropped in A.

^२ ॐ वज्रगन्धे हुँ not to be found in A.

^३ AC पञ्चवैरके ।

^४ A ० हृदेदवना ० ।

^५ AC पूर्वध ० ।

^६ AC वागीश्वरं ।

नमः श्रीवादिराड्मञ्जुघोषाय^१ ।

नत्वा ज्ञानमयं नाथं सर्व्वसिद्धिप्रदायकम् ।

तत्साधनमहं वच्मि^२ क्रियातन्त्रानुसारतः ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ मनोऽभिरुचिते स्थाने यथासुखमुप-
विश्य दुःखार्णवे पतितं सत्त्वधातुं दृष्ट्वा प्रणिधिं कुर्यात् ।
दुःखिता अमी सत्त्वाः संसारे मंसरन्ति ते मया मञ्जु-
घोषेण भूत्वा सर्व्वसत्त्वा^३ अनुत्तरपदे प्रतिष्ठापयितव्या
इति । ततः "पटादिगतं भगवन्तं मञ्जुघोषं गुरुबुद्धबोधि-
सत्त्वांश्च पुरतोऽवलम्ब्य पुष्पादिभिः सम्पूज्य प्रणिपत्य
पापदेशनामकरणसंवरं पुण्यानुमोदनां आत्मभाव-
निर्यातनां त्रिशरणगमनं बोधिचित्तोत्पादं च कुर्यात्
अनेन गाथाद्वयेन—

रत्नत्रयं मे शरणं सर्व्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

उत्पादयामि वरबोधिचित्तं

निमन्त्रयामि अहं सर्व्वसत्त्वान् ।

इष्टां चरिष्ये वरबोधिचारिकां

बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

ततो मार्गाश्रयणम् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहं इत्यर्थानुगमेन वारत्रयमुच्चार्य स्वभाव-
शुद्धमधिमुच्य सर्व्वधर्मनैरात्म्यं भावयेत् । चैधातुकं शून्यम-

^१ Namaskāra only found in Ab

^२ ANC वच्चे ।

^३ सर्व्वसत्त्वा found only in Ab.

^४ A •त्पादनेन गाथा, N •त्पादनञ्च ।

^५ Ab प्रसाधकं ।

^६ A रुचिस्थाने ।

^७ Ab पटादिकं ।

^८ N •म्यहं ।

लक्षणं ग्राह्यग्राहकवर्जितं दृष्ट्वा 'स्वहृदये अकारेण चन्द्र-
मण्डलं तस्योपरि मुःकारं तप्तचामीकराभं तदुद्धृतं-
गभस्तिममूहैः सर्वलोकधातुप्रसरानवभास्य यथाभव्यतया
सत्त्वानामर्थं कृत्वा सर्वतथागतान् सञ्चोद्य तस्मिन् बीजे
प्रवेश्य तत्सर्वं निष्पाद्य^१ मञ्जुघोषस्वरूपमात्मानं भाव-
येद् द्रुतकनकानिभं 'द्विभुजमेकमुखं सिंहस्योपरि पद्म-
चन्द्रा'सने अर्द्धपर्यङ्कनिषण्णं चिचौरं रत्नमुकुटिनं चन्द्र-
प्रभामण्डलं कुमाराकाररूपिणं सर्वालङ्कारभूषितं
शृङ्गाररससंयुक्तं ईषद्वसितं द्वाभ्यां हस्ताभ्यां धर्मचक्र-
'मुद्राधरं अवसव्यभुजासक्तप्रज्ञापारमितासहितेन्दीवरं
वामजङ्घाश्रितयमान्तकं महाक्रोधं नीलवर्णं विकटदंष्ट्रा-
करालं पिङ्गलकुटिलकेशमारक्तमण्डलाक्षं^२ 'भयानकं
भृकुटीघोरमुखं कपालमालाविभूषितशिरसं सव्यकरेण
भगवतो जङ्घावलग्नं वामे दण्डधरं एवं विभाव्य काय-
वाक्चित्तेषु चन्द्रमण्डले ॐ आः हुँ इति^३ 'अक्षरं
सितरक्तनीलवर्णं यथाक्रमेण विन्यस्य ततः स्तनान्तरित-
चन्द्रमण्डले मुःकारं विचिन्त्य ततः^४ पूज्यपूजकयोरभेद-
मा^५ लब्ध्व नानाविधदेवताभिः संख्यमानमात्मानं दृष्ट्वा
स्फुरणसंहरणेन तावद् भावयेत् यावत् खेदो न जायते

^१ Ab सहृद्यंका० ।

^२ ANC तदुद्धृतं ।

^३ AN निष्पाद्या ।

^४ Ab द्विभुजैक० ।

^५ Ab •सगार्द्धपर्यङ्क० ।

^६ C •मुद्रां दधानं ।

^७ ANC सव्य० ।

^८ A •पद्मान्तकं, Ab •यामान्तकं ।

^९ ANC •मण्डलाक्षं ।

^{१०} भयानकं ..... •विभूषितशिरसं found only in Ab.

^{११} ANC अक्षरं ।

^{१२} N तत् ।

^{१३} AC •भेद्यमव० ।

एवं ^१भावयतो नित्यं बुद्धबोधिप्रसिद्धये^२ ।

इह^३ जन्मनि प्राप्नोति मञ्जुनाथमहाकृपाम्^४ ॥

भावनाखिन्नः स्वहृदि चन्द्रमण्डले मन्त्रं विन्यस्य
जपेदासक्तमानसः । तत्रायं जपमन्त्रः ॐ धर्मधातु-
वागीश्वर मुः । एवं जपं कृत्वा भावनां चाप्यखेदतः
उत्थातु^५कामश्चेत् पुनस्तथैव संपूज्य संस्तुत्य कुशलं परि-
णाम्य क्षमापयेदनया गाथया—

यत् कृतं दुष्कृतं किञ्चित् मया मूढधिया पुनः ।

क्षन्तव्यं तत् त्वया नाथ यतस्त्राताऽसि देहिनाम् ॥

जगद्धिताय प्रणिधानं कुर्यात् । ततः—

अनेन कुशलेनाहं बुद्धत्वमधिगम्य च ।

तारयेयं जगत् कृत्स्नमगाधाद् भवसागरात् ॥

ततः सर्वधर्मसमतामध्यालम्ब्य सर्वं मञ्जुघोषमयं
पश्यन् ^७स्वदेवतागर्वमुद्रहन् यथासुखं विहरेदिति । एवं
^८चतुःसन्ध्यं त्रिसन्ध्यं वा करणीयमिति ।

इति साधनमाधाय ^{१०}यद्वापि ^{११}फलं मया ।

^{१२}तेनायं ^{१३}त्रिभवो लोको भूयान्मञ्जुर्वरोऽखिलः ॥

॥ ^{१४}आर्यश्रीमद्वादिराट्मञ्जुश्रीसाधनं समाप्तमिति ॥

^१ AN भावयते ।

^३ Ab इहैव ।

^५ Ab जपेदति० ।

^७ AN देवता० ।

^९ C ०माराध्य ।

^{११} A कलं ।

^{१३} A त्रिभुवो ।

^२ ANC प्रसिध्यति ।

^४ ANC ०कृपं ।

^६ A उत्थितु० ।

^८ A चतुःसन्ध्येन्द्रियं लक्ष्म्या० ।

^{१०} A पदं ।

^{१२} C तन्मयं ।

^{१४} Ab reads आर्यवादिराटसाधनं समाप्तमिति ।

52.

प्रथमं तावन्मन्त्रौ सुगन्धोपलिप्तं नानापुष्पावकीर्णं
भूमिभागं कृत्वा तन्मध्यसुखासने समुपविश्य त्रिशरण-
गाथामुच्चारयेत् । पश्चात् स्वहृदये अकारं पश्येत्
तत्परिणामेन चन्द्रमण्डलं तन्मध्ये मुःकारं चिन्तयेत् ।
ततो मुःकारात् पञ्चवर्णान् रश्मिमेघान् स्वरोमकूपेभ्यो
निश्चारयेत् । तैश्च रश्मिभिर्मञ्जुघोषरूपैः संच्छन्नं गगनं
पश्येत् । ततस्तान् पुष्पादिभिः पूजयेत् । ततः पापदेशनां
पुण्यानुमोदनां प्रणिधानादिकं च कुर्यात् । ततश्चतुर्ब्रह्म-
विहारं भावयेत् । पश्चात् तत् सर्वं शून्यं ध्यात्वा ॐ
शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्रमुच्चारयेत् ।
ततः पुनरपि स्वहृदयकारं पश्येत् । तत् परिणम्य चन्द्र-
मण्डलं तन्मध्ये मुःकारं तत्परिणामेन मञ्जुघोषरूप-
मात्मानं पश्येत् सिंहस्थं कनकगौरवर्णं सर्वालङ्कारभूषितं
व्याख्यानमुद्रां व्यग्रकरं वामपार्श्वे उत्पलधरं अक्षोभ्यमकुटिनं
दक्षिणे सुधनकुमारं वामे यमान्तकं पश्येदिति ।
भावनायाः खिन्नो मन्त्रं जपेत् ॐ वागीश्वरं मुः ।

॥ वादिराट्साधनं समाप्तम् ॥

¹ A रश्मीन् मेघान् ।

³ A ०प्यग्र० ।

⁵ A भावनायाः ।

² N तच्च ।

⁴ A दक्षिणेन ।

⁶ A वागीश्वरं । p A

53.

प्रक्षाल्यार्चनपापदेशनशुभामोदादिमैत्र्यादिकं
 मन्त्रोपाधिकसर्व्वधर्मतथतां चन्द्रद्वयान्तर्गतम् ।
 पीताम्भोजं बिभर्त्ति पीतविलसन मङ्कारबीजं ततः
 चन्द्रादेः परिणामतो क्लृप्तिसंस्थाद्वादिराजः स्वयम् ॥
 'ततः प्रज्ञाकरं तान्तं' रान्तं सान्तं सुपण्डितम् ।
 ईश्वरिणं जपेन्मन्त्रं अर्द्धेन्दुविन्दुनादिनम् ॥
 ॥ प्रज्ञावृद्धिनिधिवादिराट्साधनं समाप्तम् ।
 । कृतिरियं पण्डितश्रीहरिहरस्य ॥

54.

लोकानुग्रहकारिणे कुमारकारधारिणे ।
 मञ्जुश्रिये नमस्तुभ्यं तथतापयदेशिने ॥
 मञ्जुश्रीकल्पोक्तविधिना वादिराट्साधनं निगद्यते ।
 प्रथमं तावत् चतुरस्रं चतुर्द्वारं नानारत्नखचितवितानोप-
 शोभितं मुक्तामयं ध्वजपताकादिमण्डितं मण्डपं विचिन्त्य
 तत्र मध्ये पद्मसूत्रकं^५ तत्रोपविश्य इदानीं बोधिचित्त-
 मुत्पादयेत् । यावन्तः सत्त्वाः सत्त्वसंग्रहेण संगृहीतास्ते

^१ A तथा ।

^२ समाप्तं omitted in N.

^५ A पद्मसूत्रकं, N पटमसूत्रकं ।

^३ AC नान्तं ।

^४ A नाश्रितं ।

^५ A ० सत्त्वसंख्यं ।

सर्वे मया मञ्जुश्रीज्ञाने प्रतिष्ठापयितव्या इति यद्वा
अनित्याः क्षणिका^१ निरात्मानः चित्तविठयिताः^२ स्वप्नेन्द्र-
जालसदृशाः प्रतिभासमात्रा आदिशान्ताः प्रकृतिपरि-
शुद्धा अभावा अजाता अनुत्पन्नाः तथताभूतकोटिशून्याः
सर्वधर्मा इति शून्यताया अधिवचनम् । तृष्णावशात्
अमी सत्त्वा अविद्यान्धौकता अकर्मविपाकदर्शिनः
तेभ्यो गम्भीरं प्रतीत्यसमुत्पादकर्मक्रियावताराय धर्मं
देशयिष्यामीति करुणाया अप्यधिवचनम् । अत एवाह
भगवान् समाजादौ—

शून्यताकरुणाभिन्नं बोधिचित्तमिति स्मृतम् ।

अस्योत्पादादुत्पादितं बोधिचित्तं बोधिसत्त्व इत्युच्यते ।
ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वान् मनसैव सम्पूज्य ततः
स्वहृदि हुंकारं रक्तवर्णं सूर्यकोटिशतसहस्रज्वलनभासुरा-
कारमात्मानं ज्ञानदेहमवलोक्य तेनैव सूर्यमण्डलं विभाव्य
तदुपरि चन्द्रमण्डलं कुङ्कुमाभं तत्र परमाक्षरमनेक-
पुण्यकोटिशतसहस्रनिर्यातनं मँकारं पञ्चवर्णसमायुक्तं
दिग्ब्योमपर्यन्तं समीक्ष्य ततो ज्ञानोच्छेकात् सञ्चोद्य
भगवन्तं मञ्जुश्रियं तप्तकाञ्चनाभं पञ्चवीरकुमारं धर्म-
चक्रमुद्रासमायुक्तं प्रज्ञापारमितान्वितनीलोत्पलधारिणं
सिंहस्थं ललिताश्लेषं सर्वालङ्कारभूषितं शृङ्गारसागर-
तरङ्गप्रभया त्रैधातुकमापूरयन्तं अनवरतगद्यपद्यसंस्कृत-
बहलानेकरुतधर्मं देशयन्तं स्फुरणसंहरणपूर्वकमानीय

^१ A क्षणिक० ।

^२ A चित्तविपठिता ।

^३ A पञ्चतथा० ।

^४ •सागर० dropped in A.

^५ A बज्जलनक०, C बज्जलानेक० ।

प्रवेश्य ॐ मञ्जुवर हुँ इत्यनेन दृढौकृत्य मञ्जुवज्र-
स्वभावात्मकोऽहमिति भावयेत् । ततो भावनया खिन्ना
जपेन्मन्त्रं ॐ मञ्जुवर हुँ । एषा भगवतो विधिः शुचि-
साचारसम्पन्नः सन् सप्त लक्षाणि जपेत् ।

॥ वादिराट्साधनं समाप्तम् ॥

55.

जमोऽरपचनाय ।

शशधरमिव शुभ्रं खड्गपुस्ताङ्कपाणिं
'सुरुचिरमतिशान्तं पञ्चचीरं कुमारम् ।
पृथुरतिवरमोक्षं पद्मपत्रायताक्षं
कुमतिदहनदक्षं मञ्जुघोषं प्रणम्य ॥
लघुतरमुपदेशं चक्ररत्नस्य कुर्या-
मरपचनसुमिद्धौ जन्मिनो येन नूनम् ।
निखिलपदवी^१ बोद्धीं प्राप्नुवन्त्यग्रबुद्धि-
मविरतमभियोगाद् भावयन्तोऽर्द्धवर्षम् ॥
सुरभिकुसुमाकीर्णं गन्धतोयोपसिक्ते
समशुचिसुमनोज्ञे मन्त्रविद् भूमिभागे ।
क्वचिदतिमृदुरम्ये विष्टरे चोपविश्य
सुखरतिमनिमित्तं भावयेद् बोधिचित्तम् ॥

^१ Ab सुरचित० ।

^२ Ab ०बोधिं ।

स्वभाव'शुद्धं समुदीर्य मन्त्रं
 विभाव्य शून्यं निखिलं समन्तात् ।
 परार्थसार्थं पुनरात्मदेहं
 प्रभास्वरं तं सक्तदेव पश्येत् ॥
 अथान्तरौक्षे स्वहृदीन्दुमण्डलं
 स्वरेण^१ वाद्येन विभाव्य भास्वरम् ।
 अथात्र धीःकारमुदीक्ष्य पाण्डुरं
 तं मञ्जुघोषं विदधीत निर्मलम् ॥
 शशाङ्ककोटिद्युतिमादधानं
 न्यसेच्च सर्वाभरणोज्ज्वलं तम् ।
 ध्यानैकनिष्ठं कमलोपरिस्थं
 सरागमौषड्भुजितं मनोज्ञम् ॥
 स्वहृदि वरमकारं विस्फुरन्तं समीक्ष्य
 तमतुलघृणिजालं चक्रमष्टाररूपम् ।
 तदुपरि शशिविम्बं भावयेत् तेन मन्त्रौः
 शशधरकरगौरं मञ्जुघोषं तमेव ॥
 विहसितसकटाक्षां दक्षिणे चारुरूपां
 गुरुतरकुचयुग्मां केशिनीं तस्य पश्येत् ।
 सुरुचिरललिताङ्गीं वामतश्चोपकेशीं
 सकलगुणनिधाने भावयेत् ते च नाभ्याम् ॥
 न्यस्येत् पुरस्तात् खलु जालिनीप्रभं
 सुशुभ्रेफोद्भवमेव निर्मलम् ।

^१ ANC °सिद्धं ।

^२ Ab वाद्येन ।

^३ AbNC विक° ।

पँकारजं रश्मिमयं मनो^१हरं
चन्द्रप्रभं तं विदधीत पृष्ठतः ॥

ज्वलन्गभस्तीन्यथ चाक्षराणि
पृथुप्रभावानि विभावयेच्च ।
अज्ञानशैलं विधमन्ति तानि
कुर्वन्ति सुज्ञानमनाविलं च ॥

चक्रं भ्रमत् शीघ्रमधो विचिन्त्य
मोहाश्रकारं विधमत् समस्तम् ।
सदैव तन्निश्चलमेव पश्येत्
शशाङ्कविम्बं बृहदंशुजालम् ॥

शशाङ्कतो वै पृथुरश्मिमेघं
निःसृत्य पश्येद् दशदिग्व्रजन्तम् ।
सत्त्वानलङ्कृत्य तथात्मदेह-
मागत्य चान्त्ये प्रविशन्तमिन्दौ ॥

सदरपचनमन्त्रं संजपन् मन्त्रिमुख्यो
बृहमतिरूपदेशात् भावयन्नाशु भूमौः ।
वरविमलमनोज्ञाः पारमीश्वरापि सर्वाः
प्रहृतविमतिदोषाः प्राप्नुयात् ता जिनानाम् ॥

वरगुरुरतिवज्रैरग्रसङ्घर्षतेजैः
सुगतगणपुरस्ताद् योऽभिषिक्तो विधानात् ।
सुमतिरजितमिचल्लेन संग्रन्थितं हि
सदरपचनचक्रं जन्मिनां बुद्धिसिद्धौ ॥

^१ Ab ०रमं ।

^२ N ०गङ्गेः ।

संग्रन्थ्य चक्रं सुविधानमग्रं
 पुण्यं मयाऽऽप्तं विपुलं समन्तात् ।
 यत् तेन लोको निखिलो जिहताघः
 सन्मञ्जुघोषोऽस्तु सुखैकनिष्ठः ॥

॥ अरपचनसाधनम् ॥

56.

नमोऽरपचनाय ।

प्रथमं तावत् मन्त्री मनोऽनुकूले प्रदेशे सुखासनोप-
 विष्टः स्वहृद्यादिवर्णोद्भवेन्दौ चतुर्थस्य चतुर्थं बीजमौकारान्तं
 बिन्दुद्वयसंयुतं विभाव्य ततस्तत्करनिकरैरपसारित-
 क्लेशान्धकारं हृदयो मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षेति चतुर्ब्रह्म-
 विहारं भावयेद् वक्ष्यमाणक्रमेण । का मैत्री ? या
 सर्वसत्त्वेकपुत्रप्रेमता । का करुणा ? या चिदुःख-
 दुःखितानां सत्त्वानां संसारसागरादुद्धरणकामता । का
 मुदिता ? उत्पादितकुशलमूलपरभोगैश्वर्यादिषु हृष्ट-
 चित्तता । कोपेक्षा ? सर्वत्र प्रतिधानुनयपरहितधर्मतायां
 स्वरसवाहिनी प्रवृत्तिरिति चतुर्ब्रह्मविहारभावना-
 नन्तरं स्वहृद्बीजरश्मिभिरेव निर्गतसमस्ताकाशदेशव्यापि-

¹ A omits जिहताघः.....बीजं including the colophon and part of the next *Sādhana*.

² Ab •कारं ।

³ AC •मेकता ।

⁴ N •चातनः ।

गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् स्फुरणसंहरणाकारेण जगदर्थक्रिया-
करुणैकपरान् दृष्ट्वा स्वहृद्द्वीजकिरणैरेव दिव्यगन्धपुष्प-
प्रकरादिकं निश्चार्य मण्डलपूर्वकं कृताञ्जलिना गुरु-
बुद्धबोधि^१सत्त्वचरणकमलविन्ध्यस्तमूर्ध्ना प्रणामना वन्दना ।
तद्रश्मेरेव निर्गतपुष्पधूपदीपगन्धचूर्णचौवरच्छत्रध्वज-
घण्टापताकादिभिस्तेषां च बाह्याध्यात्म्यपूजादिभिः
संपूजनं पूजा । ततः पापदेशनादिकं कुर्यात्—

द्वेषाच्च रामादथ मोहतोऽपि

कायेन वाचा मनसाऽन्यतोऽपि ।

पापं कृतं कारितमेव यत् तत्

सर्वं जिनानां पुरतो दिशामि ॥

इति पापदेशना ।

^२पुण्यं च यत् सर्वतथागतानां

अन्यच्च सम्बोधिसमाश्रितानाम् ।

प्रत्येकबुद्धस्य च सद्गुरुणां

^३सर्वं जिनानां स्वनुमोदयामि ॥

इति पुण्यानुमोदना ।

समस्तकालत्रयवर्तिबुद्धा-

ननन्तदिग्व्यापिकृपागुणौघान् ।

^१ Ab ०सत्त्वानां ।

^२ ANC ०गामो ।

^३ ANC omit ०च्छत्र ।

^४ Ab reads differently— यत्पापं मयोपार्जितं सर्वजन्मसु रागज-
देषजमोहजं वा कायेन वा मनसा वा वचोभिर्वा तत्सर्वं प्रतिदेशयामि ।

^५ Ab reads differently— यत्पुण्यं च सर्वतथागतानां बोधि-
सत्त्वश्रावकप्रत्येकबुद्धानां सद्गुरुणां च तत्सर्वं पुण्यानुमोदयामि ।

^६ सर्वं पुण्यं in N.

^७ Ab यावन्ति ।

प्रहीनदोषार्थगणान् सधर्मा-
नवेत्य भक्त्या शरणं प्रयामि ॥

इति विशरणगमनम् ।

संश्रित्य जैनं परिशुद्धमार्गं
ब्रह्मेन्द्ररुद्रप्रभृतिष्वनर्घम् ।
इत्थं मयोपार्जितपुण्यवृन्दाद्
उत्पादयाम्येष सुबोधिचित्तम् ॥

इति जिनमार्गाश्रयणबोधिचित्तोत्पादौ । एवं सप्त-
विधानुत्तरपूजानन्तरं गुरुवचसा बाह्याध्यात्म्यशून्यतां
विभाव्य पुनस्तद्वृद्धीकरणार्थं ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति गायामुच्चार्य तदनु स्वचित्तं
प्रतिभासमात्रं स्वच्छाप्रतिघरूपमादिस्वरोद्भवेन्दुमण्डला-
कारेण स्वचित्तं विचिन्त्य तदुपरि पूर्वोक्तबीजं तदिन्दु-
बीजपरिणतं खड्गं स्फुरद्रूपं तदनु मुष्टिमध्ये शशधरोपरि
पूर्वोक्तबीजं ततः खड्गबीजपरिणतं मञ्जुघोषं शर-
त्काण्डसमप्रभं दशदिगालोककरनिकरधरं द्विभुजं कुमारा-
कृतिं सव्येन समस्ताज्ञानोच्छेदनैकपरप्रज्ञाखड्गव्यग्रकरं
अवसव्येनोपायभूतसकलशास्त्रकलापुण्यैकपुस्तकव्यग्रपाणिं
सर्वालङ्कारभूषितं रक्ताम्बरधरं ध्यानैकनिष्ठं प्रबुद्ध-
पद्माननं कमलदलेक्षणं उत्पादितमहापुरुषलक्षणं
इन्द्रनीलमणिसन्निभाकुञ्चितपञ्चचौरं सिताष्टदलकम-
लेन्दौ वज्रपर्यङ्केनोपविष्टं सर्वतथागतज्ञानस्वरूपं मञ्जु-
श्रीरूपमात्मानं विभाव्य, एवं समयसत्त्वाद्भक्तावान्

¹ Ab ०स्तदेव ।

² Ab इत्यः ।

³ ANC ०मले० ।

योगी स्वहृदि अकारनिष्पन्नं शुभ्रमष्टारचक्रं स्फुरत्किरण-
 गणैरशेषाज्ञानविध्वंसनकरं दक्षिणावर्तक्रमेणा^१स्त्रं ध्रुमद्-
 दृष्ट्वा तदुपर्यन्तरीक्षे आदिवर्णोद्भवेन्दुमण्डलं तदुपरि
 पञ्चाक्षरं यथाक्रमेण ज्वलदनलसङ्काशं सरश्मिकं समस्ता-
 ज्ञानोच्छेदकरं गुरूपदेशतो विभाव्य देवताकारनिष्पाद-
 नानलसो मन्त्रौ स्फुरणादिकं कृत्वा जपं कुर्यात् ।
 अथवा हृदीन्दुमध्ये शुभ्राकारनिष्पन्नमरपचनाख्यं सितं
 सर्वालङ्कारभूषितं हृष्टं ध्यानैकनिष्ठं वज्रपर्यङ्केनोपविष्टं
 दक्षिणवामकराभ्यां असिपुस्तकौ धारयन्तं इन्द्रनील-
 सकलाकुञ्चितपञ्चचौरधरं स्फुरदिन्दुसमाननं वदतां वरं
 स्वबीजेन्दुयुक्तहृदयं विभाव्य, तस्य पुरतः शुक्लरेफोद्भव-
 जालिनीप्रभं अरपचनवद् द्विभुजादियुक्तं स्वहृदीन्दौ
 स्वबीजाधिष्ठितं दृष्ट्वा तदनु पृष्ठतः सितपकारनिष्पन्नं
 चन्द्रप्रभं स्वहृदीन्दौ बीजसंयुक्तमवलोक्य ततो दक्षिणे^२
 शुभ्रचकारनिष्पन्नां केशिनीं सितां सर्वालङ्कारभूषितां
 पौनपथोधरां सव्यावसव्येनासिपुस्तकधरां स्वहृदीन्दौ
 बीजान्वितां विचिन्त्य एवं उत्तरेण शुक्लनकारनिष्पन्ना-
 मुपकेशिनीं च स्वहृदीन्दौ बीजसमन्वितां विभाव्य सर्वा-
 नरपचनसदृशान् विचिन्तयेत् । इत्थं देवतागणहृद्बीज-
 किरणस्फुरणसंहरणैर्जगदज्ञानवृन्दमुच्छेदयन् धर्मावृत-
 सकलशास्त्रशिल्पकलापैः सर्वसत्त्वान् सन्तर्पयन् मुहुर्मुहुः
 स्वच्छाप्रतिघरूपमात्मानं विभाव्य गुरूपदेशतः समा-

^१ AN शुभ्रं वृ०, C शुभ्रमनु वृ० ।

^२ AC ०मणिपु० ।

^३ ANC omit अरपचनवत् द्विभुजादियुक्तं ।

^४ Ab ०जान्वितं ।

^५ Ab ०गतः ।

^६ ANC omit.

^७ ANC omit.

द्वितो मन्त्रौ जपं कुर्यात् । प्रणवादिपञ्चबीजाक्षरमध्ये
समयसत्त्वबीजान्तमन्त्रः । यदा 'उत्थानाशयो' भवेत्
तदा स्वमन्त्रं गुरूपदेशादुच्चार्य तदनु शताक्षरगाथां
पठेत् । ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय, वज्रसत्त्वत्वेनोपतिष्ठ,
दृढो मे भव, सुतोष्यो मे भव, सुपोष्यो मे भव, अनुरक्तो
मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ, सर्वकर्मसु च मे चित्तं
श्रेयः कुरु हूँ हहहह होः भगवन् सर्वतथागतवज्र मा मे
मुञ्च वज्रीभव महासमयसत्त्व आः इति शताक्षरमन्त्र-
पठनानन्तरं स्फुरणादिकं विसृज्य समयसत्त्वगर्वेण
सर्वैर्य्यापथेषु विहरन् समाहितो योगी सम्यग्ज्ञान-
सागरपारगो भूत्वा अचिरेणैव कालेनानुत्तरां बोधिं
प्राप्नोतीति ।

संलिख्य साधनं शुभ्रं मुक्तकेनेह मुक्तगे ।
पद्माकरस्य यत् पुण्यं तदस्तु भवमुक्तये ॥

॥ मुक्तकेनारुपचनसाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC उत्थासना० ।

² Ab चित्तत्रयः ।

³ AC ०पाशो ।

⁴ Ab भवति ।

⁵ A omits.

⁶ ANC व्यक्तवे ।

57.

मध्ये मञ्जुश्रियं न्यस्येद् रक्तवर्णं पूर्व्वेण जालिनीप्रभं
हरितवर्णं रेफाक्षरेण दक्षिणेन केशिनीं पीतवर्णां
पकारेण पश्चिमेन चन्द्रप्रभं चन्द्रवर्णां चकारेण
मकारेण उपकेशिनीं रक्तवर्णां लिखेत् । वरदमुत्पलकरं
मञ्जुश्रियं वामेन पद्मधरं वरदं जालिनीप्रभं उत्पल-
वरदहस्तामुपकेशिनीं वरदपद्महस्तं चन्द्रप्रभं रक्त-
पद्मधरां केशिनीं वरदकरां च । नाभिमूले चक्रमष्टारं
अमन्तं वह्निसमप्रभं तदुपरि चन्द्रमण्डलं तस्योपरि
चतुरारं चक्रं चक्रान्तर्गतान्यक्षराणि ध्यायेन्मन्त्राक्षराण्येव
देवताबिम्बम् । तेषां हृदये तान्येवाक्षराणि । ततः
सकलान् वर्णान् सर्व्वरसगुणोपेतान् दशदिग्ब्यापकानिति
यावत् ।

॥ आर्य्यमञ्जुश्रीभट्टारकभावनोपदेशः ॥

¹ AC यम्यस्येत् ।

² AC देवोद्भवेन ।

³ AC भाव्यं चा० ।

58.

सद्योऽनुभवमञ्जुश्रीसाधनं साधु कथ्यते ।

प्रज्ञार्थिजनार्थैः प्रज्ञाविषयामोहहानये ॥

प्रथमं तावद् योगी कचिन्मनोऽनुकूले प्रदेशे अकार-
स्वरोद्भवेन्दुस्थितधीःकारबीजविनिर्गताङ्कुशाकाररश्म्या-
दृष्टारपचनादेः पूजादिकं विधाय श्रान्यतां भावयेत् ।
ततश्चित्ताकारपरिणतकुमुदबन्धुस्थितधीःकाराभिनिवर्त्ति-
ता^१निमित्तनिस्त्रिंशं पश्येत् । तदग्रे आदिस्वरपरिणताब्जो-
परि असिबीजं सर्वमेतत् परिणम्य खङ्गपुस्तकधारिणमा-
कुञ्चितपञ्चबीजं रक्तवस्त्रयुगयुतं शृङ्गारवेशधारिणं स्मित-
विकसितवदनं शशाङ्ककान्तितुल्यशोभं विश्वदलकमलस्थ-
बद्धपर्यङ्कं सद्योऽनुभवारपचनरूपमात्मानमीक्षेत् । ततः
स्वहृद्यादिस्वरपरिणतमस्पृशदृष्टारचक्रं तदुपर्यङ्गुरीमात्रेण
स्वरादि^२संभूतमस्पृशन्तमिन्दुमण्डलं तत्र च चन्द्रबीज-
जनितमसिं तत्कोटिचन्द्रं च पूर्वोक्तखङ्गबीजविराजितं
खङ्गादिपरिणामेन च तथैव मञ्जुघोषं विभावयेत् । तदग्रे
च रेफजखङ्गादिस्वरमोषधीशस्थितरेफं विभाव्य खङ्गादि-
परिणतं जालिनीकुमारं भगवद्रूपं पश्येत् । तथा पृष्ठे
तथैव पञ्चमाद्यक्षरेण चन्द्रप्रभं दक्षिणे तथैव चकारेण
केशिनीं स्तनभरविराजितां नाथरूपां वामे चोपकेशिनीं
नकारेण तथैव च सर्वेषां स्वहृन्निशाकरे सितं स्वस्व-

^१ A ० जगदोः, NC ० जगद्यैः ।

^३ ANC ० निश्चितं ।

^५ AC ० मङ्गलं ।

^७ ANC ० रजोः ।

^२ AC भावये० ।

^४ AC ० युतयुतं ।

^६ Ab ० संवृतं ।

^८ Ab ० माच्छः ।

बीजं विचिन्तयेत् । ततो नायकहृद्बीजविनिर्गतांश्चा-
 कृष्टज्ञानसत्त्वेन सहैकतां च चक्रं च शौघं भ्रमत् चन्द्रस्थ-
 देवताचतुष्टययुक्तं चात्मानं ^१स्थितं अशेषवाङ्मयं स्फुरण-
 संहरणं च ध्यायात् । ध्यानात् खिन्नो जपेन्मन्त्रम् । तत्रायं
 मन्त्रराजः अरपचनधीः इति ।

सद्योऽनुभवमञ्जुश्रीसाधनं पुण्यमाचितम् ।

यत् कृत्वा तेन लोकोऽस्तु मञ्जुघोषसमः सदा ॥

॥ सद्योऽनुभवारपचनसाधनम् ॥

59.

बीजेभ्यः स्फारयेद् रश्मीनुच्छासेनाथ रश्मिभिः ।

निःश्वा^१सौघैर्ज्ञानसत्त्वं बीजेष्वाकृष्य संहरेत् ॥

विश्रम्य ज्ञानसत्त्वाद्यबीजकस्फारसंहृतौ ।

श्वासस्य स्थिरधीः कुर्यात् निर्गमागमयोः क्रमात् ॥

असि^२विधुवरबीजं चन्द्रबिम्बोपरिस्थं

क्रमगतिपरिणङ्गं विद्रुतापत्तिशुद्धम् ।

तदनु च मतिपुञ्जं मञ्जुघोषादिरूपं

भवति सु(कु)मतिचक्रं कोटिमोक्षप्रदं च ॥

^१ C °ताश्वा° ।

^२ ANC स्थिरं ।

^३ AC °साद्यै° ।

^४ N °त्वाङ्गं ।

^५ AC °विचर° ।

विधौ बीजासितन्सृष्टिचन्द्रबीजानि रोचिषाम् ।

रश्मीकृत्य गतायाते चिन्तयेत् पञ्च देवताः ॥

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मसूत्र्यै
पीतवङ्कारबीजपरिणतं भटिति वज्रानङ्गमञ्जुश्रीभट्टा-
रकमात्मानमभिनिष्ठादयेत् पीतवर्णमेकमुखं चिन्तयेत्
षड्भुजं जटाधरं द्विरष्टवर्षं सशृङ्गारं प्रत्यालीढपदं
खड्गबाणदर्पणधरं दक्षिणकरत्रयं कार्मुककुवलयकंकेलि-
धारिवामकरत्रयं दिव्याभरणवसनभूषितमक्षोभ्यमुकुटिनं
ध्यात्वा मदनप्रयोगेन भावयेत् । तथाहि—

इषुणा तु कुचं विद्धा अशोकैस्ताडयेद् हृदि ।

खड्गेन भीषयेत् साध्यां दर्पणं दर्शयेत् ततः ।

उत्पलेन पदं बद्ध्वा आकर्षयेत् स विह्वलाम् ॥

मुक्तकेशमिति । ॐ अमुकीमाकर्षय मञ्जुघोष ह्रीः जः ।

॥ इति वज्रानङ्गभट्टारकसाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC चंका० ।

² A चन्द्रज० ।

³ N omits ०भट्टारक० ।

60.

पूर्ववत् पापदेशनादिकं कृत्वा शून्यताभावनानन्तरं
 १ हँकारजं हँकाराक्रान्तवरटकमध्ये शरेण युक्तं चापं ध्यात्वा
 तत्परिणतं वज्रानङ्गनामार्यमञ्जुघोषं पीतवर्णं षड्भुजं
 मूलभुजाभ्यां आकर्णापूरितरक्तोत्पलकर्षिकाशरयुक्त-
 कुसुमधनुर्द्धरं दक्षिणद्वयेन खड्गदर्पणभृतं वामयुगले-
 नेन्दौवररक्ताशोकपुष्पपल्लवधरं अश्लोभ्याधिष्ठितजटा-
 मकुटिनं प्रत्यालीढपदं षोडशवर्षाकारं महाशृङ्गारमूर्तिं
 पश्येत् । अथवा चतुर्भुजं दर्पणाशोकपल्लवधरं द्विभुजरहितं
 ध्यायात् । ततो ज्ञानसत्त्वेनैकीकृत्य ॐ मञ्जुघोष ह्रीः जः
 इति मन्त्रं जपेत् । त्रिभुवनमपि लक्ष्णेण किङ्करीकरोति ।
 अथवा १ कश्चित् आकृष्टकामः तदा अनन्तरोक्तभावनां
 कृत्वा तदहङ्कारगर्वितमनाः स्वहृदि रक्तषोडशदलकमल-
 मानाभिलम्बितनालसहितं स २ कन्दमवलम्ब्य तन्नालमूले
 च ३ रक्तहुँकारं दृष्ट्वा ४ तद्वलेषु प्रदक्षिणतो रक्तषोडश-
 स्वरान् विभाव्य तत्किञ्चल्लोपरि निशिदिवा यथा ५ क्रम-
 भवं सूर्यचन्द्रमसोर्मण्डलं रक्तवर्णं तन्मध्ये च रक्तह्रीःकार-
 द्वयविदर्भितं वक्ष्यमाणस्वमन्त्रं पश्येत् । ततस्तान् स्वरान्
 रक्तभ्रमरानतिहृष्टपुंष्टान् विभाव्य स्व १० मन्त्रारुणकिरण-
 सञ्चयैर्दशदिशमापूर्य यावदभौष्टायाः स्त्रियः स्थानं गत्वा

१ A omits.

३ ANC काश्चित् ।

५ AC ० रक्ताननं ।

७ Ab ० रान्वितं ।

९ A ० शाननं ।

२ Ab ० पर्यं ।

४ A ० कन्दं, Ab ० कन्दं ।

६ A तद्वत्येषु ।

८ ANC ० सम्भवं ।

१० ANC ० मन्त्रशरं ।

तां वायुमण्डलमध्ये आरोप्य रश्मिमयेनैव पाशेन 'सुबद्ध-
कण्ठामङ्कुशेन दृढविद्धधर्मोदयां पुरतः समानीय कृता-
ञ्जलिपुटामालातचक्रमध्यवर्तिरक्तहुंकारपूरितनेत्रहृदय-
सर्व्वावयवां विभावयेत् । ततस्तस्या अपि हृदये रक्तषोडश-
स्वरसहितं सहुंकारं^१नालं षोडशदलकमलमालोक्य किन्तु
'म्लानवर्णं तन्मध्ये ह्रीःकारविदर्भितं नामाक्षरं
ध्यायात् । ततः स्वमन्त्राक्षरकिरणप्रभवः सुरक्तनिशित-
स्रक्साङ्कुशः पद्मनालस्थहुंकाररश्मिभिः ऊर्ध्वगतैः प्रेरित-
मधुकरनिकरैरनुगम्यमानः स्वनासिकादक्षिणेतरविवराद्
विनिर्गत्य साध्यासव्यनासिकाद्वारेण तद्भृदयं प्रविश्य सोऽ-
ङ्कुशः तन्नामाक्षरमाकर्षणस्थितः । ते च मधुपास्तपद्मं
सरभसमालूनविशीर्णं कृत्वा 'स्वमन्त्रतया स्वरानाचूषय-
न्तीति सुचिरं निश्चलं पश्येत् । ततस्तथैव तच्छासप्रेरिता-
ङ्कुशस्तन्नाम हठादादाय ते च मधुकराः 'स्वकीयं स्वरं
'आहृत्य तन्नासिकावामविवर^{१०}पथेन निःसृतान् वीक्षेत ।
पुनरानीय आसवायुना समाकृष्टानङ्कुशभ्रमरान्
स्वनासिका^{११}दक्षिणद्वारेण प्रवेश्य तन्नामाक्षरं स्वहृदि
मन्त्रेण गाढमाक्रम्य तांश्च स्वरान् प्रतिदलभ्रमरवलवशी-
कृतान् विचिन्तयेदित्यनेन क्रमेण स्वविज्ञानं तद्विज्ञाने-
नैकी^{१२}कृत्य पश्येत् । ततस्तत्पयोधरं निशितरक्तोत्पल-

^१ ACAB सुवु० ।

^२ Ab ०नादं ।

^३ C म्लान०, Ab मलान० ।

^४ ABNC ०विवरेण ।

^५ ANC ०धयन् ।

^६ A सुतत०, NC खतन्त्रत० ।

^७ AC ०दृष०, B ०भूष० ।

^८ A स्ववीर्य० ।

^९ ANC omit.

^{१०} Ab ०यात्रि० ।

^{११} B ०दक्षिणं प्र० ।

^{१२} BAb ०कृतं ।

कलिकाशरेण विद्धा महारागमूर्च्छापतितां च तां
 विलोक्य शृङ्खलयेव कार्मुकेन तच्चरणयुगलं गाढमाबद्ध
 स्वपृष्ठौतोत्पलनालमयेन पाशेन गले बद्धा समाकृष्य
 स्वपादयोर्निपात्याशोकेन हृदयं सन्ताड्य निरभिमानिनीं
 कृत्वा खड्गेन भीषयित्वा अनन्तशरणां कृत्वा पुनर्दर्पणे-
 नात्मौयसंस्थां मुक्तकेशां विवस्त्रां अतिरागविह्वलां
 विरहकातरतरामतिभक्तां दर्शयित्वा स्वसंवेद्यमात्मानु-
 रागं कारयेत् । ॐ अमुकौमाकर्षय मञ्जुघोष ह्रीः जः
 इति स्वमन्त्रं नामसहितमेकाग्रमना जपेत् । एवमनन्त-
 रोक्तक्रमेण शुक्लप्रतिपदमारभ्य यावच्चतुर्दशैमयुतमात्रं
 जपेत् । पुनः पौर्णमास्यां महतीं पूजां विधाय सकलां
 रात्रिं जपेत् । ततः प्रभाते सा नियतमागच्छति ।
 आगतां च तां महामुद्रादिसिद्ध्यर्थौ स्वदेवतापूजाशयेन
 यथासुखमुपभुञ्जीत ।

॥ वज्रानङ्गमञ्जुश्रीसाधनं समाप्तम् ॥

¹ A omits; Ab °नाली° । ² ANC °निर्घा° ।

³ ANC °यावस्थां ।

⁴ Ab °मानसं ।

⁵ ABNC °द्वयं ।

⁶ BAb omits °मञ्जुश्री° ।

61.

तथैव शून्यतादिभावनानन्तरं विश्वपद्मोपरि चन्द्रे सित-
आःकारजं श्रीधर्मधातुवागीश्वरं सर्व्वाङ्गशुक्लं चतुर्मुखमष्ट-
भुजं पञ्चबुद्धमुकुटिनं दिव्याभरणवस्त्रशृङ्गारादिरसान्वितं
धर्मचक्रमुद्राङ्कहस्तद्वयं कृपाणबाणकुलिशदक्षिणहस्तचक्रं
प्रज्ञापारमितापुस्तकं चापवज्रघण्टावामकरचक्रं वज्र-
पर्यङ्किनमात्मानं निष्पाद्य 'स्वहृच्चन्द्रे नीलहुंजात'सबीज-
वज्रं महामुद्रास्वभावं, ऊर्णायां पीतचाङ्कारेण सबीजरत्नं
'धर्ममुद्रास्वभावं, कण्ठे रक्तह्रीःकारजसबीजपद्मं समय-
मुद्रास्वभावं, मूर्द्ध्नि हरित'आःकारजसबीजविश्ववज्रं कर्म-
मुद्रास्वभावं, इत्थं चतुर्मुद्रान्वितमात्मानं विभाव्य ॐ हुं
ह्रीः भगवन् ज्ञानमूर्ति वागीश्वर महावाच सर्व्वधर्म
गगनामलसुपरिशुद्ध धर्मधातुज्ञानगर्भ आः इति
मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । ततो 'वज्रबन्धमध्यमाद्वयं तृतीयपर्व्वभग्नं
खड्गाकारेण धारयित्वा तर्ज्जनीद्वयमुत्थिताङ्गुष्ठोपरि
कुञ्चयित्वा धारयेदिति समयमुद्रा । ततः स्वजिह्वाचन्द्रस्थ-
रक्तह्रीःकारबीजाधिष्ठितां ध्यात्वा क्रोधवाचा मन्त्रं जपेत् ।
तत्रायं जपमन्त्रः ॐ वज्रतीक्ष्णदुःखच्छेदप्रज्ञाज्ञानमूर्तये
ज्ञानकाय वागीश्वर अरपचनाय ते नमः । अष्टशत-
नामधेयां च नामसङ्गीतिं यथाकालं पठेदिति ।

॥ धर्मधातुवागीश्वरसाधनम् ॥

¹ N ० रत्न० । ² AN ० गङ्गा पृष्ठ० । ³ A ० राप०, N ० चाव० ।

⁴ ANC हृच्च० । ⁵ A ऊँकारत बीजं वचं, N ऊँकारजातसबीजवचं ।

⁶ A धर्मचक्र० ।

⁷ Ab अका० ।

⁸ AN वज्रबन्धे, C मध्यमध्य० ।

⁹ A सुचिता०, C सुचिता ।

62.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं पद्मचन्द्रस्थ-
रक्तहोःकारपरिणतमष्टभुजं चतुर्मुखं मूलमुखं^१ रक्तगौरं
दक्षिणं कुङ्कुमारुणं पश्चिमं पद्मरक्तं उत्तरं पीतरक्तं
द्वाभ्यां हस्ताभ्यां धनुर्बाणधरं अपराभ्यां पाशाङ्कुशधरं
पुनरपराभ्यां प्रज्ञापारमितापुस्तकखड्गधरं तथापराभ्यां
घण्टावज्रधरं महारागशृङ्गाररसोज्ज्वलं ललितासनस्थं
विश्वपद्मचन्द्रे दिव्यवस्त्राभरणममिताभजटामुकुटिनं हृद्बीज-
रश्मिनाऽऽनौतसत्त्वान् स्ववशेऽवस्थाप्य मन्त्रं जपेत् ॐ
महारागवज्र रागय सर्वसत्त्वान् होः ।

॥ इति धर्मधातुवागीश्वरसाधनवश्यविधिः ॥

63.

नमो मञ्जुनाथाय ।

शून्यताभावनापूर्वकं चन्द्रमण्डलोपरि होःकारेण
निष्पन्नमात्मानं महारागरूपं रक्तगौरं शृङ्गाररसोज्ज्वलं
ललितासनस्थं चतुर्मुखमष्टभुजं प्रथममुखं रक्तगौरं
दक्षिणं कुङ्कुमरक्तं पश्चिमं पद्मरक्तं उत्तरं पीतरक्तं
द्वाभ्यां भुजाभ्यां धनुर्बाणधरं अपराभ्यां पाशाङ्कुशधरं
तथा अपराभ्यां प्रज्ञापारमितापुस्तकखड्गधरं तथा अप-
राभ्यां घण्टावज्रधरं तथा विभाव्य मकुटकिरीट-

^१ मूलमुखं is found only in C.

^२ N नानापू० ।

विनिर्गतरश्मिभिरूर्ध्वगतानवभास्य महारक्तान् प्रणत-
विग्रहान् पश्येत् । यथा पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरकेऽधो-
दिक्ष्वस्थितान् प्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपादरश्मिभि-
रापूर्यानुवर्ज्यानीय स्ववशे स्थापितान् मनसा चिन्तय-
नन्तरान्तरं मन्त्रं जपेत् ॐ महारागवज्र रागय सर्व-
सत्त्वान् होः । ततो नियतं सर्वसत्त्वा वशीभवन्ति ।

॥ इति निश्चितमतिभावनया महारागरूपरूपोत्तमा
मञ्जुवज्रसर्वसत्त्ववशीकरणसमाधिः ॥

64.

तथैव शून्यताभावनानन्तरं वारुणमण्डले सिताष्टदल-
पद्मवरटके मरणापगताः सर्वधर्मा इत्यधिमोक्षतः
चन्द्रस्थसितअंकारपरिणामेन द्विभुजैकमुखं सितं वज्र-
पर्यङ्कोपरि समाधिमुद्राहस्तमशेषकुमाराभरणभूषितं
पञ्चचौरकं मञ्जुश्रीभट्टारकरूपमात्मानं भटिति निष्पाद्य
स्वहृच्चन्द्रपद्मोपरि खंकारजं गं खं तन्मध्ये वज्रजिह्वं रं
इति वज्रजिह्वां, जिह्वोपरि रक्तपद्मं तदुपरि बुद्धममिताभं
विचिन्त्य स्वतालुदेशे अधोमुखं स्ववत्सुधं सितवँकारं
ध्यायात् । ॐ वाक्येदं नमः इति जपमन्त्रः ।

॥ महानुशंसमिदं धर्मशङ्खसमाधिसूचक-
धर्मधातुवागीश्वरसाधनम् ॥

¹ A ० दिगव्यव० ।

² C omits ० भिरापूर्थ.....त्रिरुचारयेत् in the *Sādhana* for
Arapacana which follows.

³ N वशीभवन्ति ।

⁴ A ० जिह्वोपरि ।

प्रथमतः कचिद् विजने मनोहारिणि शुचौ भूप्रदेशे
 मृदुमसूरकाद्युपविष्टः त्रिदुःखदुःखितमनन्तं सत्त्वधातुमव-
 लोक्य मयैते सत्त्वा मञ्जुघोषपदवीमासाद्य तत्पद एव
 निर्विशेषाः प्रतिष्ठापनीया इति करुणया समुपस्थापिता
 अनुत्तरचित्तरविशेषचतुष्किकाचतुष्कोपशोभितचन्द्ररत्न-
 घटितगन्धकुटीतले विततविचित्रवितानविलम्बमानगन्ध-
 पुटपरिमलभावितान्तराले ध्रुमज्ञन्धलुब्धमधुकरश्रेणी-
 पक्षविस्मितपुष्पप्रकररत्ननिर्मितविविधसिंहासनस्थायिनो
 गुरुबुद्धबोधिसत्त्वानवलम्ब्य चेतसा पञ्चोपचारया नृत्यगीत-
 वाद्यादिस्वरूपया च पूजया सम्पूज्य मम दारिद्र्यस्य न
 किञ्चिदन्यदस्तीति च शरीरं निर्यात्य, बुद्धं शरणं गच्छामि
 इत्यादि वचसा रत्नचितयशरणं उपेत्य पापं देशयित्वा
 पुनरकरणसंवरं विधाय पुण्यं चानुमोद्य भटिति सकलं
 शून्यमालोकयेत् । ततो नियतमेवैतदर्थं पश्यन् शनैः
 स्वभावशुद्धमन्त्रं चिरुच्चारयेत् । तदनन्तरं च तथैव शून्यता-
 वाचकमन्त्रमपि वारचयं आवर्त्तयेत् । ततो भटिति
 त्रिलोकीमालोकमयीमालोकयेत् । तदनु स्वहृदि पर-
 माक्षरपरिणते पीयूषगभस्तिबिम्बे शुचिरोचिषा धीःका-
 रेण निर्वर्त्तितं निश्चितधारं कृपाणमवधारयेत् । तन्मुष्टि-
 स्थिते च प्राचीनवर्णनिष्पादिते श्वेतभानौ खड्गबीजं

¹ A ०पददेवी ।

² A ०कुट० ।

³ A प्रकरणानि० ।

⁴ AC ०मन्त्रपरिवार० ।

⁵ A ०कीकमपि आलो०, NC ०कीकमपि मालो० ।

⁶ A ०परिणामते ।

पश्येत् । आत्मना सह पञ्चवर्णपरिणत्या च वामकर-
कलितपुस्तकं तदितरहस्तविन्यस्तप्रज्ञाखड्गं पञ्चरत्ना-
लङ्कितमकुटं आकुञ्चितपञ्चचीरं बन्धूककान्तिवसनयुगलं
यथायथमुचितस्थाननिवेशितरुचिरशृङ्गाराभरणं स्मित-
स्फुरत्कपोलस्थलं शरदभ्रवृन्दमिवैकत्र कृतावस्थानमन्ध-
कारचकितमिव पुञ्जीकृतमालोकयेत् । ततः स्वहृदि सर्व-
वर्णग्रामणीपरिणतमष्टारचक्रं भ्रमदङ्गुरीमात्रेण स्पृशन्
तदुद्भूतमिन्दुबिम्बं तत्र च तर्ज्जनितमणिलतां तन्मुष्टौ^१
च तथाभूतमेव सञ्चयं स्वदेहे रोचिःप्रवाहेन
झावयन्तमिव निरन्तरं दिगन्तराणि निर्यद्विषज्जोतिषि
विश्वदलकमलोपरि^२ स्थितमकलङ्कशशाङ्कमण्डले रचित-
निविडवज्रपर्यङ्कस्थितं मञ्जुश्रियमात्मानमवलोकयेत्^३ ।
तत्र च तदेव महाप्राणमक्षरमीक्षेत् । खड्गादिपरिणामेन
च प्रागुक्तवर्णचिह्नादिसमन्वितं मञ्जुघोषं भावयेत् । तदग्र-
पृष्ठयोश्च स्वस्वबीजजनितनिस्त्रिंशानुमोदोत्पादितेन्दु-
बिम्बात्मनीननिदानैः सूर्यप्रभचन्द्रप्रभौ नायकाकृतौ
चिन्तयेत् । अनेनैव विधिना विचित्रपरिधानोत्तरीये
त्रिरत्नमुकुटिन्यौ स्वानुरूपाभरणभूषिते केशिन्युपकेशिन्यौ
सव्यावसव्यवर्त्तिन्यौ ध्यायात् । पञ्चानामष्टारचक्रदेव-
तानां तथाविधस्वहृदयकुमुदिनीप्राणनाथे स्वस्वबीजं
नीहारकरगौरजटिलं पश्येत् । ततो नायकमनोऽन्तःस्थ-

^१ N • रत्नलत • ।

^१ A • दमुचौ • ।

^२ A ततो अष्टौ • ।

^२ A • दक्षोभि • ।

^३ A • दलोपरि • ।

^३ AC repeat ततः स्वहृदि.....तथाभूतमेव after this.

^४ A • शानुत्पादि, C • शानुत्पादोत् • ।

^४ AN • ख • ।

बीजकिरणनालिकां कुटिलकोटिं शिरसा निर्गत्य सकल-
 चैधातुकमवभासयन्तीमासनकमलदले धारयित्वा समय-
 सत्त्वाभिन्नस्वरूपं ज्ञानसत्त्वमानयन्तीं विभावयेत् । तेन
 चाग्रतोऽवस्थितेन मनसा विहितविविधपूजनेन हुँ वँ जः
 होरित्युच्चारयन्नैक्यमालम्बेत । तदनन्तरं भटिति स्थिर-
 दक्षिणावर्तत्वरितमष्टारचक्रं ध्रुमत् चन्द्रमण्डलस्थिताश्च
 पञ्चार्यदेवताश्चला निरीक्षेत । अथ रोमकूपविवरैः
 निःसृत्य सकललोकमवभास्य आसनमृगलाञ्छनानन्तरं
 प्रविशन्तं मयूखसमूहं पुनः पुनः यावत्खेदं चिन्तयेत् ।
 ध्यानविरसश्च क्रमेण परिणतशरत्काण्डपाण्डुराणि
 वदनतो^१ निर्गच्छन्त्यक्षराणि विचिन्तयन् षडक्षरं मन्त्र-
 राजं जपेत् । अत्रापि विमुख उत्थाय यथासुखं देवताहं-
 कृतिर्विहरेदिति ।

कृपाणपाणेर्वरवाचि^२ चञ्चलं

गिरां^३ गुरोर्मञ्जुवरस्य साधनम् ।

विलिख्य सम्प्रापि^४ मयेह यद्धितं

प्रयातु तेनाशु जनो जिनास्पदम् ॥

॥ अर^५पचनसाधनम् ॥

^१ A ०ज्ञेत् ।

^२ AN ०राशि ।

^३ AN ०चक्षुर्गि ।

^४ A मयद्धितं ।

^५ परिणत० dropped in AN.

^६ AN वदनो ।

^७ A गिरं, N गिराद् ।

^८ AC ०पचन० ।

66.

श्रीवज्रधर्मं धूतदोषजालं
 वाङ्मण्डलस्फारितरश्मिजालम् ।
 समस्तसम्बुद्धवचःस्वभावं
 वाक्साधनं संप्रणिपत्य वच्मि ॥
 मन्त्रं^१ स्वभावेन^२ विशुद्धरूपं
 प्रोच्यार्थं^३ बीजानिललालितः सन् ।
 मायामरीच्युदकचन्द्रकल्पं
 विभावयेल्लोकमिमं समग्रम् ॥
 पङ्कारबीजप्रभवं विभाव्य
 विश्वाम्बुजं सर्वविशुद्धरूपम् ।
 अकारजन्मानमनन्तं^४ भासं
 संशुद्धचन्द्रं च कलासमग्रम् ॥
 पुनश्च गुह्यं परमं पवित्रं
 बीजाक्षरं प्रक्षरदंशुजालम् ।
 बन्धूकपुष्पद्युतिसन्निकाशं
 वाचां प्रपञ्चप्रसरैकहेतुम् ॥
 तद्बीजसम्भूतमभूतदोषं
 समाधिसुद्रार्पितपाणिपद्मम् ।
 वज्रासनस्थं करुणाभिरामं
 श्रीवज्ररागं परिशुद्धरागम् ॥

^१ A मन्त्र०, N मन्त्रो ।   ^२ A विशुद्धिरूपं, AbNNbC विशुद्धरूपः ।

^३ A वीर्यानील०, NNbc वीर्यानिल० ।   ^४ Ab अङ्कार० ।

^५ Ab ०भास्वरं ।

रोमोदरोद्भूतविशुद्धबुद्धिं^१
 जीमूतजालैर्जगतो हितानि ।
 कुर्वन्तमत्यन्तविशुद्धबुद्धिं
 विभावयेत् सर्वजगत्स्वभावम् ॥
 हृच्चन्द्रबिम्बे कुलिशं निरीक्ष्य
 ज्वालाभिरुद्भासितसर्वलोकम् ।
 हुँकारनादादुपपन्नरूपं^२
 पञ्चात्मकं निर्गतबुद्धमेघम्^३ ॥
 तन्मध्यं सूचीस्फुटकोटिपीठ-
 निविष्टदेहं त्रिभवावभासम् ।
 महाक्षरं विक्षतभूरिभूतं^४
 सन्तानदुःखप्रसरान्धकारम् ॥
 तस्योच्चरच्चारुमरीचितानै-
 र्बालार्कबिम्बामलरम्यरागैः^५ ।
 प्रज्ञाग्रदूतौ^६ शुभवाक्प्रसूतिं
 जिह्वां विनिष्पाद्य च वज्रभूताम् ॥
 तदग्रभागे ललितोग्ररागे
 विचिन्तयेत् तत्त्वमुदाररोचिः ।
 आत्मप्रभावैरनिवार्यवीर्यै-^७
 र्निर्नाशयेद् वादिवरप्रभावम् ॥

^१ Ab •बुद्धः ।^२ Ab •मेकं ।^३ ACaBbNNb विक्षितं ।^४ A •वचाव ।^५ AN •दूतिं, C •हेतिं, Ab •ऊतिं ।^६ N पुँका० ।^७ ACNAbNb तन्मध्यं ।^८ A •भूमृतं ।^९ ACNNb •दाशैः ।^{१०} Ab बोधैः ।

प्रतिक्षणाभ्यासबलोपपत्ते-

वाक्साधने^१ सिद्धिमुपागतेऽस्मिन् ।

गद्येन पद्येन^२ वदत्यजसं

शास्त्राणि चिन्ताणि च वेत्ति योगी ॥

शास्त्राणि चिन्ताणि करोत्यवश्यं

स्वयं महार्यानि जगन्निमित्तम् ।

जानाति चासौ परचित्तवृत्ती^३

रागाद्यवद्योप^४हताश्च तास्ताः ॥

तस्मिन् समाधौ दृढतां प्रयाते

^५सुखदुःखतीव्रस्फुटनिश्चयेन ।

समस्तबुद्धास्पदमूर्तिधारि

भवत्यसौ^६ नात्र विचारणीयम् ॥

^७अभ्यासयोगेन भवन्ति पुंसां

भूतान्यभूतानि पुरःस्थितानि ।

कामाकुलानामिव रम्य^८रामा-

श्चित्तानुयाताननुयोगयुक्तिः^९ ॥

इति कुशलमुपार्जितं मया यद्-

विदधतु^{१०} तेन जना जिनाग्रलक्ष्मीम् ।

^१ A वाक्साधने ।

^२ The MS Ba proper begins here and follows A, N and C materially in arrangement.

^३ NCBBa ०वृत्तिं ।

^४ Ab ०हृताश्च ।

^५ A सुगुह्यं, N खसूक्ष्मं ।

^६ A भगवत्तमौ ।

अभ्यासङ्गे ।

^७ A रम्यं, Ba रम्यं ।

^८ C ०मुक्तिः ।

^९ ANCBBa ०विद्यता ।

^{१०} ANCBBa ०विद्यता ।

विगतभयविषादशोकशल्यां
 शशधररश्मिमनो^१रमां समीहे ॥
 अविरतकुशलानुरक्तचित्ता
 गुरुवरलब्धसुखोपदेशशैलाः^२ ।
 इति सकलकुलोपनीतवृत्ति-
 श्रियमनुयान्तु समाधिवश्यहर्षाः^३ ॥
 अहमपि सुजनो भवेयमुच्चै-
 र्ज्वलदन^४लावलीमध्यवर्त्तिमूर्तिः ।
 गुरुतरकरुणः कपालमाली^५
 जलधरपूर्णघनाभिनीललक्ष्मीः ॥
 कृतं सुजनभद्रेण वाचां साधनमुत्तमम् ।
 एतेन साधयेद् वाचं वाचामीश्वरतां व्रजेत् ॥
^६ॐ आः ह्रीः हुँ ॥

॥ वाक्साधनम्^८ ॥

^१ Ab ०रमाच्च ।

^२ ANC यतिकमल० ।

^३ ABa ०लावर्त्ति०, B ०लावलिमध्य० ।

^४ This Mantra is found only in B.

^५ The Colophon is read differently as वाक्साधनं समाप्तमिति in Ab.

^६ Ab ०लौला ।

^७ ABa ०वर्षाः ।

^८ Ab ०माला ।

67.

सिद्धैकवीरमञ्जुघोषसाधनार्थं चतुरस्रमण्डलकं कृत्वा
तन्मध्ये ॐ वज्रसत्त्वसिद्धिं हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् ।
पूर्वादिदिक्षु ॐ वीरसत्त्व अधिष्ठानं हुँ स्वाहेति पुष्पं
दद्यात् । ॐ समयसत्त्ववीरं हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् ।
ॐ अक्षयसत्त्वज्ञानं हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ
ज्ञानसत्त्ववज्रं हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । एवं धूपादिकं
दद्यात् । पूर्वादिदिक्षु ॐ यमान्तकाय हुँ स्वाहेति पुष्पं
दद्यात् । ॐ प्रज्ञान्तकाय हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ
पद्मान्तकाय हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ विघ्नान्तकाय
हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । आग्नेयादिविदिक्षु ॐ टक्कि-
राजाय हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ नीलदण्डाय हुँ
स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । एवं ॐ महाबलाय हुँ स्वाहा ।
ॐ अचलाय हुँ स्वाहेति पुष्पं दद्यादिति मण्डलपूजा
यथाविभवतः कार्या । अध्यात्मपूजायै शुचिसमुदाचारो
भूत्वा मनोऽनुकूले प्रदेशे सुखासनोपविष्टः स्वहृदये सित-
पङ्कतपरिणतसितपद्मवरटके अकारपरिणतचन्द्रमण्डल-
स्योपरि सित ॐकारं पञ्चवर्णरश्मिकं भावयेत् । ततो
निःसृतरश्मिभिरापादतत्त्वाद्वालाग्रपर्यन्तप्राप्तं भाव्यते ।
तद्रश्म्यवभासेन पञ्च स्कन्धा विशोध्यन्ते, अनादिकालीन-
रागद्वेषमोहादयश्चापनीयन्ते । तेषामवगमात् ततः पञ्च

१ N . सत्त्वो ।

२ Instead of स्वाहेति पुष्पं दद्यात् Ba reads स्वाहा only in all places in this *Sādhana*.

३ ANC यमान्तकाय ।

• NBa अग्नेयादि० ।

४ ABa विभवतः० ।

५ N . पूजापि ।

६ AC drops पञ्चवर्णरश्मिकं.....वभासेन ।

स्कन्धाः पञ्चतथागतस्वरूपा भाव्यन्ते ततस्ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्तश्चिन्तनीयाः । ततो निर्मलीभूतचित्तसन्ताने करुणामैत्रीमुदितोपेक्षा भावयेत् । तत्र दुःखाद् दुःखहेतोः समुद्धरणलक्षणा करुणा, जगदेकपुत्रप्रेमलक्षणा मैत्री, व्यवसायसंसिद्धुपायदर्शनात् प्रहर्षणं मुदिता, बीजाक्षरमेव मञ्जुघोषरूपेणात्मानं निष्पादयितुमवधाय अष्टलोकधर्मेषु उपेक्षणं उपेक्षा । इत्थं चतुर्ब्रह्मविहारं भावयित्वा पुनर्बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मिभिः षड्भक्तिसत्त्वानां रागद्वेषमोहमानादिसमस्तदोषा अपनीयन्ते । सत्त्वान् निष्केशीकृत्य प्रतिनिवर्तन्ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । पुनर्बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मयः परिशुद्धसत्त्वधातुं स्वकीयेनावभासेनावभास्य सिद्धैकवीरमञ्जुघोषरूपेण गगनतलमापूर्य्य प्रतिनिवर्तन्ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । पुनर्बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मिभ्यो निर्गतपूजादेवीभिः सिद्धैकवीरमञ्जुघोषभट्टारकः पुष्पधूपादिभिः पूज्यते । पूजितः सन् प्रसन्नो भवति । ततस्तेषामग्रतः पापदेशना-अकरणसंवर-पुण्यानुमोदना--पुण्यपरिणामना--आत्मभावनिर्य्यातना-मार्गाश्रयण-त्रिशरणगमन बोधिचित्तोत्पादाः क्रियन्ते । पश्चात् पूजादेवत्यो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । पश्चात्—

कृतो वः सर्व्वसत्त्वार्थः सिद्धिर्दत्ता यथानुगा ।

गच्छध्वं बुद्धविषयं पुनरागमनाय मुः ॥

इति विसर्ज्जयेत् । एतेन पुण्यसम्भारार्थं योगौ जगदाकलयति । यदेतत् घटपटशकटलयनदेवकुलपर्व्वतादि-

¹ दुःखात् found only in Ba.

² ANBa हर्षणं ।

³ ABa पूज्यन्ते ।

⁴ Ba ०विषये ।

⁵ ABa ०सम्भारज्ञानसम्भारा ० ।

चराचरं तत् सर्वं प्रतिभासमात्रं विचारेण प्रति-
भासोपमं मायास्वप्नसदृशम्, अहमपि निःस्वभावः स्वप्नो-
पम इत्थं शून्यतां भावयन् शून्यतादृढीकरणाय मन्त्रं
जपेत् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति
चिन्तयन् प्राकृतशरीराहङ्कारं त्यक्त्वा योगचित्तमात्रेणाव-
तिष्ठति । पश्चात् चिन्तयति किमर्थं अहं शून्यतायां
गतस्तिष्ठामि । जगदर्थो मया कर्तव्य एवं चिन्तयन्
तच्चित्तं सितपङ्कारूपेण दृश्यते । तत्परिणतं च सित-
पञ्चपदं च पद्मं तद्वरटके अकारपरिणतचन्द्रमण्डले अका-
रादिषोडशस्वरान् द्विगुणीकृत्य द्वाविंशलक्षणविशुद्ध्या
तत्परिणतचन्द्रमण्डलं भावयेत् । तस्योपरि सितॐकारं
भावयेत् । 'आदर्शज्ञानस्वभावात्मकोऽहं' इति पठति ।
ततः ककारादिचतुस्त्रिंशदक्षराणि षडक्षरप्रवेशात्
चत्वारिंशदक्षरं द्विगुणीकृत्य अशीत्यनुव्यञ्जनविशुद्ध्या
तस्योपरि द्वितीयं चन्द्रमण्डलं तयोरेकौभावात् समता ।
ततः समताज्ञानवान् समताज्ञानस्वभावात्मकोऽहमिति
पठति । चन्द्रस्योपरि ॐकारं भावयेत् । तत्परिणतं च
हेतुफलभूतं नीलोत्पलं भावयेत् । तस्य वरटके चन्द्रस्थ-
ॐकारं भावयेत् । ततः प्रत्यवेक्षणाज्ञानवान् प्रत्यवेक्षणा-
ज्ञानस्वभावात्मकोऽहमिति पठति । ततो बीजाक्षरान्निःसृत्य
रश्मिभिः षड्गतिकसत्त्वानानन्दयेत् । यत्सिद्धैकवीररूप-
निष्पन्ने 'मयि मदीयशरीरे प्रविश्य मञ्जुश्रीसुखं

¹ ABa इति ।

³ N पञ्चपद्मं ।

⁵ A भावः ।

⁷ ANC •वीरनिष्पन्नः ।

² C •तिष्ठेत् ।

⁴ N आदर्शः, C आदर्शनः ।

⁶ Ba •स्वरसम्पन्नं ।

⁸ A अपि दीपशः ।

भोक्ष्यथ इति आमन्त्र्य ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्ति ।
ततः कृत्यानुष्ठानज्ञानवान् कृत्यानुष्ठानज्ञानस्वभावात्म-
कोऽहं इति पठति । ततो बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मिभि-
रामन्त्रितपद्गतिकसत्त्वान् बीजाक्षरे प्रवेश्य समरसौभूय
बीजचिह्नपरावृत्त्या सिद्धैकवीरो भगवान् चन्द्रमण्डलस्थः
चन्द्रोपाश्रयो जगदुद्योतकारौ द्विभुज एकमुखः शुक्लो
वज्रपर्यङ्कौ दिव्यालङ्कारभूषितः पञ्चचौरकशेखरो नाना-
रश्मिगहन उत्तिष्ठति ; वामे नीलोत्पलधरो दक्षिणे वरदः ।
हृदयेऽस्य सितपद्मस्थचन्द्रमण्डले ॐकारं तत्परिणतमुत्पलं
तद्वरटके चन्द्रस्थबीजाक्षरं ततो निःसृतरश्मिभ्यः पूजा-
^१देव्यः स्फुरन्ति द्विभुजाः सितवर्णाः दिव्यवारि^२परिपूर्ण-
कलशहस्ता जयतु जयतु श्रीसिद्धैकवीर इति ^३वदन्यो
भगवन्तं स्नापयन्ति । ततश्च भगवतो मौलौ अक्षोभ्यं
देव्यः^४ पूजां कुर्वन्ति । ततः सुविशुद्धधर्मधातुज्ञानवान्
ॐ सुविशुद्धधर्मधातुज्ञानस्वभावात्मकोऽहमिति पठति ।
ईदृशं भगवन्तं यावदिच्छं भावयेत् । भावनानन्तरं जापः
ॐ वज्रतीक्ष्णदुःखच्छेदप्रज्ञाज्ञानमूर्तये ज्ञानकाय वागीश्वर
अरपचनाय ते नमः । ^५कदाचित् ॐ वाक्येदं नमः
इति जापानन्तरं स्तुतिपूजाप्रणिधानं कृत्वा उत्तिष्ठेत् ।
देवताहंकारेण सर्वलौकिककार्यं कुर्यात् ।

॥ सिद्धैकवीरसाधनं समाप्तम् ॥

^१ A देव० ।

^२ A वज्रभ्यः, Ba वज्रतः ।

^३ कदाचित्.....नमः not found in Ba.

^४ A वाद्ये० ।

^५ A द्विभुजानि ।

^६ A देवेभ्यः ।

^७ N ०त्तिष्ठते ।

68.

नमो वागवचाय ।

पूर्ववत् शून्यतां विभाव्य पँकारजविश्वपद्मे 'अकारज-
चन्द्रमण्डलं तदुपरि रक्तह्रीःकारपरिणतमात्मानममि-
ताभरूपं ध्यायात् समाधिमुद्राधरमरुणवर्णं वज्रपर्यङ्क-
निषण्णम् । ततो हृच्चन्द्रे^१ हुँकारजपञ्चसूचिकं^२ नीलवज्रमूर्धं
तन्मध्ये सूचिकाग्रे रक्तआःकारं ध्यायात्, जिह्वाग्रे रक्त-
ह्रीःकारमिति ।

॥ वाक्साधनम् ॥

69.

पूर्ववत् पापदेशनाद्यनन्तरं शून्यतामवलम्ब्य चन्द्रस्थ-
मँकारवौजनिष्यन्नमार्थमञ्जुघोषं पीतमेकमुखं द्विभुजं
पञ्चवीरकुमारं सर्व्वालङ्कारभूषितं उत्पलधारिवामकरं
लीलावस्थितदक्षिणकरं^३ सिंहासनस्थपद्मचन्द्रासीनं^४-
मात्मानं भटिति ध्यायात् । ततोऽञ्जलिं बद्धा तर्जन्याव-
'नामिका'नखाश्रिते कृत्वा विक्रान्तपलमुद्रा देया । ॐ
वागीश्वर मुः इति जप्यमन्त्रः ।

॥ महाराजलीलमञ्जुश्रीसाधनम् ॥

^१ ANC अकार० ।

^२ A omits.

^३ Ba ०सूचिक० ।

^४ Ba पञ्चवीरं ।

^५ Ba नीला० ।

^६ Ab ०सनस्थ०, B ०सनासीन० ।

^७ B ०नामिके० ।

^८ A मुखोश्रिते ।

^९ Ba ०नील०, Ab ०लीला० ।

70.

नमो मञ्जुश्रिये ।

'षष्ठस्य पञ्चमं बीजं पञ्चम^१स्वरेणोपशोभितं श्रुत्येना^२-
क्रान्तं तेनैव निष्पन्नं श्रीमञ्जुघोषं पञ्च^३वीरकुमारं सर्वा-
लङ्कारभूषितं द्विभुजं वामेनोत्पलधरं दक्षिणेन लीलया
स्थितं सिंहासने आत्मानं कुमाररूपेण चिन्तयेत् । अस्य
^४मुद्रा हस्तद्वयेन सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा तर्जनीभ्यामना-
मिकानखं^५ पिधाय उत्पलवद् विकचसंस्थितौ हृदि ऊर्णायां
कण्ठे मूर्ध्नि न्यसेत् । ॐ वागीश्वर मुः ।

॥ मञ्जुश्रीसाधनं समाप्तम् ॥

71.

मञ्जुवज्रं प्रणम्यादौ शरत्सीमाभभास्वरम् ।

वक्ष्येऽहं साधनं तस्य संक्षेपात् स्फुटमुत्तमम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्री मनोऽनुकूले शुचिभूमिप्रदेशे सुखा-
सनमध्यासीनः स्व^६हृद्यकारोद्भवचन्द्रमसि मँतत्त्वं शुभ्रं
वि^७न्यस्य तद्रश्मिभिर्व्योमापूर्य भगवन्तं गुरुभट्टारकं च
गगने दृष्ट्वा ततो भगवतः ^{१०}पुरतः स्थितो मनो^{११}मय्या
पूजया मञ्जुश्रियं गुरुभट्टारकं च पूजयेत् वन्देत च

^१ Ba षष्ठमं; all other MSS. have षष्ठपञ्चमं ।

^२ A ०सत्त्वेरेणो० ।

^३ A श्रुत्येता० ।

^४ Ba ०वीरकुमारं ।

^५ C मूल० ।

^६ A ०मुखं ।

^७ C प्रणम्येन्दु० ।

^८ ANCB ०हृदि च० ।

^९ A न्यस्य० ।

^{१०} ANC पुरतो, B पुरः ।

^{११} Ba ०मया ।

शुभदृष्ट्यर्थम् । ततः सर्वपापं प्रतिदेशयामि सर्वपुण्यमनु-
मोदयामि तच्चानुत्तर^१बोधौ परिणामयामि आबोधे-
र्बुद्धं धर्मं सङ्गं शरणं गच्छामि उत्पादयामि सम्बोधि-
चित्तम् । ततो भगवन्तं निज^२बीजेन सहैकीभूतं दृष्ट्वा सर्वं
त्रैधातुकं स्थावरं जङ्गमं प्रतीत्यसमुत्पन्नं स्वप्नमाया-
प्रतिबिम्बोपममविचारासहं विचिन्त्य प्रकृतिप्रभास्वरमेव
केवलं परिशुद्धमात्मानं भावयेत् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहमित्यनेन दृढीकुर्यात् । पुनः प्रणि-
धानबलोत्पन्नचन्द्रमसि मँ वीक्ष्य तद्रश्मिस्फुरणैर्मञ्जु-
वज्रमात्मनि प्रवेश्यात्मानं मँकारोद्भवं ध्यायात् शरदिन्दु-
कराकारं पञ्चचौरकं सर्वाभरणभूषितं वामकरे नीलो-
त्पलधरं दक्षिणकरे वरदं विश्वकमलचन्द्रासने पर्यङ्क-
स्थितम् । ततः स्वहृदीन्दौ मँचन्द्रकान्तिमणिप्रभारश्मिभि-
र्गगनोदर^३वर्त्तिभिर्जगदर्थं कुर्वन्तं देदीप्यमानं तावद्
भावयेत्, यावत् खेदो न भवति । भावनाखिन्नो मन्त्रं
जपेत् ॐ वाक्येदं नमः । उपहृदयं वा जपेत् ॐ
ह्रीः हुँ । ततः शताक्षरं पठित्वा मञ्जुवज्राहङ्कारेणोत्थाय
तथैव विहरेदिति । षण्मासेन वागीश्वरतामासादयति ।
सतताभ्या^४सयोगेन इहैव जन्मनि बुद्धत्वमपि साधयति ।
एवं ध्यानस्थितः पूर्वसेवासप्तलक्षाणि जप्त्वा खड्गादि-
सिद्धयः साधनीयाः । ततः सोमग्रहे सूर्यग्रहे वा
जातिलोहघटितं खड्गं स्वहस्तेन गृहीत्वा चन्द्रमपश्यन्

^१ Ab बुद्धबोधौ ।

^२ Ba सम्बोधे ।

^३ A ०बीज, BC ०बीजेन, AbBa ०बीजे ।

^४ ०वर्त्तिज० in AC.

^५ AN दीप्य० ।

^६ ABa सतत्राभ्या०, A सदाभ्या० ।

तावज्जपेद् यावन्मुक्तो भवति खड्गविद्याधरो भवति । एवं
 वज्रचक्रत्रिशूल^१ शरमुद्गरपाशाङ्कुशादीनि^२ अञ्जनपादलेप-
 तिलकवशीकरणद्रव्यानि मेलयित्वा साधनीयानि ।
 विद्याधरसाधनानि संस्कृत्य साधनीयानि । क्षीरभक्तेन
 दधिभक्तेन वा सृष्टेन सशर्करेण पात्रं पूरयित्वा हस्तेन
 चावष्टभ्य जप्त्वा भक्षणीयं पञ्चशतायुर्भवति । माषान्
 मुखे प्रक्षिप्य जपेदङ्कुरिता भवन्ति तानभ्यवहृत्य कवि-
 र्भवति श्रुतिधरो वाग्मी मेधावी च भवति । बिल्वानां
 लक्षहोमेन चैलोकराज्यमासादयति । यथालब्धसित-
 कुसुमानां चतुर्लक्षं हुत्वा वाक्सिद्धिर्लभ्यते^३ वागीश्वर-
 समत्वं च^४ । घृताक्तपञ्चव्रीहिहोमेन वा चतुर्लक्षमात्रेण
 यक्षिणीमाकर्षयति पातालकन्यां वा । ब्राह्मीचूर्णं
 बिडालपदमात्रमष्टशताभिमन्त्रितं प्रभाते मण्डलकं कृत्वा
 यथाविभवं भगवन्तं सम्पूज्य घृतेनारनालेन वा पिबेत् ।
^{१०} वचामर्द्धतोलेकप्रमाणं तथैवाभिमन्त्र्य घृतेन क्षीरेण
 तैलेन वा मासमेकं पिबेत् जडतागदमूकत्वं विन-
 श्यति । षण्मा^{११} सेनांश्रुतान्यपि शास्त्राणि प्रत्यक्षीभवन्ति,
 न जातु विनश्यन्ति । श्रुतिधरो मत्तकोकिलमधुरस्वरः
 स्पष्टवाक्यो भवति ।

^१ Ba °जपेन्मुक्तो° ।

^२ शर found in BAb.

^३ After this A abruptly brings श्रुतिधरो.....°मासादयति from below.

^४ NAb विद्याधरसाधनानि, Ba विद्याधरसाधनानि ।

^५ Ba चावस्तभ्य ।

^६ ABa °कृत्य° ।

^७ ANC °लभते° ।

^८ A °समम्, Ba °समत्वं, Ab °समत्वं वा ।

^९ Ba घृतोक्त° ।

^{१०} A वाचामर्द्धं, Ab वचोर्द्धं ।

^{११} N °सेनैव अश्रु° ।

तत्रायं शताक्षरमन्त्रः—ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय,
वज्रसत्त्वत्वेनोपतिष्ठ, हृदो मे भव, सुतोष्यो मे भव, सुपोष्यो
मे भव, अनुरक्तो मे भव, सर्वमिद्धिं मे प्रयच्छ, सर्वकर्मसु
च मे चित्तं श्रेयः कुरु, हुँ हहहह होः भगवन् सर्वतथा-
गतवज्र मा मे मुञ्च, वज्रीभव महासमयसत्त्व आः ।

॥ आर्यसिद्धैकवीरसाधनम् ॥

72.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं सितपद्मोपरि
शुक्ल-अकारजचन्द्रे सितधोःकारपरिणतमात्मानं मञ्जु-
श्रीभट्टारकं सिद्धैकवीरनामानं सर्वाङ्गधवलं पर्यङ्कनिषण्ण-
मेकमुखं द्विभुजं दक्षिणे वरदं वामे नीलोत्पलधरं
दिव्याभरणसुन्दरं विचित्रपरिधानं भटिति निष्पाद्य
शिरःकण्ठहृदये चन्द्रस्थ ॐ-आः-हुँकारान् पश्येत् ।
आःकारहुँकारयोर्मध्ये च धोःकाररश्मिभिर्जगदर्थं कारयन्
मन्त्रं जपेत् ॐ वज्रतीक्ष्णदुःखच्छेदप्रज्ञाज्ञानमूर्तये
ज्ञानकाय वागीश्वर अरपचनाय ते नमः ।

॥ सिद्धैकवीरसाधनम् ॥

¹ This *Śatākṣara Mantra* is dropped in C and Ba.

² ABa omit.

³ A ०पञ्च० ।

73.

नमोऽलिमन्मथाय^१ ।

सुन्दरानन्दनिःस्यन्दं शास्तुः सम्भोगविग्रहम् ।

नत्वा संक्षेपतो वक्ष्ये मृङ्गानङ्गस्य साधनम् ॥

आदौ तावद् रक्ताब्जपुञ्जप्रतिमं^२ श्रीहेरुकरूपमात्मानं
 निष्पाद्य विज्ञप्तिमात्रं च चैधातुकमाकलय्य^३ स्वहृदये च
 सुरक्तषोडशार्द्धदलमहोत्पलकर्णिकायामालिकालिसंक्षेप-
 रूपौ सकलबुद्ध्युत्पन्नानुरक्तावकारहुँकारौ मनसाऽभि-
 लिख्य ततस्ताभ्यामकारहुँकाराभ्यां सुरक्तमधुरमरौचि-
 निचयं निश्चार्य तेनैव चार्द्रकश्मौरजप्रतिममरौचिनिचयेन
 सत्त्वभाजनलोकान् विशेष्य तेषां च कायवाक्चित्तैः सह
 एकीकृत्यानीय तथोरेव अकारहुँकारयोर्विन्दौ प्रवेश-
 येत् । ततोऽकारहुँकारपरिणतं ध्रुमरमिथुनं मसृण-
 कुरुविन्दरत्नोपमं परमकारुण्यमकरन्दपानमत्तं अनवरत-
 मुक्तातिदीर्घनादहुँकारमधुरविग्रहं नैरात्माहेरुकरूपमात्म-
 विचिन्तयेत् । ततोऽस्यैव हृदि कौसुमरागरञ्जित-
 जलबिन्दुसदृशौ सविषयसूक्ष्माकारहुँकारौ पश्येत् ।
 तदनु तन्मिथुनं प्रश्वासवायुरथारूढं नासिकाविवरेण
 निःसृत्य चैधातुकसंस्थितानां सत्त्वानां^४ कायवाक्चित्तानि
 विशेष्य गृहीत्वा च पुनराश्वासवायुमारूढ्य तेनैव पश्चा
 स्वहृत्कमलकर्णिकायां प्रविशेत् । प्रविश्य चानौतकाय-
 वाक्चित्तानां स्वकायवाक्चित्तैः समतामधिमुञ्चेत् । एवं

^१ Ab ०मथनाय ।^२ A मङ्गलश्री० ।^३ A ०कलयय ।^४ A रक्तौ च ऊँकार०, NC रक्तौ अकार० ।^५ A तथा अकार०, C आकार० ।^६ नाद dropped in A.^७ सत्त्वानां dropped in Ab.

पुनः पुनर्भावयेत् यावज्भूगिति^१ व्यक्ततरा^२ प्रतीतिरूप-
जायते । पश्चात् साध्यस्य साध्याया वा हृदये भूगिति
रक्ताष्टदलकमलं विभाव्य आत्मनो हृत्कमलकर्णिकाया-
स्तद्भ्रमरमिथुनं^३ प्रश्वासवाय्वारूढं नासिकाविवरेण
निःसृत्य साध्यनासिकाविवरेण स्वकायवाक्चित्तस्वरूप-
हृत्कमलकर्णिकायां प्रविशेत् । प्रविश्य तस्य हृदयार-
विन्दस्य कायस्वरूपेण परागे^४ नात्मानं धूसरयति^५ । वाक्-
स्वरूपं^६ च मकरन्दं पिबति, चित्तस्वरूपं च पुष्करं
खादति । तदनु^७ साधकः स्वकीयाश्वाससमौरणाकृष्टं
साध्यस्य नासिकाविवरेण निःसृत्य आत्मनो नासिका-
रन्ध्रेण हृदयमहोत्पलकर्णिकायां प्रविश्य^{१०} पतन्तं कम्प-
यित्वा कायस्वरूपं परागं त्यजन्तं वाक्स्वरूपं मकरन्दं
चित्तस्वरूपं पुष्करं चोद्गमन्तं^{११} चिन्तयेत् । पुनस्तथैव गत्वा
तथैव प्रविश्य तथैव गृहीत्वा^{१२} तथैव चागत्य तथैव त्यजन्त-
मुद्गमन्तं च चिन्तयेत् । एवं पुनः पुनर्यावदनुरागं दर्शयति ।
अनुरागदर्शनाद् विधेयताऽवगम्यते । अवगम्य च यथाभि-
मतसिद्ध्यर्थं यतेत । अत्र चानया भावनया ललनां नर्म्म-
लालसमानसां मदनविह्वलदेहां साधक^{१३} नामाङ्गवचन-
प्रबन्धां रत्युत्सुकां कारयित्वा यदि दोषदर्शनान्नानुरमते
तदा महदेव दूषणमापद्यते । तस्मादादावेव सद्विपर्यास-
विषयोऽवधारणीयः । अवधार्य च भावना विधेयेति ।

^१ A यावन्वशीति ।

^२ A वक्तव्यतरा ।

^३ A मनोद्वलकः ।

^४ A वाय्वारूढं ।

^५ AN रागे ।

^६ A धूसरयति ।

^७ A स्वरूपेण ।

^८ B पुस्तकं ।

^९ A ततः ।

^{१०} A कायोपविश्य ।

^{११} A चोद्गमं, N चोद्गमन्ती ।

^{१२} A गत्वा ।

^{१३} AN साधनः ।

विधायासादितं पुण्यमलिमन्मथसाधनम् ।

यदत्युच्चैर्जनस्तेन भूयात् श्रीकरुणाचलः ॥

लडहविलआण हिअअं मअणा^१लसधुस्सिरं^२ कअं जेण ।

रअणंकरेण रईअं अलिवम्महसाहणं^३ तेण ॥

॥ अलिमन्मथसाधनम् ॥

74.

^१नमो मञ्जनाथाय ।

प्रथमं तावत् निराभासौक्यं सचराचरं तदुद्भूत-
मात्मानं अष्टवर्षाकृतिं श्वेतवर्णं सर्वालङ्कारभूषितं भावयन्
मञ्जुघोषं, नाभिदेशे हुंकारेण स्वर्यमण्डलं, तदुपरि
होकारेण विचित्रोत्पलं, तस्योपरि चन्द्रमण्डलं भावयेत् ।
तदुपरि वज्रतीक्ष्णं कनकवर्णं सर्वालङ्कारभूषितं दक्षिणे
करे खड्गं वामे करे प्रज्ञापारमितापुस्तकं द्वौन्द्रिय-
समापत्त्या भावयेत् । ॐ वज्रतीक्ष्ण सुरतस्त्वं(त्वं) मनसा
जपेत् । स्वदेवतामण्डलचक्रं प्रति भाषयेत् । मञ्जुघोष-
सम(यं) इहैव जन्मनि भवति— ॐ शून्यताज्ञानवज्र-
स्वभावात्मकोऽहं, ॐ वज्राभिषेकं सर्वबुद्धा ददन्तु माम् ।

॥ वज्रतीक्ष्णभट्टारकस्य साधनं समाप्तम् ॥

^१ छाया— लटभवगितानां हृदय मदनालसघूर्णितं कृतं येन ।

रत्नाकरेण रचितमलिमन्मथसाधनं तेन ॥

^२ A मयानो०, N मयानो० ।

^३ Ab कवेण, B कव्यसूत्रेण ।

^४ Ab अलिवम्महसाहणं तेण, B अलिमन्महभागमन्तेण ।

^५ This *Sādhana* is found only in Ab. See: Fol. 39.

75.

नमो मङ्गलश्रिये ।

श्रीमञ्जुवज्रस्य विधाय रूपं
 संरक्तवर्णोज्ज्वलरश्मियुक्तम् ।
 निर्व्वर्त्य^१ सम्यक् स्वरषोडशानि
 सञ्चिन्त्य वज्रं हृदि पद्ममध्ये ॥
 बन्धूकपुष्पाकृतितुल्यरूपा
 आलम्बनीयाः खलु षट्पदाख्याः ।
 निःश्वासवातेन शनैरशेषा
 निश्चारणीया निजनासयाऽमौ^२ ॥
 सञ्चिन्त्य साध्यं पुरतः स्थितं च
 कृताञ्जलिं घूर्णित^३नेत्रयुग्मम् ।
 नासापुटेनैव शिलीमुखास्ते
 साध्यस्य भाव्या हृदये विशन्तः ॥
 'आचूषयन्तो हृदि पद्मलीन'^४
 तस्यैव चेतो मकरन्दमार्यैः ।
 निष्क्रम्य तस्माच्च पुनर्विशन्तः
 तत्रैव चिन्त्याः^५ खलु लीयमानाः ॥
 विधानमेवं स्थिरयुक्तचित्ताः
 कुर्वन्ति ये सन्ध्यचतुष्टयं तु ।

^१ AC ०रक्तरश्मिं, N ०रक्त, Ab ०हर्षरश्मिं, Ba ०रश्मिपुञ्जं ।

^२ Ba निर्व्वर्त्य, AC निर्व्वृत्त ।

^३ A ०नाश्रमासि, Ab ०नासयानि, B ०नाश्रयायी ।

^४ ANCBa घूर्णित० ।

^५ From आचूषयन्तो to the end of this *Sādhana* is not to be found in Ab and B.

^६ A पद्मनीलं ।

^७ A चित्रा ।

^८ N चतुर्षु यन्त्र ।

आखण्डलं चापि चतुर्दशोर्द्धै-^१
 र्दिनैरलं ते^२ वशमानयन्ति ॥
 लब्धं मया सद्गुरुसन्निकाशात्
 श्रीमञ्जुघोषैकविधानमेतत् ।
 इत्यत्र किञ्चिन्न विकल्पनीयं
 भवेदिदं किं न च सम्भवेद् वा ॥
 आकृष्टिमेतां खलु चित्तसंज्ञां
 शुभाकराख्येन यथोपदिष्टाम् ।
 कुर्वन्तु सन्तः परिमुच्य सर्वं
 कृता मयाऽस्य गुरुणापि चैषा ॥
 यन्मेऽत्र किञ्चित् कुशलं सुनिर्मलं
 प्राप्तं लिखित्वा वरषट्पदाष्टम् ।
 तेनैव सत्त्वा निखिला भवन्तु^३
 श्रीमञ्जुनाथेन सहैव^४ युक्ताः ॥
 ॥ कतिरियमाचार्यशुभाकरपादानाम् ।
 एतानि साधनवराणि मया लिखित्वा
 सर्वेण यत् कुशलमाप्तमतीव शुद्धम् ।
 तेनैष लोक इह सौख्यकरं जिनत्वं
 प्राप्नोतु हीनभवभीतिरतिप्रकृष्टः ॥
 । वश्याधिकारमञ्जुश्रीसाधनम् ॥

^१ Ba ०र्द्धाद्दे, N ०र्द्धाद्दे ।

^२ A ०नैरनन्ते, NC ०नैवगन्ते ।

^३ AC मया सद्गुरु, N मयासद्गुरु ।

^४ Ba भवन्तं ।

^५ Ba सहैक ।

^६ C कतिराचार्यः ।

^७ AN ०मवाप्तः ।

^८ A भीतिप्रकृत्यः ।

^९ A वश्याधिकारः ।

76.

मञ्जुश्रीसाधनं शुद्धमधुना साधु कथ्यते^१ ।

संक्षिप्तमतिविस्पष्टमज्ञानतिमिरापहम् ॥

पूर्वोक्तविधानेन 'स्वहृच्चन्द्रे पीतमुःकारपरिणतं मञ्जु-
कुमारं त्रिमुखं षड्भुजं कुङ्कुमारगुणनीलसितदक्षिणेतर-
वदनं सत्त्वपर्यङ्किनं खड्गबाणवरदं दक्षिणकरत्रयं प्रज्ञा-
पारमितापुस्तकनीलोत्पल^२चापवद् वामकरत्रयं समृङ्गार-
कुमाराभरणनिवसनादिकं नानापुष्पमहाशोभाचौरत्रय-
विराजितं तथागतपरमाणुपरिघटितमात्मानं ध्यात्वा
ॐ मुः इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ मञ्जुश्रीसाधनम् ॥

77.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं पद्मे चन्द्र-
मण्डलोपरि सितबिन्दुं विभाव्य स्फुरणादिपूर्वकं तत्परि-
णामेन सितधीःकारजं केवलमेव सितं अरपचनमञ्जुश्रियं
स्वबीजहृदये विचिन्त्य ॐ धीः स्वाहेति मन्त्रं जपेत् ।

॥ इति विद्याधरपिटकौयसंक्षिप्तमञ्जुश्रीसाधनम् ॥

^१ A शुद्धमधु कथ्यते ।

^२ B drops खड्गचन्द्रे ।

^३ Ba ० चापवाम ० ।

78.

विदध्यादादितो मन्त्री बुद्धादीनां प्रपूजनम् ।
 पुण्यानां परिणामाद्यं ततो मैत्र्यादिभावनाम् ॥
 हृच्चन्द्रबिम्बमध्यस्थं मन्त्री बिन्दुं विचिन्तयेत् ।
 दिवाकरकरोत्सृष्टिदिमबिन्दुसमप्रभम् ॥
 तदिन्दुकिरणैर्ध्यायात् प्रतिरोमविनिर्गतैः ।
 जगत् सर्वं वितस्त्यादिक्रमेण विषदौकृतम् ॥
 सितधौःकाररूपं च बिन्दुमन्तर्गतत्विषम् ।
 दृष्टारपचनं पश्येत् तत्सर्वपरिणामतः ॥
 अन्तर्निहितधौःकारं हृदि दृष्टेन्दुमण्डलम् ।
 नासया निःसरेत् पश्चात् तन्मरौचिकदम्बकम् ॥
 मञ्जुघोषाकृतौन् सत्त्वान् ध्यायादुच्छ्वासवायुना ।
 निःश्वासवायुना पश्चाद् धौःकारे संहरेदमून् ॥
 स्वाहान्तं प्रणवाद्यं तु मन्त्रबीजाक्षरं जपेत् ।
 शरच्चन्द्रकराकारं हृच्चन्द्रमण्डलस्थितम् ॥

॥ विद्याधरपिटकप्रतिबद्धमञ्जुघोषसाधनम् ॥

¹ ANBa °दीनाञ्च पूज° ।

² ABa वितम्भगादि° ।

³ ANC निःसरत्यस्येत् ।

79.

प्रदीपकलिकाकार^१निर्माणाब्जेन्दुमध्यगः ।

हँकारद्रावको वीरो रविगुप्तेन देशितः ॥

हुँ आः प्रज्ञावृद्धाधिकारः^३ । भटिति मञ्जुश्रीयोग-
मालम्ब्य नाभौ चन्द्रमण्डलोपरि सितबिन्दुं प्रदीप-
कलिकाकारं सरश्मिकं विचिन्त्य शिरसि सितहँकार^४-
मनाहतं लम्बमानमस्तकं सरश्मिकं ध्यायात् । तदनु
बिन्दुरश्मिना सञ्चोद्य द्रवी^५भूतेन हँकारेण तं बिन्दु-
मास्त्रावयन् स्थिरचित्तो मन्त्री न चिरेण प्रज्ञामभि-
वर्द्धयतीति ।

नाभिदेशोपरि व्यक्तरक्तधर्मोदयान्तरे ।

पञ्चारनीलदम्भोलिकरो(रटो)ज्ञासिततेजसः ॥

सितहँकारतो जातं शिरः सन्धिविनिर्गतम् ।

पश्येन्नादं^६ नभोव्यापिधूम्रहँकारसम्भवम् ॥

नादो रश्मिरेखा ।

॥ इति प्रज्ञावृद्धिविधिः ॥

^१ Ba ० कलिकालो ।

^३ Ba ० वृद्धिकार० ।

^५ A ० भूतेनाहं, B भूते हँ ।

^२ A आवा० ।

^४ N ० ऊँकार० ।

^६ A पश्येन्नाहं ।

80.

गुरुपादं सदा नत्वा वज्राचार्यं तथैव च ।
 प्रणम्यादौ लिखिष्यामि मञ्जुश्रीर्येन सिध्यति ॥
 सत्त्वपर्यङ्कमासीनो हृदीन्दावः^१कारं^२भूषितम् ।
 शङ्खं^३कुन्दोज्ज्वलं बीजं विश्वरश्मिसमाकुलम् ॥

तैर्निष्पन्नाः 'सम्बुद्धगुरुबोधिसत्त्वा महर्द्धिकाः, तान्
 दृष्ट्वा पूजयेदनेन मन्त्रेण ॐ वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वज्रधूपे
 हुँ, ॐ वज्रदीपे हुँ, ॐ वज्रगन्धे हुँ, ॐ वज्रनैवेद्ये
 हुँ । ततः—

रत्नत्रयं मे शरणं सर्व्वं प्रतिदिशाम्ययम् ।
 अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥
 आबोधेः^४ शरणं यामि बुद्धं धर्म्मं गणोत्तमम् ।
 बोधौ चित्तं करोम्येष स्वपरार्थप्रसिद्धये ॥

उत्पादयामि^५ वरबोधिचित्तं
 निमन्त्रयाम्यहं सर्व्वसत्त्वान् ।
 इष्टां चरिष्ये वरबोधिचारिकां
 बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

इति । प्रणिधिपूर्व्वकं सर्व्वधर्म्मनैरात्म्यं भावयेदनेन मन्त्रेण
 ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

^१ Ab वं ।

^२ A ०भृतो, N ०भूषिते, Ab ०भूषिताः ।

^३ Ba ०कुण्डो ।

^४ Ab सम्बुद्धं गुरुबुद्धं बोधिसत्त्वमहर्द्धिकाः ।

^५ Ba आबोधौ ।

^५ ABa adds परमं after उत्पादयामि ।

^७ B ०मि अहं, N ०मि अत्र, C ०मि बद्ध, AbBa ०मि अद्ध ।

बीजं मायोपमाकारं^१ चैधातुकमशेषतः ।

दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्वतः^२ ।

न चोपलभ्यते चैवं सर्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इति अधिमोक्षं कुर्यात् । ततोऽनादिकालीन-
मसत्कल्पनाबीजमपनीय स्वभावशुद्धिमधिमुञ्चेत् ॐ
स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति । ततः
पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नं खड्गं 'तत्सर्वमध्ये चन्द्रमण्डलं तस्यो-
परि पूर्वोक्तबीजं तत्सर्वपरावृत्त्या मञ्जुश्रीरूपमात्मानं
विचिन्तयेत् अहमेव सर्वजगत्पतिरिति पद्मचन्द्रा-
सनस्थं सत्त्वपर्यङ्कसमासीनं शशिप्रभमनेककिरणस्फुरणै-
र्व्याप्तनभःस्थलं विचित्रपरिधानं जगदानन्दस्वरूपं शुक्ल-
वर्णं मनोरमं पञ्चवीरं महावीरं सर्वालङ्कारभूषितं
दक्षिणे उद्यतखड्गकरं वामहस्तेन हृदि गृहीतपुस्तकम् ।
ततो मुद्रां बध्नीयात् । हस्तद्वयेन सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा
'तर्जनीभ्यामनामिकानखौ पिधाय उत्पलवद् विकचसंस्थिते
हृद्दूर्णाकण्ठमूर्धसु विन्यस्य' मन्त्रेण पश्चान्नाभेरधो 'भ्रुंका-
रेण शुक्लवर्णमश्वत्थपत्रसदृशं चिन्तयेत् चन्द्रमण्डलम् ।
तस्योपरि अष्टमस्य चतुर्थं प्रथमषोडशेन 'भूषितं सप्तमस्य

^१ A adds विचिन्त्य after 'पमाकारं' ।

^२ After the second line A has—

■ चोपलभ्यते चैव यथामाया हि सर्वतः ।

^३ ANC 'शुद्धमित्यधि' ।

^४ Ab तत्सर्वक, A तत्सर्वम् ।

^५ ANC 'विचित्रवस्त्र' ।

^६ B तर्जन्यौ विधाय, Ab तर्जन्यौ ध्याना ।

^७ ANCBa न्यस्य ।

^८ AN भ्रुंका ।

^९ भूषितं is found only in Ab.

द्वितीयेन प्रथमं चतुर्थेन च भूषितं तन्निष्पन्नां पङ्कज-
कलिकां नाभेरुपरि हँकारेण विकसितां चिन्तयेत् ।
तस्योपरि चन्द्रमण्डलं तस्योपर्यङ्गुलान्तरं त्यक्त्वा 'षडर-
चक्रं सतेजः तस्यारेषु द्वादशमात्राणां 'युग्मयुग्माक्षरं
न्यसेत् । प्रत्येकारस्योपरि मूलमन्त्रस्यैकैकाक्षरं विन्यस्य
चक्राभ्यन्तरवरटके धौःकारं सकिरणं निश्चलं भावयेत् ।
बाह्यवरटके कालियोगं समुज्ज्वलं ङञ्जनमाक्षररहितं
चिन्तयेत् । पुनरुद्धतोऽङ्गुलमन्तरं त्यक्त्वा चन्द्रमण्डलं
तस्योपरि अरपचन इति दृष्ट्वा शीघ्रतरं चक्रं भ्रमद् भावयेत् ।
वर्णमासान् यावत् जपेदनेन मन्त्रेण ॐ वज्रतीक्ष्णं मुः ।
प्रतिदिनमयुतमेकं जपेत् । ततो जडोऽपि वाक्पतिर्भवति,
'मेधावी ग्रन्थसहस्रं गृह्णाति, अविच्छिन्नसंस्कृतवक्ता
महाकविः सर्वशास्त्रपारगः । सिद्धे सति खड्गविद्याधराधि-
पतिर्भवति, विद्याधरौभिः सह क्रीडति । इदं चक्रवरं
गूढमाचार्योपदेशेन बोद्धव्यम् ।

प्रज्ञाचक्रमिदं श्रेष्ठं लिखित्वा यः फलोदयः ।

तेन लोकः समस्तोऽयं मञ्जुश्रीपदमाप्नुयात् ॥

॥ प्रज्ञाचक्रमिदं मञ्जुश्रीभट्टारकस्य साधनं समाप्तम्¹⁰ ॥

¹ ANC षडार० ।

² C युगयुगा० ।

³ Ab ०काक्षर० ।

⁴ C मुज्ज्वलङ्गनलमा० ।

⁵ A ०सम० ।

⁶ ANC ऊँ, B धं, Ab धं ।

⁷ A omits मेधावी.....धराधिपतिर्भवति ।

⁸ Ab ०धरो भवति । ⁹ इदं.....बोद्धव्यं dropped in AbBa.

¹⁰ The Colophon is read as नामसङ्कीर्त्याज्ञायेन सिद्धप्रज्ञाचक्रवर-
लब्धं समाप्तं in ANCBa and as मञ्जुश्रियप्रज्ञाचक्रं समाप्तं in B.

81.

नमो मञ्जुश्रिये ।

तत्रेयं धर्मशङ्खसमाधिः । सितवर्तुलवारुणमण्डलोपरि
मकेशराष्टदलपद्मवरटके मरणापगताः^१ सर्वधर्मा इति
द्योतकमंबौजनिष्पन्नं द्विभुजं शुक्लवज्रपर्यङ्कोपरि समाधि-
हस्तं कुमारभरणं पञ्चचौरं स्वच्छनिर्मलज्ञानस्वभावं
मञ्जुश्रीरूपमात्मानं भावयेत् । स्वहृच्चन्द्रोपरि पद्मे खंका-
रेण शङ्खं तन्मध्ये ॐ वज्रजिह्वं रं इति वज्रजिह्वां,
जिह्वोपरि रक्तपद्मे समाधिसमापन्नममिताभबुद्धं तदुपरि
तालुनि^२ वंकारमधोमुखं अमृतविन्दुं स्रवन्तं एवमनुक्रमेण
पञ्चमासषण्मासपर्यन्तं भावयेत् । सिद्धौ लब्धनिमित्तो
मण्डलमालिखेत् । बाह्यतश्चतुरस्रं चतुर्द्वारं द्वारपाल-
समन्वितं लास्या-माल्या-गौता-नृत्या-पुष्पा-धूपा दीपा-
गन्धाश्च बाह्यमण्डले न्यसनूयाः । तदभ्यन्तरे वर्तुलं
शुक्लैकरेखावृतं^३ अरं तन्मध्ये शुक्लपद्मं एवं लिखित्वा
कार्तिकफाल्गुनवैशाखादिपौर्णमास्यां पूजानैवेद्यादि-
पूर्वकं बलिं दत्त्वा समाहितो मण्डलमध्ये वज्रपर्य-
ङ्केनोपविष्टो मञ्जुश्रीरूपपरावृत्तममिताभबुद्धरूपमात्मानं
धर्मधातुसमं प्रभास्वरं भावयेत् । ततः सर्वतथागतानां
कायवाक्चित्तमुद्राः सर्वदिगायाताः स्वकायवाक्चित्तेषु
प्रविष्टा दृढीभूता इति स्थिरचित्तः स्वहृच्चन्द्रपद्मस्थितं

^१ (C) repeats from the beginning to मञ्जुश्रीरूपमात्मानं भावयेत् ।

^२ A मपनाय तौ, N मरणाय गताः ।

^३ Ba वं० ।

^४ AB तालुनं ।

^५ ABa चर्द्धारं ।

शङ्खं स्पष्टं पश्येत् । तं परिनिवार्यावस्थितसर्वाक्षरस्वभाव-
 केशरबिन्दुभ्यो वाक्परमाणवः कण्ठदेशं प्राप्य स्वररूपा
 भवन्ति । स्वरान्नादो नादादक्षररूपा जिह्वामासाद्य
 वज्राकृतिपरम्परया निःशेषाकाशद्योतनकराः सर्वाकाश-
 स्फुरन्नादावरणघोडशघोषाकारास्ताः पश्यन् घोषेण
 पूरयन् गगनं ॐ वाक्येदं नम इति मन्त्रं जपेत् ।
 पर्यङ्कमभिनन्दन् सकलां रात्रिं जपतश्च सिद्धिनिमित्तानि
 भवन्ति । जिह्वया रश्मयः स्फुरन्ति । ^१सिद्धोऽसौति
 शब्दश्च श्रूयते । ओष्ठाद् दन्तेभ्यश्च विचित्रा रश्मयो
 निश्चरन्ति । ततः प्रभृति यथाचिन्तितपदवाक्यवृत्त-
 गाथामन्त्रविद्याहृदयादीनि शङ्खादयत्नत एवं निश्चरन्ति ।
 अनधिगतानि च शास्त्राण्यधिगच्छति, करोति च ।
 सर्वज्ञत्वं चाचिरादेव भवति ।

॥ इति धर्मशङ्खसमाधिमञ्जुश्री-
 साधनं समाप्तम् ॥

^१ ANC स्फुरन्नाना का० ।

^२ A वाक्येदं ।

^३ Ba सिद्धे सति० ।

82.

नमो मञ्जुश्रिये ।

प्रथमं तावत् साधकः प्रातरुत्थाय मुखशौचादिकं कृत्वा ध्यानगृहं प्रविश्य सुखासने पर्यङ्केनोपविश्य स्वहृत्पद्मचन्द्रे रक्तगौरमुःकारं भावयेत् । ततस्तत्परौचिसञ्चयै-रङ्कुशाकारैराकृष्य भगवन्तं वक्ष्यमाणवर्णमुखभुजचिह्ना-सनोपेतं पुरतो विभाव्य मनोमयपुष्पधूपादिभिः सम्पूज्य तदग्रतः पापदेशनादिकं सर्वं विधाय मैत्र्यादिब्रह्मविहार-चतुष्टयं विभाव्य सर्वधर्मशून्यतामामुखीकृत्य ॐ शून्यता-ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । तत आकाशे हुंकारेण पञ्चसूचिकं वज्रं सबीजं विभाव्य तद्रश्मिभिः यथायोगं वज्रप्राकारं वज्रपञ्जरं वज्रारं वज्र-मयीं भूमिमारसातलमवलम्ब्य वज्रमयरश्मीभूय वज्र-प्राकाराद् बहिर्गन्धादिरूपेणावस्थितं पश्येत् । तदनन्तरं वज्रप्राकाराभ्यन्तरे ह्रीःकारेण पद्मं पद्मोपरि अकारेण चन्द्रमण्डलं तदुपरि रक्तगौरवर्णं मुःकारमनेकबुद्धस्फुरण-संहरणाकारं विभाव्य तत्परिणतं मञ्जुश्रीभट्टारकं रक्त-गौरं पद्मचन्द्रोपरि वज्रपर्थङ्गनिषण्णं प्रथममुखं रक्तं दक्षिणं नीलं वामे शुक्लं इति त्रिमुखं हस्तचतुष्टयेन यथायोगं प्रज्ञाखड्गधनुर्बाणयोगिनं रत्नकिरीटिनं द्वाचिंश-

¹ From the beginning to चतुष्टयं विभाव्य is written differently in Ba ■■■ follows:— पूर्वोक्तविधानेन स्वहृदि पद्मचन्द्रे रक्तगौरं मुःकारं भावयेत् । तद्रश्मिनाकृष्य भगवन्तं पुरतो विभाव्य ततो पुष्पादिभिः सम्पूज्य तदग्रे पापदेशनादिकं सर्वं विधाय चतुर्ब्रह्मविहारैः विभाव्य ।

लक्षणाशीत्यनुव्यञ्जनविराजितं कुमारं कुमाराभरण-
भूषितमात्मानं विभाव्य 'हृदयपद्मचन्द्रोपरि सत्त्वपथ्यङ्क-
निषणां सत्त्ववतीं शुक्लां वामे स्पर्द्धया घण्टाधरां दक्षिणे
हृद्युत्कर्षणयोगेन वज्रधारिणीं ऊर्णायां तथैवावस्थितां
रत्नवज्रीं पीतां करद्वयेन शिरसि पुष्पमालां बध्नायन्तीं
कण्ठे पद्मवज्रीं रक्तगौरां वामेन सगर्वगृहीतपद्मनालां
दक्षिणे तत्पत्रविकासिनीं पूर्ववदेवावस्थितां मूर्द्धनि कर्म्म-
वज्रीं हरितवर्णां चित्स्त्रुचिकवज्रान्वितहस्तद्वयेनात्मीयमूर्द्धानं
धारयन्तीं तथावस्थितां विभाव्य ॐ वज्राङ्कुश जः, ॐ
वज्रपाश हुँ, ॐ वज्रस्फोट वँ, ॐ वज्रावेश होः इत्येभि-
र्मन्त्रैः पद्मचन्द्रोपरि यथाक्रमं ज्ञानमण्डलमाकृष्य प्रवेश्य
बद्ध्वा वशीकृत्य वज्रमुष्टिद्वयं बद्ध्वा तर्जनीकनिष्ठाभिः
शृङ्खलां कृत्वा रक्षितवज्रचक्रमुद्रया उत्तानतः स्वमुखव्यव-
स्थापितया अर्घ्यपाद्यपुष्पधूपादिभिः सम्पूज्य भटिति
स्वशरीरे प्रवेशयेत् । तदनु सर्वतथागताभिषेकपूर्वक-
मक्षोभ्यमौलिनमात्मानं विचिन्तयेत् । मन्त्रः ॐ सर्व-
धर्म्माभावस्वभाव विशुद्धवज्र अ आ अं अः प्रकृति-
परिशुद्धाः सर्वधर्म्मा यदुत सर्वतथागतज्ञानकायमञ्जु-
श्रीपरिशुद्धितामुपादायेति अ आः सर्वतथागतहृदय
हर हर ॐ हुँ ह्रीः भगवन् ज्ञानमूर्तिवागीश्वर महावाच
सर्वगगनामलसुपरिशुद्धधर्मधातु ज्ञानगर्भ आः इति मन्त्रे-

¹ From हृदयपद्म०.....०मक्षोभ्यमौलिनमात्मानं विचिन्त्य is found only in A and C.

² A दक्षिणेभ्य ।

³ A च मुष्टि० ।

⁴ A पुष्पादिभिः ।

⁵ AC विचिन्त्य ।

णादिमध्यावसानाधिष्ठानपूर्वकं नामसङ्गीतिं^१ प्रत्यहं प्रति-
सन्ध्यं त्रीन् वारान् एकवारं वा पर्यङ्कमभिनन्दन् समा-
हितः सन् पठेत् । एवं तावत् पठेद् यावत् सिद्धि-
निमित्तानि न पश्यति । तदनन्तरं यथातन्त्रं सिद्धे-
रुपायमनुतिष्ठेदिति ।

॥ आर्यनामसङ्गीतिसाधनं समाप्तम् ॥

83.

नमः श्रीमञ्जुवज्राय ।

भूत्वा श्रीमञ्जुवज्रोऽहं कुर्यां सर्वार्थसम्पदम् ।
सत्त्वानां भ्रमदृष्टीनामित्यादौ परिभावयेत् ॥
हृच्चन्द्रे^२ न्यस्य मन्त्रं पूजयित्वाऽभिवन्द्य च ।
गुरुं सम्बुद्धसन्भूतिं^३ गच्छेत् त्रिशरणादिकम् ॥
रत्नत्रयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।
अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥
स्वभावाभावतः शून्यं^४ निर्निमित्तमहेतुकम् ।
प्रणिधिरहितं सर्वं वस्तुहापगमान्तम् ॥

ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

^१ A reads भट्टारिकां after •सङ्गीतिं ।

^२ A सिद्धं ।

^३ A न्यस्तमन्त्रेभ्यः ।

^४ A अवि० ।

अस्मिं शुक्लोच्चसंस्थानं विश्वाब्जवज्रमध्यगे ।
 चैत्यं विभाव्य सम्बुद्धं वज्रसत्त्वं सविद्यकम् ॥
 प्रवेश्यास्येन^१ तस्यैव स्वचित्तं वज्रनिर्गतम् ।
 अक्षरौभूत^२ मञ्जे तु होःकारद्वयरञ्जितम् ॥
 तत्प्रभाभिस्तु तत्कायं विलीनं चिन्तयेत् ततः ।
 चन्द्रारुणरसावेशं मललादिषु संभृतम् ॥
 स्थगितसर्वदिग्देव्यश्चोदनागौतितत्पराः ।
 उत्थानाय विचिन्त्यात्मजगत्सौख्यप्रसिद्धये ॥
 त्वं वज्रचित्त भुवनेश्वर सत्त्वधातो
 चायाहि मां रतिमनोघ्नमहार्थकामैः ।
 कामाहि मां जनकसत्त्व महाग्रबन्धो
 यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥
 त्वं वज्रकाय बहुसत्त्वप्रियाङ्गचक्र
 बुद्धार्यबोधि^३ परमार्थहितानुदर्शी ।
 रागेन रागसमुयं मम कामयस्व
 यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥
 त्वं वज्रवाच सकलस्य हितानुकम्पी
 लोकार्थकार्यकरणे सदा सम्प्रवृत्तः ।
 कामाहि मां सुरतचर्य्य समन्तभद्र
 यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥

^१ A अयं, N अयं ।

^२ A ० मञ्जु ।

^३ A ० परार्थः ।

^४ This Sloka is dropped in A.

^५ A न तस्य ।

^६ N ० कलशा ० ।

त्वं वज्रकाय समयाग्र महाहितार्थ
 सम्बोधिवंशतिलकः समतानुकम्प्यौ ।
 कामाहि मां गुणनिधिं बहुरत्नभूतं
 यदौच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥
 ततोऽपि भगवन्तं तद्देवौगौत्यनुरोधतः ।
 मायाबद्धस्तु संचिन्त्य मन्त्रार्थं^[च] विभावयेत् ॥
 स्फुरद्बुद्धौघनिर्माणप्रसाधितजगत्त्रयः ।
 स्वतत्त्वोद्भवचिह्नोत्थमञ्जुवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 कुङ्कुमारुणसंमूर्त्तिर्नौलसितचयाननः ।
 भुजद्वयसमाश्लिष्टस्वाभविद्याधरात्यष्टक् ॥
 खड्गबाणभुजश्चापनीलोत्पलपरिग्रहः ।
 विश्वदलाञ्जचन्द्रस्थो वज्रासनशशिप्रभः ॥
 भवसङ्गाद् हि संसारः सममङ्गो विरागकृत् ।
 श्रीमञ्जुवज्रसर्वात्मा सर्वां मायां विचिन्तयेत् ॥
 ॐ धर्मधातुस्वभावात्मकोऽहम् ।
 ततः प्रवेशयेद् बौजैश्चक्षुरादिषु सत्प्रभैः ।
 क्षिं यं खं स्कामित्येभिः सञ्जीवार्योपसाधनम् ॥
 क्षितीशकुलिशाकाशलोकेशस्कम्भिभद्रकान् ।
 यद्वज्रायतनान्येव सौरिणां मण्डलं स्थितम् ॥
 स्वशिरः^१कण्ठहृच्चन्द्रे ॐ आः हुँ मन्त्रसत्प्रभैः ।
 कायवाक्चित्तवज्रैस्तु मन्त्राधिपति^२भावनम् ॥

^१ A • चिह्नार्थं ।

^२ AN ऋं ।

^३ AN साधनं ।

^४ C सङ्गे ।

^५ A • कण्ठवज्रः ।

ॐ सर्व्वतथागतकायवज्रस्वभावात्मकोऽहम्, ॐ सर्व्व-
तथागतवाग्वज्रस्वभावात्मकोऽहम्, ॐ सर्व्वतथागतचित्त-
वज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

त्रिवज्रलक्षणं वीक्ष्य हृज्ज्ञानसत्त्वबीजतः ।
सर्व्वशावर्त्तिसम्बुद्धविद्यार्चिःकुलसेकभृत् ॥
चक्षुःकायाद्यधिष्ठानस्वमन्त्रोद्भवभासिनीम् ।
शिरोहृन्नाभिगुह्ये चरणे कायादिवज्रिभिः ॥
पश्येद् ॐ हुमिति स्वाश्राहाख्यैः^२ पञ्चाङ्गसत्प्रभाम् ।
^३कायेनाश्लोभ्यरत्नेशमिताभामोघसिद्धिभिः ॥
वज्राब्जयोगसम्भूतान् सर्व्वदिग्भ्यः सुसंस्थितान् ।
संबुद्धान् संजपेद् योगी रूपवज्रादिभिस्तथा ॥

ॐ सर्व्वतथागतपूजावज्रस्वभावात्मकोऽहम्, ॐ सर्व्व-
तथागतानुरागेण वज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

^४सर्व्वधर्म्मैस्तु यं देवं प्रतिशब्दसुशब्दकैः ।
स्वाहङ्कारपरावेशे स्वमनोऽधिपदैवतम् ॥
नमस्ते वरदवज्राय भूतकोटि नमोऽस्तु ते ।
नमस्ते शून्यतागर्भं बुद्धबोधि नमोऽस्तु ते ॥
बुद्धराग नमस्तेऽस्तु बुद्धकाय नमो नमः ।
बुद्धप्रीति नमस्तुभ्यं बुद्धमोद नमो नमः ॥

^१ N ०सैक० ।

^२ A सत्माख्यैः ।

^३ A कायेना० ।

^४ वज्राब्ज०.....०भावात्मकोऽहं is found only in C.

^५ A omits सर्व्वधर्म्मैस्तु.....बुद्धकाय नमो नमः ।

बुद्धस्मित नमस्तुभ्यं बुद्धहास नमो नमः ।
 बुद्धवाच नमस्तेऽस्तु बुद्धभाव नमो नमः ॥
 अभवोद्भव नमस्तेऽस्तु नमस्ते बुद्धसम्भव ।
 गगनोद्भव नमस्तुभ्यं नमस्ते ज्ञानसम्भव ॥
 मायाजाल नमस्तुभ्यं नमस्ते बुद्धनाटक ।
 नमस्ते सर्व्वसार्व्वेभ्यो ज्ञानकाय नमोऽस्तु ते ॥
 विश्वमारविदन्यच्च दहनं सोक्तपञ्चकम् ।
 चक्षुरैरमृतं भुक्तं कायवाक्चित्तशुद्धिदत् ॥
 हेतुशक्तिरचिन्त्या हि रागादिविगतभ्रमः ।
 एषेव च परैर्बोधिं प्राप्नोति हि जगौ मुनिः ॥
 चक्षुरान्तर्गतं मन्त्रं स्फुरत्कायादिवज्रिभिः ।
 आकाशं व्याप्य मन्त्रान्ते संहरंस्तं जपेत् सुधीः ॥
 एवं जपन् खेदे तु मूर्ध्नौन्दौ प्रणवार्द्रतः ।
 आप्यायने प्रयात्याथ बोधिचित्तं जपेत् पुनः ॥
 स्वप्नमायादिवत् सर्व्वं सर्व्वं कार्य्यं जगद्धितम् ।
 मञ्जुवज्रत्वनिष्पत्तौ भावयेदनिशं प्रभुम् ॥
 कृतपूजादिको मन्त्री सज्जने जातसस्पृहः ।
 चक्षुराहितसम्बुद्धं ध्यायात् कायादिकल्पितम् ॥
 प्रज्ञोपायात्मकं तत्त्वं जगदेतेन वञ्चितम् ।
 जगतस्तत्त्वनिष्पत्तौ प्रणिधानं तु बृंहयेत् ॥
 श्रीमतो मञ्जुवज्रस्य भावनाप्तशुभादतः ।
 मञ्जुश्रीज्ञानकायः स्यां जगत्सर्व्वभूतप्रदः ॥

१ A रागादिविगतं, C रोगादिविगतः ।

२ A अक्षरा० ।

यदा च द्रष्टुकामः स्यां प्रष्टुकामश्च किञ्चन ।
 तमेव नाथं पश्येयं मञ्जुनाथमविघ्नतः ॥
 दशदिग्ब्योमपर्यन्तं सर्वसत्त्वार्थसाधने ।
 यथा चरति मञ्जुश्रीः सैव चर्या भवेन्मम ॥
 यावतौ प्रथमा कोटिः संसारस्यान्तवर्जिता ।
 भावयन् सत्त्वहितायैव चरिष्याम्यमृताक्षरीम् ॥
 यावन्तः सर्वबुद्धा वै निर्दृता लोकबान्धवाः ।
 तेषां च शासनार्थं तु चरिष्यामि युगे युगे ॥
 बालदारकरूपेण विचरिष्यामि सर्वतः ।
 मन्त्ररूपेण सत्त्वानां विनश्यामि तदा तदा ॥
 व्युत्थाय मञ्जुनाथस्य वहन् गर्वं समाहितः ।
 सर्वदैवतरूपांस्तु विषयानुपान्तं जपेत् ॥
 शुद्धेन्द्रियप्रयोगेन त्रिमुखान् षड्भुजांस्तथा ।
 चक्रवज्रमहारत्नपद्मखड्गधरायुधान् ॥
 रूपशब्दमहागन्धरसस्पृष्टव्यधार्मिकान् ।
 कायकुलेशरत्नेशमिताभामोघभावजान् ॥
 पञ्चविषयरूपांस्तु सर्वबुद्धावबोधतः ।
 स्वाधिदैवतयोगेन स्वपरांश्चैव पूजयेत् ॥
 भोजनं शयनं स्नानमासनं स्थानमेव च ।
 स्वाधिदैवतयोगेन सर्वमेवं प्रकल्पयेत् ॥

१ A •कायस्य ।

२ A पर्यन्तः ।

३ A चरिष्याम्यमृताक्षरी, N चरिष्यामि मृताक्षरी ।

संक्षेपाच्चतुरङ्गस्य लिखितार्थसुभाषितः ।

मञ्जुवज्रोऽस्तु लोकोऽयं स स्यात् सौख्यफलप्रदः ॥

‘भावनाखिन्नो मन्त्रं जपेत् ॐ वाक्येदं नमः । उपहृदयं
वा जपेत् ॐ ह्रीं हुँ ।

॥ इति मञ्जुवज्रसाधनम् ॥

84.

नमो मञ्जुनाथाय ।

‘ह्रीं’ नाम सर्वकार्यसमर्थः परमगुह्यतमः सार्व-
कर्मिक एकाक्षरो नाम विद्याराजोऽनतिक्रमणीयः सर्व-
सत्त्वानां, अधृष्यः सर्वसत्त्वानां, मङ्गलः सर्वसत्त्वानां,
साधकः सर्वमन्त्राणां, प्रभुः सर्वलोकानां, ईश्वरः सर्व-
वित्तेश्वराणां, मैत्र्यात्मकः सर्वविदिष्टानां, कारुणिकः सर्व-
जन्तूनां, नाशकः सर्वविघ्नानाम् । संक्षेपतो यथा यथा
प्रयुज्यते तथा तथा करोति । असाधितोऽपि सर्वकर्माणि
करोति । मन्त्रं जपन् यं स्पृशति स वशो भवति । वस्त्र-
मभिमन्त्र्य प्रावरेत् सुभगो भवति । दन्तकाष्ठमभिमन्त्र्य
भक्षयेद् दन्तशूलमपनयति । श्वेतकरवीरकाष्ठं सप्त
वारानभिमन्त्र्य भक्षयेत् अप्रार्थितमनुलभ्यते । अश्विश्रूले

¹ This prose portion is found only in Na.

² Na ह्रीं ।

³ A ०कर्माणां ।

⁴ ANa ०सिद्धिष्टानां ।

⁵ A ०विद्यानां ।

⁶ AN ०मन्त्रं लभेत् ।

सैन्यं चूर्णयित्वा सप्त वारानभिमन्थ्य अक्षि पूरयेत्, अक्षि-
शूलमपनयति । गजविष्टोत्थितगर्जनसम्भवां छत्रिकायां
किंशुकपत्रं बद्ध्वा मृदग्निना पक्वां शुष्कलापितां सुखोष्णां
सैन्यवचूर्णतां कृत्वा सप्त वारानभिमन्थ्य कर्णौ पूरयेत्
तत्क्षणादुपशमयति । प्रसवनकाले स्त्रिया गूढगर्भायाः
शूलादिभूताया आटरुषमूलं निघ्राणकोदकेन पिष्ट्वा
नाभिदेशे लेपयेत् सुखेन प्रसवति । कष्टशल्यं वा पुरुषं
पुराणघृतमष्टशतवारानभिमन्थ्य पाययेत् लेपयेच्च तत्प्रदेशं
तत्क्षणादेव निःशल्यं करोति । अजीर्णविस्त्रुचिकातिसारे
शूले च सौवर्चलं वा लवणं सप्त वारानभिमन्थ्य भक्षयेत्
तस्माद् व्याधितो(धीम्) मुच्यते, तदहनि स्वस्थो भवति ।
प्रसवधर्मिण्याः प्रसवकाङ्क्षिण्या अश्वगन्धामूलं गव्यक्षीरेण
पिष्ट्वा आलोद्य पञ्चविंशतिजप्तेन ऋतुकाले पाययेत् पर-
दारवर्जितेन स्वपत्नीमभिगम्येत, जनयति सुतम् । एका-
हिकद्यहिकत्र्यहिकचातुर्थकसततनित्यज्वरेषु पायसं घृत-
संयुक्तं अष्टशतमन्त्रितं भक्षयेत् स्वस्थो भवति । डाकिनीग्रह-
गृहीतेषु आत्ममुखं अष्टशताभिमन्त्रितं कृत्वा निरौक्षयेत्
स्वस्थो भवति । बालमातरं पूतनवेतालकुमारग्रहादिषु
सर्वमानुषदुष्टवारुणगृहीतेषु आत्मनो हस्तमष्टशताभि-
मन्त्रितं कृत्वा गृहीतमस्तकं स्पृशेत्, स्वस्थो भवति । एक-
जप्तेनात्मरक्षा, द्विजप्तेन महारक्षा, त्रिजप्तेन गृहरक्षा,
चतुर्जप्तेन ग्रामरक्षा, पञ्चजप्तेन नगररक्षा, एवं यावत्

¹ A आटरुष० ।

² Na० मातल० ।

³ AC० दारुण० ।

⁴ AC शल्यं ।

⁵ A युतेन, Na पुतनि ।

⁶ A हस्तशत० ।

षड्जप्तेन कटकचक्ररक्षा कृता भवति । एतानि चापराणि
क्षुद्रकर्माण्यनुक्तान्यपि करोति । अनेनैव मन्त्रेण स्त्रीः
प्रदरादिरोगेषु अलम्बुषमूलं क्षीरेण पिष्ट्वा अष्टशताभि-
मन्त्रितं कृत्वा क्षीरेणालोद्य पिबेत् स्वस्था भवतीति ।

तान्तरान्तसमायुक्तसान्तामीस्वरशोभिताम् ।
इन्द्रर्द्धबिन्दुनाऽऽक्रान्तलिपिं दृष्ट्वा जपेद् गुरौ ।

॥ एकाक्षरकल्पकतिथयप्रयोगः समाप्तः ॥

85.

नमो बुद्धाय ।

अवनिनिहितजानुः सव्यहस्तैकखड्गः
तदितरकरमुष्टौ तर्जनौसक्तपाशः ।
निविडघनशरीरश्चण्डरुक् चण्डचक्षुः
शमयतु भवविघ्नं विघ्नहन्ताचलोऽयम् ॥
दशदिक्षु स्थिता बुद्धा बोधिसत्त्वाश्च नायकाः ।
तेभ्यो नानाविधां पूजां कृत्वा पुष्पादिभिर्धिया ॥
सन्त्रस्तान् दुःखितान् दृष्ट्वा प्रयच्छेदात्मविग्रहम् ।
मन्त्री शुभाभिदृष्ट्यर्थं कुर्यात् पापस्य देशनाम् ॥
ततोऽनुमोद्य सम्बुद्धबोधिसत्त्वगणस्य च ।
शैक्षाशैक्षादिसत्त्वानां कृत्वा पुण्यं स्वभावतः ॥

¹ A पुरदादि० ।

² ABa पुण्यदेशनां ।

चिरत्नशरणापन्नः सम्बोधौ दृढनिश्चयः ।
 'भावयेच्चतुरो ब्रह्मविहारास्तु यथाक्रमम् ॥
 'शून्यांस्तल्लक्षणायोगादनिमित्तानहेतुतः ।
 प्रणिधानविनिर्मुक्तान् भावान् भावाद् विभावयेत् ॥
 विश्वाजसूर्यमध्यस्थं ध्यायात् हुंकारसम्भवम् ।
 रक्तचक्षुर्द्वयं वीरं द्विभुजं रत्नमौलिनम् ॥
 सद्यः पापहरं नाथं यथेच्छापरिपूरकम् ।
 अतसौपुष्पसङ्काशं स्फुरद्गुडं शुनिर्मलम् ॥
 निष्पीड्यमानदंष्ट्रोष्ठं सर्वभरणभूषितम् ।
 वामे तर्ज्जनिकापाशं भूमावारूढजालुकम् ॥
 खड्गव्यग्रोग्रहस्तं च श्रीमहाचण्डरोषणम् ।
 केकराक्षं महाघोरं भयस्यापि भयङ्करम् ॥
 समयसत्त्ववद् ध्यायात् ज्ञानसत्त्वं महोज्ज्वलम् ।
 तस्यैव हृदये मन्त्री बीजं चिह्नसमन्वितम् ॥
 ध्यानात् खिन्नो जपेन्मन्त्रं देवताकारयोगतः ।
 ततो विवक्षितां सिद्धिं प्राप्नोत्येव न संशयः ॥

तत्रायं मन्त्रराजः ॐ चण्डमहारोषण हुं फट् । अयं
 मन्त्रराजः सद्गुच्चारितः सर्वपापानि निर्दहति, सर्वत्र
 रक्षामावहति । माषादिभिस्ताडयन् भूतादिभयमप-
 हरति । शरावे खट्विकयाऽभिलिख्य द्वारे लम्बावयेत् ।

¹ ABa अभावः ।

² A सुसल०, Ba सुव्कल० ।

³ A स्फुरद्गुडं सुनिर्मलं ।

⁴ A ०योगः ।

⁵ B श्रीचण्डमहा० ।

⁶ A ०भयं हरति ।

⁷ A आगमशरावे, N आमशरावे ।

⁸ BCBa खट्विकया ।

⁹ Ba बन्धयेत् ।

अभिनवप्रसूतानां बालानां रक्षां करोति । मद्नेन
पुत्तलिकां कृत्वा चतुरङ्गुलप्रमाणतः तस्या हृदये साध्य-
नामसहितं भूर्जमन्त्रमभिलिख्य प्रक्षिपेत् । कण्टकेन^१
तु तस्या मुखं कौलयेत्, प्रतिवादिमुखं कौलितं^२ भवति ।
पादौ कौलयेत्, गतिं स्तम्भयेत् । हृदयं कौलयेत्, रोषं
स्तम्भयति । मानुषजङ्घास्थिकौलकेन लोहकौलकेन वा नाम
गृहीत्वा यान्यङ्गानि कौलयेत् तानि तस्य नश्यन्ति ।
अरिद्वारे निखनेदुच्छादयेत् अभिमन्त्रितश्मशानभस्मना
द्वारपटे निक्षिप्तेनोच्चाटयति । खड्गमभिमन्त्र्य संग्रामे
प्रविशन् जयमासादयति । यस्मिन् कार्ये समुत्पन्ने
बलिमुपसंहरेत् तत्, तस्य सिध्यति । यद् यदिच्छति मन्त्रौ
तत् सर्व्वं शुभमशुभं वा कर्म करोति जपमात्रेण ।

लिखनाद् यन्मयाऽवाप्तं शुभं सत्त्वार्थसाधकम् ।

तेनायं निखिलो लोको भूयात् सम्बोधिभाजनम् ॥

॥ चण्डमहारोषणसाधनं सकल्पं समाप्तम् ।

। इतिरियं प्रभाकरकीर्तिः ॥

१ ABa कण्टकेन ।

२ Ba stops abruptly here.

३ A सत्त्वार्थम् ।

४ Ba कालितं ।

५ ANC •पटले ।

६ A सत्त्वार्थम् ।

86.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं सितपद्मोपरि
 सूर्ये कृष्णहुंकारपरिणतं श्रीचण्डमहारोषणं भगवन्त-
 मतसीपुष्पसङ्काशमचलापरनामानं एकमुखं द्विभुजं
 केकराक्षं दंष्ट्राविकरालमहाघोरवदनं रत्नमौलिनं दंष्ट्रा-
 निपीडिताधरं मुण्डमालाशिरस्कमारक्तचक्षुर्द्वयं दक्षिणं
 खड्गधरं तर्जनीपाशहृदयस्थवामकरं सितसर्पयज्ञोपवीतं
 व्याघ्रचर्मनिवसनं नानारत्नविरचिताभरणं भूमिलग्नवाम-
 चरणमौषदुन्नतदक्षिणचरणं सूर्यप्रभामालिनमात्मानं
 विचिन्त्य समयसत्त्वं ज्ञानसत्त्वभावनापूर्वकमक्षोभ्यमुकुटिनं
 ध्यायात् । तदनु जापमन्त्रः ॐ चण्डमहारोषणं हुं फट् ।

॥ चण्डमहारोषणसाधनम् ॥

87.

योगी कचिन्मनोऽनुकूले स्थाने सुखासनोपविष्टः
 स्वहृदये सूर्यमण्डलोपरि कृष्णहुंकारं पश्येत् । तद्रश्म्या-
 कृष्टगुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् आकाशे व्यवलोकयेत् । तत-
 स्तान् हुंकाररश्मिविनिर्गतपुष्पादिपञ्चोपचारेण सम्पूज्य
 तदग्रे पापदेशनापुण्यानुमोदनापुण्यपरिणामनादिकं
 कुर्यात् । ततो मैत्रीं सर्वसत्त्वेष्वेकपुत्रप्रेमतालक्षणां, करुणां
 दुःखाद् दुःखहेतोः समुद्धरणकामतां, मुदितां प्रमोद-

¹ A ० नलापरः ।

² B जापः ।

³ A ० प्रेमपुत्रसतालक्षणां ।

रूपां, उपेक्षां असद्यासङ्गपरिहानिस्वभावां भावयेत् ।
ततः शून्यं चैधातुकमवलोक्य अनेन मन्त्रेणाधितिष्ठेत्
ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । ततोऽन्तरीक्षे
पद्मोपरि सूर्यमण्डलस्थं हुंकारसम्भवं खड्गं हुंकाराधिष्ठित-
मुष्टितमुष्टिकं परिणाम्यात्मानं चण्डाचलरूपनिष्पन्नं
पश्येत् । स्फुरद्वर्तुलरक्तप्रचण्डचक्षुषं प्रविकटभृकुटीललाट-
तटं निष्पीडितदन्तौष्ठं क्षोणीविन्यस्तवामजानुं दक्षिण-
चरणाक्रान्तदुर्व्वारमारं खड्गव्यग्रोग्रदक्षिणपाणिं त्रिभवभय-
हरतर्जनीमुष्टिपाशं इन्द्रनीलसमद्युतिं ज्वलदनलमहा-
चण्डरोषं हृद्दीजरश्मिसमाकृष्टज्ञानसत्त्वं समयसत्त्वे
प्रवेश्य अभिषेकं गृह्णीयात् । अभिषेकानन्तरं शिरसि
अक्षोभ्यं पश्येत् । ततो भावनया खिन्नो मन्त्रं जपेत् ।
तत्रायं मन्त्रः ॐ चण्डमहारोषण हुं फट् ।

॥ [चण्डमहारोषणसाधनम्] ॥

88.

क्वचिन्मनोऽनुकूले स्थाने सुखासनासीनः स्वहृदये
अष्टदलकमलोपरि सूर्यमण्डले कृष्णहुंकारं विचिन्त्य
तद्रश्मिनाऽऽकाशदेशे गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् वक्ष्यमाणचण्ड-
महारोषणमानौय सम्पूज्य पापदेशनाऽकरणसंवरचिशरण-
गमनपुण्यानुमोदनाऽऽत्मनिर्यातनाबोधिचित्तोत्पादना-
दिकं कृत्वा मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाचतुर्ब्रह्मविहारान्

भावयित्वा 'जगदिदं निःस्वभावस्वभावं ग्राह्यग्राहकविनि-
 र्मुक्तं स्वप्नमाधोपमं बुद्ध्या' शून्यतां विभावयेत् ॐ
 शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । तदनु अमलगगनाङ्गने
 अष्टदलकमलोपरि सूर्यमण्डले कृष्णहुँकारजखण्डमुष्टौ
 हुँकारं तद्रश्मिभिः सकलबुद्धसन्दोहमानीय हुँकारे
 प्रवेश्य ततो हुँकारसम्भवमनल्पकल्पानलज्वालामाला-
 कुलं दुर्वारमारविध्वंसिनं महानीलजीमूतसङ्काशदेहं
 विविधाभरणरत्नविभूषितं रत्नसम्बद्धमौलिस्फुरत्यञ्चवीर-
 कुमारं करालसमुल्लसत्कुन्दसङ्काशदन्तौष्ठपौडनाद् दुष्ट-
 सन्त्वासबोभत्सरूपश्रियं भृकुटीदन्तुरनिरीक्षणं युगपत्
 पातालसन्दर्शितनेत्रद्वयं मेदिनीमण्डलारूढसव्यैकजानुं
 अरविन्दस्थसूर्यासनासीनवामाङ्घ्रिणोत्थातुकामं दक्षिण-
 पाणौ हुँकारगर्भज्वलन्नीलखड्गं वाममुष्टौ तर्जनीतर्जित-
 व्याकुलानेकहरिहरहिरण्यगर्भादिल्लेशवन्दारिवन्धनाय
 वज्राङ्कितसुवर्णपाशं जगदाञ्छितानन्तसम्पत्तिदानैकरक्तं
 श्रीचण्डमहारोषणं भावयेत् । महाक्रोधराजाचलस्य
 भगवतो हृदि पद्मसूर्यस्थहुँकारसम्भवाङ्कितगर्भखड्गं
 परिणम्य हुँकारजद्वितीयं चण्डमहारोषणं हृदयान्तर्गत-
 भगवन्तं चिन्तयेत् । तस्यापि हृदये पद्मसूर्यस्थं हुँकार-
 जातञ्चजुष्टतदङ्कितगर्भखड्गं तद्रश्मिसमाकृष्टं ज्ञानसत्त्वं
 समयसत्त्ववद् दृष्ट्वा जःकारेणानयेत् आचमनप्रोक्षणादिकं

¹ A जगदिःस्वभावः ।

² A ऊँकारखः ।

³ A ०दंष्ट्रोः ।

⁴ AC ०वन्दनाय ।

⁵ AC ऊँजातः ।

⁶ C संबुद्धा ।

⁷ A ०समुल्लसः ।

⁸ A ०व्याकुलीनैकः ।

⁹ A ०गर्भः ।

दत्त्वा हुँकारेण तत्रैव प्रवेशयेत्, वँकारेण बन्धयेत्,
होःकारेण तोषयेत् । पयसि पय इव एकौभूतं नायकं
भावयेत् । भगवतः चक्षुःश्रोत्रयोर्नासापुटयोर्मुखशिरसि
चित्ते यथायोगं वैरोचनाक्षोभ्यरत्नसम्भवामिताभामोघ-
सिद्धिं नैरात्म्यां षडङ्गेषु न्यसेत् । हृदयस्थितहुँकारा-
न्निर्गतपञ्चतथागतदेवीगणं रश्मिभिरानीय पञ्चामृतपूर्ण-
कुम्भैः स्नापयित्वा मैलौ अक्षोभ्यं देवीभिर्नानाविधनृत्य-
वाद्यादिविविधपूजादिभिरानन्दयेत् । ततो भगवान्
परार्थोद्यतः सर्वसत्त्वान् रागद्वेषमोहादिभिः हरिहर-
हिरण्यगर्भकन्दर्पादिभिर्महामोहजालैर्महाद्वेषजालैर्महा-
रागजालैरविद्यान्धकारेण भवचक्रे भ्राम्यतस्तान् पश्येत् ।
ततो हन्तन्वस्फुरितैर्महाक्रोधं राजैरनेकस्थान् मारवृन्दान्
ससैन्यान् दिगम्बरान् मुक्तकेशान् क्रन्दमानान् अत्राणान्
वज्रपाशेन बद्धाऽऽनीय विध्वंस्य विचूर्ण्य तीक्ष्णेन खड्गेन
च्छित्त्वा मैत्रौ चित्तेन पुनर्निर्माय धर्मे विनेतुं स्वपदान्तिके
स्थापयेत् । ध्यानात् खिन्नो मन्त्रं जपेत् । चित्तं भ्रुवो-
रन्तराले समारोप्य विश्वैकतत्त्वमूर्तिर्महाचण्डमहारोषण-
नाथस्य मन्त्रजपमात्रेण दुर्दान्तं दान्तिं जगदवश्यशान्तिं
रक्षणं वर्द्धनं तुष्टिं पुष्टिं तथोच्चाटनाकर्षणमारणचासनं
सर्वकर्म कुर्वीत । ॐ चण्डमहारोषण हुँ फट् ।

॥ इति चण्डमहारोषणसाधनं समाप्तम् ॥

१ A ०महाजालै० ।

२ A विचित्रेण ।

३ A ०चण्डरोषण० ।

४ ०क्रोध० dropped in A.

५ A भ्रुवो० ।

६ AN ०दान्तिं ।

89.

नमस्तारायै ।

पूर्ववच्छून्यतापर्यन्तं विभाव्य पद्मचन्द्रे ताँबीजपरि-
णतेन्दौवरं ताँबीजगर्भं, तत्परिनिष्पन्नां हरिताममोघ-
सिद्धिमकुटीं^१ वरदोत्पलधारिदक्षिणवामं^२करां अशोक-
कान्तामारौच्येकजटाव्यग्रं^३दक्षिणवामदिग्भागां दिव्य-
कुमारौमलङ्कारवतीं ध्यात्वा ज्ञानसत्त्वेन सहैकीकृत्य
ॐ तारे तुत्तारे^४ तुरे स्वाहा इति मन्त्रं जप्त्वा तन्मनसैव
यथेष्टं विहरेत् ।

॥ इत्यार्यखदिरवणी^५तारासाधनम् ॥

90.

नमस्तारायै ।

प्रथमं स्वहृदीन्दुमध्यस्थताँबीजविनिर्गतरश्मिभिर्निष्प-
न्नान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् ध्यायात् । तांश्च बाह्याध्यात्म्य-
पूजाभिः सम्पूज्य तदग्रे सप्तविधानुत्तरपूजां कुर्यात् । ततः
शून्यतां विभाव्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभाव-
शुद्धोऽहमित्युच्चारयेत् । ततश्चन्द्रे ताँसम्भूतां सितोत्पलस्थ-
ताँकारोद्भूतां तारां श्यामां द्विभुजां दक्षिणे वरदां
वामे सनालेन्दौवरधरां सर्वाभरणभूषितां पद्म-चन्द्रासने

^१ B ०मकुटी ।^२ वाम० dropped in A.^३ A खग्रह० ।^४ A ०रीं साल० ।^५ A ०तुतारे० ।^६ Ab ०खदिरतारा०, A खदिरवनी ।

पर्यङ्कनिषणां चिन्तयेत् । समयमुद्रां बन्धयेत् । हस्त-
द्वयेन सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा तर्जनीद्वयेन मध्यमे पिधा-
याङ्गुष्ठाग्रलभे^२ विकचोत्पलमुद्रा । ततः ॐ तारे तुत्तारे
तुरे स्वाहा इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ महत्तरीतारासाधनं समाप्तम् ॥

91.

नमस्तारायै ।

पूर्ववत् शून्यतापर्यन्तं विभाव्य पङ्कारजविश्वकमल-
मध्ये अकारजचन्द्रे श्यामताङ्कारजां तारां श्यामवर्णां
सर्वालङ्कारधरां वामे नीलोत्पलवतीं दक्षिणे वरदां
अर्धपर्यङ्कनिषणां दक्षिणपार्श्वे अशोककान्तां पीतां नाना-
रत्नमकुटां वामदक्षिणहस्तयोरशोकपल्लवकुलिशधरां तथा
महामायूरीं पीतां वामेतरकरयोर्मयूरपिच्छिकाचामर-
धारिणीं वामपार्श्वे एकजटां खर्ब्बां कृष्णां व्याघ्राजिनधरां
त्रिनेत्रां दंष्ट्राकरालवदनां ज्वलत्पिङ्गलो^३र्द्धकेशां कर्त्ति-
कपालधारिणीं तथा आर्यजाङ्गलीं श्यामां वामदक्षिण-
हस्तयोः कृष्णोरगचामरधारिणीं विभावयेत् । एवं च
ध्यानात्^४ खिन्नो मन्त्रं जपेत् । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
स्वाहा ।

॥ इति वरदतारासाधनं समाप्तम् ॥

^१ हस्तद्वयेन found only in Ab.

^३ AC एकजटौ ।

^५ N व्याख्यानात् ।

^२ ANC ०ङ्गुष्ठाग्रलभौ ।

^४ AbBa ०पिङ्गो ।

^६ Ab तारा० ।

92.

ताँकारजं ताँकाराक्रान्तमध्यमिन्दीवरं ध्यात्वा
तत्परिणतामार्यतारां श्यामवर्णां वामेनोत्पलधरां दक्षिणे
वरदां भद्रासनस्थिताममोघसिद्धिमकुटीं ध्यात्वा ज्ञान-
सत्त्वेनैकीकृत्य ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकं अमुकीं वा
वशमानय स्वाहा इति साध्यनामसहितमनन्तरोक्तेन
संस्थानियमेन जपेत् । शरादिचिह्नाभावेऽपि साध्यगल-
मुत्पलेन बद्धा स्वशरीरारुणकिरणसञ्चयैस्तच्छरीरमापूर्य
स्ववशे स्थापयेदिति ।

॥ वश्याधिकारतारासाधनं समाप्तम् ॥

93.

नमो वज्रतारायै ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि वज्रताराप्रसाधनम् ।

होमकर्मविधानेन सर्वकामार्थसाधकम् ॥

तत्रेमानि मन्त्रपदानि भवन्ति— नम आर्यावलोकितेश्वराय
बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय
तद्यथा ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते
जम्भय स्तम्भय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट्
सर्वदुष्टस्तम्भनि तारे स्वाहा ।

¹ A तारा० ।

² Ab ०स्थाम० ।

³ CAb omits.

⁴ A ०गत० ।

⁵ ANC वज्रतारा०, Ab आर्यतारा०, B तारा० ।

⁶ AC फट् only.

⁷ A स्तम्भता० ।

मातृमण्डलमध्यस्थां तारादेवीं विभावयेत् ।
 अष्टबाहुं चतुर्वक्त्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 कनकवर्णनिभां भव्यां कुमारौलक्षणोज्ज्वलाम् ।
 पञ्चबुद्धमहामकुटीं वज्रसूर्याभिषेकजाम् ॥
 नवयौवनलावण्यां चलत्कनककुण्डलाम् ।
 विश्वपद्मसमासीनां रक्तप्रभाविभूषिताम् ॥
 वज्रपाश^१तथाशङ्खसच्छरोद्यतदक्षिणाम् ।
 वज्राङ्कुशोत्पलधनुस्तर्जनीवामधारिणीम् ।
 वज्रपर्यङ्कयोगेन साधयेद् भुवनत्रयम् ॥
 पूर्वेण पुष्पतारां तु सितवर्णां मनोरमाम्^२ ।
 ॐकाराक्षरनिष्पन्नां पुष्पदामकराकुलाम् ॥
 द्विभुजामेकवक्त्रां च सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 दक्षिणे धूपतारां तु कृष्णवर्णां सुरूपिणीम्^३ ॥
 धूपशाखाकरव्यग्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 पश्चिमे दीपतारां च दीपयष्टिकराकुलाम्^४ ॥
 पीतवर्णां महाभूषां चलत्कनककुण्डलाम् ।
 उत्तरे गन्धतारां तु गन्धशङ्खकराकुलाम् ॥
 रक्तवर्णनिभां देवीं भावयेद् गर्भमण्डले ।
 द्वारपालीस्ततो ध्यायादङ्कुश्यादिप्रभेदतः ॥

पूर्वद्वारे वज्राङ्कुशीमेकवक्त्रां द्विभुजां वज्राङ्कुशोत्पल-
 हस्तां विवृतवदनां कृष्णवर्णां, दक्षिणद्वारे वज्रपाशीं

^१ A वक्षयोग० ।

^२ AC omits.

^३ AC omits.

^४ A omits.

^५ B ०यष्टिकुलां करां, A ०कराकुली ।

पीतवर्णां विक्षताननां एकवक्त्रां द्विभुजां वज्रपाशहस्तां,
पश्चिमद्वारे वज्रस्फोटिणीं रक्तवर्णां एकवक्त्रां द्विभुजां विक्षत-
वदनां वज्रस्फोटहस्तां, उत्तरद्वारे वज्रघण्टां श्वेतवर्णां
एकवक्त्रां द्विभुजां विक्षतवदनां वज्रघण्टाहस्तां; एता
अलीढपदस्थाः सूर्यासनाः सूर्यप्रभा ज्वालामाला-
कुलाः सर्पाभरणा द्रष्टव्याः ।

ऊर्ध्वं ऊष्णीषविजयामधः सुम्भां विभावयेत् ।

चक्रं च नागपाशं च ध्यात्वा मन्त्रं स्फुरन् जपेत् ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

दशाक्षरैर्दश देवत्यो दशपारमिताश्रयाः ।

भावनीयाः प्रयोगेन सर्वकार्यप्रसिद्धये ॥

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं तीव्रं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

अनेन मन्त्रेण पटाञ्चलं सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रन्थिं
बद्धा विन्ध्यायामपि गच्छन् न केनाप्यवलीयते^१ । व्याघ्र-
चौरनक्रसिंहसर्पदन्तिमहिषभल्लुकगवयादयो नामस्मरण-
मात्रेण नश्यन्ति विलीयन्ते । अनेन मन्त्रेणोत्पलाना-
मष्टोत्तरशतं यावद् जुह्यात् । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकीं मे वशमानय स्वाहा, अनेनैव मन्त्रेण काक-
पक्षं द्वाविंशद् वारान् परिजप्यारिष्टहे गोपयेत् सप्ताहे-
नोच्चाटयति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे चल प्रचल शीघ्र-
गामिनि देवदत्तमुच्चाटय हुँ हुँ फट् ।

^१ B सर्वा ।

^२ AC ०पञ्जल० ।

^३ A ०लोयेत् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां कुमारौ मद्यं विवाहेन तस्याः पिता
प्रयच्छतु स्वाहा ।

मदनं चण्डवीजं च तथोन्मत्तकमेव च ।

अशोकपत्रं पुष्पं च जुह्यात् सहस्रपञ्चकम् ॥

घृतमधुगुडहोमं कन्यासिद्धौ प्रशस्यते ।

सप्ताहेन तदा योगी लभेत् कन्यां स्ववाञ्छिताम् ॥

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां स्वस्थानत आकर्षय ममान्तिके जः,
अनेन मन्त्रेण बदरीकण्टकानां पञ्चसहस्राणि स्वयम्भू-
कुसुमाक्तानि जुह्यात् । अनेन कृतेन नृपाणामपि
कन्यामाकर्षयेदिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । रजस्वलाकर्पटे भगवतीं
द्विभुजामेकाननामङ्कुशोत्पलपाशहस्तां विलिख्य तस्याः
पुरतः पूजां कृत्वा इमे पुष्पाः शुभा दिव्या इत्यादिना
पश्चात् मन्त्रं जपेत् भावान्वितः— ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकीं मम ईप्सितस्वप्नं कथय हुं फट् । पञ्चसहस्रेणा-
गच्छति । पाशेन गलके बद्धा अङ्कुशेन विदार्य च साध्यं
पादतले ध्यात्वा दासौरूपेण भुञ्जयेत् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं सप्ताभि-
मन्त्रितां कृत्वाऽऽत्मनोऽक्षिद्वयं मार्जयेत् । राजकुलस्यान्तिके
प्रविशेत् । अथ स राजा शिष्यवद् गौरवं करोति, विरुद्धं

¹ A सिद्धौ ।

² A स्वस्था ।

³ A ०कुसुमानि ।

न वक्ति, प्रसादं च प्रयच्छति, प्रियालापं कुरुते, दासता-
मुपैति, क्रुद्धोऽपि वशो भवेदिति दृष्टप्रत्ययः सद्भूतः ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं शतधा-
ऽऽवर्त्य दिवदनाशौविषं भस्म कृत्वा रक्तवर्णगो(गावौ)घृतेन
अर्कतूलेन वर्त्ति कृत्वा प्रज्वाल्याञ्जनं पातयेत् । तमञ्जनं
वज्रसूर्यवज्रधर्माभ्यां सम्मर्द्य^१ परमान्नेन^२ धूपयेत् । भस्मना
सार्द्धमक्षिमञ्जयेत् । यां पश्यति चक्षुर्वज्रेण सा यदि^३
पद्मनर्तेश्वरं न रक्षति^४ तदाऽहं तारा न भवेयम्, घाति-
ताश्च बुद्धा भगवन्तो मया भवेयुरिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । अदशनशिशुलोलां
गृहीत्वा ताराधारण्या सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा भृङ्गराज-
मूलेन गोरोचनया सार्द्धमेकैकृत्य ललाटे तिलकं परिधाय
यां^५ पश्यति, तां वश्यां कुरुते, नान्यं रमते, नान्यस्मिन्
गच्छति, स्वयं न त्यजति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । उदरकौटं तारा-
धारण्या सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा वज्रधर्मेण सार्द्धं कन्यायै
ताम्बूलेन दद्यात् । अभ्यवहते योगवरेण मुञ्चति,^६ नान्यं
रमते, नान्यस्मिन् गच्छति, स्वपतिं त्यजति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । महातैलेनात्मानमभ्यञ्ज्य
ताराधारणीं जपेद्युतमेकं भावनान्वितः । जपान्ते
शालिपिष्टकुड्मल्या^७ शङ्कुलिका यस्यै दीयते, सा पञ्च-
तायामपि न मुञ्चेदिति ।

^१ A सम्मर्द्य ।

^२ A परमान्नेन ।

^३ A सापदि ।

^४ ANC क्षरति ।

^५ ANC यां यां ।

^६ A मुञ्चति ।

^७ A कुन्दमल्या, N कुट्टमल्या ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । चन्द्रोपरागसमये ताराधारणीं जपन् सेवां कृत्वा तद्भूतलोकेश्वरं गृह्य शङ्खचूर्णं भावयेत् । प्रमदायै दातव्यम् । पञ्चतायामपि तमनुवर्त्तते ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । 'ताराधारणीमन्त्रेण मदनफलमष्टोत्तरशतवारान् परिजप्य तेन फलेन हय-ग्रीवेन साङ्गं यां रक्षति सा वश्या भवति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकस्य बन्धनमुक्तिं कुरु मुः स्वाहा, अनेन मन्त्रेणार्क-दलं साध्यनामविदर्भितं संलिख्य कुलीरगर्ते स्थापयेत्, बन्धनमुक्तिर्भवति ।

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ॥

94.

नमस्तारायै ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि वज्रताराप्रसाधनम् ।

होमकर्मविधानेन सर्वकामार्थसाधनम् ॥

तत्रेमानि मन्त्रपदानि भवन्ति । तद्यथा, नम आर्या-वलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणि-काय, तद्यथा, ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते जम्भय स्तम्भय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट्, सर्वदुष्टस्तम्भानि तारे स्वाहा । तत्रादौ तावत् स्वहृदि

¹ A नाना० ।

² A फट् फट् only.

³ AN रक्षति ।

चन्द्रमण्डले ताँकारबीजं ध्यात्वा तद्रश्मिसमाकृष्टगुरुबुद्ध-
बोधिसत्त्वान् नानाविधपूजादिभिः सम्पूज्य पापदेशनादिकं
कृत्वा त्रिशरणगाथां पठेत् । ततश्चतुर्वर्गविहारान् भाव-
यित्वा ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्र-
मुच्चारयेत् । ततः पँकारजपद्मे चन्द्रमण्डलोपरि ताँकार-
बीजं पुनरपि ध्यात्वा तत्परिणामेन—

मातृमण्डलमध्यस्थां तारादेवीं विभावयेत् ।

अष्टबाहुं चतुर्वक्त्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥

कनकवर्णनिभां भव्यां कुमारीलक्षणोज्ज्वलाम् ।

विश्वपद्मसमासीनचन्द्रासनसुसंस्थिताम् ॥

पीतकृष्णसितरक्तसव्यावर्त्तचतुर्मुखाम् ।

प्रतिमुखं त्रिनेत्रां च वज्रपर्यङ्कसंस्थिताम् ॥

रक्तप्रभां चतुर्बुद्धमकुटीं वज्रशरशङ्खवरदसदक्षिण-
लसत्करां उत्पलचापवज्राङ्कुशवज्रपाशसतर्जनीवामस-
त्कराम्—

वज्रपर्यङ्कयोगेन साधयेद् भुवनत्रयम् ।

तदग्रतः पुष्पतारां सितवर्णां मनोरमाम् ॥

ॐकाराक्षरनिष्पन्नां पुष्पदामकराकुलाम् ।

द्विभुजां चैकवक्त्रां तु सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥

दक्षिणे धूपतारां च कृष्णवर्णां सुरुपिणीम् ।

धूपघटीकरव्यग्रां सर्वालङ्कारशोभिताम् ॥

पश्चिमे दीपतारां च पीतवर्णां मनोहराम् ।

दीपयष्टिधरां दिव्यां चलत्कनककुण्डलाम् ॥

उत्तरे गन्धतारां वै गन्धशङ्खकराकुलाम् ।

रक्तवर्णनिभां देवीं भावयेद् गर्भमण्डले ॥

एता एकवक्त्रा द्विभुजाः सर्वालङ्कारभूषिता
वज्रपर्यङ्किन्यश्चेति । एताः षड् देव्य ईषत्करालवदना
ललिताक्षेपसंस्थिताः । एताः सर्वा मण्डलचक्रे ध्यात्वा
हृद्दीजरश्मिसमानौतज्ञानचक्रं जः-हुँ-वँ-होरित्येतैराकर्ष-
णादिकं कुर्यात् ।

पूर्वद्वारे ततो ध्यायाद् वज्राङ्कुशीं सितद्युतिम् ।
वज्राङ्कुशसचिह्नककरात्मकमनोहराम् ॥
दक्षिणद्वारे वज्रपाशीं कृष्णामतिरतिप्रियाम् ।
दिथालङ्कारभूषाङ्गीं वज्रपाशधरां वराम् ॥
वज्रस्फोटां पीतवर्णां^१ वज्रस्फोटाङ्कसत्कराम् ।
'चिन्तयेत् पश्चिमे द्वारे नानालङ्कारभूषिताम् ॥
वज्रघण्टामुत्तरद्वारे^२ वज्रघण्टायुधामय ।
रक्तवर्णां शुभां शश्वत् पश्येद् वै दिव्यरूपिणीम् ॥
ऊर्ध्वे^३ उष्णीषविजयां पीतवर्णां सुरूपिणीम् ।
ध्यायात् सम्भाधिफलदां मन्त्री चक्रधरां ततः ॥
तद्गर्भमण्डलस्याधः कृष्णवर्णां विभावयेत् ।
सुभां भास्वरसद्रूपां नागपाशलसत्कराम् ॥
द्विभुजा एकवदनाः सर्वा ज्ञेया मनोहराः ।
अक्षरैर्दशभिश्चैता देवत्यो दश निर्मिताः ।
दशपारमिताः शुद्धाः सर्वकर्मप्रसिद्धये ॥

तत्र दशाक्षराणि— ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

^१ AN होभ्य तै० ।

^२ B ०करामेक० ।

^३ ANC read सुरूपिणी after पीतवर्णा ।

^४ C omits चिन्तयेत्.....चक्रधरां ततः ।

^५ ANC ०मुत्तरे ।

^६ B भास्वरत० ।

तथा चित्तवाकायाधिष्ठानाभिषेकविन्दुसूक्ष्मयोगजापा-
दयोऽपि ध्यातव्या इति ।

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं दिव्यं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

इति ।

अचार्यं उपचारः । अनेन मन्त्रेण पटाञ्चलं गृहीत्वा
सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रन्थिं बद्ध्वा 'विन्ध्याटवीमपि गच्छन्न
केनाप्यवलीयते, व्याघ्रचौरनक्रसिंहसर्पदन्तिमहिषभल्लुक-
गवयाश्वादयो नश्यन्ति विलीयन्त इति । तथा अनेन
मन्त्रेणोत्पलानामष्टोत्तरशतं जुह्यात्, ॐ तारे तुत्तारे
तुरे अमुकीं मे वशमानय स्वाहा । यामिच्छति तां वश-
मानयति । तथा अनेन मन्त्रेण काकपक्षं द्वात्रिंशद्वारान्
परिजघ्पारिगृहे गोपयेत्, सप्ताहेनोच्चाटयति— ॐ तारे
तुत्तारे तुरे चल प्रचल शीघ्रगामिनि देवदत्तमुच्चाटय हुं
फट् । इति उच्चाटनविधिः ।

अथापरः प्रयोगः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकाभि-
धानां कुमारीं मच्चमुद्वाहेन तस्याः पिता प्रयच्छतु
स्वाहा ।

मदनं चण्डबीजं च उन्मत्तकफलं तथा ।

अशोकपत्रं पुष्पं च जुह्यात् सहस्रपञ्चकम् ॥

घृतमधुगुडहोमं वै कन्यासिद्धौ प्रशस्यते ।

सप्ताहेन ततो योगौ लभेत् कन्यां स्ववाञ्छिताम् ॥

इति ।

¹ ANC विन्ध्याया० ।

³ ANC तदुन्मत्तक० ।

² N बल प्रबल० ।

⁴ A सुवा० ।

अथापरः प्रयोगः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकाभिधानां स्वस्थानत आकर्षय ममान्तिके जः इत्यनेन^१ मन्त्रेण बदरकण्टकानि पञ्च संहस्राणि स्वयम्भूकुसुमाक्तानि होतव्यानि । एतेन नृपाणामपि कन्यामाकर्षयति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । रजःस्वलाकर्षट भगवतीं द्विभुजामेकवक्त्रामङ्कुशपाशोत्पलहस्तां विलिख्य तस्याः पुरतः पूजां कृत्वा इमे पुष्पाः शुभा दिव्या इत्यादिना मन्त्रं जपेत् भावनान्वितः— ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकीं ममेप्सितं स्वप्नं कथय हुँ फट् । पञ्चसहस्रेणागच्छति ।

पाशेन गलकं बद्धा अङ्कुशेन विदार्य च ।

चरणावुत्पलेनैव बद्धाऽऽकृष्य समन्ततः ।

माध्यं पादतले ध्यात्वा दासीरूपेण भुञ्जयेत् ॥

अथापरः प्रयोगः । ताराधारणीं सप्ताभिमन्वितां कृत्वा अक्षिद्वयमञ्जयेत् । राजकुलस्यान्तिके प्रविशति, स राजा गौरवादिकं करोति, एकान्ततो वश्यो भवतीति ।

अथापरः प्रयोगः । ताराधारणीं शतधाऽऽवर्त्य द्विवदनमाशौविधं भस्म कृत्वा रक्तवर्णगो(गावी)घृतेनार्कतूलेन वर्तिकां च कृत्वा प्रज्वाल्यञ्जनं पातयेत् । तमञ्जनं सूर्यवज्राभ्यां^२ सम्पाद्य परमान्नेन धूपयेत् । तद्भस्मना सार्द्धमक्षि अञ्जयेत् । यां पश्यति चक्षुर्वर्ज्जेण सा यदि पद्मनर्तेश्वरं न रक्षति,^३ तदाऽहं तारा न भवेयम्, घातिताश्च मे बुद्धा भगवन्तो भवेयुरिति ।

^१ ANC व्यनेन ।

^२ A ० सुमानि ।

^३ A दुस्त्रि० ।

^४ AN वक्षधर्माभ्यां, B वक्षसूर्यवक्षधर्माभ्यां ।

^५ ANC क्षरति ।

अथापरः प्रयोगः । उदर^१कौटकं धारण्या^२ सप्ताभि-
मन्त्रितं कृत्वा वज्रधर्मेण सार्द्धमेकौकृत्य ताम्बूलेन दद्यात् ।
अभ्यवहरति अनेन प्रयोगवरेण मुञ्चति स्वपत्नीवाचरति ।

अथापरः प्रयोगो भवति । अदशनशिशुलोलां गृहीत्वा
ताराधारण्या सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा भृङ्गराजगोरोचनया
सार्द्धमेकौकृत्य ललाटे तिलकं परिधाय यां पश्यति तां
वशं कुरुते ।

अथापरोऽपि प्रयोगः । महातैलेनात्मानमभ्यञ्ज्य तारा-
धारणीमयुतमपि जपेत्, भावयन् जपान्ते शालिपिष्टकेन
कुड्मल्या शकुलिकां^३ कृत्वा यस्मै दीयते स पञ्चताया-
मपि न मुञ्चति ।

अथापरोऽपि प्रयोगः । चन्द्रोपरागसमये ताराधारणीं
जपन्, सेवां च कुर्वन्, तदुद्भवलोकेश्वरेण शङ्खचूर्णं भाव-
येत् । तद्^४ यस्या दीयते सा [यावत्] पञ्चत्वमनुवर्तते ।

अपरः प्रयोगः । ताराधारण्या मदनफलमष्टोत्तर-
शतवारान् परिजप्य तेन फलेन हयग्रीवेण सार्द्धं^५ यां
ब्रह्मति सा वश्या भवति ।

अपरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकस्य बन्धनमुक्तिं कुरु स्वाहा अनेन मन्त्रेणार्कदले
साध्यनामविदर्भितं विलिख्य कुलौरगर्त्ते^६ गोपयेत्,
बन्धनमुक्तिर्भवति ।

॥ इति वज्रतारासाधनं समाप्तम् ॥

^१ B ०कौटं ।

^३ A कुड्मल्या०, N कुट्टमल्या ।

^५ AC वत् ।

^२ धारण्या dropped in A.

^४ ABC शंकुलिकां ।

^६ AC ०गर्भे ।

95.

१ नमो वज्रतारायै ।

वज्रतारां नमस्कृत्य गुरुपूर्वक्रमागताम् ।

तस्याश्च माधनं स्पष्टं लिख्यते स्मृतये मया ॥

मनोऽनुकूले स्थाने सुखासनोपविष्टो योगी ॐ रक्ष
रक्ष हुं हुं फट् स्वाहा इति स्थानात्मयोगरक्षां कृत्वा
हृच्चन्द्रे तांकारं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिः समाकृष्टां भगवतीं
वज्रतारां समाण्डलेयां वक्ष्यमाणभुजायुधां समालम्ब्या-
काशे पुष्पादिभिः सम्पूज्य —

रत्नत्रयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

इत्युच्चार्य मैत्र्यादिभावनां कुर्यात् । सर्वसत्त्वा मया
संसारदुःखादुद्धृत्य महासुखे बुद्धत्वे [प्रतिष्ठापयितव्या
इति] सर्वाकारवरोपेतशून्यतां भावयेत् । चित्तमेवेदं
भ्रान्तं तेन तेनाकारेण प्रतिभासते । यथा स्वप्ने चित्ता-
दन्यत्र ग्राह्यं न विद्यते ग्राह्याभावात्, चित्तमपि ग्राहकं
न भवति, तस्माद् विश्वमिदं निःस्वभावं प्रकृतिपरिशुद्धं
आद्यमनुत्पन्नं पश्येत् ।

तदनु आकाशे पूर्वप्रणिधानबलादुत्पन्नं शुद्धलौकिक-
विज्ञानस्वभावं रेफोद्भवं सूर्यमण्डलं तदुपरि कृष्ण-
हुंकारेण परिणतां शुक्लधर्मोदयां ऊर्ध्वस्थितां त्रिकोणां
अन्तःशुषिरां विश्वपद्मविश्ववज्राधिष्ठितमध्यां ध्यात्वा विश्व-

¹ This *Sādhana* is only to be found in B. See Fol. 67A

वज्रवेदिकायां चत्वारि महाभूतानि भावयेत् । लँकारजं
 पृथ्वीमण्डलं पीतं चतुरस्रं कोणेषु चिह्न[चि]कवजाङ्कितम्,
 तदूर्ध्वं वँकारजं वरुणमण्डलं शुक्लं वर्तुलघटाङ्कम्,
 तदुपरि रेफपरिणतमग्निमण्डलं चिकोणं कोणेषु रेफा-
 ङ्कितम्, तदुपरि यँकारपरिणतं वायुमण्डलमङ्गचन्द्राकार-
 मन्तद्वयेन चलत्पताकाङ्कितं धूम्रवर्णं चिन्तयित्वा, तत्परि-
 णतं कूटागारं पञ्चरत्नमयं चतुरस्रं चतुर्द्वारं चतुस्तोरण-
 भूषितं हाराङ्गहारपट्टस्रग्दाममण्डितं अष्टस्तम्भोप-
 शोभितं स्तम्भोपरि (वृत्त)वलयवज्रावलीवृतं मध्यपुटेषु
 पञ्चसु द्वारेषु अध ऊर्ध्वं च विश्वपद्मम् । तच्च मध्यासने
 अकारादिषोडशस्वरपरिणामेन चन्द्रमण्डलमादर्शज्ञान-
 स्वभावं तदुपरि ककारादिचतुस्त्रिंशद्वज्रनैः सूर्यमण्डलं
 तथोरेकतां समताज्ञानं तदुपरि ताँकारजोत्पलकाणि-
 कायां चन्द्रस्थताँकारं प्रत्यवेक्षणाज्ञानं तद्वीजरश्मिभि-
 राकृष्टानां सर्वतथागतानां प्रवेशे कृत्यानुष्ठानज्ञानं
 तदनु भगवत्या निष्पत्तिः सुविशुद्धधर्मधातुज्ञानम् ।
 एवं पञ्चाकाराणि सम्बोधिकमेणैव ताँकारनिर्गतस्वबीज-
 चिह्नपरिणामनिष्पन्नदशदेवत्या सहैव निष्पन्नां तां
 भगवतीं चिन्तयेत् पीतवर्णां पीतकृष्णरक्तश्वेतमिति
 चतुर्वक्त्रामष्टभुजां वज्रपाशशङ्खशरवरदक्षिणकरां वज्रा-
 ङ्कुशोत्पलकार्मुकतर्जनीवामकरां सर्वालङ्कारभूषितां
 रक्तप्रभाविभूषितां नवग्रीवनां वज्रपर्यङ्किनीं विश्वपद्मा-
 सनस्थितां पञ्चतथागतमुकुटिनीं ध्यायात् ।

पूर्वदले पुष्पतारां श्वेतां ॐकारजां द्विभुजां पुष्प-
 मालाधारिणीं सर्वालङ्कारभूषिताम्, ताकारेण दक्षिणे

धूपतारां कृष्णां धूपशाखाकराम्, रेकारेण पश्चिमे दीप-
तारां पीतां दीपयष्टिकराम्, तुकारेण उत्तरे गन्धतारां
रक्तां गन्धशङ्खकरां ध्यायात्; गर्भमण्डले ताकारेण
अङ्कुशतारां अङ्कुशहस्ताम्, दक्षिणे रेकारेण पाशतारां
कृष्णवज्रपाशहस्तां, पश्चिमे तुकारेण स्फोटतारां पीतवर्णां
निगडहस्ताम्, उत्तरे रेकारेणावेशतारां रक्तां घण्टा-
कराम्, अधसि स्वाकारेण सुम्भतारां कृष्णां नागपाश-
कराम्, ऊर्ध्वे हाकारेण उष्णीषविजयतारां पीतां चक्रधरां
ध्यायात् ।

तदनु हृच्चन्द्रस्थितचिह्नबीजपरिणतज्ञानसत्त्वहृच्चन्द्रे
ताँकारं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिर्ज्ञानमण्डलमाकृष्य सम्पूज्य जः हुँ
वँ ह्रीः इत्यनेन मन्त्रेण आकर्षणप्रवेशनबन्धनतोषणं
कुर्यात् । तदनु चक्षुरादिषु मोहवज्रादयः षट् चिन्तनीयाः,
कायवाक्चित्तेषु ॐ-आः-हुँकारपरिणताः खेचरी-
भूचरीनैरात्माश्चिन्तनीयाः । तदनु हृद्बीजरश्मिभिराकृ-
ष्टान् तथागतान् सम्पूज्य अभिषेकं प्रार्थयेत् । अभि-
षिञ्चन्तु मां सर्व्वतथागता इति । तैस्तथागतैर्ज्ञानामृत-
पूर्णकलशैरभिषिच्यते । अभिषिच्यमानानां अभिषेक-
जिनाः शिरसि जायन्ते । तत्र भगवत्या रत्नसम्भवः,
पुष्पतारादीनां यथाक्रमं वैरोचनाश्लोभ्यामिताभाऽमोघ-
सिद्धयः, अङ्कुशतारादीनामपि ते एव । अधोदेवत्यूर्ध्व-
देवत्योरश्लोभ्यवैरोचनौ हृद्बीजनिर्गतपुष्पादिभिः सम्पूज्य,
वीणादिभिः संस्तुत्य, रसवज्रादिभिः ढौकितं समासाद्य,
प्रत्येकं स्फुरणेनावेदनपर्य्यन्तेन जगदर्थं कारयित्वा पुष्पा-
दयः क्रमेण भगवत्या हृदये प्रतिष्ठाश्चिन्तनीयाः । भगवत्या

अपि स्फुरणयोगेन सर्वमेव विश्वं मायोपमस्वप्नोपमनिज-
चिन्ताधीनमाक[ल]य्य स्वहृद्बीजे प्रतिष्ठा ध्येया । तदनु
तद्बीजं रश्मिपुञ्जाकारं क्रमावलीनं सूक्ष्मबिन्दुरूपं महा-
सुखमयं ध्यात्वा तमपि निरुपलब्धिं कुर्यात् । पुनर्भटिति
आविर्भूतं मण्डलं दृष्ट्वा बलिं दद्यात् ॐ अकारो
मुखं सर्वधर्माणां आद्यमनुत्पन्नत्वात् । ॐ आः हुँ फट्
स्वाहा इत्यनेन मन्त्रेण दिक्पालेभ्यः । तदनु मन्त्रं
जपेत् ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । मालामन्त्रं वा ॐ
आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महा-
कारुणिकाय, तद्यथा, ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्ट-
प्रदुष्टानां मम कृते जम्भय स्तम्भय मोहय बन्धय हुँ
हुँ हुँ फट् फट् फट् सर्वदुष्टस्तम्भनि तारे स्वाहा ।

विधाय वज्रतारायाः साधनं यन्मयार्जितम् ।
शुभं तेन जनाः सर्वे मन्त्रसम्बुद्धभास्कराः^१ ॥

॥ इति वज्रतारासाधनम् ॥

^१ Then follows the same *Prayogas* ■■ given in the
two previous *Sādhana*s of *Vajrātārā*.

96.

नमो वज्रतारायै ।

वज्रतारां नमस्कृत्य सितवर्णां मनोरमाम् ।

तत्साधनविधिं वक्ष्ये सर्वसत्त्वार्थहेतुना ॥

इह भावनाधिकृतो योगी स्वहृदि चन्द्रमण्डले ताँकारं विचिन्त्य मुखशौचादिकं कुर्यात् । अत्यन्तसुखासनोपविष्टः स्वहृद्बीजात् रश्मिं निश्चार्य तेन रश्मिनाऽऽकृष्य ताराभट्टारिकां पुरतोऽन्तरीक्षेऽवस्थाप्य गुरुबुद्धबोधिसत्त्वांश्च पुरतः पापदेशनादिकं कुर्यात् । पापदेशना अकरणसंवरं अनुमोदना परिणामना विशरणगमनं बोधिचित्तोत्पादनं मार्गाश्रयणं चतुर्ब्रह्मविहारीभावना । ॐ शून्यताज्ञान-वज्रस्वभावात्मकोऽहमिति शून्यताभावनां च विभाव्य बिम्बनिष्पत्तिभावनां च भावयेत् । ततः पँकारपरिणतं सितमष्टदल^१कमलं तस्योपरि अकारपरिणतं चन्द्रं चन्द्रोपरि ताँकारपरिणतं सितमुत्पलं उत्पलमध्ये चन्द्रं चन्द्रमध्ये ताँकारं ताँकाराद् गगनतलं विश्वं च तारारूपेण संस्फार्य तारारूपेण त्रिभुवनस्थितान् सत्त्वान् व्यवस्थाप्य पुनस्तत्रैव ताँकारे संस्फार्य^२ उत्पलचन्द्रे ताँकारपरिणत-ताराभट्टारिकारूपेणात्मानं पश्यति । सितवर्णां सित-कमलोपरि चन्द्रासनस्थां वज्रपर्यङ्किनीं सितचन्द्राश्रितां षोडशाब्दवपु^३ष्मतीं नानाभरणभूषितां दक्षिणे हस्ते वरदां वामेनोत्पलधारिणीं अशेषमारविध्वंसन्तीं स्वकायरोम-

^१ AC ०मष्टदलं ।

^२ A सम्मूर्त्य, N संहार्य ।

^३ A ०वयुः० ।

कूपतो बुद्धबोधिसत्त्वान् स्फुरन्तीं भावयेत् । ईदृशीं भावनां
स्थिरौकृत्य मन्त्रं जपेत् । स्वहृदि सितमष्टारचक्रं विचिन्त्य
अरं^१ प्रति अष्टौ अक्षरान् विभाव्य मध्ये स्वाहाकारं दत्त्वा
जपेत्, मनसा वाचयेन्मन्त्रं ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।
अनेन चिन्तितमात्रेण सर्वमारै^२रवध्यो भवेत् ।

कविता वक्तृता चैव प्रज्ञा चात्यन्तनिर्मला ।
कल्पान्तं (अपि) जीवनोपायमुक्तं वज्रभृता स्वयम् ॥
राजानो वशगास्तस्य शान्ताः पुरजनैः सह ।
अप्यखण्डितरोमात्मा सर्वशत्रुषु सर्वदा ॥
(आर्य)वज्रतारा महातेजाः सर्वसिद्धिप्रदायिका ।
दत्त्वा तु दक्षिणां वा[र्जपि] सुवर्णरजतादिकम् ॥
श्रोतव्यं परया^३ भक्त्या पण्डितेन महात्मना ।
अभिषेकाग्रलब्धो यो गुरुभक्तिपरात्मकः ॥
स श्रोता च भवेदत्र प्रोक्तो जिनगणैः सदा ।
अन्यथा नैव सिद्ध्यति यदि साक्षात् स्वयं जिनः ॥

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ।

। क्षतिरियं आर्यनागार्जुनपादानाम् ॥

^१ A बलि ।

^२ AN ०माराः अ० ।

^३ AC परमया ।

97.

नमस्तारायै ।

प्रथमं तावन्मन्त्री स्वहृद्यकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तत्र स्थितताँकारं पौतवर्णं तत्परिणतं नवसूचिकवज्रं तद्वरटके ताँकारं भावयेत् । तद्रश्मिभिरानीतज्ञानसत्त्वस्वभावां भगवतीं वक्ष्यमाणभुजचिह्नाद्यलङ्कृतां अष्टभुजां चतुर्वक्त्रां वज्रपथ्यङ्कनिषणां दशदेवतीपरिहृतां नभसि दृष्ट्वा स्वहृद्बीजनिर्गतपुष्पादिपञ्चोपचारपूजाभिः सम्पूज्य पाप-देशना-पुण्यानुमोदना-विशरणगमन-बोधिचित्तोत्पाद-मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षा भावयेत् । ततः सर्वधर्म्मानात्मानं च स्वप्नोपमं निःस्वभावं आद्यमनुत्पन्नमधिमुच्य मन्त्रमुच्चारयेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । तदनन्तरं बोधिचित्तमनुस्मृत्य आकाशे रँकारपरिणतं सूर्यमण्डलं तत्र हुँकारपरिणतं त्रिसूचिकवज्रं तद्रश्मिसम्भूतं तावदिच्छाविस्तरं जाज्वल्यमानं वज्रप्राकारं तद्रश्मिनिर्मितवज्रपञ्जरं वज्रभूमिं बाह्यसौमाबन्धं च ध्यात्वा तद्रश्मिभिर्विघ्नानुत्सार्य पञ्जरमध्ये आकाशस्वभावां धर्म्मोदयामेकाराकारां अधः^१सूक्ष्माग्रामुपरि विशालां शुक्लां विभावयेत् । तन्मध्ये गगनस्वरूपविश्वदलकमलकर्णिकास्थितत्रिसूचिकवज्रं तद्देदिकाव्यापौनि चतुर्भुजाभूतमण्डलानि । यँकारपरिणतं अर्द्धचन्द्राकारं नीलं^२ वायुमण्डलं कटिद्वये लल-त्यताकाङ्कितम्, तदुपरि रँकारजं अग्निमण्डलं त्रिकोणं

^१ AC ०श्रूक० ।

^२ A सूक्ष्माग्रामु०, N ०खोपरि० ।

^३ AC ०श्रूक० ।

^४ N omits.

रक्तं कोणेषु^१ रेफाङ्कं तस्योपरि वँकारजं वरुणमण्डलं वर्तुलं
सितघण्टाङ्कं^२ तदुपरि लँकारजं माहेन्द्रमण्डलं पीतं
चतुरस्रं कोणेषु चिह्नचिकवज्राङ्कितं तत्स्वभावं मायोपमं
विज्ञानं विदित्वा चतुर्म्हमाभूतपरिणामजं परिशुद्धबुद्ध-
क्षेत्रसंक्षेपरूपं महामोक्षपुरं वैरोचनस्वभावं विश्ववज्र-
वेदिकामध्ये नानारत्नमयं कूटागारम्—

चतुरस्रं चतुर्द्वारमष्टस्तम्भोपशोभितम् ।

चतुर्वेदीपरिक्षिप्तं चतुस्तोरणमण्डितम् ॥

हाराङ्गहारपट्टा(घण्टा)दर्शचामरविचित्रपताकाघण्टा-
विभूषितम् । तस्य गर्भपुटे अष्टदलं पद्मं सकेशरं वरटको-
परि अकारपरिणतं चन्द्रमण्डलमादर्शज्ञानस्वभावं तस्यो-
परि ताँकारं पीतं समताज्ञानस्वभावं सूर्यमण्डला-
क्रान्तम्^३ । ततः ताँकारपरिणतं कनकवर्णं नवसूचिकवज्रं
बीजगर्भप्रत्यवेक्षणास्वभावं तन्निर्गतरश्मिभिः स्फुरित्वा
दशसु दिक्षु भगवत्याकारैः^४ सत्त्वार्थं कृत्वा पुनस्तत्रैव
बीजचिह्नसंहरणकृत्यानुष्ठानस्वभावम् । ततो बीजचिह्न-
चन्द्रसूर्यपरिणतां भगवतीं सुविशुद्धधर्मधातुस्वभावाम्—

वज्रतारां चतुर्वक्त्रां सर्व्वालङ्कारभूषिताम् ।

अष्टभुजां कनकवर्णां कुमारीलक्ष्णोज्ज्वलाम् ॥

नवयौवनकान्तिमतीं चलत्कनककुण्डलाम् ।

चतुर्बुद्धमहामुकुटीं पद्मरागप्रभान्विताम् ॥

^१ A कोशेक्षु ।

^३ A लकमलपद्मं ।

^४ A कान्तं ।

^२ A चण्टाकां ।

^४ A वरटकपरिणतं ।

^६ NC लक्ष्मणैः ।

वज्रपाशं शरं शङ्खं बिभ्रती दक्षिणैः करैः ।
 वामैः पीतोत्पलं चापमङ्कुशं तर्जनीं तथा ॥
 हेमाभं प्रथमं वक्त्रं शुक्लदक्षिणमुत्तरम् ।
 लोहितं पश्चिमं नीलं वज्रपर्यङ्कमासनम् ॥
 मन्त्रो हृद्बीजसम्भूतो मण्डलाधिपतेर्मुखात् ।
 निर्गतो दशदेवीनां विभक्तो बीजतां गतः ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । पूर्वदिग्दलेषु चन्द्र-
 मण्डलस्थानि ॐ तारेतु अक्षराणि पूर्वादिदिग्द्वारेषु
 सूर्यमण्डलस्थानि त्तारेतुरे अक्षराणि ऊर्ध्वे सूर्य-
 मण्डलस्थं स्वाक्षरमधः सूर्यमण्डलस्थं हाक्षरं तद्बीजाक्षर-
 परिणतानि चिह्नानि बीजगर्भाणि भावयित्वा तद्रश्मिभिः
 स्फुरणसंहरणं कृत्वा तद्बीजचिह्नपरिणता देव्यः—

विज्ञेया दश देव्यो दशभूमिस्वरूपतः ।
 वज्रपर्यङ्कयोगिन्य एकास्या द्विभुजाश्च ताः ॥
 चन्द्रस्थां पूर्वतस्तारां शुक्लवर्णां विभूषिताम् ।
 पुष्पदामान्वितकरां भावयेत् प्रणवोद्भवाम् ॥
 दक्षिणे धूपतारां तु (कृष्णां) चन्द्रे ताकारसम्भवाम् ।
 धूपशाखान्वितकरां सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 पश्चिमे दीपतारां च पीतवर्णां सुभूषिताम् ।
 दीपवृक्षान्वितकरां चन्द्रे रेकारसम्भवाम् ॥
 चन्द्रे तुकारसम्भूतां गन्धतारां तथोत्तरे ।
 गन्धशङ्खोद्यतकरां रक्तवर्णां सुभूषिताम् ॥

¹ AN ómit, but add पाश० before तर्जनीं in the same line.

² A पूर्वदिग्द्वार० ।   C drops this line.   A तुत्तार० ।

विदिग्दले तथा चिह्नमक्षोभ्यादिप्रभेदतः ।
 वज्रचक्रं तथा पद्मं शङ्खं तद्वर्णभेदतः ॥
 द्वारपालीस्तथा ध्यायात् सूर्यस्थाः सर्पभूषणाः ।
 पूर्वद्वारेऽङ्कुशीं शुक्लां बीजत्ता^१कारसम्भवाम् ॥
 दक्षिणे अङ्कुशधरां वामतो दुष्टतर्जनीम् ।
 दक्षिणे पाशौ पीतां बीजरेकारसम्भवाम् ॥
 सपाशतर्जनीहस्तां रक्तमण्डलसंश्रिताम् ।
 स्फोटं च पश्चिमे रक्तां तुबीजाक्षरसम्भवाम् ॥
 वज्राली^३ तर्जनीहस्तां वज्रमण्डलसुस्थिताम् ।
 श्यामामुत्तरतो घण्टां बीजरेकारसम्भवाम् ।
 वज्रघण्टान्वितकरां रश्मिस्थां वामतर्जनीम् ॥
 कोणभागेषु चिह्नानि मामक्यादिविशुद्धितः ।
 बोधिचित्तघटो^४ मेरुर्वह्नि^५कुण्डं महाध्वजः ॥
 ऊर्ध्वं चोष्णीषविजयां सूर्ये^६ स्वाकारसम्भवाम् ।
 शुक्लवज्रधरां शुक्लां वामे च रिपुतर्जनीम् ॥
 नागपाशधरां नीलां सूर्ये^७ हाकारसम्भवाम् ।
 वामे च तर्जनीं घोरा^८मधः सुम्भां विभावयेत् ॥
 सर्वासां चक्षुराद्यधिष्ठानं मोहवज्रां न्यस्येत् ।
 नेत्रद्वयेषु वज्रां च कर्णयोर्मात्सर्यिकां तथा ।
 ग्राणे वक्त्रे तु रागवज्रिकाम् ।

^१ A बीजन्तु० ।

^२ N तद्बीजा० ।

^३ N वज्रावली; but this does not suit the metre.

^४ A ०गलो ।

^५ A ०कुण्डलं ।

^६ A ०साहार ।

काये चेष्यावज्रां तु मनो नैरात्म्ययोगिनी ॥

इति चक्षुराद्यधिष्ठानं कृत्वा कायवाक्चित्ताधिष्ठानं
ॐकारेण कायाधिष्ठानं आःकारेण वागधिष्ठानं हुंकारेण
चित्ताधिष्ठानम् । ततः सर्वासां देवतीनां हृदि चन्द्र-
मण्डलस्थं बीजाक्षरं पश्येत् ।

ततो रश्मिभिरानीतं ज्ञानसत्त्वस्य मण्डलम् ।

पुष्पतारादिदेवताभिः स्फुरित्वा सर्वपूजाभिः पूजयेत् ।
ततो ज्ञानसत्त्वमण्डलं द्वारपालीप्रयोगेन समयमण्डले
प्रवेशयेत् ॐ वज्राङ्कुशि आकर्षय 'जः, ॐ वज्रपाशि
प्रवेशय हुं, ॐ वज्रस्फोट बन्धय वं, ॐ वज्रावेश वशीकुरु
होः । तदनन्तरं स्वहृद्बीजनिर्गतरश्मिभिः त्रैधातुकस्थितान्
बुद्धानानीय सम्पूज्य मातृभिरनुनाथ्यते^१, अभिषिञ्चन्तु
मां सर्वतथागता बुद्धज्ञानेनेति । ततस्तैर्बुद्धैः हेरुकरूपैः
पञ्चानृतभृतपञ्चतथागतात्मकैः कलशैः पञ्चभिरभि-
षिच्यते^२ । अभिषिच्यमाने पुष्पकुङ्कुमवृष्टिर्दुन्दुभिश्च^३
भवति, देवताभिः पूज्यते स्तूयते च । अभिषिक्ते मूर्द्ध्नि
रत्नसम्भव उत्पद्यते, मध्यपुटदेवतीनां यथाक्रमं वैरो-
चनाक्षोभ्यामिताभाऽमोघसिद्धिस्तथागता द्वारपालीनां
मुकुटेषु भवन्ति । उष्णीषाया रत्नेशः, सुभाया मुकुटे
अक्षोभ्य उत्पद्यते । ततो भगवतीं निर्माणकार्यैः सर्वासु
दिक्षु सत्त्वार्थं कुर्वन्तीं दृष्ट्वा मन्त्रं जपेत् ॐ तारे तुत्तारे
तुरे स्वाहा ।

^१ जः dropped in N.

^२ A ० नाध्यते, C ० राध्यते ।

^३ A वल० ।

^४ A ० धातुस्थि० ।

^५ A ० पिच्यते ।

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्व्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं दिव्यं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

अथापरोऽपि धारणीमन्त्रः— नम आर्यावलोकिते-
श्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय तद्यथा
ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्व्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते जन्मभय
स्तन्मभय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट् सर्व्व-
दुष्टस्तन्मनि तारे स्वाहा ।

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ।

। कतिरियं 'महापण्डितस्थविरधर्माकरमतिपा'दानाम् ॥

98.

नमस्तारायै ।

तारां प्रणम्य महतीं जननीं जिनानां^१

निःशेषदोषरहितां गुणिनां हिताय^२ ।

तत्साधनं सुविशदैः^३ सुपदैश्च भक्त्या

संलिख्यते वचनतः सुहृदामिहापि ॥

नापूर्वं लिख्यते किञ्चित् किन्तु वाक्याद्^४ गुरोरपि ।

श्रुतं यत् तदपि^५ स्मर्त्तुं संक्षेपतः प्रलिख्यते ॥

^१ AN पण्डित० ।

^२ A धर्माकरपा० ।

^३ A जननीनानां ।

^४ AC महत्वा ।

^५ N सुविसृष्ट ।

^६ AN बाह्यात् ।

^७ A उदयि ।

प्रथमं तावत् प्रातरुत्थाय मन्त्री मुखचरणादिकं प्रक्षाल्य पवित्रौभूय विजने मनोऽनुकूले सुगन्धोपलिप्ते सुरभिकुसुमावकीर्णे च भूप्रदेशे सुखासनोपविष्टः स्वहृदये प्रथमस्वरपरिणतं शीतांशुमण्डलं विचिन्त्य तन्मध्ये कमनीयनीलनौरजं तत्किञ्जल्के निष्कलङ्कशशाङ्कमण्डलं तदुपरि पीतताँकारबीजं पश्येत् । ततोऽपि पीतताँकारबीजात् निःसृत्य जगन्मोहान्धकारापहारिभिर्मयूखसमूहैर्दशसु दिक्षु ये चापर्यन्ता लोकधातवो विद्यन्ते, तान् सर्वानवभास्य तत्रस्थानप्यसंख्येयानप्रमेयान् बुद्धबोधिसत्त्वांश्चाकाशदेशेऽप्यानीयावस्थाप्यन्ते । तदनु तेषामाकाशदेशावस्थितानां महाकारुणिकानां बुद्धबोधिसत्त्वानां दिव्यपुष्पधूपगन्धमाल्यविलेपनचूर्णचौवरच्छत्रध्वजघण्टापद्मकादिभिर्महतीं पूजां कृत्वा पापदेशनां कुर्यात् । यत्किञ्चिदनादिसंसारे संसरतां मया पापकं कर्म कायेन वा मनसाऽपि कृतं कारितं क्रियमाणमनुमोदितं वा तत् सर्वं प्रतिदेशयामि, इत्यनेन विधिना^६ प्रतिदेश्य पुनरकरणसंवरं प्रतिगृह्य पुण्यानुमोदनां कुर्यात् । सुगतप्रत्येकश्रावकजिनानां तत्सुतानामपि बोधिसत्त्वानां सदेवकसब्रह्मकलोकानां यत् कुशलं तत् सर्वमनुमोदयामौति । तदनु रत्नत्रयशरणगमनम्—

बुद्धं शरणं गच्छामि यावदाबोधिमण्डतः^८ ।

^१ °शशाङ्क° dropped in A.

^२ °घण्टा° dropped in A.

^३ A समावेशं सरता ।

^४ A omits.

^५ A विना ।

^६ A सदेव° ।

^७ A भृकुशलं ।

^८ मण्डलः in A.

धर्मं शरणं गच्छामि यावदाबोधिमण्डतः^१ ।

सङ्घं शरणं गच्छामि यावदाबोधिमण्डतः^१ ॥

इति^२ । पश्चात् मार्गाश्रयणम्, मार्गस्तथागतोक्तः स चाश्रयणीयो मया^३ नान्य इति । तदनु अध्येषणां कुर्यात् । जगदर्थमासंसारं कुर्वन्तो भगवन्तस्तथागतास्तत्सुता अपि तिष्ठन्तु मां परिनिर्व्वान्तु इति । तदनयाचना, तादृशीं निरुत्तरां धर्मदेशनां भगवन्तस्तथागता देशयन्तु, यया भटित्येव संसारिणः सत्त्वा भवबन्धनान्निर्मुक्ता भवन्तीति । तदनन्तरं पुण्यपरिणामनां कुर्यात् । सप्तविधानुत्तरपूजापापदेशनाकुशलमूलमुपजातं तत् सर्व्वं सम्यक्सम्बोधये^४ परिणामयामीति । अथवा समासतः सप्तविधानुत्तरपूजासूचकं श्लोकमेनं पठेत्—

सर्व्वं पापमहं दिशामि परमं प्रीत्यानुमोदे^५ शुभान्

आजन्मस्थितयेऽर्थये भगवतः सङ्घर्मरत्नस्य च ।

रत्नानां त्रयमभ्युपैमि शरणं बोधौ दधे मानसं

तन्मार्गं च समाश्रये शुभविधीन् सम्बोधये नामये ॥

इत्यनेन सप्तविधानुत्तरपूजां विधाय ॐ मुः^६ इति विसर्ज्जयेत् । अथवा—

शौलचन्दनलिप्ताङ्गा ध्यानप्रावरणावृताः ।

बोध्यङ्गकुसुमाकीर्णा विहरध्वं यथासुखम् ॥

इत्यनेन । तदनन्तरं चतुर्ब्रह्मविहारं मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षासंज्ञकं वक्ष्यमाणक्रमेण भावयेत् । तत्र केयं मैत्री ?

^१ मण्डलः in A.

^२ A मा ।

^३ A मोदान् ।

^४ AN ॐ स्वाः ॐ ।

^५ A omits.

^६ A सम्बोधिं ।

^७ या जन्म in A.

सर्वसत्त्वेष्वेकपुत्रप्रेमतालक्षणा, अथवा हितमुखोपसंहारा-
कारेति । करुणा पुनः कौटुशी ? दुःखाद् दुःखहेतोः
समुद्धरणकामता, त्रिदुःखदुःखमहानलप्रज्वलितसंसार-
लोहभवनप्रविष्टान् जन्तून् ततोऽपि समुद्धरामीत्यध्या-
शयो वा करुणा, अथवा त्रिदुःखदुःखितानां सत्त्वानां
संसाराम्बुधेः समुद्धरणेच्छा । मुदिता तु ईदृशी । प्रमोदो
मुदिता, अथवाऽसदृशे बुद्धत्वे तदुपाये च सर्व एव
संसारिणः सत्त्वा मया प्रतिष्ठापयितव्या इत्यध्याशयो
मुदिता, यद्वा विश्वेषां यानि कुशलानि तेषु तद्भोगै-
श्वर्यादिषु च आकृष्टचित्तता । कोपेक्षा ? प्रतिघानुनय-
निबन्धनमपहाय हिताहितेषु जन्तुषु परमहिताचरण-
मुपेक्षा, यद्वा सर्वस्मिन् प्रेमानुशयरहितपरहितधर्म-
तायां स्वरसवाहिनौ प्रवृत्तिरुपेक्षा, अथवा लाभालाभ-
यशोऽपयशोनिन्दास्तुतिसुखदुःखेत्याद्यष्टलोकधर्मप्रमुख-
सकलाप्रस्तुतव्यापारोपेक्षणमुपेक्षा । चतुर्ब्रह्मविहार-
भावनानन्तरं सर्वधर्मप्रकृतिपरिशुद्धतां भावयेत् । सर्व
एव धर्माः प्रकृत्या स्वभावेन परिशुद्धा अहमपि प्रकृति-
परिशुद्ध इत्यादिकमामुखीकुर्यात् । इमां च सर्वधर्म-
प्रकृतिपरिशुद्धतामनेन मन्त्रेणाधितिष्ठेत् ॐ स्वभाव-
शुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति । यदि प्रकृति-
परिशुद्धाः सर्वधर्माः कुतस्तर्हि संसारमावहति ? ग्राह्य-
ग्राहकादिमलावृतत्वात् । तद्विगमोपायः सन्मार्गभावना,
तथा स निरुद्धः स्यात् । अतः प्रकृतिपरिशुद्धाः सर्व-

१ A प्रतिघानुनयनम् ।

२ N परमसहिताचरण, A ०हिताचरणः ।

३ ०परहित० dropped in A.

४ A लाभयशो ।

धर्मा इति सिद्धम् । सर्वधर्मप्रकृतिपरिशुद्धतां विभाव्य
 सर्वधर्मशून्यतां विभावयेत् । तत्रेयं शून्यता ।
 ग्राह्यग्राहकादिसकलकल्पनाप्रपञ्चवञ्चितचित्राद्वैतप्रकाश-
 मात्रात्मकं सचराचरं विश्वमिति चिन्तयेत् । इमामेव
 शून्यतामनेनापि मन्त्रेणाधितिष्ठेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्र-
 स्वभावात्मकोऽहमिति । तदनु पूर्वहृदिस्थमृगाङ्गमण्डल-
 मध्यवर्तिलसनीलोत्पलकिञ्जल्काभ्यन्तरस्थितनिष्कलङ्क-
 निशानाथमण्डलोपरिस्थितात् पीततांकारबीजाद् भग-
 वतीमार्यतारामुत्तमश्यामवर्णां द्विभुजां प्रहसितवदनां
 निरुत्तराशेषगुणशालिनीं निःशेषदोषरहितां दिव्यसुवर्ण-
 माणिक्यमुक्तारत्नाद्याभरणभूषितां मनोहारिहारावली-
 शंतालङ्कृतकुचयुग्मां दिव्यकङ्कणकेयूरादिमण्डितबाहुद्वयां
 मेखलामलमणिगणकिरणावलीसुशोभितनितम्बभागां ना-
 नारत्नखचितरणनूपुरविशोभितचरणयुगलां पारिजाता-
 दिकुसुममञ्जरीपरिमलपरिकलितचारुनिबद्धकेशां भग-
 वदमोघसिद्धितथागतरत्नविराजितशिरोदेशां अतिशय-
 मूर्तिमतीं परमशृङ्गारोज्ज्वलविग्रहां अभिनवयौवनवतीं
 शरदमलनीलोत्पलनेत्रां दिव्यसर्वपटाम्बरावृतशरीरां
 शकटचक्रप्रमाणसितकमलोपरिसितरश्मिमण्डलोपविष्टा-
 मर्द्धपर्यङ्कस्थितां दक्षिणकरेण वरदां वामेन विकच-
 कान्तेन्द्रीवरं विभ्रतीं निष्पाद्य चिन्तयेत् । एवंरूपां
 भगवतीं यावदिच्छति तावद् विभावयेत् ।

¹ याह्य°, dropped in N.

² A °वलौन° ।

³ N विकचकाचका° ।

⁴ C °वर्तुलवस्त्री° ।

⁵ C °चलनूपुर° ।

तदनन्तरमस्या एव भगवत्या हृदिस्थहिमांशुमण्डल-
मध्यावस्थितमञ्जुनीलसरोजकिञ्चल्ल्वान्तर्गतकलङ्काङ्क-
वर्जितकुमुदबान्धवमण्डलमध्यावलीनपीतताँकारबीज-
विनिर्गतानेकमरौचिमालाभि'स्त्रैलोक्यालोककारिणीभि-
र्गत्वाऽनादिसंसिद्धा भगवती ज्ञानसत्त्वरूपाऽप्याकाशदा-
नीयते' । आनीय तामाकाशदेशेऽवस्थाप्य रत्नभाज-
नावस्थितसुगन्धितोयेन सुरभिक्षुमेन च तस्या एव
भगवत्याश्चरणार्धं दत्त्वा दिव्यपुष्पधूपदीपनैवेद्यगन्धमाल्य-
विलेपनचूर्णचौवरच्छवध्वजघण्टापताकादिभिर्बाह्यगुह्य-
पूजाभिर्बहुविधाभिश्च तामेव भगवतीं पूजयेत् । पुनः
पुनः सम्पूज्य स्तुत्वा च मुद्रां दर्शयेत् । सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा
मध्यमे सूचीं कुर्यात् । तयोः पर्वचयोपरि किञ्चित् सङ्कोच्य
तर्ज्जन्यौ धारयेत् । अङ्गुष्ठौ समौ कृत्य तत्पर्वचयसमीपे
स्थापयेत् । अनामिके करपुटे स्थाप्य कनिष्ठे प्रसार्य
श्लिष्टीकृत्य दर्शयेदिति विकचोत्पलमुद्रेयम् । अनया मुद्रया
तामेव भगवतीं ज्ञानसत्त्वरूपां सन्तोष्य अत्रैव समयसत्त्व-
रूपाया भगवत्या मन्त्रं भावयेदित्यनयोरद्वैतमधिमुञ्चेत् ।

तदनु निशीथिनीनाथमण्डलमध्यनिविष्ट'विकचनीला-
म्बुजकिञ्चल्ल्वान्तर्लीननिष्कलङ्केन्दुमण्डलोपरिस्थितपीत-
ताँकारबीजनिर्गताद्यापर्यन्ताश्च तारादेव्या दशदिग्लोक-
धातून् समवभास्य तत्स्थितानामपि सत्त्वानां नानारत्न-
वर्षणेन दारिद्र्यादिदुःखमपनयन्ति । क्षणिकनैरात्म्यादि-

^१ 'स्त्रैलोक्या' ..... कुसुमेन repeated in C.

^२ A 'दानीयन्ते' ।

^३ A 'कजावस्थित' ।

^४ A 'मध्यविष्ट' ।

^५ N 'घातुमव' ।

धर्मदेशनामृतेन तान् सन्तर्पयन्ति । पुनः पुनर्नाना-
 प्रकारं जगदर्थं कृत्वा विश्वमपि तारारूपं निष्पाद्य तत्रापि
 पौतताङ्कारबीजे ताश्चान्तर्भवन्तीत्येवमादिस्फुरणसंहरण-
 क्रमेण यावत् खेदो न जायते तावद् भावयेत् । भावनातः
 खिन्नो मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ तारे तुत्तारे तुरे
 स्वाहा । महाप्रभाव एवायं मन्त्रराजः सर्वैरेव तथागतै-
 र्वन्दितः पूजितः सत्कृतश्चेति ध्यानाद् व्युत्थितो जगत्
 तारारूपं दृष्ट्वा भगवत्यहङ्कारेण यथेष्टं विहरेदिति ।
 प्रायोऽमुना क्रमेण भगवतीं भावयतोऽष्टमहासिद्धयश्चर-
 णयोर्निपतन्ति, किं पुनरन्याः सिद्धयः ! अपि तु ताश्च
 सुतरामेव । यश्च विजयगिरिगुहासीनः सन् भगवतीं
 भावयेत् स खलु प्रत्यक्षत एव तां पश्यति । स्वयमेव
 भगवती तस्याः श्वासप्रश्वासादिकं ददाति । किं बहु
 वक्तव्यं, परमदुर्लभं बुद्धत्वमपि^१ करतलगतं तस्यावतिष्ठते ।

॥ इति किञ्चिद्विस्तरं तारासाधनं समाप्तम् ।

पुण्यं मया भगवतः खलु साधने यत्

प्राप्तं प्रकृष्टममलं विपुलं च तेन ।

तारे त्रिलोकविदिते वरसाधनं ते

कृत्वा जनो जिनपुरं त्वरितं प्रयातु ॥

तारायाः साधनं किञ्चिद्विस्तरं विरचय्य यत्^२ ।

लब्धं तेन शुभं लोकः^३ प्रयातु शमपत्तनम् ॥

। इतिरियं पण्डितस्थविरानुपमरक्षितानाम् ॥

^१ A व्युत्थितो ।

^३ A विलम्ब्य तत् ।

^२ A बुद्धत्वं रिपुकरं ।

^४ A लोकैः ।

99.

नम आर्याष्टमहाभयतारिण्यै ।

यस्याः स्मरणमात्रेण नष्टमष्टभयानकम् ।
 तां प्रणम्य प्रवक्ष्यामि साधनं च शिशो ऋणु ॥
 ध्यात्वा गगनमध्ये तु तारामष्टभयापहाम् ।
 पूजां मनोमयीं कृत्वा कुर्यात् पापस्य देशनाम् ॥
 पुण्यानुमोदनां पश्चादात्मपुण्यस्य यातनाम् ।
 आत्मभावं ततो दद्यात् शरणानि त्रिधा पुनः ॥
 करोत्यकरणं पश्चात् शून्यतायास्त्वनन्तरम् ।
 स्वहृच्चन्द्रे^१ ततः पद्ममष्टदलविकाशिनम् ॥
 तन्मध्ये तां विचिन्त्यैव नीलाभमुत्पलं ततः ।
 तस्य मध्ये पुनर्बौजं वह्निरग्निप्रभास्वरम् ॥
 तेन देवी समुत्पाद्य सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 सव्यतो वरदां देवीं वामे तूत्पलकरां तथा ॥
 एकवक्त्रां सुविम्बां च नवयौवनसंस्थिताम् ।
 सुगन्धिपुष्पकेशां च पद्मचन्द्रोपरिस्थिताम् ॥
 अर्द्धपर्यङ्कमवष्टभ्य रक्षयेद् भुवनत्रयम् ।
 अष्टदेव्यन्तराले च^२ भावयेत् ताररूपिणीम् ।
 स्फुरन्मन्त्रतया योगी कृत्वा ध्यानमनाविलः ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । ॐ ॐ स्वाहा पूर्वे,
 ॐ ता स्वाहा दक्षिणे, ॐ रे स्वाहा पश्चिमे, ॐ
 तु स्वाहा उत्तरे, ॐ ता स्वाहा वह्निकोणे, ॐ रे
 स्वाहा नैऋत्यां, ॐ तु स्वाहा वायव्ये, ॐ रे स्वाहा
 शेषान्याम् ।

^१ N • चन्द्र ।

^२ A • न्तरालेषु ।

सर्वाः श्वेताः स्फुरद्रूपा यथा देवी तथा पराः ॥
 ॐ तां तारिण्यै वज्रपुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा पुष्पं देयम् ।
 गन्धनैवेद्यादिकं उत्पलमुद्रया निवेदयेदिति ।
 कृत्वा साधनमेवेदं नवदेवीसमन्वितम् ।
 इत्वाऽष्टभयं च सर्वं करोतु जगदुत्तरम् ॥
 ॥ आर्याष्टमहाभयतारायाः साधनं समाप्तम् ॥

100.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं रक्तत्राः कारज-
 रक्तपद्मोपरि सितटां^१ कारजपद्मभाजने स्वर्यस्थनीलहुंकार-
 जसबीजकर्त्त्रिपरिणामेन कृष्णां^२ मार्त्यताराभट्टारिकां
 चतुर्भुजैकमुखीं त्रिनेत्रां खर्वलम्बोदरां दंष्ट्राकरालवदनां
 प्रत्यालीढपदेन शवां^३ रूढां नागाष्टकभूषणां व्याघ्रचर्म-
 वसनां अवलम्बमानमुण्डमालां पञ्चमुद्राविभूषितां खड्ग-
 कर्त्त्रिधारिदक्षिणकरामुत्पलकपालधारिवामकरां साक्षोभ्य-
 नाथपिङ्गलजटाजूटां^४ अतिघोरादृहासभौमरूपां निष्पाद्य
 ॐ ह्रीं हुं फट् इति मन्त्रं^५ विषयप्रज्ञाधिकारेण जपेत् ।

निरंशुमालिकां ध्यात्वा खड्गस्थाने विचक्षणः ।

स्फुरत्संहारयोगेन संजपेत् मन्त्रमुत्तमम् ॥

॥ इति महाचीनक्रमार्त्यतारासाधनम् ॥

^१ ANC ०तां ।

^२ AN कृष्णा ।

^३ A जूटौ ।

^४ A ०कारं, N कारे ।

^५ A कर्त्ता ।

^६ A ०पदां पञ्चशवां, N ०पदां शवां ।

^७ N अभिमन्त्रं ।

^८ B ०क्रमतारा ।

101.

प्रत्यालौढपदार्पिताङ्घ्रिशवह'होराट्टहासा परा
 खङ्गेन्द्रीवरकर्चिकार्पितभुजा हुँकारबीजोद्भवा ।
 खर्व्वा नीलविशालपिङ्गलजटाजूटोग्रनागैर्युता
 जाड्यं न्यस्य कपाल'के त्रिजगतां हन्त्युग्रतारा स्वथम् ॥
 महाचीनक्रमां नत्वा तारां त्रिभवतारिणीम् ।
 तत्साधनमहं वक्ष्ये यथा गुरूपदेशतः ॥
 एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे च सर्व्वदा ।
 तत्रस्थः साधयेद् योगी विद्यां त्रिभवमोक्षणीम् ॥
 मृदुमस्तरक'(स)मासीनोऽन्येषु कोमलेषु वा ।
 विष्टरेषु समाश्रित्य साधयेत् सिद्धिमुत्तमाम् ॥
 भटित्याकारयोगेन त्रिवज्रं सुसमाहितः ।
 त्रिषु स्थानेषु तं ध्यात्वा रश्मिं विस्फारयेत् ततः ॥
 त्रिभवचारिणः सत्त्वानवभास्यानयेत् पुनः ।
 संहारे च पुनर्ध्यायाच्छून्यं विश्वं समन्ततः ॥

ततः—

पठेत् जिनमन्त्रकं ॐ शून्यतादिस्वभावकम् ॥
 अन्तरीक्षं ततो ध्यायादाःकाराद् रक्तपङ्कजम् ॥
 भूयस्तस्योपरि ध्यायात् टाँकारात् पद्मभाजनम् ।
 तस्य मध्ये पुनर्ध्यायात् हुँकारं नीलसन्निभम् ॥

¹ A 'होरा हृष्टा च ।

² B मोक्षिणी ।

³ A आका०, B आंका० ।

⁴ A ०केति ।

⁵ C ०मधूलक०, N ०धूलक० ।

⁶ AC ताड्या ।

ततो हुँकारजं पश्येत् कर्चिकां बीजभूषिताम् ।
 कर्चिपरिणतं ध्यायादात्मानं तारिणीसमम् ॥
 प्रत्यालीढपदां घोरां मुण्डमालाप्रलम्बिताम् ।
 खर्वलम्बोदरां भीमां नीलनीरजराजिताम् ॥
 त्र्यम्बकैकमुखां दिव्यां घोरादृहासभासुराम् ।
 सुप्रहृष्टां शवारूढां^१ नागाष्टकविभूषिताम् ॥
 रक्तवर्तुलनेत्रां च व्याघ्रचर्मा^२वृतां कटौ ।
 नवयौवनसम्पन्नां पञ्चमुद्राविभूषिताम् ॥
 ललज्जिह्वां महाभीमां सदंष्ट्रोत्कटभीषणाम् ।
 खड्गकर्चिकरां सव्ये वामोत्पलकपाल^३धाम् ॥
 पिङ्गोग्रैकजटां ध्यायात् मौलावक्षोभ्यभूषिताम् ।
 भावनाचलनिष्पत्तौ भवेद् योगी महाकविः ॥
 जडोऽपि यदि मूर्खः स्याद् भावनारसतत्परः ।
 लभते 'मञ्जुवाणीं' तु लक्षमन्त्रस्य जापतः ॥
 'अक्षरोऽसौ महामन्त्रः' हुँकारान्तो हृदि स्थितः ।
 पञ्चरश्मिसमायुक्तो अज्ञानेन्धनदाहकः ॥
 तस्य द्वारविधिं वक्ष्ये योगाचारानुसारतः ।
 प्रथमं^४ 'हपरं' दत्त्वा चतुर्थस्वरभूषितम् ॥

^१ A प्रहृष्टाङ्गे चारूढां ।

^२ A °वृता कर्चि, N °वृताकटि ।

^३ B reads °घरां, which, though more grammatical, spoils the metre.

^४ A मञ्जुवर्णान्तु

^५ A अक्ष० ।

^६ C ऊँकारान्ता, B ऊँकारान्तां ।

^७ B मं सरं, ANC मं सरं ।

रेफारूढं स्फुरद्दीप्तमिन्दुबिन्दुसमन्वितम् ।
 'चकारं' च ततो दद्यात् चतुर्थेनैव भूषितम् ॥
 दीर्घाकार^१समायुक्तं हँकारं योजयेत् पुनः ।
 हँकारं च ततो दद्यात् सम्पूर्णं सिद्धमन्त्रकम् ॥
 निरंशुमालिकां ध्यात्वा खड्गस्थाने विचक्षणः ।
 स्फुरत्संहारयोगेन संजपेत् मन्त्रमुत्तमम् ॥
 कल्पयेत् स्थिरचित्तेन पण्डितोऽहं महाकविः ।
 अजस्रभावनाभ्यासाद् भवत्येव न संशयः ॥
 तारायाः साधनं कृत्वा यन्मयो^२पचितं शुभम् ।
 भवन्तु प्राणिनस्तेन पण्डिता जिनशासने ॥
 कृतिः शाश्वतवज्रस्य सेयं मेधाप्रसाधनी ।
 अगाधाः पण्डिता अत्र क्षन्तुमर्हन्ति साधवः ॥
 ॥ महाचीनक्रमतारासाधनं समाप्तम् ॥

^१ C डं ।

^२ C दीर्घाकारः ।

^३ AN यन्ममा० ।

102.

नमः सिततारायै ।

पूर्ववच्छून्यतापर्यन्तं विभाव्य ।

सितारविन्दमध्यस्थां तांभूतां चन्द्रविष्टराम् ।

आवद्धवज्रपर्यङ्कां वरदोत्पलधारिणीम् ॥

शरच्चन्द्रकराकारां पृष्ठचन्द्रसमाश्रिताम् ।

सर्वालङ्कारसम्पूर्णां षोडशाब्दवपुःक्रमां ॥

ध्यात्वाऽऽर्यतारां हृदये तस्याश्चक्रं^१ सितद्युति ।

अष्टकोष्ठकमष्टाभिरक्षरैः परिपूरितम् ॥

ॐ हाव्यञ्जनमध्यस्थसाध्यनामाद्यनाभिकम् ।

ध्यायादेकाग्रचित्तः सन् षण्मासान् दृढनिश्चयः ॥

जपेदखिन्नचित्तः सन् मन्त्रमेनं दशाक्षरम् ॥

तत्रैष मन्त्रः ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

मृत्युदोषैर्न लिप्तः स्यात् ताराहचक्रभावकः ।

लाभौ च सर्वसिद्धीनां षण्मासावधि तत्परः ॥

॥ मृत्युवञ्चनतारासाधनम् ॥

^१ Ab सितं ।

103.

मृत्यु^१दोषैर^२लिप्तः स्यात् ताराहृच्चक्रं^३भावकः ।
 लाभौ च सर्वसिद्धीनां^४ षण्मासावधि तत्परः ॥
 वागौश्वरकृतादेशात् मृत्युवञ्चनसंग्रहात् ।
 उद्धृता सितताराया भावना भय^५नाशनी ॥
 तुर्यवर्गाद्यसाकारत्विषां^६ विस्फुरिताऽम्बरे^७ ।
 सिताजेन्द्रासनां दृष्ट्वा पुर^८स्त्रिशरणं पठेत् ॥
 मुहूर्त्तं शून्यतां पश्येत् प्राकृतारोपहानये ।
 ततः प्रकृतिसामर्थ्याद् बोधिचित्ताक्षरं भवेत् ॥
 सितारविन्दमध्यस्थचन्द्रबिम्बासनोपरि ।
 आबद्धवज्रपर्यङ्कां वरदोत्पलधारिणीम् ॥
 शरच्चन्द्रकराकारां पृष्ठचन्द्रसमाश्रिताम् ।
 सर्वालङ्कारसम्पूर्णां षोडशान्दवपुष्मतीम् ॥
 सर्वसम्बुद्धतत्पुत्र^९मातरं काम^{१०}रूपधाम् ।
 ध्यात्वाऽऽर्य^{११}तारां हृदये तस्याश्चक्रं सितद्युति ॥
 अष्टकोष्ठकमष्टाभिरक्षरैः परिपूरितम् ।
 ॐहाव्यञ्जनमध्यस्थसाध्यनामा^{१२}द्यनाभिकम् ॥
 ध्यायादेकाग्रचित्तः सन् षण्मासान् दृढनिश्चयः ।
 जपेदखिन्नचित्तः सन् मन्त्रमेनं दशाक्षरम् ॥

^१ ANC मन्त्रः ।

^२ Ab ०लिप्तः ।

^३ ANC हृच्चक्रः ।

^४ A भवः ।

^५ A ०ताम्बरः, N ०तानुते ।

^६ N पुनः ।

^७ A ०मात्रः ।

^८ A ०रंकारः ।

^९ B ०घनाः ।

ॐकारमादितो दत्त्वा पश्चात् तारे^१ प्रयोजयेत् ।
 तुत्तारे स्यात् तुरे पश्चात् स्वाहान्तः^२ सार्व्वकर्मिकः ॥
 ब्रह्मेन्द्रविष्णुचन्द्रार्करुद्रदिक्कालमन्मथैः ।
 अप्यखण्डितरोमाग्रो मृत्युं जयति मुक्तवत् ॥
 वलिपलितदौर्भाग्यव्याधिदारिद्र्यसंक्षयः ।
 सिंहाद्यष्टमहाभौतिदुःखसन्दोहनाशनः ॥
 अयाचिता^३ म्वरपानान्नहर्म्य^४ रत्नादिसङ्गमः ।
 खड्गाञ्जनपादलेपभद्रकुम्भादिसिद्धयः ॥
 कविता^५ वक्तृता मेधा प्रज्ञा चैकान्तनिर्मला ।
 अन्या च वाञ्छिता सिद्धिश्चक्रादस्मात्^६ प्रजायते ॥
 साधनं सितताराया मृत्युव्याधिविनाशनम् ।
 उद्धृत्य यच्छुभं तेन जगत् तारा^७ स्वयं भवेत् ॥
 ॥ मृत्युवञ्चनं^८ सिततारासाधनम् ॥

^१ A पश्चारे ।

^३ AC अपचिता० ।

^५ A सङ्गाञ्जन ।

^७ AC ० खडाग्रभीन् ।

^८ B. सिततारा० ।

^२ A सार्थ० ।

^४ AC हर्म्ये बलादि० ।

^६ A च ह्यतो ।

^८ A जगतस्तारा ।

104.

पूर्ववच्छून्यताद्यनन्तरं सुँकारपरिणतं नानारत्नमयं
सुमेरुं तदुपरि पँकारेण श्वेतपद्मं तदुपरि अकारेण
चन्द्रमण्डलं तन्मध्ये शुक्लहुँकारनिष्पन्नां ताराभगवतीं
शुक्लां चिनेचां चतुर्भुजां पञ्चतयागतमुकुटीं नानालङ्कारां
भुजद्वयेनोत्पलमुद्रां दधानां दक्षिणभुजेन चिन्तामणि-
रत्नसंयुक्तवरदां सर्वसत्त्वानामाशां परिपूरयन्तीं वामे
नोत्पलमञ्जरीं विभ्राणां ध्यायात् । तस्या दक्षिणपार्श्वे
मारौचीं पीतां चन्द्रासनां नीलाम्बरां द्विभुजां वामेन
रक्ताशोकपल्लवधरां दक्षिणेन सितचामरधरां रक्तकञ्चुका-
भरणां वामपार्श्वे महामायूरीं प्रियङ्गुश्यामां द्विभुजां
वामेन मयूरपिच्छधरां दक्षिणेन चामरधरां एवं विचिन्त्य
ॐ भगवति 'तारे मम हृदये' प्रविश स्वाहा इत्यात्मान-
मधितिष्ठेत् । ततो मन्त्रं जपेत् । ॐ नमस्तारे मनोहरे
हुँ हरे स्वाहा ।

॥ सिततारासाधनम् ॥

¹ B ० भावनानन्तरं ।

² A ० पुच्छं ।

³ AC हृदयं ।

⁴ A सुँका, B अका० ।

⁵ A तारा ।

⁶ B हर ।

105.

तथैव शून्यताभावनानन्तरं रेफपरिणतस्वर्यस्थहुंभव-
 विश्ववज्रपरिणतवज्रप्राकारादि विचिन्त्य तन्मध्ये 'पँकारज-
 पद्मोपरि अकारजचन्द्रे सितहुंकारजं सबीजोत्पलं पश्येत् ।
 'तत्स्फुरणादिपूर्वकं तत्परिणतां भगवतीं सिततारां
 त्रिमुखां षड्भुजां पीतनीलदक्षिणोत्तरमुखीं प्रतिमुखं
 त्रिनेत्रां वरदाक्षस्त्रचशरधरदक्षिणत्रिकरां उत्पलपद्मचाप-
 धरवामपाणित्रयां अर्द्धपर्यङ्कनिषणां चन्द्रासनचन्द्रप्रभां
 जटामुकुटस्थितामोघसिद्धिं पञ्चमुण्डविभूषितमस्तकां अर्द्ध-
 चन्द्रकृतशेखरां नानालङ्कारधरां द्विरष्टवर्षाकृतिमष्ट-
 शशानमध्यस्थितां हृच्चन्द्रस्थितनिजबीजमात्मानं विचिन्त्य
 मन्त्रं जपेत् ॐ अचले अनिमित्तवरे हुँ हुँ फट् फट्
 स्वाहा । पोषधेन पूजापुरःसरं चतुःसन्ध्यायां मासैकं
 'जपतः शान्तिकादि' भवतीति ।

॥ षड्भुजशुक्लतारासाधनम् ॥

¹ A पंचपद्मो ।

² AB स्फुरणा ।

³ B omits 'शर' ।

⁴ One फट् is dropped in B.

⁵ B जपेत् ।

⁶ A शान्तिकारा हि, C शान्तिकारादि ।

⁷ B शुक्लतारा ।

106.

जाङ्गुलीतारायै नमः ।

नत्वा भगवतीं तारां जाङ्गुलीरूपधारिणीम् ।
सत्त्वानामनुकम्पार्थं लिख्यते तत्प्रसाधनम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्री शुचिः स्नातः शुक्लमाल्याम्बरधरो
विजने सुलिप्ते प्रदेशे शुक्लसुगन्धितोयोपसिक्ते शुक्लपुष्प-
प्रकरावकीर्णे सुखासनोपविष्टो जगति मैत्रीं करुणां च
विभाव्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽह-
मित्युच्चारयेत् । ततः शून्यतामामुखीकृत्य चिन्तयेत् शुक्ल-
पङ्कारजपद्मं शतपत्रं शुक्लं तदुपरि अकारजचन्द्रमण्डलो-
परि शुक्लह्रीःकारं स्फुरदनेकरश्मिनिकरं तद्भवां जाङ्गुलीं
भगवतीं भावयेत् शुक्लवर्णां चतुर्भुजां जटामुकटिनीं शुक्लां
शुक्लोत्तरीयां सितरत्नालङ्कारवतीं शुक्लसर्पैर्भूषितां सत्त्व-
पर्यङ्कासनासीनां मूलभूजाभ्यां वीणां वादयन्तीं द्वितीय-
वामदक्षिणभुजाभ्यां सितसर्पाभयमुद्राधरां चन्द्रांशु-
मालिनीं ध्यायात् । शिरसि कण्ठे स्तनान्तरे नाभौ चन्द्र-
मण्डलस्थ-आः-ह्रीः-हुँकारान् विभावयेदाखेदं यावत् ।
तदनु मन्त्रं जपेत् ह्रीः । सप्तलक्षं जपेत्, सप्तायुतं जुह्यात्
सितपुष्पं सितालङ्कारधरः सन् । ततो भवति गरुडेश्वर-
प्रभावः कविः सर्वशास्त्रविशारद इति ।

॥ आर्यजाङ्गुलीतारासाधनं समाप्तम् ॥

¹ BN तस्य सा० ।

² N ०सने उप० ।

³ A ०सय० ।

⁴ AB omits.

⁵ A ०तयो० ।

⁶ ०पद्मं dropped in AN.

⁷ ANC स्तनान्ते चन्द्र० ।

107.

नम आर्यतारायै ।

‘तारां हरितैकमुखीं चतुर्भुजां दिनयनां स्तवतुष्टा’ ।

यस्या मण्डलचक्रे द्वादश देव्यो दिनयनाश्च ॥

भगवत्पार्यताराया विशिष्टमतिदुर्लभम् ।

प्रवक्ष्यामि समासेन धनदाक्रमसाधनम् ॥

‘प्रातः कृतबोधिचित्तोत्पादो योगी स्वहृच्चन्द्रे हरिततां-
कारं दृष्ट्वा कृतमुखशैचादिकः ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमित्युच्चार्य ॐ अमृते हुं फट् इत्यनेन
नानाच्छटाभिर्दशदिग्विघ्नानुत्सार्य स्वहृदि पङ्कारज-
रक्त-
कमलोपरि अकारजचन्द्रस्थं स्वबीजं विभाव्य तत्किरणा-
दष्टगगनस्थगुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् सम्पूज्य पापदेशनादिकं
विधाय शून्यतां च ध्यात्वाऽधिष्ठ्य च पुरतो रक्तरेफपरिणत-
स्वर्यस्थकृष्णहुंकारजविश्ववज्रं विलोक्य तत्किरणं वज्रैर्वज्र-
प्राकारं वज्रपञ्चरं वज्रभूमिं च ध्यायात् । अथ विश्ववज्र-
वेदिकायां रक्तपङ्कारजकमलोपरि अकारजचन्द्रस्थशुभ्र-
भ्रुंकारपरिणतं सितचक्रं भ्रुंकारमध्यं दृष्ट्वा पद्मचन्द्रे
चक्रबीजपरिणामजं सर्वरत्नमयं चतुरस्रादिगुणयुक्तं द्विपुटं
गर्भपुटस्थकमलाष्टदलकर्णिकासु नवचन्द्र¹⁰ रूपशोभितं चतु-

¹ हारा in B.

³ A विशिष्टं मन्त्रं ।

⁴ A अमृतहृदित्यं ।

⁷ A ०दिग्विमा०, N ०दिशि विघ्ना० ।

⁹ A ०मध्यस्थं ।

² AB दिनयनो स्तवस्तुष्टो ।

⁴ A पीतः ।

⁶ BN drop नागा० ।

⁸ A ०वक्षि वक्ष० ।

¹⁰ N ०चन्द्रे ।

द्वारस्थचतुःसूर्यभासुरं कूटागारं पश्येत् । ततो मध्यचन्द्री-
परि तमेव ताँकारम्,^१ ततः स्फुरणसंहरणम्, ततस्त-
द्बीजां ताराभगवतीमात्मानं भावयेत् चन्द्रासनप्रभां
सौम्यां सत्त्वपथ्यङ्गस्थां हरितश्यामामेकवदनां द्विलोचनां
चतुर्भुजां अक्षस्तत्रवरदोत्पलपुस्तकधरां विचित्रवस्त्रा-
लङ्कारवतीम् । ततः^२ ॐ शिरसि, तां ललाटे, रे
चक्षुषोः, तु कण्ठे, तां बाह्वोः, रे हृदये, तु नाभौ, रे
गुह्ये, स्वा जानुनोः, हा पादयोर्न्यस्येत् । ततो हृदये पद्म-
चन्द्रस्थस्वबीजरश्मिसञ्चोदितलोचनादिभिर्देवीभिरभि-
पिक्तमात्मानममोघसिद्धिमुकुटं ध्यायात् । अथवा पुटस्थ-
चन्द्रेषु वज्रतारादिदेवीर्भटिति दृष्ट्वा पश्चाद् विभावयेत् ।
पूर्वे वज्रतारां कृष्णां वज्रहस्ताम्, दक्षिणे रत्नतारां पीतां
रत्नहस्ताम्, पश्चिमे पद्मतारां रक्तकमलहस्ताम्, उत्तरे
बुद्धतारां शुक्लां चक्रधारिणीम्, आग्नेयकोणे पुष्पतारां
सितां पुष्पदामधराम्, नैऋत्यकोणे धूपतारां कृष्णां धूप-
कटञ्चूहस्ताम्, वायव्यकोणे दीपतारां पीतां दीपयष्टि-
धराम्, ऐशानकोणे गन्धतारां रक्तां गन्धशङ्खधराम् । इमा
विश्वपद्मपत्रस्थचन्द्रेष्वष्टौ शशिप्रभाः सत्त्वपथ्यङ्गनिषणा वामे-
नोत्पलधारिकाः स्मेरवदना नानालङ्कारवस्त्रधारिण्यः ।
पूर्वद्वारे वज्राङ्कुशीं कृष्णां वज्राङ्कुशकराम्, दक्षिणे वज्र-
पाशीं पीतां वज्रपाशहस्ताम्, पश्चिमे वज्रस्फोटां रक्तां
वज्रस्फोटधारिणीम्, उत्तरे वज्रघण्टां शुक्लां वज्रघण्टा-

^१ A अकारं ।

^२ A तं तप्तबी० ।

^३ C adds ॐ after ततः ।

^४ C तो ।

^५ AC ता ।

हस्ताम् । एताश्चतुर्द्वारस्वर्येषु पश्येत् स्वर्यप्रभाः पिङ्गलो-
 र्ध्वज्वलत्केशा आलीढपदस्थिता भुजङ्गभूषणा विकृत-
 वदना व्याघ्रचर्माम्बरधरा वामकरेणोत्पलधारिकाः । ततो
 ज्ञानसत्त्वेन सहैकीकृत्य स्वहृत्कमलगतस्वबीजमतिस्त्वक्षं
 भावयेत् निश्चलेन मनसा । ततो मन्त्रं जपेत् ॐ तारे
 तुत्तारे तुरे धनं मे दद स्वाहा । तत उत्थानसमये ॐ
 अकारो मुखमित्यादिना मन्त्रेणोत्पलमुद्रया बलिं दत्त्वा
 प्रणिधिं विधाय देवताचक्रं स्वबीजे अन्तर्भाव्य स्वदेवता-
 हङ्कारमुद्वहन् यथासुखं विहरेत् । मध्याह्मसायाह्नसन्ध्य-
 योस्तु स्वहृद्बीजात् भटिति देवताचक्रं संस्कार्य पूर्ववद्
 ध्यानजपादिकं कुर्यात् । सायाह्नमध्याह्नसन्ध्यायां पुनरयं
 विशेषः । पुष्पादिना ज्ञानमण्डलं सम्पूज्य ॐ तारे
 तुत्तारे तुरे मुरित्यनेन विसर्जयेदिति ।

॥ धनदतारासाधनम् ॥

¹ A एतासु चतुः ।

² A विध्यपदेवताः ।

³ A स्वबीज्यान्तः; C omits स्वबीजे... .. जपादिकं ।

⁴ A मध्याह्नम् ध्यानसन्ध्याः ।

⁵ तुरे dropped in A.

108.

नमो रत्नत्रयाय ।

नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय नमस्तारायै, तद्यथा, ॐ तारे तारय
हुँ हुँ हुँ समयस्थिते भर^१ सर्वाभरणभूषिते पद्मे पद्मे
पद्मभुजे पद्मासनस्थे हस हस त्रैलोक्यवरदे सर्वदेव-
दानवपूजिते स्मराहि^२ भगवत्तथागतपुरतः समयं धर
धर महासत्त्वावलोकिते मणिकनकविचित्राभरणे ॐ
विलोकय भगवति तारे हुँ हुँ हुँ फट् स्वाहा । मूलमन्त्रः
सधातुके चैत्ये अष्टोत्तरसहस्रं जपेत् । ततो हि पूर्णं सति
भगवती^३ मार्यतारां पश्यति, यमिच्छति तं वरं लभते । ॐ
मणितारे हुँ लक्षजापेनार्या अग्रत उपतिष्ठति, यदिच्छति
तत् सर्वं ददाति । विना मण्डलकस्तानोपवासेन केवलं
जापमात्रेण सिध्यति । सर्वकार्यं च साधयति ।

॥ लब्धा(म)मिताभगर्भतन्त्रे^४ भगवत्मार्यतारायाः
कल्पोद्देशः समाप्तः ॥

^१ A भरभु, C भरत्र ।

^२ A मायां ।

^३ A •ताभतन्त्रे ।

^४ N स्माराहि ।

^५ A •कार्येति ।

109.

नमस्तारायै^१ ।

स्रग्भाजो भगवत्यास्तारायाः कतिपयोपचारोऽयम् ।
 सर्वाज्ञानविनाशनहेतोस्तज्जैस्सदा कार्य्यः ॥
 स्थाने शुचौ मनोज्ञे स्नातो मन्त्राम्बुयोगतः स्थित्वा ।
 पूजोपचारयुक्ते तदभावे भाविते वापि ॥
 पूर्वाभिमुखो योगी परहितमनसा विभावितां देवीम् ।
 अर्जुननीरजचन्द्रे स्थानमुपेतामनेकगुणबहलाम् ॥
 शरदिन्दुधामधवलीं नवयौवनमण्डिताङ्गलक्ष्मीकाम् ।
 नीलोत्पलदलनयनां सीमान्ते भक्तनागसम्भूताम् ॥
 कुण्डलरुचकाङ्गदकै रसनामञ्जीरघुर्धुरासहितैः ।
 संशोभिगात्रयष्टिं मुक्ताफलमाल्यचारुकुचयुग्माम् ॥
 मण्डितदुकूलवसनां कर्णोत्पलहारिचाप[व]ङ्गुकाम् ।
 चिन्तावचनविलोकनहत्यापां सर्व्वसत्त्वानाम् ॥
 रत्नांशुजालबहलितजाम्बूनदपट्टशोभिमूर्द्धानम् ।
 अमिताभबुद्धमध्यां जटिकां दधतीं मनोहरामेवम् ॥

या भगवती सोऽहं योऽहं सा भगवतीत्यहङ्कार-
 मुत्पादयेत् । सर्व्वत्र पूजाविधानस्य मन्त्राधिष्ठानमार्य्य-
 कर्मकेन मन्त्रनीतिप्रयोगेन न कर्त्तव्यम् । एतच्च त्रिसन्ध्यं
 सर्व्वदा च नित्यस्नातेन गृहीतब्रह्मचर्य्येण चिचेलपरि-
 वर्त्तनतत्परेण दशकुशलकर्मपरिहारवता सर्व्वकुशलपक्ष-
 कर्मपरिष्वयायोद्यतेन मनसा साधकेन तावदविरतं भाव-

^१ This *Sādhana* is found only in B. See Fol. 79 A.

यितव्यं यावदसौ भगवती स्वयं न भवति । अत्र चोपदेशो
 हार्दतमोजालपटलविघटनापकरणीयः । तद्यथाऽलिगु-
 [त]मध्यहरिणाङ्गवलयोपरि मायाबीजं स्रवत्सुधाधारिणं
 शुद्धार्कसन्निभं तदधो वातमण्डलीस्थाने तत्त्वबीजसूर्य-
 कोटिसमप्रभं देदीप्यमानं सर्वमोहान्धकारं दशदिग्गत-
 मामूलं शोधयन्तं मूर्ध्वबीजशरितामृतधाराभिः स्नव(न्यस्न)-
 मानं स्थिरमना दीर्घं भावयेत् । खिन्नश्च ततो जिह्वा-
 रुणाम्बुजदले गुरुपदेशतो बीजं ध्यात्वा ततो मन्त्रमालां
 निश्चरन्तीं मणिमन्त्रौषधिबलं तथागतज्ञानामृतं चाकृष्य
 जठरकूपे प्रविश्य तान्यधो व्याप्य पुनरुद्वहन्तीं निरीक्ष-
 माणो योगी मन्त्रं जपेत् । यद्येवमयं करोति तदाऽस्य
 सपद्यनुभवो महान् भवति, एवमेव यदि सप्ताहोरात्रान्
 करोति दृढध्यानस्तदा महाप्राज्ञो वागमी पटुः पद्यमुखभाषो
 गणज्ञोऽविरतवाक्यगद्यपद्यं करोति(कुहेडि) । संस्कृतान्य-
 यत्नतो वक्तुमलं भवति, नात्र विकल्पः करणीय इति ।

अथ स्तुतिविधानमभिधीयते । योऽभूत् महापण्डितः
 श्रीसर्वज्ञमित्रनामा भगवतीताराचरणेनाविष्टमानसः
 काश्मीरकविबुधजनचक्रवर्त्तितिलकस्तेन वक्तोऽपि सङ्कट-
 गतेन तामेव भगवतीमार्त्यतारामाराध्य मरणाभिलाष-
 परायणेन मनसा कृतोर्द्धदृष्टिना कृतकरपुटान्जलिना
 नवनृतिकुसुममालया दरिद्रस्य मम मन्दकर्मणः सुगंधरा
 भव मातः परस्मिन्नपि जन्मनि भगवतीचरणकमललाभी
 भवेयमिति कृतप्रणिधिना भगवत्यभिष्कृता तेन सुगंधरेति
 नाम उपपन्नम् ! सुगंधरानाम्ना च वृत्तेन रचितत्वादस्याः
 स्तुतेः सुगंधरेति नाम समुदितम्, तन्नाम्ना भगवत्याः

स्तुतित्वाद् वा, उभयथाऽपि वा तन्नामानयोरुत्पन्नमिति वार्त्ता ।

इह हि प्रज्ञापारमितां साक्षादधिगन्तुकामो योगी विद्याधरोऽर्धमासं कालत्रयं पूर्वोक्तविधानसमापन्नः पूर्वोक्तसकलव्रताचारानुपालक एकमना विजने भगवतीं स्वयादजस्रमविच्छिन्नम् । तत्र चोपदेशः पठनवेलायामुच्चारणमातरिमूलावलग्राग्रेषु यथाक्रमं तत्त्वबीजशक्ति-बीजमायाबीजानि विन्यस्य भगवतिविदा काल[त्र]यो-च्छलितरश्मिसुखातः सन्नहमिति—

कृत्वा विधिमतियुक्तं तारायाः स्रग्धराया यत् कुशलम् ।
तेन समस्तं भूयाज्जगदाशु तारिणीसदृशम् ॥

॥ स्रग्धरायाः स्तुतिविधिः समाप्ता ॥

110.

प्रणम्य तारिणीं भक्त्या सर्व्वसम्पत्तिवर्द्धनीम् ।

लिख्यते साधनं तस्या यथाम्नायं समासतः ॥

प्रथमं तावत् योगी सुरभिगन्धपुष्पादिमनोहरध्याना-
गारादिकं प्रविश्य सुखासने पर्य्यङ्कं बद्ध्वा स्वहृदये
अकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तस्योपरि पौतताँकारबीजं
तत्किरणाकृष्टमभिमुखमाकाशदेशे भगवतीचक्रमवलोक्य
स्वहृद्बीजनिःसृत^३पुष्पादिदेवीः संस्कार्य्य पुष्पादिभिः पूजां

^१ A ०दिभिर्म० ।

^२ A ध्यानाग्रा० ।

^३ N पुष्पादिभिर्दे० ।

विदध्यात् । ततस्तस्यैव भगवतीचक्रस्याग्रतः पापदेशना-
दिकं कुर्यात् । सर्वमात्मनः पापं प्रतिदेशयामि, सर्व-
बुद्धबोधिसत्त्वार्थपृथग्जनानां सर्वकुशलमनुमोदे^१ सर्वं
चात्मनः कुशलमनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयामि,
एषोऽहमाबोधेर्बुद्धं शरणं गच्छामि द्विपदानामग्र्यम्, धर्मं
शरणं गच्छामि समग्रं महायानम्, सङ्गं शरणं गच्छामि
अवैवर्त्तिकबोधिसत्त्वगणम्, अहो बताहमनुत्तरां^२ सम्यक्सं-
बोधिमभिसंबुद्धेयं सर्वं सर्वसत्त्वानामर्थाय हिताय सुखाय
यावदत्यन्तनिष्ठे निर्वाणधातौ बुद्धबोधौ प्रतिष्ठापनाय च,
एषोऽहमनुत्तरसम्यक्संबोधिमार्गमाश्रयामि यदुत वज्र-
यानम् । ततस्त्रिशरणगाथां पठेत् । ततः सर्वसत्त्वेषु
सुखोपसंहाराकारां^३ मैत्रीम्, सर्वदुःखापनयनाकारां
करुणाम्, दिव्यसुखावियोगनियमाकारां मुदिताम्, क्लेश-
प्रतिपक्षमार्गोपसंहाराकारां उपेक्षां भावयेत् ।

ततः सर्वधर्मान् मनसाऽवलम्ब्य विचारयेत् । चित्त-
मेवैतत् तेन तेनाकारेण भ्रान्तं प्रतिभासते । यथा स्वप्ने
नास्ति चित्तात् बाह्यचित्तं बाह्यग्राह्याभावात् चित्तमपि
ग्राहकं भवति । तस्माच्चित्तशरीराः सर्वधर्माः तेषां
ग्राह्यग्राहकशून्यता परमार्थ इत्येवमेकान्तेन निश्चित्य
भ्रान्तिसमारोपितं भ्रान्तिचिह्नं सर्वधर्माणामाकारमप-
हाय तेषां प्रकृतिमेव केवला^४मद्वयविज्ञितिलक्षणां

^१ A ०कुशलमाह ।

^२ A ०त्तरायां ।

^३ C ०कारौ ।

^४ N चित्ते ।

^५ NC ०नामद्वय० ।

^६ A ०धिबु० ।

^७ AN omit.

^८ A ०यत्तमाप्तेय० ।

^९ AC प्रतिप्रकृति० ।

शुद्धस्फटिकसङ्काशं शरदमलमध्याह्नगगनोपमामनन्तां पश्येत् । इदमुच्यते लोकोत्तरं शून्यताज्ञानं निष्प्रपञ्चं निर्विकल्पम् । ततस्तन्मन्त्रेणाधितिष्ठेत् ॐ शून्यताज्ञान-वज्रस्वभावात्मकोऽहम् । सैव भगवती प्रज्ञापारमिता सैव परमा रक्षा । ततस्तस्य निष्पन्दभूतामाकारवतीं रक्षां शुद्धलौकिकज्ञानस्वभावां भावयेत् । ततो रेफेण सूर्यं पुरतो विभाव्य तस्मिन् रवौ^१ हुं^२भवं विश्ववज्रं तेनैव वज्रेण विभावयेच्च प्राकारकं वज्रपञ्जरबन्धनं च विश्ववज्रकिरणैः प्रलयानलदुःसहैः सर्वतः स्फुरित्वा घनीभूय रचितं तिर्यक् चतुरस्रं ज्वलद्वज्रप्राकारं उप-रिष्टाच्च वज्रपञ्जरमधस्तात् वज्रमयीं भूमिमारसातल-विरचितां पश्येत् । ततो रविविश्ववज्राभ्यां रश्मीभूय 'दशदिशि स्फुरित्वा घनीभूय बहिर्द्वारे सीमाबन्धः कार्य इति श्लोकार्थः । तन्मध्ये आकाशमहाभूतस्वभावं धर्म्मो-दयाल्यं महावज्रधरस्वभावं शरच्छशधरधवलमधः सूक्ष्मं उपरि विशालं त्रिकोणं अन्तर्गगनस्वरूपं तन्मध्ये विश्वदल-कमलकर्णिकावस्थितविपुलविश्ववज्रं तद्देहिकायां चत्वारि महाभूतानि चतुर्मण्डलाकाराणि चतुर्देवीस्वभावानि उपर्युपरि पश्येत् । तत्रादौ यँकारेण वायव्यं धन्वाकारं^३ धूमवर्णं कोटिद्वये चलत्पताकाङ्कम्, ततो रँकारेणाग्नेयं त्रिकोणं रक्तकोणेषु रेफाङ्कम्, ततो वँकारेण वारुणं वर्तुलं सितघटाङ्कम्, ततो लँकारेण माहेन्द्रमण्डलं चतुरस्रं

^१ A तस्मिन्नधो ।

^३ A पञ्चल० ।

^४ A adds कृष्णकोणं ।

^२ A ऊँकारभवं ।

^४ AC दिशि दिशि ।

^५ A रक्ता० ।

पौतं कोणेषु चिह्नचिक'वज्राङ्कम्, तदुपरि भुङ्कारजं चक्रं
भावकस्त्विदानीं तदेव लोकोत्तरं ज्ञानं व्यापकत्वेन स्थितं
ततो विश्ववज्रं वेदिकामध्ये चतुर्म्हाभूतं परिणामजं परि-
शुद्धबुद्धक्षेत्रं संक्षेपरूपं महामोक्षपुरं वैरोचनस्वभावं
नानारत्नमयं कूटागारम्—

चतुरस्रं चतुर्द्वारं अष्टस्तम्भोपशोभितम् ।

चतुर्वेदीपरिक्षिप्तं चतुस्तोरणमण्डितम् ॥

हाराङ्गहारपट्टस्रग्वितानादर्शचामरै रुचिरवज्रसूत्रैश्च
स्फुरद्बुद्धबोधिमंशुभिः चलच्चित्रपताकाग्रघण्टामुखरं^१दिङ्मुखं
परमैः पञ्चकामोपहारैश्च हर्षणं द्विपुटं किञ्जल्केन भावये-
देकं त्रिकोणेनापरं स्मृतम् । तन्मध्ये द्विगुणालिपरिणतं
चन्द्रं तदुपरि ताङ्कारपरिणतं वज्रं तद्वरटके ताङ्कारं
ततोऽपि द्विगुणोपेतं^२डढदधयलोपेतद्विगुणकालिपरिणतं
सूर्यं द्वयोर्मेला महामुखं परमानन्दम् ।

आदर्शज्ञानवांश्चन्द्रः स तावान् सप्तसप्तिकः ।

बीजैश्चिह्नैः स्वदेव्याश्च प्रत्यवेक्षणमुच्यते ।

सर्वैरैक्यानुष्ठानं निष्पत्तिः शुद्धधर्मता ॥

इति पञ्चाकाराभिः सम्बोधिः । तद्बीजरश्मिभिः सत्त्वा-
नाश्रय स्वष्टदेवताचक्रं तथैव प्रवेश्य च योगी चिह्नबीज-
परिणतां तारादेवीं विभावयेत्—

^१ AC त्रिशूक० ।

^२ A ०भूतं ।

^३ ANC ०स्तम्भाव० ।

^४ AC मुख० ।

^५ A द्विगुणपरि०, N द्विगुणनालिपरि० ।

^६ A ०उपदधये० ।

^७ AC समता० ।

अष्टबाहुं चतुर्वक्त्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 कनकवर्णनिभां^१ भव्यां कुमारीलक्षणोज्ज्वलाम् ॥
 चतुर्बुद्धमहामुकटीं वज्रसूर्य्याभिषेकजाम् ।
 नवयौवनलावण्यां चलत्कनककुण्डलाम् ॥
 विश्व^२पद्मसमासीनां रक्तप्रभाविभूषिताम् ।
 वज्रपाशं तथा शङ्खं सच्छरोर्य^३तदक्षिणाम् ॥
 वज्राङ्कुशोत्पलं चैव वामे कार्मुकतर्जनीम् ।
 वज्रतारात्मको योगी सर्व्वसत्त्वार्थ^४पारगः ॥
 वज्रपर्य्यङ्कयोगेन साधयेद् भुवनत्रयम् ।
 पूर्व्वेण पुष्पतारां तु सितवर्णां मनोरमाम् ॥
 ॐकारज्ञाननिष्पन्नां पुष्पदामकराकुलाम् ।
 द्विभुजामेकवक्त्रा च सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 दक्षिणे धूपतारां तु कृष्णवर्णां सुरूपिणीम् ।
 धूपशाखाकरव्यग्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 पश्चिमे दीपतारां च दीपयष्टिकराकुलाम् ।
 पीतवर्णां महाभूषां चलत्कनककुण्डलाम् ॥
 उत्तरे^५ गन्धतारां तु गन्धशङ्खकराकुलाम् ।
 रक्तवर्णनिभां देवीं^६ भावयेद् गर्भमण्डले ॥
 द्वारपालीस्ततो ध्यायात् अङ्कुश्यादिप्रभेदतः ।
 अङ्कुशं दक्षिणे हस्ते वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
 सूर्य्यमण्डलमध्यस्थां शुक्लवर्णां मनोरमाम् ॥
 अङ्कुशी ।

^१ AN देवी ।^२ N ०पद्मासना० ।^३ AN शरोर्यत० ।^४ A ०परागः ।^५ A omits गन्धतारां तु ।

पाशदक्षिणहस्ते तु वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
रक्तमण्डलमध्यस्थां गौररूपां मनोरमाम् ॥

^१पाशिनौ ।

दक्षिणे तु ^२करे स्फोटां वामहस्तेन तर्जनीम् ।
वज्रमण्डलमध्यस्थां रक्तवर्णां विभावयेत् ॥

वज्रस्फोटा ।

वज्रघण्टाकरव्यग्रां वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
रश्मिमण्डलमध्यस्थां रक्तउत्पलसन्निभाम् ॥

वज्रघण्टा ।

कोणभागेषु चिह्नानि चत्वारि विधियोगतः ।
बोधिचित्तघटो मेरुर्वह्निकुण्डं महाध्वजः ॥
ऊर्ध्वं चोष्णीषविजयां शुक्लवर्णां सुरूपिणीम् ।
^३वज्रं दक्षिणहस्ते च वामेन दुष्टतर्जनीम् ॥
नागपाशं दक्षिणे हस्ते वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
कृष्णवर्णां महाघोरामधः सुम्भां विभावयेत् ॥

ततो ध्यात्वा मन्त्रं स्फुरन् जपेत् ॐ तारे तुत्तारे
तुरे स्वाहा ।

दशाक्षरैर्दश देवत्यो^४ दशपारमिताश्रयाः ।
भावनूयाः प्रयोगेन सर्वकर्मप्रसिद्धये ॥
मोहवज्रां न्यसेन्नेत्रे द्वेषवज्रां च कर्णतः ।
ईर्ष्यावज्रां तथा घ्राणे वक्त्रे तु रागवज्रिकाम् ॥

^१ AN योगिनौ ।

^२ C चक्रं ।

^३ AC करस्फोटां ।

^४ AC ०देवत्यो ।

स्पर्शं मात्सर्यवज्रां वै^१ सर्वक्लेशतमोऽपहाम् ।
 आयतनेषु विज्ञेया हृद्या नैरात्म्ययोगिनौ ॥
 इति चक्षुराद्यधिष्ठानम् ।

द्विभुजाश्चैकवक्त्राः स्युर्नाना^२रूपा हि योषितः ।
 कर्चिकपालकरव्यग्रा गतप्राणोर्द्धसंस्थिताः ॥
 ततः कायवाक्चित्ताधिष्ठानम् ।

ॐकारोऽयं महावज्रो^३ कायवज्रविभूषणः ।
 (हुंकारः) चित्तवज्रो^४ मोहवज्रो वज्रसत्त्वपदे स्थितः ॥
 आःकारं परमं तत्त्वं बाह्यं चोद्घाटकं^५ मतम् ।
 सर्वासामेव मातृणां हृदि ज्ञानमयं न्यसेत् ॥
 सत्त्वज्ञानप्रयोगेन बुद्धबोधिमवाप्नुयात् ।
 स्वमन्त्राक्षरसम्भूता मुद्राचिह्नस्य कल्पना ॥
 स्फुरणं संहरणं कृत्वा माण्डलेयानां तु सम्भवः ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् ज्ञानमण्डलम्^६ ॥
 पञ्चज्ञानगुणाकीर्णं नानारूपं समन्ततः ।
 पूजयेत् सर्व्वपूजाभिर्मानयेच्च न हापयेत् ॥
 द्वारपालीप्रयोगेन ज्ञानोदधिं प्रसाधयेत् ।
 समयचक्रे समावेश्य ज्ञानचक्रं महोज्ज्वलम् ।
 सर्व्वबुद्धसमो योगी अद्वयौ^७ भवति क्षणात् ॥
 ॐ वज्राङ्कुशौ आकर्षय जः, ॐ वज्रपाशौ प्रवेशय

^१ A स्पर्शेभान् सप्यवद्याम्बै ।

^२ A वक्त्राम्बुर्नाना०, N वक्त्रास्यज्ञानाना०

^३ A महाराजा ।

^४ A महाराजा ।

^५ A वाक्पथोद्घातकं, N बाह्योद्घातकं ।

^६ AC ०मण्डले ।

^७ A अर्द्धपिङ्गो ।

हूँ, ॐ वज्रस्फोट बन्धय वँ, ॐ वज्रावेशे वशीकुरु होः ।
स्वहृद्बीजनिःसृतरश्मिभिरङ्कुशाकारैस्त्रैधातुकस्थितान्
बुद्धानाकृष्याष्टमातृभिः संपूज्यानुनाथ्यते । अभिषिञ्चन्तु
मां सर्वतथागताः—

बोधिवज्रेण बुद्धानां यथा दत्तो महामहः ।

ममापि चाणना^१र्याय^२ खवज्राद्यं ददाहि मे ॥

इत्यभिषेकयाचनम् ।

अभिषेकं महावज्रं त्रैधातुकनमस्कृतम् ।

ददामि सर्वबुद्धानां त्रिगुह्यालयसम्भवम् ॥

इति पठद्भिर्बुद्धैर्हेरुकरूपैः पञ्चामृतभृतपञ्चतथागता-
त्मकैः कलशैः पञ्चभिरभिषिच्यते । अभिषिच्यमाने पुष्प-
वृष्टिर्भवति, दुन्दुभिश्चन्द्रश्चोच्छलति, कुङ्कुमवृष्टिर्भवति,
रूपवज्रादिभिः पूज्यते, वज्रगीत्या लोचनादिभिः स्तूयते,
अभिषिच्यमाने मूर्द्ध्नि वज्रसूर्य्य उत्पद्यते । मुकुटस्य चतुर्दिक्षु
वैरोचनाक्षोभ्यामिताभामोघ^३सिद्धयस्तथागता मध्यपुट-
चतुर्देवीनां मुकुटेऽपि यथाक्रमं द्वारपालीनामपि, उष्णी-
षाया रत्नेशः, सुम्भाया मुकुटे अक्षोभ्यः ।

द्वेषवज्जि नमस्तुभ्यं मोहवज्जि नमोऽस्तु ते ।

मात्सर्यवज्जि मां चाहि रागवज्जि प्रयच्छ मे ॥

महामात्रे^४ महेष्ट्येति सर्ववज्जि प्रसीद मे ।

सर्ववज्रसमयनाया सर्वकर्मप्रसाधिका ॥

स्तुतिः ।

^१ N omits यथादत्तो...सर्वबुद्धानां ।

^२ A चाणा० ।

^३ A खवज्रायं, N खवज्रोऽयं ।

^४ AC ०सिद्धिस्त० ।

^५ A कुम्भाया ।

^६ A महामात्रेति ।

इमे पुष्पाः शुभा दिव्याः शुचयः शुचियोनयः^१ ।

मया निवेदिता भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

पुष्पम् ।

वनस्पतिरसो हृद्यो गन्धाढ्यो धूप उत्तमः ।

मया निवेदितो भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

धूपः ।

रक्षोघ्नश्च पवित्रश्च तमोभिदः मनःशुभः ।

मया निवेदितो भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

दीपः ।

इमे गन्धाः शुभा दिव्याः शुचयः शुचियोनयः ।

मया निवेदिता भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

गन्धः ।

तदनु नीलपङ्कारपरिणतधन्वाभध्वजाङ्कितवायुमण्डले
रक्तरङ्गीजसम्भूतचिकोणम्रेयमण्डलोपरि रक्तआःकार-
सम्भूतपद्मभाण्डे वुँ-आँ-जौँ-खँ-हुँ-बीजपरिणतं तद्बीजा-
धिष्ठितगन्धार्कचन्द्रभैषज्यवारिलक्षणं यथाऽसंख्येयं पञ्च-
तयागतस्वभावं पञ्चामृतं गोकुटदहनाख्यं च पञ्चबीजं
ध्यात्वा तदुपरि वितस्तिमात्रमतिक्रम्य चन्द्रस्थहुँकार-
सम्भूतशुक्लपञ्चसूचिकमहावज्रं ध्यात्वा तदध उँकारं
विचिन्त्य वायुप्रेरिताग्नेयमण्डलाग्निना उपरि वज्राग्निना
च तत् सर्वं परिणतं दृष्ट्वा तदाध्यस्पर्शेन प्रणवं वज्रविलीनं
तस्मिन्नेवामृते नवनीतवत् समरसीभूतं ध्यात्वा तदु-
परि शुक्लताङ्काररश्मिभिस्त्रैलोक्योदरवर्तिसर्वामृतमाकृष्य

^१ A शुचयोऽनयः ।

^२ A ० धन्वाभुजान्वित० ।

^३ AC ततः ।

^४ A omits नवनीतवत्...० ज्ञानामृत० ।

तच्चान्तर्भाव्य धर्मधातुसमतया सर्वतथागतहृदयवर्ति-
ज्ञानामृतमाकृष्य तैरेव^१ सहैकीकृत्य तदुपरि चित्तत्वं
ध्यात्वा तेनैवाभिमन्त्र्य सर्वमाण्डलेय^२ हृदये मण्डलचक्रं
ध्यात्वा तज्जिह्वासु शुक्लहुँकारजं यवफलप्रमाणं शुक्लवज्रं
ध्यात्वा तेन पञ्चामृतेन माण्डलेयानात्मानं च सन्तर्प्ये-
दिति । एतेन मण्डलं निष्पन्नं त्रिसन्ध्यं भावनां कृत्वा
तिष्ठेत् । सततं देवतामूर्त्या^३ स्थातव्यम् । तत्रायं जपमन्त्रः
ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं तीव्रं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

अथापरोऽपि धारिणीमन्त्रः, नम आर्यावलोकितेश्व-
राय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय, तद्यथा,
ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते जन्मय
स्तन्मय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट् सर्वदुष्ट-
स्तम्भनि तारे स्वाहा ।

दशाक्षरस्य विधानम्— अनेन मन्त्रेण पटाञ्चलं
सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रन्थिं बद्ध्वा विन्ध्यायामपि गच्छन् न
केनाप्यवलीयते । व्याघ्रचौरनक्रसिंहसर्पदन्तिमहिषभल्लुक-
गवयादयो नामस्मरणमात्रेण नश्यन्ति विलीयन्ते ।

अनेन मन्त्रेण उत्पलानामष्टोत्तरशतं यावत् जुह्यात् ।
ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकं मे वशमानय स्वाहा ।
पुनस्तेनैव मन्त्रेण काकपक्षं द्वाविंशद्वारान् परिजघ्यारि-

^१ AC तेनैव ।

^२ AN ० हृदय० ।

^३ A बहल० ।

^४ A मृत्यो ।

^५ AC तं ।

गृहे गोपयेत् सप्ताहेन चाटयति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
चल प्रचल, शीघ्रतामिनि देवदत्तमुच्चाटय हुँ फट् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां कुमारीं मह्यमुद्वाहेन तस्याः पिता
प्रयच्छतु स्वाहा ।

मदनं चण्डबीजं च तथोन्मत्तकमेव च ।

अशोकपत्रं पुष्पं च जुह्यात् पञ्चसहस्रकम् ॥

घृतमधुगुडहोमं कन्यासिद्धौ प्रशस्यते ।

सप्ताहेन तदा योगी लभेत् कन्यां स्ववाञ्छिताम् ॥

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां स्वस्थानादाकर्षय ममान्तिके जः । अनेन
मन्त्रेण^१ बदरकण्टकानां पञ्चसहस्राणि स्वयम्भूकुसुमाक्तानि
होतव्यानि । अनेन कृतेन नृपाणामपि कन्यामाकर्षयति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । रजःस्वलाकर्ण्डे भगवतीं
दिभुजामेकवदनामङ्कुशोत्पलपाशहस्तां विलिख्य तस्याः
पुरतः पूजां कृत्वा इमे पुष्पाः शुभा दिव्या इत्यादिना
पूजयेत् । पश्चान्मन्त्रं जपेत् भावनान्वितः ॐ तारे तुत्तारे
तुरे अमुकीं कन्यां ममेप्सितं स्वप्नं कर्णे कथय हुँ फट् ।
पञ्चसहस्रेणागच्छति । पाशेन गलके बद्धा अङ्कुशेन हृदि
विदार्य च साध्यां पादतले ध्यात्वा दासीरूपेण भुञ्जयेत् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं सप्ताभि-
मन्त्रितां कृत्वा आत्मनोऽश्लिष्यं अञ्जयेत् । राजकुलं
प्रविशतः^३ स राजा शिष्यवद् गौरवं करोति, विरुद्धं न

^१ A ०यन्त्र० ।

^२ A वदनकण्टकानां ।

^३ A प्रविशन्तः ।

^४ AC शिष्येव ।

वक्ति, प्रसादं च प्रयच्छति, प्रियालापं च कुरुते, दासतां समुपैति, कुड्मोऽपि वशो भवेदिति दृष्टप्रत्ययश्च सङ्कृतः ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं शतधा-
ऽऽवर्त्य द्विवदनाशीविषं भस्म कृत्वा रक्तवर्णगो(गाभी)घृते-
नार्कदलेन वर्त्ति कृत्वा प्रज्वाल्य कज्जलं पातयेत् । तत्
कज्जलं वज्रहृत्पद्मवज्रधर्माभ्यां सम्मर्द्ध्य परमान्नेन धूपयेत् ।
भस्मना सार्द्धमक्षि अञ्जयेत् । यां पश्यति चक्षुर्वज्रेण सा
यदि पद्मनर्तेश्वरं न रक्षति तदाहं तारा न भवेयम्,
धातिताश्च मया बुद्धा भगवन्तो भवेयुरिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । अदशनशिशुलालां
गृहीत्वा ताराधारण्या सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा भृङ्गराज-
मूलं गोरोचनया सार्द्धमेकीकृत्य ललाटे तिलकं परिधाय
यां यां पश्यति तां तां वशं कुरुते ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । उदरकीटं तारा-
धारण्या सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा वज्रधर्मेण सार्द्धं कन्यायै
ताम्बूलेन सह दद्यात् । अभ्यवहृतमात्रेण योगवरेण न
मुञ्चति, नान्यं रमते, नान्यस्मिन् गच्छति, नान्यं पुरुष-
मिच्छति, स्वपतिं त्यजति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । महातैलेनात्मानमभ्यञ्ज्य
‘ताराधारणीं जपेत् । अमितं जपेद् भावयेच्च । जपान्ते
शालिपिष्टकेन ‘कुड्मल्या शङ्कुलिकां कृत्वा यस्यै यस्यै वा
दीयते सा स पञ्चत्वं गता गतोऽपि न मुञ्चेदिति ।

¹ AC सम्पाद्य ।

² A धारः ।

³ ANC क्षरति ।

⁴ A कुकुदुमलेन, N कुचमलेन ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । चन्द्रोपरागसमये तारा-
धारणीं जपमानः सेवां कृत्वा ततः समुद्धृतं लोकेश्वरं
संगृह्य शङ्खचूर्णेन भावयेत् । ततः प्रमदायै दातव्यम्,
पञ्चतां यावदनुवर्तते तमेव परमिच्छति नान्यम् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीमन्त्रेण
मदनफलमष्टोत्तरशतवारं परिजप्य तेन मदनफलेन
हयग्रीवेण सार्द्धं यां म्रक्षयति सा वश्या भवति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकस्य बन्धनमुक्तिं कुरु मुः स्वाहा इत्यनेन मन्त्रेण
अर्कदले साध्यनामविदर्भितं लिखित्वा कुलीरगर्ते गोप-
येत् । तस्यावश्यं बन्धनमुक्तिर्भवति ।

साधनं वज्रतारायाः संलिख्य यदुपार्जितम् ।
तेन पुण्येन लोकोऽयं व्रजतां सौगतीं गतिम् ॥

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं रत्नाकरशान्तिपादानाम् ॥

111.

संपूज्य देवीं 'करवीरपुष्पै-

रष्टौ शतान्येव जपेत् चिसन्ध्यम् ।

इष्टं वरं याचितमेकमेव

मासेन दद्याद् ध्रुवमार्यतारा ॥

ॐ जम्भे मोहे स्वाहा, नमस्तारायै, नम आर्याव-
लोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय,
नमो भगवत्यै आर्यतारायै, ॐ तारे तुत्तारे तुरे वीरे
दुर्गादुत्तारय ह्रीं ह्रीं ह्रीं सर्वदुःखान्मोचनि भगवति
दुर्गोत्तारिणि महायोगेश्वरि ह्रीं नमोऽस्तु ते स्वाहा ।
एतां भगवतीं दुर्गोत्तारिणीतारां मुहुः श्यामां चतुर्भुजां
वामेन पाशं दक्षिणेनाङ्कुशधारिणीं भक्तमाश्वासयन्तीं
दक्षिणेन वरदां दिव्यमालाम्बरधारिणीं वामेन नीलो-
त्पलहस्तां सितवस्त्रप्रावृतदेहां पद्मासनस्थां त्रिकालं
ध्यायेत् । सर्वदुःखेभ्य उत्तारयति । बन्धनात् मोचयति ।
शृङ्खलाविनिवेष्टितं पाशेन बद्धं ग्रहग्रस्तं वा उत्तारयति ।
बन्धस्थेन जप्तव्या । सहस्रमष्टशतं वा दिने दिने जपेत्
मोचयति । यदि न मुञ्चति तदा मूर्ध्नि स्फुटति
[भूम्यां] लुठति । स्वस्थो वदति अमुकं मुञ्चेति । तं यदि
न मुञ्चति तदा शिरोवेदना भवति, ज्वरो महान् भवति,
विषमा विस्फूर्चिका भवति, साधकस्य दर्शनं ददाति,
सप्तमे दिवसेऽवश्यं मोचयति । एषा भगवती दुर्गोत्तारिणी

¹ N omits करवीर० ।

² AC जपन्ति सद्यं ।

³ AC याभिमत० ।

⁴ AC ०देही ।

⁵ AC omit.

⁶ AC स्मूयति ।

कथिता हँ ह्रीं^१ सप्त वारान् पुष्पमभिमन्त्र्य दातव्यम् ।
पूजा । संमध्ये खँ ताँ^२ वामावर्त्तेन वुँ आँ जीँ हुँ ।
वामावर्त्तेन लौं माँ पाँ ताँ ।

॥ इति दुर्गोत्तारिणीसाधनं समाप्तम् ॥

112.

उत्थाय पूर्वसन्ध्यायां भूप्रदेशे मनोहरे ।
मृद्धासनोपविष्टः सन् स्वहृदि चन्द्रमण्डले ॥
पञ्चमस्य प्रथमं तु द्वितीयस्वरयोजितम् ।
अर्द्धेन्दुबिन्दुसंयुक्तं सितरश्मिविभूषितम् ॥
तस्य शुक्लमयूखैस्तु तारामाकृष्य व्योमनि ।
द्विभुजां सितदेहां तु वरदोत्पलधारिणीम् ॥
पञ्चोपचारपूजाभिः पूजयित्वा तु भक्तितः ।
पापानां देशनां पश्चात् ततः पुण्यानुमोदनाम् ।
तत्परिणामनां चैव त्रिशरणगमनं तथा ॥
ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति पठेत् ।
इति स्वपरशून्यं वै ध्यात्वा योगी विधानवित् ।
सितारविन्दमध्यस्थचन्द्रबिम्बासनोपरि ॥
पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नां तारादेवीं मनोरमाम् ।
आवद्धवज्रपर्यङ्कां वरदोत्पलधारिणीम् ॥

^१ A हँ ह्रीं जः ।

^२ A ह्रीं, C ह्रीं ।

^३ A ० हार० ।

^४ A खतां ।

^५ ANC लाँ ।

शरच्चन्द्रकराकारां पृष्ठचन्द्रसमाश्रिताम् ।
 सर्वालङ्कारसम्पूर्णां षोडशब्दवपुष्मतीम् ॥
 'सर्वसंबुद्धतत्पुत्रमातरं' कामरूपधाम् ।
 ध्यात्वाऽऽर्थतारां हृदये तस्याश्चक्रं सितद्युति ॥
 अष्टकोष्ठकमष्टाभिरक्षरैः^१ परिपूरितम् ।
 ॐ हाव्यञ्जनमध्यस्थसाध्यनामाद्यनाभिकम् ॥
 ध्यायादेकाग्रचित्तः सन् षण्मासान् दृढं निश्चयः ।
 जपेदखिन्नचित्तः सन् मन्त्रमेनं दशाक्षरम् ॥
 ॐकारमादितो दत्त्वा पश्चात् तारे प्रयोजयेत् ।
 तुत्तारे स्यात् तुरे पश्चात् स्वाहान्तं सार्वकर्म्मिकम् ॥
 ब्रह्मेन्द्रविष्णुचन्द्रार्कसूद्रदिकालमन्त्रयैः ।
 अथखण्डितरोमाग्रो मृत्युं जयति मुक्तवत् ॥
 वलिपलितदौर्भाग्यव्याधिदारिद्र्यसंक्षयः ।
 सिंहाद्यष्टमहाभीतिदुःखसन्दोहनाशनम् ॥
 'अयाचितान्नपानादिहर्म्यवस्त्रादिसङ्गमः ।
 खट्वाञ्जनपादलेपभद्रकुम्भादिसिद्धयः ॥
 कविता वक्तृता मेधा प्रज्ञा चैकान्तनिर्मला ।
 अन्या च वाञ्छिता सिद्धिश्चक्रादस्मात् प्रजायते ॥
 ॥ इति मृत्युवञ्चनोपदेशतारासाधनं समाप्तम् ॥

^१ A सर्वबुद्धः ।

^२ A परितः ।

^३ A सन्नामानुरूढः ।

^४ AN अवारिताः ।

^५ A omits मृत्युः ।

113.

विश्वमातायै नमः ।

ध्यात्वा चन्द्रार्कमध्ये त्वलिकलिसहिते तोयबीजाब्जमेकं^१
 तेनोत्पन्नैकवक्त्रां यमकरकमलां देवतीं चन्द्रवर्णाम् ।
 आरूढां श्वेतनागं सितजलज'करीं चाभयां श्वेतवस्त्रां
 श्वेतालङ्कारयुक्तां प्रहसितवदनां प्रेषयन् साध्यवेश्म ॥
 तस्मात् साध्यं गृहीत्वा पुनरपि च विभोर्मण्डले सम्प्रविष्टा
 भर्तु'श्चाज्ञां प्रलब्धाः पुनरमृतघटैर्लोचनाद्याः^२ प्रहृष्टाः ।
 तं साध्यं स्नापयन्ति प्रवरदशविधाः शक्तयः पूजयन्ति
 रूपाद्याः पोषयन्ति प्रकटदशबलास्यादय'स्तोषयन्ति ॥
 भूताख्याश्चाह्वयन्ति प्रवरदशविधाः क्रोधजाः पालयन्ति
 नागिन्यश्चुम्बयन्ति त्वमरयुवतयो द्वादशालिङ्गयन्ति ।
 'चण्डाः कुर्वन्ति रक्षां सकलभुवितले यान्ति पुद्ध्यर्थहेतो'^३-
 रेवं साध्यं च सर्व्वं परमसुखकरं योगिना' भावनौयम् ॥

॥ विश्वमातासाधनं समाप्तम् ॥

^१ N ० बीजाब्ज एकं ।^२ A इन्दो० ।^३ A ० भ्यादयः० ।^४ A पुष्पेव्यहेतोः ।^५ A जल० ।^६ A लोचनायै ।^७ A चन्द्राः ।^८ A योगीनां ।

114.

नमस्तारायै ।

पूर्वक्रमप्रयोगेन भगमध्ये शशिमण्डले ।

हेमवर्णां महाघोरां तारादेवीं महर्द्धिकाम् ।

त्रिनेत्रामष्टवदनां भुजषोडशभूषिताम् ॥

ऊर्ध्वपिङ्गलकेशां सार्द्धं शतार्द्धमुण्डमालाकृतहाराम्—

प्रत्यालीढपदोपेतां जगन्नाणां महाबलाम् ।

विचित्रवस्त्रनेपथ्यां हसन्तीं नवयौवनाम् ॥

प्रधानमुखं पीतं दक्षिणे^१ द्वितीयं नीलं तृतीयं श्यामं
चतुर्थं गगनश्यामं वामे कुन्दसन्निभं द्वितीयं रक्तं तृतीयं
गगनश्यामं ऊर्ध्वास्यं^२ धूम्रवर्णभं महाघोरं मध्यास्यं
विकटोत्कटं दक्षिणकरेषु खड्गोत्पलशरवज्रा^३ कुशदण्डकर्चि-
अभयधरां वामभुजेषु सपाशतर्जनिकपालधनुःखट्वाङ्गस-
वज्र^४ पाशब्रह्मशिरोरत्नकलशधरां विश्वपद्मचन्द्रस्थां सूर्य-
प्रभाविभूषितां वामपादेनेन्द्रं दक्षिणपादेनोपेन्द्रं पादद्वय-
मध्ये रुद्रं ब्रह्माणं चाक्रम्य स्थितां सर्वविरणविनाशनीं^५
भावयेत् । योगी लघु सिद्धिमवाप्नुयात् । जपमन्त्रः
ॐ प्रसन्नतारे^६ अमृतमुखि अमृतलोचने सर्वार्थसाधनि
सर्वसत्त्ववशङ्करि हुँ फट् हुँ स्वाहा ।

■ इति सर्वार्थसाधन्याः प्रसन्नतारायाः साधनं समाप्तम् ॥

^१ AC सार्द्धं ।

^२ ANC दक्षिणं ।

^३ A ऊर्ध्वास्यं प्रधुः ।

^४ N खट्वाङ्गो, A खड्गदक्षिणकसुजो ।

^५ A वक्रा ।

^६ A ०सर्वत ।

^७ A ०विरागिनी ।

^८ A adds अमृते after this.

115.

नमस्तारायै ।

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । ॐ कुरुकुले स्वाहा ।
 मूलमन्त्रः शरीरे न्यस्तव्यः, हृदयमन्त्रेण जापः कर्त्तव्यः,
 ॐकारं शिरसि न्यस्तव्यम्, 'कुकारं' शिखायां न्यस्तव्यम्,
 रुकारं चक्षुषि युञ्जयेत्, कुकारं कवचं कुर्यात् ।

लकारं मस्तकमुर्द्धिं^१ लेकारं हृदये न्यसेत् ।

स्वाकारं नाभिदेशे तु हाकारं पादयोर्न्यसेत् ।

एवं अक्षरविन्यास आत्मदेहे साधकेन कर्त्तव्यः ।

ॐकारं श्वेतवर्णाभं कुकारं श्याममेव च ।

रुकारं रक्तमेवोक्तं कुकारं श्वेतमेव च ॥

लकारं पीतमुद्दिष्टं^२ लेकारं श्याममेव च ।

स्वाकारं रक्तमुद्दिष्टं हाकारं कृष्णमेव च ॥

एवमेवाक्षराणां वर्णं कथितम् । ताराया मन्त्रमेवम्—
 एहि देवि भगवति, प्रसादं मे देवि कुरु, पूजां गृहाणाच
 सन्निहिता भव आवाहनमन्त्रः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
 हुं फट् स्वाहा अर्घमन्त्रः । पद्ममुद्रां बद्ध्वा सुगन्धपुष्पैरर्घो
 देयः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वकर्मसु योजयेत् तां-
 कारः । स एवंविधः ॐ तां तां तां तां तां इति । अनेन
 सर्वशत्रून् स्तम्भयति । अङ्गुलिषु न्यस्तव्यः । सर्वशत्रोर्हस्ते
 दर्शयेत्, ततः स्तम्भितो भवति । ॐ चाँ चाँ चाँ चाँ चाँ पुनः

^१ AN कुंका० ।

^२ N भवति ।

^३ AC कर्मसंयो० ।

^४ A मस्तकमुर्द्धीतं ।

^५ AC देहि ।

^६ AC सुस्थितो ।

यस्य संप्रत्ययतो भवति । ताँकारं लक्षं जपेत् । ग्रामशतं लभते । ॐ चुँ चुँ चुँ चुँ [चुँ] अनेन सर्वरक्षा भवति । राजकुलप्रवेशे गोरोचनां अष्टशताभिमन्त्रितां कृत्वा तिलकं दत्त्वा अष्टसु स्थानेषु योजयेत् । शिखायां ललाटे कण्ठे हृदये नाभौ जानुनोः(भ्यां) पादयोश्चेति एवं मन्त्रान्यस्तथाः । अनेनैव गोरोचनया अक्षिण्यञ्जयेत् । ततो राजकुलप्रवेशे राजा समभिमुखमवलोक्य कथयति । शतसहस्रजापेन सर्वसत्त्वा वश्या भवन्ति । चुँ चुँ चुँ चुँ [चुँ] ॐ अस्य मन्त्रस्य लक्षं जापयेत् । ग्रामसहस्रं लभते, भगवतीं तारां च पश्यति । दीपमन्त्रः । ॐ हँ हँ हँ हँ हः हुँ फट् स्वाहा शिखाबन्धमन्त्रः । ॐ ताँ ताँ ताँ ताँ ताँ बन्ध ता हा हः स्वाहा अधोर्द्धमन्त्रः । अयं ताराजाप-विधिक्रमः— ॐ चुँ चुँ चुँ चुँ चुँ हृदयमन्त्रः । उपहृदयं ता(ति ते । अनेन) अयं वशकर्मणि प्रयोजयेत् । वशीकरणमण्डलमालिख्य श्मशानाङ्गारेण प्रतिष्ठाति कृत्वा शिखायां ताँ, ताँ गुह्ये, ति पादयोरेवं विन्ध्यस्य करवीर-पुष्पैर्भगं ताडयेत् । अनेन मन्त्रेण सा वश्या भवति । आकर्षणे गोरोचनया भूर्जपत्रे स्त्रिया वा पुरुषस्य वा प्रतिष्ठाति कृत्वा ति शिरसि, ति हृदये, ति गुह्यदेशे, ति पादयोः, तँ ललाटे एवं अक्षरविन्यासं कुर्यात् ।

अथ पटविधाने भगवतीं तारां लिखेत् चतुर्भुजां रक्त-श्यामकृष्णशुक्लवर्णां विश्वरूपां एकहस्तेन पाशं अपरेण

¹ A कक्षयं ।

² AC ०प्रदेशे ।

³ A तातादिते ।

⁴ A ०प्रदेशे ।

⁵ चाँ चाँ in C.

⁶ A सृष्टि, C तुष्टि ।

खड्गं उत्पलं तथा 'अक्षुशहस्तां अक्षुश्रेणाकर्षयन्तीं चिन्तयेत् । योजनशतसहस्रादप्याकर्षयति । लक्षजापो देयः । यं इच्छति तं वशमानयति । ततोऽङ्गुलिं विन्यसेत् । ततः शचीर्नामाभिलिख्य हस्तेनावष्टभ्य तावद् जपेत् यावत् तत्कालग्रहः । कृष्णवर्णां विचिन्तयेत् । ॐ चाँ चाँ चाँ चाँ चाँ ॐ अस्य लक्षजापेनाभिषेकबन्धो भवति । अथ नौलोत्पलपुष्पैर्भगवतीं तारां दशसहस्रैरर्चयित्वा अस्य जापो देयः । एकैकेनार्चयित्वा जपेत् । अस्यानुशंसात् सर्वजनप्रियो भवति चिकालमष्टशतिको जापः^१ । एवंमेव सेवा । राजकुले वा व्यवहारे वा देवागारे वा अरण्ये वा सर्वत्र भगवती तारा रक्षां करोति इति ।

आर्य्यताराभट्टारिकायाः कल्पः समाप्तः ।

116.

महाश्रीतारायै नमः ।

आदौ तावन्मन्त्री [ॐ] स्वभावशुद्ध इत्यादिमन्त्रेणाधितिष्ठ^१ शून्यतां विभाव्य तदनन्तरं शुभ्राकारोद्भूत^२ चन्द्रमण्डलं तदुपरि हरिततांकारबीजसम्भूतां महाश्रीतारां चन्द्रासनस्थां श्यामवर्णां द्विभुजां हस्तद्वयेन व्याख्यान-

^१ अक्षुशहस्तां dropped in A.

^२ ० कटु० ।

^३ A कोपः ।

^४ A एवं सेवा ।

^५ MS Ba begins here again after a long break.

^६ Nb ० तिष्ठेत् ।

^७ Nb सूत्रकारोद्भूत०

मुद्राधरां एकवक्त्रां सर्वालङ्कारभूषितां पार्श्वद्वयेनोत्पल-
शोभां सुवर्णसिंहासनोपरि अपाश्रयादिशोभां नाना-
पुष्पाशोकचम्पकनागेश्वरपारिजातकादिभौराजिताममोघ-
मिद्धिमकुटिनीम् ।

महाश्रीतारायाः पार्श्वे एकजटामर्द्धपर्यङ्कोपविष्टां
नीलवर्णां कर्चिकपालधरां सक्रोधां लम्बोदरां पिङ्गलजटा-
विभूषितां व्याघ्रचर्माम्बरधराम्, दक्षिणे पार्श्वे अशोक-
कान्तां पीतवर्णां रत्नमकुटिनीं वज्राशोकधराम्, पुनर्वामे
आर्यजङ्गुलीं श्यामवर्णां सर्पवरदहस्ताम्, दक्षिणे महा-
मायूरीं मयूरपिच्छवरदहस्ताम् । भावनावसानसमये
उत्पलमुद्रां बन्धयेत् । ततोऽलातचक्राकारं पश्यन् मन्त्रं
जपेत् ॐ तारे तुत्तारे तुरे धनं ददे स्वाहा ।

राजलीलास्थिता देवी महाश्रीः करुणान्विता ।

इति महाश्रीतारिण्याः साधनं समाप्तम् ।

१ ०द्वयं ।

२ Nb ददः ।

३ B ०ललिता० ।

४ This *Sādhana* is found in Nb and B only ; see for instance, B Fol. 81 A.

117.

पूर्वोक्ते[न] विधानेन स्वहृदि रक्तमण्डले ।
 जाँकारज्ञाननिधयान् विद्या नाम्ना तु जाङ्गुली ॥
 पीतसप्तफलाभोगा ज्वलत्सन्मणिभूषणा^१ ।
 चिनेत्रा तु त्रिमुखा कुमारीलक्षणोज्ज्वला ॥
 सरोषहसिता^२ चैव सर्पमण्डितमेखला ।
 षड्भुजा ललिताक्षेपाऽक्षोभ्यावष्टब्धमस्तका ॥
 दक्षिणे तु करे वज्रं द्वितीये खड्गमुद्यतम्^३ ।
 तृतीये नृत्याभिनयं^४ मारचासिशरोद्यता ॥
 वामे तर्ज्जनिकापाशौ^५ द्वितीये विषपुष्पकम्^६ ।
 तृतीये धनुर्हस्ता^७ च पुष्पमण्डितमेखला ॥

पद्मासनस्था कनकवर्णा रक्तप्रभामण्डला
 स्फुरन्तीन्द्रायुधनिर्माणज्वालापरिकरच्छदा ।
 स्फुरद्भुजौघविम्बांस्तु^८ चन्द्रकलशान्^९ स्वहस्तकान्^{१०}
 सेकयन्तीं विषसुप्तांस्तु जाँकारमुखरञ्जिता ॥
 भावयेद् विषपाते तु^{११} त्रिकायां जाङ्गुलीं सदा ।
 एवं हि भाव्यमानेन चिराद् बोधिरवाप्यते ॥
 हस्तद्वयेन सर्पभोगाकारेण मूर्द्धि फट्च्छब्दं प्रयच्छ

^१ A ० सिध्यन्ना ।^२ NB ० भूषिता ।^३ A Ba ० सरोषहसिता ।^४ A ० नयनं ।^५ A ० पुष्पकं ।^६ N ० मखलप्रभा, Ba ० मखा ।^७ A ० स्ताक्रान्तात् Ba ० स्तासन् ।^८ Ba ० समणि० ।^९ B त्रिमुखा चिनेत्रा तु^{१०} AC ० मुद्यतां ।^{११} A ० पाशौ ।^{१२} B गन्धहस्ता ।^{१३} A विष्ठां, N विम्बासु ।^{१४} ANC ० पानन्तु ।

तेन जाकुलीमुद्रा । मन्त्रं जपेत् ॐ नमः शबरकुमारि
ये 'चूर्ण'चाडि चालय 'चु'चालय संघट्टनि 'मत्तमातङ्गि
अडविद्धे अहे' ॐ जः स्वाहा ।

॥ आर्यजाकुलीसाधनम् ॥

118.

ॐ इलिमित्ते तिलिमित्ते इलितिलिमित्ते दुम्बे
दुम्बालीए 'दुम्मे दुम्बालीए' तर्क्के तर्करणे मर्म्मे मर्म्मारणे
कश्मीरे कश्मीरमुक्ते अघे अघने अघनाघने इलि इलीए
'मिलीए इलिमिलीए' अक्या'इए अघ्याइए श्वेते श्वेततुण्डे
अननुरक्ते¹⁰ स्वाहा ।

इयमस्माकं भिक्षवो विद्या सर्वश्वेता सुदक्षिणा । य
इमां विद्यां सकृत् शृणोति स सप्त वर्षाणि अहिना न¹¹
दृश्यते, न चास्य काये विषं संक्रमिष्यति । य इमां विद्यां
भिक्षवो धारयिष्यति स यावज्जीवं अहिना न दृश्यते, न
वाऽस्य¹² काये विषं संक्रामति । यश्चैनमहिर्दृशेत् तस्य¹³
सप्तधा स्फुटेत् मूर्धा¹⁴ 'अर्जकस्येव मञ्जरौ ।

॥ आर्यजाकुलीधारणी ॥

¹ NC चूर्ण'चाडि, Ba चूर्ण'चाडि ।

² A मित्रमातङ्गि, Ba ०मातङ्गि ।

³ B दुम्बे ।

⁴ B ०लिधे ।

⁵ ०AC अघ्या०, N अक्या० ।

⁶ न dropped in A.

⁷ AC एतस्य ।

⁸ Ba चुचारय ।

⁹ A अह ।

¹⁰ दुम्बा ।

¹¹ B ०लिधे ।

¹² ANCBa अगन्तरद्धे ।

¹³ ANCBa चास्य ।

¹⁴ B आर्याकस्येव ।

119.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं रक्तकमल-
चन्द्रे पीतजाँकारपरिणतामार्थजाङ्गुलीमात्मानं भटिति
निष्पादयेत् पीतां त्रिमुखां षड्भुजां नीलसितदक्षिणे-
तरवदनां खड्गवज्रबाणदक्षिणहस्तत्रयां सतर्जनीपाश-
विषपुष्पकार्मुकवामकरत्रयां स्फोतफणामण्डलशिरःस्थां
सर्वदिव्यवस्त्राभरणभूषितां कुमारीं लक्षणोज्ज्वलां अक्षो-
भ्याक्रान्तमस्तकां ध्यात्वा मन्त्रं जपेत् ॐ जाङ्गुलिं सर्व-
विषप्रशमनि हुः स्वाहा ।

॥ आर्यजाङ्गुलीसाधनम् ॥

120.

एवं मया श्रुतमेकस्मिन् समये भगवान् आवस्थ्यां
विहरति स्म जेतवने अनाथपिण्डस्थारामे महता भिक्षु-
सङ्घेन सार्द्धं अर्द्धत्रयोदशभिर्भिक्षुशतैः सम्बहुलैश्च बोधिसत्त्वै-
र्महासत्त्वैरनेकैश्च देवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहो-
रगमनुष्यामनुष्यैश्च सार्द्धम् । तत्र खलु भगवान् भिक्षूणा-
मामन्त्रयते स्म । भूतपूर्वं भिक्षवो बोधिसत्त्वभूतो
विहरामि । हिमवन्तस्योत्तरपार्श्वे पर्वते गन्धमादने तस्य
पर्वतराजस्य प्राग्भारे कुमारीशतपुण्यलक्षणा—

¹ Ba ०णोत्तर० ।

² B कुमारीं ।

³ AC जाङ्गुली ।

एणेयचर्मवसना सर्पमण्डितमेखला ।

आशीविषसुम्भलिका^१ दृष्टिविषा^२वतंसिका ॥

खादन्ती विषपुष्पाणि पिबन्ती मालुतालताम् ।

सांमालयति लारयति (?) एहि वत्स शृणोहि मे ॥

जाङ्गलीनामाहं विद्या उत्तमा विषनाशनी ।

यत्किञ्चित् मम नाम्ना हि तत्सर्वं नश्यते विषम् ॥

तद्यथा, ॐ इलिमित्ते तिलिमित्ते इलितिलिमित्ते दुम्बे
दुम्बालीए^३ दुम्बे^४ दुम्बालीए तर्के^५ तर्करणे मर्मे^६ मर्मरणे
कश्मीरे कश्मीरमुक्ते अघे^७ अघने अघनाघने इलि^८ इलीए
मिलीए इलिमिलीए अक्याइए अघ्याइए^९ श्वेते^{१०} श्वेततुण्डे
अननुरक्ते स्वाहा ।

इयमस्माकं भिक्षवो विद्या सर्वश्वेता^१ सुदक्षिणा । य
इमां विद्यां स्रक्तु शृणोति स सप्त वर्षाणि अहिना न
दृश्यते । न चास्य काये विषं संक्रमिष्यति । य इमां
विद्यां भिक्षवो धारयिष्यति स यावज्जीवमहिना न दृश्यते,
न चास्य काये विषं संक्रामति । यश्चैनमहिर्दृशेत्^{१०} तस्य
सप्तधा स्फुटेत् मूर्धा अर्जकस्येव मञ्जरौ ।

इमानि च मन्त्रपदानि सर्पस्य पुरतो न वक्तव्यानि
यत्कारणं सर्पा म्रियन्ते । तद्यथा, इर्णा^{११} चिर्णा चक्को वक्को^{१२}

^१ A ०दुम्भलिका, Ba ०दुम्भरिका ।

^३ Ba दुम्बे ।

^५ ANC add इली after this.

^७ N सर्वश्च एता ।

^९ AC ०र्दृशेत् ।

^{११} Ba इर्णा ।

^२ Ba ०वदर्शिका ।

^४ Ba दुम्बा० ।

^६ Ba श्वेति ।

^८ Ba दंश्यते ।

^{१०} ANC एतस्य ।

^{१२} ANC omit.

कोडा 'कोडेति मोडा मोडेति कुरुडा कुरुडेति निकुरुडा'
निकुरुडेति पुरुडा पुरुडेति निपुरुडा निपुरुडेति फुट्टे'
फुट्टरहे फुट्टटुण्डरहे^५ नागे नागरहे नागटुण्डरहे
सर्पे सर्परहे सर्पटुण्डरहे अच्छे अच्छले इल^६विकल-
विषे^{१०} शीते शीतवत्ताले हले हलले तुण्डे तुतुण्डे तण्डिते
तण्डितट्टे तट्ट स्फुट^{११}स्फुटतु^{१२}विषं स्वाहा ।

इति हि भिक्षवो जाङ्गुल्या महाविद्यायाः सर्वदेवासुर-
नागयक्षभूतसमागमे भाषितलपितमुदीरितं प्रत्याहृतं
सर्वं तत् तथा अवितथा नान्यथाभूतं सत्यतथ्यम् । तथा
यथावदविपरीतं अविपर्यस्तं बुद्धसत्यमनुस्सर धर्मसत्य-
मनुस्सर सङ्घसत्यमनुस्सर सत्यवादिनां सत्यमनुस्सर ।
अनेन सत्येन सत्यवचनेन इदं विषं अविषं भवतु, दातारं
गच्छतु, दष्टारं गच्छतु, अग्निं गच्छतु, कुड्यं गच्छतु, जलं
गच्छतु, स्तम्भं गच्छतु, शान्तिं गच्छतु, स्वस्त्ययनं गच्छतु,
भूम्यां निपततु, विषं स्वाहा । इदमवोचत् भगवानानन्दस्ते
च भिक्षवः सा च सर्वावती पर्यत् सदेवमानुषासुरगरुड-
गन्धर्वकिन्नरमहोरगयक्षनागपर्यद् भगवतो^{१३} भाषितमभ्य-
नन्ददिति ।

॥ आर्यजाङ्गुलीमहाविद्या समाप्ता ॥

^१ ANC कोडिति ।

^२ Ba निरुडे ।

^३ Ba निरुडे ।

^४ ANC फफट्ट फट्ट दुण्डरहे ।

^५ A ंहरे, Ba ंरदे ।

^६ N इलविख ।

^७ स्फुटे ।

^८ A विभूषं ।

^९ Ba फट्ट ।

^{१०} AC ंदृण्डे ।

^{११} A सर्पवृड ।

^{१२} ंकलविषे found in N.

^{१३} भगवतो found in Ba.

121.

अथ भगवत्या हृदयकल्पं व्याख्यास्यामः । ॐ असि-
जिह्वे शूलजिह्वे वज्रकाये ग्रस ग्रस ज्वल ज्वल महाज्वाले
महायोगेश्वरि हुँ हुँ फट् फट् स्वाहा । दशसहस्रजापात्
सर्वविषकर्मशमनसमर्थो भवति । जपश्चानेन विधिना
कर्तव्यः । चिकालस्त्रायौ मद्यमांसवसापलाण्डुतैललवण-
विवर्जितस्त्रिकालं जपेत् यावद् दशसहस्राणि ।
ततः सिद्धो भवति । पश्चात् कर्माणि कारयेदनेन
विन्यासेन ।

प्रथमं तावन्मन्त्रौ आत्मानमौदृशं चिन्तयेत् कुमार्या-
कारं हरितवर्णं सप्तफट्विराजितमूर्ध्वजं चतुर्भुजं एकमुखं
एकहस्तेन चिशूलं द्वितीयेन मयूरपिच्छं तृतीयेन सर्पं
चतुर्थे प्रसारिताभयम् । सर्वाङ्गेन नूपुरमेखलावलय-
कुण्डलादीन् सर्पाकारान् चिन्तयेत् । एकैकस्मात् रोम-
विवरात् अग्निज्वालां समन्तान्निष्काशमानां विचिन्तयेत् ।
एवमात्मनि कल्पयेत् अहं तावद् देवता । ततः सर्पदष्टकं
पुरतः^१ संस्थाप्य ताम्रादिभाजने उदकं प्रतिष्ठाप्यानया
विद्यया सप्तवाराभिमन्त्रितं तं सप्त वारान् शिरःप्रभृति-
विषमाकृष्य ततो दक एव प्रक्षिपेत् पुनः पुनः । एतेन
निर्व्विषो भवति । चलं च विषं यं यमेवाङ्गं मुञ्चति
तस्मिन् तस्मिन् स्थाने मृत्तिकया सप्तजप्तया धारणीबन्धं
सर्पाकारवलययोगेन कारयेत् । एतौ मुद्रौ सर्पाकारौ ।

^१ AC दशप्रत० ।

^२ N ०दष्टकयुतं ।

हुःकारं मुञ्चेद् दष्टकस्याङ्गे पिवन्तमिव विषं चिन्तयेत् ।
एवं कर्मसिद्धिर्भवति नान्यथा ।

॥ इत्यार्यजाङ्गल्या भगवत्याः कल्पः समाप्तः ॥

122.

^१नमो भगवत्यै आर्यजाङ्गल्यै ।

नत्वा भगवतीं तारामार्यजाङ्गलिरूपिणीम्^१ ।

सत्त्वानामनुकम्पाय लिख्यतेऽस्याः प्रसाधनम्^२ ॥

प्रथमं तावन्मन्त्री शुचिः स्नातः शुक्लमाल्याम्बरधरः
शुक्लगन्धानुलिप्तो^३ विजने सुलिप्ते प्रदेशे शुक्लसुगन्धि-
तोयोपसिक्ते शुक्लपुष्पप्रकरा^४वकीर्णे सुखासनोपविष्टो जगति
मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षां विभाव्य^५ ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहमित्यु^६च्चार्य जगद् ग्राह्यग्राहकरहितं
पश्येत्^७ । तदनन्तरं चिन्तयेत्^८ पङ्कारं शुक्लवर्णं तत्परि-
णतं^९ पद्मं सितं विकसितशतपत्रं^{१०} तद्वरटके शुक्लाकारेण

^१ N मुञ्चेद् ।

^२ Ba पिवन्तो ।

^३ This *Namaskāra* is found only in Ab.

^४ Ab जाङ्गलीरूपधारिणी ।

^५ ANCBa लिख्यते तत्प्रसाधनम् ।

^६ शुक्लगन्धानुलिप्तो is found only in Ab.

^७ A ०गन्धिते ।

^८ Ab ०प्रकारा ।

^९ Ab ०करुणां विभावयेत् ।

^{१०} ANC Ba ०च्चारयेत्ततो ।

^{११} Ab पश्यति ।

^{१२} Ab अकारं ।

^{१३} Ab ०गतेन ।

^{१४} ANCBa omit विकसितम् ।

चन्द्रमण्डलं दृष्ट्वा तदुपरि शुक्लवर्णह्रीःकार^१जात्मानं
आर्यजाङ्गलीरूपां सर्वशुक्लां चतुर्भुजां एकमुखां जटा-
मुकुटिनीं शुक्लां शुक्लनिवसनोत्तरीयां^२ सितरत्नालङ्कार-
भूषितां शुक्लसर्पैर्विभूषितां सत्त्वपर्यङ्के उपविष्टां
मूलभूजाभ्यां वीणां वादयन्तीं द्वितीयवामभुजेन सित-
सर्पधारिणीं^३ अपरदक्षिणेनाभयप्रदां^४ चन्द्रांशुमालिनीं
ध्यायात् । शिरसि कण्ठे स्तनान्तरे चन्द्रमण्डले आः 'ह्रीः'
हुँकारान् विभावयेत् । तदनु ह्रीःकाररश्मिनाऽऽकृष्य
गगनस्थान् ज्ञानसत्त्वसमयसत्त्वान् एकौकृत्य विभावयेत्
जः हुँ वँ हो प्रयोगेणेति । पुनरपि ह्रीःकाररश्मिनाऽऽकृष्टाः
सर्वतथागता गगनस्थाः सत्त्वार्थोद्यतं मामभिषिञ्चन्तु ।
सुचिरं^५ बहलकायं चिन्तयेत् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रम् ।
ह्रीः इति जापमन्त्रः सप्तलक्षं जपेत्, सप्तायुतं सितपुष्पं
जुह्यात् सितालङ्कारभूषितः । अनेन क्रमेण गरुडेश्वरत्वं
कवित्वं सर्वशास्त्रविशारदत्वं सर्वविषहरत्वं भवति न
सन्देहः ।

॥ आर्यजाङ्गलीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ Ab 'वर्णा' 'जाङ्गा' ।

^२ ANCBa शुक्लोत्तरीयां ।

^३ ANCBa 'पर्यङ्गमा' ।

^४ Ab दक्षिणाभय ।

^५ Ab 'ह्री' ।

^६ Instead of सर्वतथा.....जपेन्मन्त्रम्, Ab has सर्वतथागतान् गगनस्थान् सितोदकेनाभिषिञ्च्य स्वशिरसि सितवर्णकाये सचिन्तयेत् ।

^७ Ba सुचिरं ।

^८ Ab भूषितां ।

123.

नम एकजटायै ।

अतः परं प्रवक्ष्यामि यथाकल्पोपदेशतः ।

तारामेकजटाम्नायां^१ नत्वा तस्याः प्रसाधनम्^२ ॥

ॐ हुं वज्राङ्गे मम रक्ष रक्ष फट्^३ स्वाहा इत्यनेनात्म-
 रक्षां कृत्वा प्रथमं तावद् योगी मुखशौचादिकं कृत्वा
 क्वचिद् विजने घनश्मशानचत्वरदौ सकलजगदभ्युद्धरणो-
 त्साहवत्सलः परमसुखाभ्यासौनः स्वहृदि रक्तपद्मोपरि
 चन्द्रमण्डले कृष्णहुँकारं सरश्मिकं ध्यायात् । तस्य रश्मिना-
 ऽऽकाशे गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् दृष्ट्वा पूजयेत् । पापदेशना-
 पुण्यानुमोदनाचिशरणगमनबोधिचित्तोत्पादादिकं कृत्वा
 आत्मभावनिर्यातनामार्गाश्रयणं चाशयविशुद्धिरहङ्कार-
 ममकारपरित्यागश्चेति मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षां च^४ भाव-
 येत् । ततश्च—

चित्तमात्रं तु वै तिष्ठेत् बोधिसम्भारभावनैः ।

प्रतिभासमात्रं ज्ञानं ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
 ऽहं^५ स्वपरं विभाव्य शून्यं प्राक्प्रणिधिमनु^६स्मरेत् । रेफेण
 सूर्यं पुरतो विभाव्य तस्मिन् रवौ^७ हुँभवविश्ववज्रं विश्व-
 वज्रान्तर्गतं सूर्यमण्डलं सूर्यमण्डलस्योपरि चन्द्रमण्डले
 स्फुरद्रत्नप्रदीपमिव हुँकारं निश्चलं ध्यायात् । ततस्तस्माद्
 विनिसृत्य नीलपीतरक्तहरितनानावर्णरश्मिनिकरै रोम-

^१ C ० जटानाम्ना ।^३ Ab adds another फट् ।^५ AC स्वमपरं ।^७ A तस्मिन् only ।^२ N लिख्यते चास्य साधनं ।^४ Ba चतुर्ब्रह्मविचारैः ।^६ Ab ० स्मरन् ।

विवरविनिर्गतै रक्तपङ्कारजं रक्तकमलं रक्ततनु वैरो-
चनादिपरमाणुमयैः पूर्वादिदिक्षु चक्रमणेन^१ यमान्तका-
दयस्तत्रानौय संपूज्य तच्चपूजादिभिः त्रिशरणगमनादिकं
ध्यायात् तान्येव प्रवेशयेत् इति बुद्धोपसंहारो नाम
समाधिः ।

ततः करुणां खेडितहृदयो यथाक्रमं नरकतिथ्यक्-
प्रेतमनुष्यासुरदेवतामवलोक्य तद्विनिर्गतनानारश्मिभिः
संस्पृश्य वैरोचनादितथागतरूपेण निष्पाद्य तत्रैव प्रवेश-
येदिति समयसत्त्वोपकारो नाम समाधिः ।

तत आकाशदेशे रक्तपङ्कारजं रक्तकमलं विश्वदलं
केशरान्वितं तन्मध्ये^२ रक्तरङ्गकारपरिणतं सूर्यमण्डलं तस्यो-
परि कृष्णह्रङ्कारजं^३ सूर्यम्, सूर्यस्थह्रङ्कारोद्भवं कराल-
वज्रं यवप्रमाणं वज्रमयं रश्मिविकीर्णं सकलमारसैन्ध-
विनाशयमानं विचिन्तयेत् । ततो भाभिरूर्ध्वगताभिर्वज्र-
पञ्जरं पार्श्वगताभिर्वज्रप्राकारं वज्रवितानमधोगताभि-
र्वज्रमयीं भूमिं विदध्यात् । तन्मध्ये शरदिन्दुधवलां^४ अन्तः-
शुषिरामूर्ध्वस्थितत्रिकोणां एकारजां धर्मोदयां भावयेत् ।
तद्गगनकुहरान्तर्गतं यङ्कारपरिणतं धन्वाकारं कृष्णाभं
वायुमण्डलं ध्वजाङ्कितम्, तदुपरि रङ्गकारजं पीतं^५ त्रिकोण-
रेफाङ्कितं अग्निमण्डलं तस्योपरि वङ्कारपरिणतं श्वेतवर्णं
चक्राकारं आपोमण्डलं घण्टा^{१०}ङ्कितम्, तदुपरि लङ्कारजं

^१ A ० दिक्चक्रमणे ।

^२ ANC निष्पाद ० ।

^३ A ० कारं ।

^४ अन्तः० dropped in A.

^५ Ba आप०, A आपा० ।

^६ A ० मुदि०, Ba ० मेडि० ।

^७ ANC तन्मध्ये ० ।

^८ ANC पर्वप्रमा० ।

^९ Ba omits.

^{१०} ANC घटा० ।

श्यामवर्णं चतुरस्रं पृथ्वीमण्डलं विश्ववज्रा^१ङ्कितम्, तत्रोपरि
सुंकारपरिणतं महासुमेरुपर्वतराजं चतुरत्नमयं अष्ट-
शृङ्गोपशोभितम्, तस्योपरि भटिति रक्तकमलं विश्वदलं
यावदिच्छाविस्तरं^२ तत्किञ्चल्लो^३ रविशशिसंपुटयोर्मध्ये
हुंकारं हुंकारेणात्मानं विभावयेत् कायवाक्चित्तात्मकं
कृष्णहुंकारम् । पुनः कृष्णहुंकारपरिणतं विश्ववज्रं विश्व-
वज्रपरिणामजं कूटागारम्—

चतुरस्रं चतुर्द्वारमष्टस्तम्भोपशोभितम् ।

हाराईहारसंयुक्तं वज्रसूत्रैरलङ्कितम् ॥

तस्मिन् मण्डलचक्रान्तर्गतं रविशशिसंपुटयोर्मध्ये
धर्मोदये^४ गगनकुहरान्तर्गतं कृष्णहुंकारं ध्यायात् । तत
आकारेण सूर्यमण्डलं भावयेत् तदुपरि पौतहुंकार-
परिणतं महावज्रधरं सितवर्णं ध्यायाद् एकवक्त्रं द्विभुजं
चिन्तेत् वज्रघण्टाधरं ध्यानस्थमात्मानं तस्य हृदये कृष्ण-
हुंकारं नानारश्मौन् निश्चार्य दशदिगन्तपर्यन्ताव-
स्थितान् तथागतान् बुद्धबोधिसत्त्वविद्यादेवत्यः क्रोधादीन्
सञ्चोद्य पुनरागत्य तस्मिन्नेव सूर्ये प्रविशन्तं चिन्तयेत् ।
तमेव महावज्रधरं तानेव तथागतादीन् एकलालीभूतं
सूर्ये प्रविशन्तं पश्येत् । ज्वलद्भासुराकाराश्च योजन-
सहस्र^५व्यापिनं तदुपरि कृष्णहुंकारं नानारश्मिसंयुतं
ततो हुंकाराद् रश्मिं निश्चरन्तं पश्येत् । पुनस्तत्रैव प्रवेश्य

^१ A ध्वजा० ।

^३ A ०ल्लेन ।

^४ All MSS read धर्मोदयायां ।

^५ ANC वच्चवच्च० ।

^६ बुद्ध० dropped in N.

^२ दिच्छाविस्त्राङ्गं ।

^४ Ba विश्व० ।

^५ AC आका० ।

^६ N दशदिशा० ।

^७ AC ०घायिनं ।

तदेवाक्षरं विकरालकृष्णं महावज्रं श्वेतकपालस्थं नाना-
रश्मिस्फुरन्तं ध्यायात् । बुद्धबोधिसत्त्वक्रोधविद्यादेवत्यो-
गगनतलतिलकबिम्बमिव सूर्यावस्थिताश्चिन्तयेत् । तैर्बुद्धा-
दिभिः सत्त्वान् परिपाच्य पुनरागत्य वज्रबिम्बं प्रविशन्तं
पश्येत् । तदेव वज्रबिम्बं द्वादशमुखां महाकृष्णवर्णां चतु-
र्विंशतिभुजां चतुर्मारसमाक्रान्तां श्वेतकपालोपरि प्रत्या-
लौढपदां महाप्रलयाग्निसमप्रभां विहृतास्यां हाहाकारां
ललज्जिह्वां सरोषां विकृतकोटिभीमभृकुटीतटोद्भू^१नेच-
चलद्वर्तुलां भयस्यापि भयङ्करीं कपालमाला शिरसि
भूषितां व्याडैरलङ्कृतां षण्मुद्रो^२पेतां प्रथममुखं महाकृष्णां
तथा दक्षिणमुखपञ्चकं सितपीतहरितरक्तधूस्रवर्णं च
वाममुखपञ्चकं रक्तसितपीतहरितसितरक्तं च ऊर्ध्व^३मुखं
धूस्रं विकृतं क्रुद्धं सर्वमुखानि दंष्ट्राकरालवदनानि
त्रिनेत्राणि ज्वलितोर्ध्वपिङ्गलकेशानि, सरोषां खर्वलम्बो-
दरीं पौनोन्नतपयोधरां व्याघ्रचर्मनिवसनां दक्षिणद्वादश-
भुजेषु खड्ग-वज्र-चक्र-रत्नच्छटा^४-अङ्कुश-शर-शक्ति-मुद्गर-
मुसल-कर्चि-डमरु-अक्षमालिकां च वामद्वादशभुजेषु धनुः-
पाश-तर्जनी-पताका-गदा-त्रिशूल-चषक^५-उत्पल-घण्टा-
परशु-ब्रह्मशिरः-कपालं च—

सुप्रहृष्टां शवारूढां नागाष्टकविभूषिताम् ।

नवयौवनसम्पन्नां हाहादृहासभासुराम् ।

पिङ्गोग्रैकजटां ध्यायात् मौलावक्षोभ्यभूषिताम् ॥

^१ Ba drops श्वेत० ।

^२ A तटोद्भूत० ।

^३ A ऊर्ध्व० ।

^४ A चक्रा० ।

^५ AC बलया० ।

^६ AC षण्मुखो० ।

^७ A महाधूस्रं ।

^८ AC चक्र० ।

ॐ आः हुँ कायवाक्चित्ताधिष्ठानं कुर्यात् । ॐ
 ह्रीं^१ च्रीं^२ हुँ वायुवरुणमाहेन्द्राग्निमण्डलेषु बीजं^३ यथो-
 पदेशतः एवम्भूतं भगवत्यात्मको मन्त्री पुनर्गगनं कुहरे
 ज्ञानचक्रमाकृष्याग्रतः स्फुटीकृत्यावलीय स्वसमयचक्रे^४
 प्रवेशयेत् । प्रवेश्य एकौकृत्य देवताहंकारमुदहमानः
 स्वकायविनिर्गतरश्मिसमूहं तथागतबोधिसत्त्वविद्यादेवती-
 क्रोधादिभिः पञ्चामृतपरिपूर्णकलशजलैरभिषिच्यमानं
 विविधपूजाविशेषैः सम्पूजयेत् आत्मानं भावयेत् । उष्णीषे
 हुँ सलाटे ॐ कण्ठे आः हृदि ह्रीं नाभौ च्रीं नाभितले
 हुँ गुह्ये चाँ पादयोः ॐ अः फट् स्वाहा इत्यङ्गन्यासः ।
 एवं समयौ भूत्वा^५नेन विधिना यान्येव^६ मन्त्राक्षराण्युच्चा-
 र्यन्ते तानि देवतीमुखान्निर्गतानि सरश्मिकानि स्वमुखं
 प्रवेश्य कुलिशमार्गेण निश्चार्य देवीपद्मप्रविष्टानि पुन-
 र्हे^७वीमुखात् स्वमुखमनेन क्रमेणाविच्छिन्नं मन्त्रमावर्त्तयेत् ।
 एवमाखेदपर्यन्तं परिजप्य ततः स्वहृदये रश्मिपुञ्जाकारं
 क्रमेण दीपशिखेव यावदनुपलब्धिकं कुर्यात् । यथोक्तां
 उत्पलमुद्रां बद्ध्वा^८शिरसि सलाटकण्ठनाभिनाभितलगुह्य-
 पादद्वयेषु विन्यस्य मन्त्रं जपेदनिमित्तयोगेन । तत्रायं
 मन्त्रः— ॐ ह्रीं च्रीं हुँ फट् मूलमन्त्रः, ॐ ह्रीं च्रीं हुँ
 हुँ फट् स्वाहा हृदयमन्त्रः, ॐ ह्रीं च्रीं हुँ उपहृदय-

^१ C ङ्रीं ।^३ N omits ; A has ज only.^५ ABa ० चक्रेषु ।^७ ANC कण्ठसैर० ।^९ AC समयभूतो ।^{११} ANC ० देवती० ।^२ A ह्रीं ।^४ A वंनग० ।^६ A ० सत्याह० ।^८ A हं ।^{१०} AC विधिनान्ये च ।^{१२} AC सशिर० ।

मन्त्रः । एवं विचिन्त्य दृढीकृत्यात्मानं भावयेत् । अथवा
पटगतां भगवतीं भावयेत् । पूर्वसेवालक्षं जपेत् ।
दशांशेन होमं कुर्यात् । श्रीफलपुष्पं पत्रं वा श्वेतार्कपुष्पं
श्वेतकरवीरपुष्पं वा गव्यघृतेन होमं कुर्यात् । यथाविधिना
पटं लिखापयित्वा पूजाध्यानजापं कुर्यात् । पञ्चानन्तर्य-
कारिणोऽपि कोटिजापेन सिध्यति । सर्वभावनिःस्वभावं
कृत्वा भटिति हृदि कमलं कमलोपरि रविशशिमध्ये
रक्तहुँकारं सूक्ष्मरूपं वालायसहस्रभागं बिन्दुरूपं हुँकारा-
न्वितं वज्रनलनासायां ध्यायात् । हुँकारोद्भवां वज्र-
योगिनीं रक्तवर्णां द्विभुजैकमुखां चिनेत्रां नग्नां मुक्तकेशां
ललितक्रीडां घण्टमुद्रोपेतां धर्मोदयान्तर्गतां शवाक्रान्तां
अर्धजर्द्धपादस्थितां कर्चिकपालधरां सरोषां भावयेद-
हर्निशम् ।

॥ विद्युज्ज्वालाकरालीनामैकजटासाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC दशांशेन ।

^२ A •नागां ।

^३ A •स्तोत्रं ।

^४ AC अर्द्धं ।

^५ N •पत्रं ।

^६ ANC मुकुटं ।

^७ AC सर्वाङ्गां ।

124.

नम एकजटायै ।

तारा मारभयङ्करी^१ सुरवरैः सम्पूजिता सर्व्वदा
 लोकानां हितकारिणी जयति सा मातेव या रक्षति ।
 कारुण्येन समायुता बहुविधान् संसारभौरून् जनान्
 चात्रै भक्तिमतां विभाति जगतां नित्यं भयध्वंसिनी ॥

एकजटोद्भवं सद्यः साधनं च भविष्यति ।
 ज्ञानेन चाधुना तेन सर्व्वकर्म प्रसिध्यति ॥
 आमृत्यक्षरमुच्चार्य्य शून्यता क्रियते सदा ।
 तदेवाक्षरमुच्चार्य्य विश्वपद्मस्य भावना ॥
 विश्वपद्मस्य मध्ये तु टामित्यक्षरभावना ।
 कपालं भाव्यते शुक्लं हुंकारं तस्य मध्यतः^२ ॥
 नीलं चैतद्युक्तं च^३ नीलरश्मिसमन्वितम् ।
 तत्परिणामयोगेन आत्मचित्तमयेन तु ॥
 भाव्यते तत्क्षणाद् देवी नीलाञ्जनसमप्रभा ।
 चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च रक्तभीमसुलोचना ॥
 व्याघ्रचर्मपरिधाना कपालाभरणोज्ज्वला ।
 मौक्तिकेनैव हारेण शोभनेन विराजिता ॥
 द्विरष्टवर्षाकारा च पीनोन्नतपयोधरा ।
 सुपिङ्गकजटा देवी लम्बोदरमुशोभना ॥

^१ AC ० प्ररै ।^२ AC तामि० ।^३ AN ० मत्तच, Ba ० द्युक्तच ।^४ A ज्ञाने० ।^५ AC मध्ये तु ।

ईषहंप्राकरालास्या ललज्जिह्वा भयङ्करौ ।
नीलसर्पैः सुधोरैश्च मण्डिता तीव्ररश्मिभिः ॥
केयूरनूपुराद्यैश्च किङ्किणीभिः प्रमण्डिता ।
वामहस्ते कपालं च दक्षिणे कर्चिशोभना ॥
उत्पलं चापरे हस्ते कलिकानालसंयुतम् ।
पुनर्दक्षिणहस्ते च खड्गं विभाव्य यत्नतः ॥
खड्गपरिणामयोगेनाक्षमाला च दृश्यते ।
आलीढस्थानरक्ता च कपालमध्यदेशतः ॥
प्रलयानलपुञ्जाभा रश्मिज्वालासमन्विता ।
ध्यानं यः कुरुते नित्यं देव्या भक्तिसमन्वितः ॥
जापं च कुरुते यो हि सार्धाक्षरचतुष्टयम् ।
तस्य वश्यं जगत् सर्वं यथा बुद्धेन देशितम् ॥
पुनः कपालमध्ये च साध्यं प्रयात्य यत्नतः ।
शिरः पादौ च सम्पीड्य पद्मां स्थानेन तेन च ॥
निग्रहं क्रियते नूनं यदि ध्यानमयं मनः ।
मन्त्रश्च कथ्यते सम्यक् यथा देवीप्रबोधकः ॥
हान्तं हुताशनस्थं च चतुर्थस्वरभेदितम् ।
बिन्दुमस्तकसंभिन्नं खण्डेन्दुसहितं पुनः ॥
एतद् बीजं^१ महद्बीजं द्वितीयं शृणु साम्प्रतम् ।
तान्तं^२ वह्निसमायुक्तं पुनस्तेनैव भेदितम् ॥

^१ A केयुराद्यै ।

^२ AC ०कानन० ।

^३ A ०नररक्ता च, NBa ०स्थानरक्ताश्च ।

^४ AC सार्वाक्षर०, Ba सार्वाक्षर० ।

^५ Ba वश्यं ।

^६ A पट्टस्था० ।

^७ AC एकबीजं ।

^८ A शान्तं ।

नादबिन्दुसमायुक्तं द्वितीयं भवति 'स्थिरम् ।
 तृतीयं तु पुनर्बीजं कथयामि प्रयत्नतः ॥
 हान्तं षष्ठं स्वराक्रान्तं नादबिन्दुसमन्वितम् ।
 एतद् बीजवरं श्रेष्ठं त्रैलोक्यदहनात्मकम् ॥
 कथयामि चतुर्थं च यथा बुद्धेन भाषितम् ।
 'फान्तं शुद्धं सुतेजाढ्यं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥
 शृणु अर्द्धाक्षरं सम्यक् मन्त्रनिष्पत्तिकारणम् ।
 टान्तमविहीनं तु उच्चारणे तु रक्षणम् ॥
 देव्या एकजटायास्तु मन्त्रराजो महाबलः ।
 अस्य श्रवणमात्रेण निर्विघ्नो जायते नरः ॥
 सौभाग्यं जायते नित्यं विलयं यान्ति शत्रवः ।
 धर्मस्कन्धो भवेन्नित्यं बुद्धतुल्यो न संशयः ॥

॥ इदमेकजटायास्तु साधनं सुष्ठु समाप्तम् ॥

^१ AC विस्तरं ।

^२ A या कं ।

^३ NCBa ०चाश्रयस्य तु लक्षणं ।

^४ ANC श्रान्तमवसृष्टम् ।

^५ A नान्तमविहितमन्त्रम् ।

^६ AC सध्यां, Bb सिद्धं ।

प्रथमं तावन्मन्त्री मनोऽनुकूले^१ ध्यानालये सुखासनोप-
विष्टो गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान्^२ बाह्याध्यात्मपूजाभिः सम्पूज्य
त्रिशरणगमनं पापदेशनादिकं विधाय दृढं बोधिचित्त-
मुत्पाद्य आमित्यक्षरमुच्चार्य सर्वधर्मशून्यतामामुखीकृत्य
पुनः आँकाराक्षरमुच्चार्य तत्परिणतं विश्वपद्मं विभावयेत् ।
तन्मध्ये टाँकारजं पद्मभाजनं चन्द्रकान्तसमप्रभं तन्मध्ये
स्फुरन्मयूखावभासितानन्तलोकधातुं इन्द्रनीलप्रभं हुँकारं
विचिन्त्य तत्परिणतां इन्द्रनीलमहारत्नद्युतिव्याप्तजगत्त्रयां
चतुर्भुजां महाभीमां^३ रक्तभीमत्रिलोचनां व्याघ्रचर्माम्बर-
धरां पद्मभाण्डैरलङ्कतां नैरंशुकेन हारेण मण्डितां
चण्डरूपिणीं^४ द्विरष्टवत्सराकारां पौनोन्नतपयोधरां
आपिङ्गैकजटां क्रूरनागाभरणविभूषिताम्—

ईषदंष्ट्राकरालास्यां ललज्जिह्वां भयङ्करीम् ।
लम्बोदरीं महामैत्रीकरुणाविष्टमानसाम् ॥
हारनूपुरकेयूरकिङ्किणीमेखलादिभिः ।
मण्डितां च हुँकारजितमारमहाचमूम् ॥
वामपाणिधृताम्भोजभाजनं दक्षिणे करे ।
प्रोल्लसन्मारसन्त्वा^५सिवज्जवत्कर्त्रिधारिणीम् ॥
उत्पलं च पुनर्वामे सनालकलिकाकृतम् ।
दक्षिणे तु करे खड्गं दृष्ट्वा तत्परिणामतः ॥

^१ A adds ध्यात्वा ।

^३ N दां ।

^५ AC ०भीमां त्रिलो०, N भीमत्रिलो० ।

^६ रक्तभीम० found only in Ba.

^७ AC ०जटाकुल० ।

^२ B बाह्यपूजा० ।

^४ A कलं समुखाव० ।

^८ AC चन्द्र० ।

^९ AC ०तन्मा० ।

स्फुरत्तारावलीकान्तां^१ भावयेदक्षमालिकाम् ।
 रक्तपूर्णकपालस्य मध्य आलीढसंस्थिताम् ॥
 प्रलयानलवद्रश्मिज्वालान्तर्वर्तिविग्रहाम् ।
 ध्यायादेकजटां देवीं स्फुरन्^२ मन्त्रं जपेत् ततः ॥
 मन्त्रस्त्वचिन्त्यसामर्थ्यः^३ साद्यक्ष^४ रचतुष्टयः ।
 'जगत्क्षोभवशावेशः चासं^५ कृद् बुद्धभाषितः ॥
 आलीढपद्मामाक्रम्य साध्यं मूर्ध्नि पदद्वये ।
 पद्मभाण्डे विभाव्यैवं^७ योगी मन्त्रं 'स्फुरन् जपेत् ॥
 मन्त्रस्तु कथ्यते सिद्धः^८ सम्यग् देवीप्रबोधकः ।
 आद्यमग्निर^{१०} थारूढं हान्तमीस्वर^{११} भेदितम् ॥
 उद्धरेदर्द्धचन्द्रार्द्धबिन्दुभूषितमस्तकम् ।
 द्वितीयं तु तथा किन्तु^{१२} तान्तरूपेण भेदयेत् ॥
 हान्तमेव तृतीयं च^{१३} षष्ठस्वर^{१४} समन्वितम् ।
 पूर्ववच्छीर्षशोभं च चतुर्थं स्यात्^{१५} फडन्तकम् ।
 जपेन्मन्त्र^{१६} मिमं मन्त्री हौ^{१७} चौ^{१८} हुं फडितीदृशम्^{१८} ॥
 ॥ आर्थैकजटासाधनं समाप्तम् ॥

^१ A °ताराचक्रान्तो ।^३ A °चिन्तमावेद्य ।^६ A जगद्भौ भवमावेशः ।^७ Ba विभाव्यैवं ।^८ AC सिद्धिः ।^{११} Ba °वेदितं ।^{१३} A तृतीयपञ्च ।^{१५} AC फडन्तकं ।^{१७} A क्रौ ।^२ AC स्तवं ।^४ ACBa सार्द्धाक्षं ।^५ ANC °कृद्बुद्धं ।^८ A स्थलं ।^{१०} A °मसिमथा ।^{१२} ANC श्रान्तं ।^{१४} AC °सन्वितं ।^{१६} Ba °मविच्छिन्नं ।^{१८} N °दृढं ।

126.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मोपरि
टाँकार^१परिणतकपालमध्ये हुँकारं स्फुरणसंहरणपूर्वकं
तत्परिणामेन भगवतीमेकजटां सर्वाङ्गकृष्णां चतुर्भुजैक-
मुखीमारक्तचिनयनां व्याघ्रचर्मवसनां कपालमालाशिरः-
पिङ्गोर्द्धकेशां दंष्ट्राकराललज्जिह्वां लम्बोदरीं नीलभुजग-
विचित्राभरणां द्विरष्टवर्षां पीनोन्नतपयोधरां हारकेयूर-
किङ्किणीस्रग्दामान्वितसितसकलावयवां दक्षिणभुजाभ्यां
खड्गकर्चिधारिणीं वामभुजाभ्यां उत्पलकपालधारिणी-
मात्मानं भटिति निष्पाद्य मन्त्रं जपेत् ॐ ह्रीं [त्रैं]
हुं फट् ।

॥ इत्येकजटासाधनम् ॥

127.

ॐ आः हुं ॐ^२ वज्रयोगिनि प्रतीच्छेमं बलिं ह्रीं हुं
हहहह^३ हं हः फट् मम शान्तिं कुरु स्वाहा, ॐ आः
अरस्मि होः^४ इत्यादीनुच्चारयेत् ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि द्विभुजैकजटासाधनम् ।

पिङ्गोग्रैकजटां देवीं कर्चिकरोटधारिकाम् ॥

^१ A ता[का]र० ।

^२ A नीलजं० ।

^३ A omits.

^४ AC ०हेः, N ०हेः ।

^५ N अरस्मि, AC अरस्मि ।

^६ A होमि० ।

^७ ANC ०दिमुच्चा० ।

तथा चतुर्भुजां देवीं कल्पोक्तां च ब्रवीम्यहम् ।
 शर'शङ्खधरां सव्ये वामे चापकरोटकाम् ॥
 तथा चाष्टभुजायास्तु वक्ष्यामि क्रमसंगतम् ।
 सव्ये खड्गशरं वज्रं कर्चिकां च तथैव च ॥
 चापोत्पल'परशुं च वामे करोटधारिकाम् ।
 कृष्णवर्णा मताः सर्वा व्याघ्रचर्मवृताः कटौ^१ ॥
 एकवक्त्राः चिनेचाश्च पिङ्गोर्द्ध्वकेशमूर्द्धजाः ॥
 खर्वा लम्बोदरा रौद्राः प्रत्यालीढपदस्थिताः ॥
 सरोषकराल'वक्त्रा मुण्डमालाप्रलम्बिताः^२ ॥
 कुणपस्था महा'भीमा मौलावक्षोभ्यभूषिताः ।
 नवयौवनसम्पन्ना घोराट्टहासभास्वराः ॥
 टाँकारबीजसम्भूताः सद्यः प्रत्ययकारिकाः ।
 विश्वपद्मोपरि सूर्ये चिन्तनीयाः प्रयत्नतः ॥
 ह्रीं चीं हुं फट् ।
^{१०} निरंशुमालिकां ध्यात्वा खड्गस्थाने विचक्षणः ।
 पूर्वोक्तं यथाक्रमेण संजपेत् मन्त्रमुत्तमम् ॥
 भावनावलनिष्पत्तौ भवेद् योगी महाकविः ।
 लभते मञ्जुवाणीं तु लक्षमन्त्रस्य जापतः ॥

^१ Ba खड्ग० ।^२ ABa सव्ये, N मध्ये ।^३ A ०घरं ।^४ AC चापशूल० ।^५ कटिं in all MSS.^६ A सरोषाकार० ।^७ AC ०वलाम्बिताः, N ०वलम्बिताः ।^८ A मदा ।^९ ANC चीं ।^{१०} Ba omits निरंशु० ..... जापतः ।

तारायाः साधनं कृत्वा पुण्यमासादितं मया ।
तेनैव प्राणिनः सर्वे भवन्तु तारिणीसमाः ॥

॥ एकजटासाधनं समाप्तम् ।
।^१आर्यनागार्जुनपादैः भोटेषु उद्धृतमिति ॥

128.

^३नमः शुक्लैकजटायै ।

पद्मावस्थितपद्मभाजनवरे हुँकारजाता सिता
साध्यालीढपदस्थिता गुरुकुचा संरक्तचक्षुर्दया ।
सत्पिङ्गैकजटा निरंशुसहिता सव्येऽक्षमालाधरा
वामे नीलपयोजकोरकधरा देवी सदा पातु वः ॥
भीमाष्टनागसहिता करुणावशेन
पूर्णतिलोलरसना भयकारिहासा ।
चित्तेशशोभितशिरा मृगशचुचर्म-
वस्त्रा भवस्य^४ च निहन्तु तमांसि तारा ॥
श्रीमदद्वयवज्रस्य गुरोर्नत्वा पदाम्बुजम् ।
श्रीमल्ललित^५गुप्तेन तारासाधनमुच्यते ॥

^१ ANC तेन प्राणिजनाः ।

^२ This part of the Colophon is not to be found in ACBa.

^३ This *Sādhana* is found only in B, see Fol. 82 ff.

^४ MS वभस्य ।

^५ MS गुह्येन ।

प्रथमं तावन्मन्त्री कृतमुखशौचादिकः सुविष्टरोपविष्टः
 सुरभिकुसुमनिकरावकीर्णं प्रदेशे विभवानुरूपतः पूजां
 विधाय स्वहृदये शुक्लवर्णं हुँकारं पश्येत् । हुँकारा-
 दात्मनो रोमविवरेण मुखादिद्वारेण पञ्चाकारान् रश्मीन्
 निश्चरतश्चिन्तयेत् । तैश्च रश्मिभिरनन्तापर्यन्तगङ्गानदी-
 वालुकासमालोकधातवोऽवभासिताः । ततोऽकनिष्ठभुवन-
 स्थिता भगवती वक्ष्यमाणवर्णादिसहिता कोऽपि सत्त्वो
 मामध्येषयति तमधिष्ठामि इत्युक्त्वा भटिति पुरतोऽव-
 स्थिता चिन्तयितव्या पश्चात् । तत एवं हुँकारान्नानापुष्प-
 धूपगन्धमाल्यादीनि निश्चार्थं ततो मैत्रौकरुणामुदितो-
 पेक्षापापदेशनापुण्यानुमोदनापुण्यपरिणामनाचिशरण-
 गमनादिकं कुर्यात् । ॐ वज्रपुष्पे ॐ आः हुँ इत्यनेन
 मन्त्रितं पुष्पं एवं नामचिह्नितमन्त्रेण धूपादीन्यपि दद्यात् ।
 तत आमित्यक्षरमुच्चारयेत् । आद्यनुत्पन्नाः सर्वधर्मा
 इत्युक्त्वा सर्वस्वभावशून्यं भावयेत् । मन्त्रमुच्चारयेत् ॐ
 स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहम्, ॐ शून्यता-
 ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

ततः प्रणिधिसामर्थ्यात् अकारपरिणतं शुक्लवर्णं पद्मं
 तन्मध्ये टाँकारेण करोटकं चन्द्रकान्तिमणिप्रभं रुधिरपरि-
 पूर्णं तत्र मध्ये हुँकारं पञ्चरश्मिकं पञ्चात्मकं सुन्दरं शुक्लं
 तत्परिणतां नीलोत्पलकलिकां हुँकाराधिष्ठितां पश्येत् ।
 सर्वमेकत्र परिणम्यात्मानं भगवतीरूपं विभावयेत् शुक्लां
 द्विभुजामेकाननां दक्षिणे निरंशुकाक्षमालाधरां वामे
 नीलोत्पलकलिकां बिभ्रतीं अतिपिङ्गैकजटां व्यास-
 ब्रह्माण्डखण्डां क्रूरनागाभरणभूषिताम् ; शिरोवेष्टनं

कर्कोटको नीलः, कण्ठा(वा)भरणं तक्षको रक्तः, नन्दोपनन्दौ
कर्णकुण्डलौ पीतौ, ब्रह्मसूत्रं अनन्तो सितः, कटिसूत्रं
वासुकी शुक्लः, दक्षिणभुजे वलयं कुलिकः पारावतवर्णः,
इतरभुजे वलयं शङ्खपालो धवलः, नूपुरौ पद्ममहापद्मौ
रक्तौ; हारनूपुरकेयूरकिङ्किणीमेखलादिमण्डितां शवोपरि
प्रत्यालोढपदस्थितां अत्यन्तभौमरूपां ईषदंष्ट्राललज्जिह्वां
श्रीमदक्षोभ्यालङ्कृतमुकुटां महामैत्रीकरुणाविष्टमानसाम् ।
ततः स्वहृदये शुक्लह्रिकारं तद्रश्म्याकृष्टज्ञानमण्डलं पश्येत् ।
पश्चात् जः हुँ वँ होः इत्यनेन क्रमेणाकृष्य प्रवेश्य बद्धा
तोषयेत् । ततो नीरक्षीरवत् ज्ञानसत्त्वसमरसं भावयेत् ।

ततो भट्टारिकाहृदये कमलोपरि चन्द्रे ह्रीँकारं शुद्ध-
स्फटिकसंकाशं रश्मिकोटिशतसहस्रं (रश्मीन्) निश्चरन्तं
पश्येत् । भावनातः खिन्नो मन्त्रं जपेत् । पुनर्मन्त्रमहा-
सामर्थ्यमण्डलं न द्रुतं न विलम्बितं नास्पृष्टं न मात्राहीनं
मनसाभिलिख्यम् । तत्रायं मन्त्रोद्धारः—सप्तमस्य चतुर्थं
वह्निसंयुक्तं ईकारभेदितं अर्द्धेन्दुबिन्दुभूषितं इत्थं जपेत् ।
नाभिमध्ये अष्टदलकमलं तदुपरि चन्द्रे देदीप्यमानं
ह्रीँकारं जिह्वोपरि अकारेण चन्द्रमण्डलं तदुपरि ह्रीँ-
कारं पश्येत् । अक्षसूत्रगुलिकं च ह्रीँकारेण ग्रन्थिकाः
ताश्चाविच्छिन्नं मुखान्निःसृत्य नाभिमार्गेण प्रविशन्ति च
स्वमुखान्निर्गच्छन्ति चिन्तयेत् । एकाक्षरोऽयं मन्त्रराज-
श्चिन्तामणिकल्पः पापव्याधिनाशनो विशेषेण जगदक्षोभ्य-
बुद्धभाषितं मन्त्रमावर्त्तयेत् । दृढमतिः एवं मन्त्रं जपेत् ।
लक्षजापेन महाकविर्भवति श्रुतिधरो वाग्मी च, वज्रवाणीं
च लभते । महाधनो दीर्घायुः सर्व[शास्त्रवि]शारदो

गरुडेश्वर इव त्रिभुवनं निर्विषं करोति । शीघ्रं च बोधि-
मभिसम्भोत्स्यते नास्ति अत्र सन्देहः । ॐ आः ह्रीं हुं ह्रं
हः अयं मन्त्रराजो बुद्धत्वं ददाति किं पुनरन्याः सिद्धयः ।
ॐ आः ह्रीं हुं घातय घातय सर्वदुष्टान् हुं फट् स्वाहा
इमं बलिं दद्यात् सर्वमारविनाशनम् ।

॥ शुक्लैकजटासाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं ललितगुप्तपादानाम् ॥

129.

नमस्तुत्यायै ।

नत्वा 'सम्यग् जिनांस्तांश्च चुन्दा' देवीं महर्द्धिकाम् ।

तस्या आराधनं वक्ष्ये संक्षेपात् क्षिप्रसाधनम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्री स्वहृदीन्दुमध्ये बीजं तृतीयवर्गाच्च
प्रथमपञ्चमेन पूरितं अर्द्धेन्दुविन्दुभूषितं शरच्चन्द्रांशु-
मालिनं सर्वबुद्धैरधिष्ठितं दिव्यं ततो रश्मिभिर्निष्पन्नां
भगवतीं गुरुसंबुद्धादींश्च दृष्ट्वाऽभिवन्द्यानेन मन्त्रेण पूजयेत् ।
ॐ वज्रधूपे हुं, ॐ वज्रपुष्पे हुं, ॐ वज्रदीपे हुं, ॐ
वज्रगन्धे हुं, ॐ वज्रनैवेद्ये हुं । ततो—

¹ This *Namaskāra* is absent in N. A omits नमः
.....पूरितं । चुन्दा is uniformly spelt as चुण्डा in Ba.

² N सर्वान् जि०, Ab सर्वान् जिनानां ।

³ NC चुन्दा ।

⁴ Ba ०मध्यबीजं ।

⁵ A ०तिष्ठितं ।

रत्नत्रयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।

अनुमोदे^१ जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

इत्यादि पठेत् । ततः^२ णिधिपूर्वकं^३ सर्वधर्मनैरात्म्यं
भावयेदनेन मन्त्रेण ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।
ततो^४ —

बीजं मायोपमाकारं^५ चैधातुकमशेषतः ।

ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहम् । ततः
पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नश्रीचुन्दा^६ देवीरूपेणात्मानं भावयेत्
शरच्चन्द्राभां चतुर्भुजां दक्षिणेन वरदां वामे पुस्तकाङ्कित-
पद्मधरां करद्वये पात्रधरां सर्वालङ्कारभूषितां पद्मचन्द्रा-
सनस्थां भावयेत्, पश्चात् मुद्रां बन्धयेत् । हृदूणाकण्ठ-
मूर्ध्नि रक्षां कृत्वा जपं कुर्यात् । तत्रेयं मुद्रा, हस्तद्वयेन
अञ्जलिं कृत्वा तर्जनीद्वयं मध्यमामध्ये कुण्डलाकारेण
लग्नं^७ अङ्गुष्ठौ पार्श्वतः । इयं चुन्दाया मुद्रा, मन्त्रश्चायम्—
ॐ चले चुले^{१०} चुन्दे स्वाहा ।

॥ चुन्दासाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC ०मोद्य ।

^२ ANCBa तत्प्रणिधि० ।

^३ Ab adds विचिन्त्य ।

^४ ANC adds विचिन्त्य ।

^५ ANC ०मा० ।

^६ चुन्दा is differently spelt as चुन्दा, चुन्दा, चुन्दा in different MSS.

^७ ०रूपेण० found only in Ab.

^८ Ab मध्यकु० ।

^९ AC पद्म ।

^{१०} चुले omitted in Ab only.

130.

प्रथमं हृदि चन्द्रे शुक्लचुंकारबीजं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिर्वृद्धा-
 दीनभिपूज्य प्रणम्य संस्तुत्य च पापदेशनादिसप्तविधा-
 नुत्तरपूजानन्तरं विशरणगाथां पठित्वा क्षमयित्वा चतु-
 र्ब्रह्मविहारान् विभाव्य शून्यतां ध्यायात् । ततो विश्वदल-
 पद्मचन्द्रे पुनः निजबीजं ध्यात्वा तत्परिणामेनार्थचुन्दां
 शरच्चन्द्राभामेकमुखां चतुर्भुजां वरददक्षिणभुजां पुस्तका-
 क्लितपद्मवामभुजां पात्रधारिशेषभुजद्वयां नानाभरण-
 विभूषितां वज्रसत्त्वमुकुटां अनेकसत्त्वार्थकारिस्फुरदि-
 ग्रहां आत्मानं भूटिति निष्पाद्य निजबीजं च हृदि
 विचिन्त्य मुद्रां त्रिषु स्थानेषु न्यसेत् । हस्तद्वयेनाञ्जलिं
 कृत्वा तर्ज्जन्यार्मध्ये कुण्डलाकारेण लग्नमङ्गुष्ठद्वयं पार्श्वतो
 विदध्यात् । मन्त्रः ॐ चले चले चुन्दे स्वाहा ।

॥ इति चुन्दासाधनम् ॥

¹ A ०भासामेक० ।

² A ०कङ्कत० ।

³ C ०वङ्गुष्ठ० ।

131.

नमश्चुन्दायै ।

प्रथमं हृदीन्दुमध्यस्थ^१चुंबौजविनिर्गतविचित्ररश्मिभि-
र्निष्पन्नान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् दृष्ट्वा^२ पुरतः पूजादिकं
कुर्यात् ॐ वज्रपुष्पे हुं इत्यादिमन्त्रैः । ततः त्रिशरण-
गाथामुच्चारयेत् । तदनन्तरं शून्यतां विभाव्य ॐ शून्यता-
ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमित्युच्चारयेत् । ततश्च^३ निष्पन्नां
चुन्दां शरच्चन्द्रप्रभां चतुर्भुजां सर्वालङ्कारभूषितां दक्षिणे
वरदां वामे पुस्तकपद्मधरां शेषभुजाभ्यां पात्रधरां पद्म-
चन्द्रे सत्त्वपर्यङ्कासीनां भावयेत् । पश्चान्मुद्रया हृद्गुणा-
कण्ठमूर्धसु संस्पृश्य रक्षां कृत्वा जपं कुर्यात् ॐ चले चले
चुन्दे स्वाहा । तत्रेयं मुद्रा— हस्तद्वयेनाञ्जलिं कृत्वा
तर्ज्जन्योर्मध्ययोर्मध्ये कुण्डलाकारेण समावकुष्ठौ पार्श्वतः
स्थितौ ।

॥ इति चुन्दासाधनम् ॥

^१ A चुम्बौजं, B चुंबिनि० ।

^२ ANC तत्र चुं० ।

^३ AC पुनः ।

^४ ACN ०मूर्धं मुखं० ।

नमो 'मारीचै ।

पूर्वोक्तविधिना पङ्कारजविश्वपद्मोपरि चन्द्रे सितमाँ-
कारजां मारीचीं श्वेतां पञ्चमुखीं दशभुजां चतुश्चरणां
भट्टित्यात्मानं चिन्तयेत् । तत्र प्रधानमुखं श्वेतं दक्षिणं
कृष्णं वामं वाराहं रक्तं पश्चान्मुखं हरितं मस्तकोपरि मुखं
पीतं नानारत्नविरचितं विशिखालङ्कृतजटामुकुटीं दक्षिण-
पञ्चभुजेषु सूर्यमण्डलवज्रशरअङ्कुशसूचीहस्तां वाम-
पञ्चभुजेषु चन्द्रमण्डलचापाशोकपल्लवसपाशतर्जनीसूत्र-
हस्तां विविधालङ्कारधरां कुमारीं नवयौवनां सित-
कञ्चुकोत्तरीयां चैत्यगर्भस्थां सप्तशूकररथारूढां विष्णुवन्द-
शङ्करब्रह्माक्रान्तचतुश्चरणाम् । तद्वयमध्यावस्थितं मकर-
समाक्रान्ताऽन्यतमा भगवती कृष्णा शूकरमुखी वज्र-
तर्जनीधरदक्षिणवामकरा ; दक्षिणदिशि अपरा भगवती
रक्ता शूकरमुखी चतुर्भुजा अङ्कुशसूचीधरदक्षिणहस्तद्वया
सपाशतर्जनीसूत्रधरवामहस्तद्वया दिव्यालङ्कारधरा चेति ;
वामदिश्यपरा भट्टारिका रक्ता शूकरमुखी आकर्ण-
पूरितचापशरा^१ वज्राशोकपल्लवधारि^२ शेषदक्षिणवामभुजा
विचित्राभरणा चेति । रथवाहकशूकराणामध आदि-
त्यादिनवग्रहा नानेत्युपद्रवरोगसकुलाश्च मनुष्यरूपे-
णाधःपतिताश्चिन्तनीयाः । ततो हृच्चन्द्रस्थितमाँबीज-

^१ मारीची is also spelt मारिचि, मारिची and मारीचि ।

^२ Ba ० घानेन ।

^३ ANCBa ० रत्नविभ ।

^४ AB ० नीलवस्त्र ।

^५ ० कमल ० in A.

^६ B ० चपलपदा ।

^७ ० शेष ० found in Ba only.

^८ आदिनवक ० in A.

^९ A नान्देत्युप०, N नान्देत्युप० ।

रश्मिभिस्तथागतानानीयाभिषेकं गृहीत्वा वैरोचनमुद्रिता
भवति । ततो हृद्बीजादेवाक्षसूचाकारेण मन्त्राक्षराणि
निश्चार्य मुखान्नाभौ नाभेर्मुखे मुखात् पुनरपि^१ नाभावि-
त्यादिकचक्रध्रमणक्रमेण मन्त्रं^२मावर्त्तयेत् । तत्रायं मन्त्रः-
ॐ मारौच्यै माँ हुँ हुँ फट् फट् स्वाहा । स्वबीजाधिष्ठितं
च सर्व्वभोजनादिकमनुष्ठेयम् । खेदे^३ च शताक्षरमन्त्र-
मुच्चार्य यथासुखं विहरेदिति ।

॥ कल्पोक्तदशभुजसितमारौचीसाधनम् ॥

133.

नमो मारौच्यै ।

अथ शून्यताभावनानन्तरं चन्द्रे पीतमाँभवाशोक-
स्तवकं तदुपरि माँ तत्परिणता पीता द्विभुजैकमुखी वैरो-
चनसनाथरत्नमुकुटिनौ कनकनिभश्रुकरपृष्ठविश्वपद्मचन्द्रे
सलिलमूर्द्धस्थिता अशोकदृक्षशाखावलग्नवामकरा वरद-
दक्षिणकरा हारादिभूषिताङ्गौ नवयौवनकाम्या चेति ।
इत्यमेनां ध्यात्वा हृदि माँबीजस्फारित^४रश्मिसनाथ-
श्रुकरनिकरैर्दुष्टान्^५सम्मर्द्य सत्त्वार्थमनेकविधं च विधाय
ॐ मारौच्यै माँ स्वाहा इति मन्त्रं^{१०}जपेत् ।

॥ इति अशोककान्तामारौच्याः^{११} साधनम् ॥

^१ ANC मुखादनेनापि ।

^२ One फट् is dropped in ANC.

^३ कल्पोक्तसितं in B.

^४ A °स्फारितं, B °स्फारितं ।

^५ A मारौच्यै । ^{१०} AC जपयेत् ।

^६ ANC °अमयमयम् ।

^७ A खेदेन ।

^८ A मिबीजं ।

^९ AC सम्मर्द्य, N सम्मर्द्य ।

^{११} Ba °मारौच्यै ।

बमो मारीचै ।

'निरुत्तरसुखासङ्गप्रज्ञापारङ्गतान् गुरुन् ।

प्रणम्य कल्पमारीच्याः साधनं लिख्यतेऽधुना ॥

तत्रादौ तावद् योगी सकलजगदभ्युद्धरणाध्याशयः ॐ
फडिति^१ मन्त्रेण हृत्कण्ठोर्णामूर्ध्वसु क्रोधमुष्टिं दत्त्वा ॐ
मारीच्यै^२ विघ्ना^३नुत्सारय हुँ फडित्यनेन च विघ्नान् विमर्द्य
स्वहृदये 'आँकारपरिणतसूर्य्ये पीतमाँकारं ध्यात्वा तद्वि-
निर्गतरश्मिनिवहैराकाशे स^४माकृष्य भगवतीमग्रतः^५
स्थापयेत् गौरीं^६ त्रिमुखां त्रिनेत्रामष्टभुजां रक्तदक्षिण-
मुखां नीलविकृतवामवाराहमुखां वज्राङ्कुशशरसूचीधारि-
दक्षिणचतुष्करां अशोकपल्लवचापसूत्रतर्जनीधरवामचतु-
ष्करां वैरोचनमुकुटिनीं^७ नानाभरणवतीं चैत्यगर्भस्थितां
रक्ताम्बरकञ्चुकोत्तरीयां सप्तशूकर^८रथारूढां प्रत्यालीढपदां
यँकारजवायुमण्डले हँकारजचन्द्रसूर्य्यग्राहिमहोग्रराहु-
समधिष्ठितरथमध्ये देवीचतुष्टयपरिवृताम्; तत्र^९ पूर्व-
दिशि वर्त्तालीं^{१०} रक्तां वराहमुखीं चतुर्भुजां सूच्यङ्कुशधारि-
दक्षिणहस्तां पाशाशोकधारिवामहस्तां रक्तकञ्चुकां चेति,
तथा दक्षिणे वदालीं पीतां अशोकपल्लव^{११}सूचीवाम-

^१ Ab निरुत्तर० ।

^२ ANC कल्पं ।

^३ A फडिति० ।

^४ N मारीचि ।

^५ Ba ०मुच्छारय ।

^६ A आका०, N तांका ।

^७ A ०काराशेष० ।

^८ A ०मन्त्रतः ।

^९ Ab सुवर्णगौरां ।

^{१०} ANCAbB ०मुकुटी ।

^{११} Ba ०रथाभि० ।

^{१२} A नेत्रं ।

^{१३} A वर्त्तादिं, Ab वेतालीं । ^{१४} ०पल्लव० is found only in Ab.

दक्षिणभुजां वज्रपाशदक्षिणवामकरां कुमारौरूपिणीं
नवयौवनालङ्कारवतीम्, तथा पश्चिमे वरालीं शुक्तां वज्र-
सूचीवदक्षिणभुजां पाशाशोकधरवामकरां प्रत्यालीढपदां
सुरूपिणीं चेति, तथोत्तरदिग्भागे वराहमुखीं रक्तां
चिनयनां चतुर्भुजां वज्रशरवदक्षिणकरां चापाशोकधर-
वामकरां दिव्यरूपिणीम्, ध्यात्वा पूजाप्रणामस्तुतिपाप-
देशनापुण्यानुमोदनापरिणामनायाचनाचिशरणगमन-
बोधिचित्तोत्पादमार्गाश्रयणादिकं कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारांश्च
भावयित्वा ॐ श्रान्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति
श्रान्यतासमाधिमात्मन्वेत् ।

ततः सूर्यमण्डले ॐकारजं वैरोचनं सिंहासनस्थं शुक्तं
जटामुकुटधरं 'बोधङ्गीमुद्राधरं' शान्तं सर्वालङ्कारभूषितं
तस्य हृदि चन्द्रे पञ्चविंशत्यक्षरपरिवारमाँकारबीजपरि-
निष्पन्नाशोकपल्लवं तदुपरि चन्द्रे माँबीजं एतत्सर्व-
परिणामेन यथोक्तवर्णभुजादिलक्षणं मारीचौरूपमात्मानं
भटिति ध्यात्वा ॐ मारीचै वर्त्तालि वदालि वरालि
वराहमुखि आकर्षय जः स्वाहेत्यनेन वर्त्तालीं पूर्वस्थां
दिशि न्यसेत् । तथा ॐ मारीचै वर्त्तालि वदालि
वरालि वराहमुखि सर्वदुष्टप्रदुष्टानां मुखं बन्ध गन्ध
हुँ स्वाहेत्यनेन दक्षिणस्थां वदालीम् । तथा ॐ
मारीचै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि सर्वदुष्ट-

1 ANC ०दक्षिणवाम० ।

2 प्रत्यालीढपदां..... वामकरां omitted in A.

3 NCB ०शरदक्षिण० ।

4 A ०विहारो श्रूयं ।

5 AC बोध्यश्री, N बोध्यश्री, Ba बोध्य श्री ।

6 A सुदं, B सुदं ।

7 Aa वेतालि, B वतालि ।

8 ANCB स्वाहेति ।

9 A वक्त०- ।

प्रदुष्टानां मुखं स्तम्भय वं स्वाहेति पश्चिमायां वरालीम् ।
 तथा ॐ मारीच्यै वर्त्तलि वदालि वरालि वराहमुखि
 सर्व्वसत्त्वान् वशमानय होः स्वाहेत्यनेन चोत्तरस्यां वराह-
 मुखीं चेति । ॐ मारीच्यै माँ हुँ हुँ फट् फट् स्वाहेति
 भावनानन्तरं मन्त्रजापः । एवं सन्धात्रयमधिष्ठाय देवता-
 योगेन विहर्त्तव्यमिति ।

॥ कल्पोक्तमारीचीसाधनं समाप्तम् ॥

135.

नमो मारीच्यै ।

प्रथमं तावत् स्वहृदि चन्द्रे शुक्लमाँकाररश्मिसमाकृष्टां
 भगवतीं नानोपहारेणाभिपूज्य पापदेशनादिकं च
 कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारान् भावयेत् । ॐ शून्यताज्ञानवज्र-
 स्वभावात्मकोऽहमित्युच्चार्य्य पँकारजविश्वपद्मोपरि चन्द्र-
 मण्डले पुनरपि सितमाँकारपरिणतां मारीचीं कुन्देन्दु-
 सन्निभां पञ्चमुखीं दशभुजां चतुश्चरणां भटित्यात्मानं
 चिन्तयेत् । तत्र प्रधानमुखं शरीरवर्णं दक्षिणमुखं
 कृष्णं वाममुखं वाराहं रक्तं पश्चान्मुखं हरितं मस्तकोपरि
 मुखं पीतं नानारत्नविचित्रविशिखजटामुकुटिनीं दक्षिण-
 पञ्चभुजेषु सूर्य्यमण्डलनीलवज्रशराक्षुशस्त्रचिहस्तां वाम-
 पञ्चभुजेषु चन्द्रमण्डलचापाशोकपल्लवसपाशतर्ज्जनीसूत्र-

¹ NCAb ०दुष्टानां । A omits सर्व्वदुष्टा०.....वराहमुखि ।

² Ab omit.

³ A शान्मोपहारैरभि० ।

⁴ AN ०मण्डलवर्ण० ।

⁵ Ab omit.

⁶ A हरितचण्डं ।

⁷ AC ०तर्ज्जनीसूत्रां ।

हस्तां विविधरत्नविरचितकुण्डलकेयूरचूडाकिङ्किणी^१ वस्त्र-
भूषितशरीरां नवयौवनां सितकञ्चुकोत्तरीयां चैत्यगर्भस्थां
सप्तश्रुकररथारूढां विष्ण्वन्द्रशङ्करब्रह्माक्रान्तचतुश्चरणाम् ।
तस्याश्च रथमध्ये स्थितमकरसमाक्रान्ता^२ अन्यतमा भगवती
सा च कृष्णा श्रुकरमुखी वज्रतर्जनीदक्षिणवामभुजा,
दक्षिणदिशि अपरा भगवती सा च रक्ता श्रुकरमुखी
चतुर्भुजा अङ्कुशसूचिदक्षिणद्वयहस्ता सपाशतर्जनीसूत्र-
वामद्वयहस्ता दिव्यालङ्कारभूषिता चेति, वामदिश्यपरा^३
भट्टारिका सापि च रक्तवर्णा श्रुकरमुखी आकर्णपूरित-
चापशरवज्राशोकपल्लवदक्षिणवामभुजा विचित्रवस्त्रा-
भरणा चेति, रथवाहकश्रुकराणामध आदित्यादिनवग्रहा
नानामृत्यूपद्रवोरोगसङ्कुलाश्च पतिता मनुष्यरूपेण सन्ति ।
एवंरूपां भगवतीं ध्यात्वा हृच्चन्द्रे माँकारविनिर्गतरश्मि-
भिस्तथागतानानायाभिषेकं गृहीत्वा शिरसि वैरोचने-
नाङ्कयेत् । ततो हृद्बीजादेवाक्षसूत्राकारेण मन्त्राक्षरा-
न्निश्चार्य मुखान्नाभौ नाभेर्मुखे मुखात् पुनरपि नाभा-
वित्यादिकचक्रभ्रमणक्रमेण^४ मन्त्रमावर्त्तयन् चिकोटितथतां
मनसि कुर्यादिति । तत्रायं मन्त्रः— ॐ मारीच्यै माँ हुँ
फट् स्वाहा । स्वबीजाधिष्ठितं च सर्व्वं भोजनादिकमनु-
ष्ठेयम् । खेदे च शताक्षरमन्त्रमुच्चार्य यथासुखं विहरेदिति ।

॥ कल्पोक्तविधिना सितमारीचीसाधनं समाप्तम् ॥

१ A ०केयूरकाञ्चित० ।

२ A वामदिशे भट्टा० ।

३ AN omit.

४ AC स्थितकमले सर्वाक्रान्ता० ।

५ A ०चित्राभ० ।

६ A omits ०क्रमेण० ।

नमो मारीच्यै ।

ॐ आः ह्रीं^१ स्वाहा इति शिरोललाटकण्ठहृदयजानु-
द्वयेषु आत्मनो विभाव्य ॐकारात् सर्व्वं पूर्व्ववत् शुद्धि-
पाठपर्यन्तं^२ विधिं विधाय ॐकारेण निष्पन्नां च वज्र-
धात्वौश्वरीं मारीचीं द्वादशभुजां रक्तां षण्मुखीं लम्बोदरां
ज्वलत्पिङ्गलो^३र्द्धकेशां कपालमालिनीं सर्पमण्डितमेखलां
व्याघ्रचर्माम्बरधरां^४ चरणयुगनिपतितानेकविघ्नसन्ततिं
चैत्यगर्भसूर्य्यमण्डले प्रत्यालीढस्थितां वैरोचनसनाथां
नानावराहाक्षय्यमाणरथां रक्तक्षणाहरितपीतसितप्रथ-
मादिपञ्चमुखीं ऊर्द्धक्षणावराहैकमुखीं दक्षिणे खड्गमुषल-
शरअकुशणकक्षचिकवज्रपरशून् वामे सपाशतर्ज्जनीकपाल-
अशोकपल्लवब्रह्मशिरश्चापचिशूलानि धारयन्तीं चिनेत्रां
ललज्जिह्वां करालवदनामतिभयानकाकारां चिन्तयेत् ।
रथमध्ये द्विभुजां तर्ज्जनीअशोकपल्लवहस्तां रथवाहिकां
प्रत्यालीढासनां भीषणां चिन्तयेत् । स्फुरणादिकपूर्व्वकं
स्तम्भयन् मोहयन् घातयन् दुष्टसत्त्वान् ॐ वज्रधात्वौश्वरि
सर्व्वदुष्टसत्त्वान् इन इन दह दह पच पच ॐ मारीच्यै
^{१०} हुं फट् स्वाहेति मन्त्रं जपेत् ।

॥ वज्रधात्वौश्वरीमारीची साधनम् ॥

^१ B ह्री, Ab ह्रीः ।

^२ A पाठयन्तं ।

^३ ANC ज्वलितपिङ्गो, B जलितपिङ्गो ।

^४ Ab समयः ।

^५ Ab ०म्बरां ।

^६ Ab रक्तहरितक्षणाः ।

^७ B ०ककायां ।

^८ A मोहयेत् । B omits.

^९ ANC हर हर ।

^{१०} ANCAb ॐ हुं ।

^{११} B रक्तमारीचिसाधनं, A ०मारीचाः साधनं, Ab मारीचीसाधनं ।

137.

प्रथमं तावन्मन्त्रौ सुखासनोपविष्टो वामक्रोधमुष्टिना
हृद्दूर्णाकण्ठमूर्धसु^१ ॐ फट् इति मन्त्रेण मंस्पृश्य दक्षिण-
क्रोधमुष्टिमुन्नाम्य निर्विघ्नं चिन्तयेत् । ततो मुखशौचादिकं
कृत्वा पुनरुपविश्य स्वहृदये रात्रिदिनभेदेन^२ अकारा-
कारनिष्पन्नौ शशिसूय्यौ^३ दृष्ट्वा तदुपरि पीतं ॐकारं
विभाव्य तद्रश्मिनिष्पन्नां भगवतीमग्रतो दृष्ट्वा यथालब्ध-
पुष्पादिभिः सम्पूज्य तदग्रतः पापदेशनादिकं कृत्वा सकलं
शून्यं विभावयेत् । तत ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमित्युच्चार्य तदाँकारपरिणतमष्टारचक्रं
तन्मध्यस्थितमौँकारं परिणम्यात्मानं वैरोचनरूपं पीतवर्णं
जटामुकुटधरं रक्ताम्बरं^४ शान्तं पद्मगर्भमिहासने वज्र-
पर्यङ्कस्थं सर्वाभरणभूषितं बोध्यङ्गी^५बद्धमुद्रकं ध्यायात् ।
तस्य हृदये चन्द्रस्थमाँकारपरिणतं अशोकपुष्पं तदुपरि
माँकारं तद्रश्मौन् निश्चार्य सकलसत्त्वार्थं कृत्वा तच्चैवा^६नीय
प्रवेशयेत् । ततोऽग्रत आकारपरिणतं सूर्यमण्डले माँका-
रजां^७ भगवतीमष्टभुजां रश्मिमयीमुपदेशतो^८ ध्यायात् ।
तदनन्तरं ॐ मामिति मन्त्र^९मुच्चारयन्नात्मानं चैत्यगर्भस्थां
सप्तश्रुकररथारूढां मारीचीं विभावयेत् । रथस्याधस्ताद्
यँकारजवायुमण्डले हँकारनिर्मितो राहुः । तत्र भगवतीं

^१ A ०क्रोड०

^२ Ab ०मूर्धसु ।

^३ AB ०न्दिवस्य भेदेन, NC ०न्दिवभेदेन ।

^४ A शरीरसूय्यं ।

^५ Ab ०णतमात्मा० ।

^६ NC ०म्बरधरं ।

^७ A-वायौ, NC बोध्ययी० ।

^८ ANCAb तेनैवा० ।

^९ Ab ०कारबीजं ।

^{१०} A देशतो, NC देशतो० ।

^{११} ANC ०मुच्चार्य आ०, Ab ०मुच्चारयेत् ।

रत्नमुकुटां अष्टभुजां त्रिनेत्रां त्रिमुखां सुपीतां मूलमुखं
पीतां बन्धूकजवाकुसुमसदृशाधरं दक्षिणं रक्तं वर्तुलं वामं
वाराहं 'सरोषं नीलं ललज्जिह्वं विवृतवदनं भीषणं
भृकुटीकरालं वामे तर्ज्जनिकापाशं धनुरशोकपल्लवं सूत्रं
^१च दक्षिणे सूच्यङ्कुशौ शरं वज्रं च नानावलय्यादिसर्वा-
भरणभूषितां विचित्ररक्तकञ्चुकोत्तरीयां प्रत्यालीढस्थां
चतुर्देवतीं^२परिवृतां चिन्तयेत्। पूर्वतो वर्त्तालीं^३ आलीढ-
स्थितां चतुर्भुजां वराहैकमुखीं रक्तां दक्षिणे सूच्यङ्कुश-
धरां वामे पाशपल्लवौ^४, दक्षिणे वदालीं प्रत्यालीढस्थितां
चतुर्भुजां वराहैकमुखीं पीतवर्णां दक्षिणे सपुष्पाशोक-
पल्लवसूत्रं^५सूचीधरां वामे पाशवज्रधराम्, पश्चिमे^६ वरालीं
आलीढस्थां चतुर्भुजां "पीतवर्णां वराहैकमुखीं दक्षिणे
वज्रसूचीधरां वामे पाशाशोकपल्लवधराम्, तथैवोत्तरे
वराहमुखीं रक्तां उदितादित्यवर्णाञ्ज्वलां प्रत्यालीढस्थितां
चतुर्भुजां दक्षिणे शरवज्रधरां वामे चापाशोकपल्लवधराम्।
सर्वा एताश्चैत्यकूटागारस्था नाना^७लङ्काररत्नमुकुटरक्त-
कञ्चुकोत्तरीयास्त्रिनेत्रा^८ विचित्राभरणा ध्येयाः^९। ततो जः
हुं वं होः ज्ञानसत्त्वप्रवेशे^{१०} मुद्रां बन्धयेत्।

^१ A सर्व्व ।

^२ B वामे ।

^३ Ab वेतालीं ।

^४ A सूत्रां ।

^५ ANAb •सूत्र ।

^६ N omits.

^७ A •सरीयास्त्रियाः ।

^८ Ab •प्रवेशः ।

^९ A दृढः ।

^{१०} ANCB •द्वौ ।

^{११} C प्रत्यालीढः, Ab •लीढस्थं ।

^{१२} A •यवौ ।

^{१३} A omits पश्चिमे...पल्लवधरां ।

^{१४} A नानारत्नाः ।

^{१५} A श्वेताः ।

उभौ हस्तौ समौ कृत्वा अञ्जल्याकारमिश्रितौ^१ ।
 कुर्याद् विकसितावग्रा^२वुभावङ्गुष्ठनामितौ ॥
 मध्यमा^३ङ्गुलिसमाश्लिष्टौ कुण्डला^४कारचिह्नितौ ।
 पर्यङ्केणोपविष्टेन^५ नाभिदेशे तदा^६ न्यसेत् ॥

ततो भावनापूर्व^७ङ्गमं मन्त्रं जपेत् ॐ^८ मारीच्यै
 स्वाहा । न्यूनाधिकं विधिं^९ शताक्षरमन्त्रेण पूरयेत् ॐ
 वज्रसत्त्वेत्यादि । विसर्जनकाले तु ॐ मारी^{१०}च्यै मुरिति
 स्वमुद्रा मुञ्चेदिति^{११} ।

॥ अष्टभुजपीत^{१२}मारीचीसाधनम् ॥

138.

ओडियानमारीचीसाधनं भवति । प्रथमं तावत्
 मन्त्रौ^{१३} स्वहृदि आकारपरिणतं सूर्यमण्डलं तस्योपरि
 प्रथमस्य त्रयोदशं बीजमर्द्धेन्दुबिन्दुभूषितं तथैव सर्वं पाप-
 देशनादिकं कृत्वा तेनैव निष्पन्नं माँकारं तत्सर्वपरिणतां
 मारीचीं रक्तवर्णां षण्मुखां द्वादशभुजां प्रथममुखं रक्तं
 द्वितीयं कृष्णं तृतीयं श्यामं चतुर्थं पीतं पञ्चमं सितं

^१ AC •मखितौ ।

^२ A •सितागौड • ।

^३ A अघमा • ।

^४ A •वर्तुला • ।

^५ A •विष्टा च । ^६ B तथा ।

^७ A •तमं, B •ङ्गमो ।

^८ This Mantra is omitted in Ab.

^९ N •कविधि ।

^{१०} A •चि ।

^{११} N मुदिति ।

^{१२} Ab संक्षिप्त • ।

^{१३} ANC omit मन्त्रौ ।

शिरःस्थितं तदूर्ध्वं वाराहकृष्णं षष्ठमुखम्, अशोकचैत्या-
लङ्कतां पीतवैरोचननाथां लम्बोदरीं कपालमाला-
विभूषितां ऊर्ध्वपिङ्गलकेशां व्याडैर्विभूषितां व्याघ्रचर्म-
निवसनां प्रत्यालीढस्थितां शूकराक्रान्तविघ्नां दक्षिणकरै-
र्खड्गं वज्रं मुषलं शरं एकसूचिकवज्रं परशुं वामे तर्ज-
निकापाशं कपालं अशोकपल्लवं ब्रह्मशिरश्चापं त्रिशूलं
चिनेत्रां रक्तवर्तुलां दंष्ट्राकरालवदनां रथमध्ये स्थितां
अपरां देवीं द्विभुजां तर्जनिकापाशपल्लवसहितां भावयेद्
अहमेव भगवती । ततो मुद्रां बन्धयेत् ।

वज्राञ्जलिं समाधाय मध्यमेऽथ निकुञ्चनात् ।

अङ्गुष्ठद्वयपर्यङ्गकुञ्चिताग्राय विग्रहाम् ।

मन्त्रः— ॐ मारीचै ॐ माँ हुँ हुँ फट् फट् स्वाहा ।

॥ "द्वादशभुजरक्तवर्णात्रोडियानमारीचीसाधनं समाप्तम् ॥

¹ A व्यादेवौ ।

² Ba omits शूकरा.....करालवदनां ।

³ B शङ्ख ।

⁴ All MSS read either शूक० or सूक०, which ought to stand for सूचिक० ।

⁵ Ab शिरं ।

⁶ A दग्धा ।

⁷ After this N reads केषालं । अशोकपल्लवं । ब्रह्मशिरः । चापं
त्रिशूलपल्लवसहितां ।

⁸ Ab लीति ।

⁹ ANC मोऽथ, Ba माथे ।

¹⁰ A ताभः ।

¹¹ Ab and B read ओडियानमारीचीसाधनं only.

139.

पूर्वोक्तविधानेन पापदेशनानन्तरं शून्यतां विभाव्य विश्वपद्मसूय्ये रक्तमाँ^१कारबीजपरिणतां ओडियानमारीचीं रक्तवर्णां षण्मुखीं द्वादशभुजां प्रतिमुखं चिनेचां रक्तकृष्ण-शुक्लहरितपीतदक्षिणावर्त्तपञ्चमुखां ऊर्ध्वकृष्णशूकरमुखां प्रथमषड्दक्षिणभुजेषु यथाक्रमं खड्गचक्रमुषलशरपरशुएक-सूचिक^३वज्राणि वामभुजेषु तर्जनीपाशखट्वाङ्गकपाल-अशोकपल्लवब्रह्मशिरश्चापत्रिशूलानि चैत्यगर्भस्थां^४मष्ट-नागेन्द्रभूषणशरीरामूर्ध्वपिङ्गलकेशां दंष्ट्राकरालवदनां शुष्क^५पञ्चमुण्डमालामौलिकां विगल^६न्मुण्डमालाप्रल-म्बितकन्धरां^७ अनेक^८रत्नविरचित^९रथाधोविचित्र^{१०}सप्त-शूकरारूढां^{११} बहिरष्ट^{१२}श्मशानपरिवृतां रथमध्यस्थितां पर्यङ्कनिपणां वज्रसूचिअशोकतर्जनीधारिणीं^{१३}(रीं) रक्त-वर्णमारीचीं पीतकञ्चुकां^{१४} नानारत्नाभरणां व्याघ्रचर्म-वसन^{१५}भूषितां रक्तप्रभां स्फुरत्यञ्चतथागतां झटिति ध्यात्वा तद्बृहदयसूय्ये माँबीजविनिःसृतरश्मिशतसमानौतैर्बुद्धबोधि-सत्त्वैरभिषेकं गृहीत्वा वैरोचनमुकुटिनीमात्मानं चिन्त-येत् । ततो निजबीजप्रसाधितयथालब्ध^{१६}समयद्रव्यसेवा-

^१ AC ०मा० ।

^२ B ०गुण्णां ।

^३ N ०सचिक० ; others read ०शूक० ।

^४ AC ०गर्भा० ।

^५ ABC शुक्ला० ।

^६ A वज्रल० ।

^७ AC ०कन्दरां ।

^८ A अकरे ।

^९ A रथो०, B रथाबोधि० ।

^{१०} N चित्र० ।

^{११} ANA ०रथारूढं ।

^{१२} AC ०रक्त० ।

^{१३} A पीतं ककं ।

^{१४} AC ०निवसनां ।

^{१५} A ०लय, i.e., ०र्च० ।

पूर्वकं मन्त्री तद्बीजाच्च विनिर्गताक्षसूचमालाकारेण
हृदयान्निर्गत्य^१ नाभौ नाभेः^२ पुनः हृदय इत्यनेन^३ चक्र-
भ्रमणयोगेन मन्त्रं जपेत् ॐ मारीच्यै माँ हुँ हुँ फट्
फट् स्वाहा । उत्तरकाल^४ समाध्युप^५संहारे^६ जप्त्वा तद्योगे-
नैव यथासुखं विहरेदिति ।

॥ ओडियान^७मारीचीसाधनम् ॥

140.

आदौ हृदि सूर्यासने हुंकारकिरणैरानीय भगवती-
मनेकविधपूजाभिः सम्पूज्य पापदेशनादिकं कृत्वा
शून्यताभावनानन्तरं^८ विश्ववज्राकारं चेतः^९ संचिन्त्य
तत्परिणामेन वज्रभूमिं वज्रप्राकारादिकं ध्यात्वा तन्मध्ये
श्रीओडियानपीठं^{१०} चिकोणमारक्तं तन्मध्ये सूर्यस्थपञ्च-
सूचिकवज्रं ॐकाराधिष्ठितवरटकं तत्परिणामेन बोधि-
चित्तरूपां महाप्रलयानलविस्फुलिङ्गदुर्द्धर्षामट्टाट्ट^{११} हासां
समाक्रान्तचतुर्मां^{१२} प्रत्यालीढपदां द्वादशभुजां षण्मुखीं

^१ A ०यनिर्ग० ।

^२ A omits.

^३ AC ०दिनेन ।

^४ A ०कारं ।

^५ AC समाधाय ।

^६ A omits जप्त्वा.....विहरे० ।

^७ Instead of ओडियान A reads दक्षवर्णद्वादशभुजा० ।

^८ A ०तानन्त० ।

^९ A चिर्भवतः ।

^{१०} A ०ओत्रयानं पीठं, B ०ओडि० ।

^{११} A ०मत्ताट्टाट्ट०, B ०मट्टट्ट० ।

^{१२} ANC ०मालां ।

चिनेचां रक्तवर्णां प्रथमदक्षिणषड्भुजेषु खड्गविश्व-
वज्रएक^१सूचिकवज्रपरशुशरमुषलान् दधानां^२ वाम-
भुजेषु मतर्जनीपाशिका^३चिशूलअशोकपल्लवचापपाश-
ब्रह्मशिरोधारिणीं नरशिरोमालाप्रलम्बित^४सर्वाङ्गावयव-
शोभां व्याघ्रचर्मोत्तरीयवाससं मूलमुखं रक्तं सितकृष्णं
वाममुखद्वयं पीतकृष्णं दक्षिणमुखद्वयं कृष्णोर्ध्ववाराह^५-
मुखं ललज्जिह्वामूर्ध्वज्वलितपिङ्गलकेशं वैरोचनमुकुटिनीं
भुजगाष्टाभरणभूषितां निर्जाकरणैः सर्वतो मारविध्वं-
सिनीं दशदिक्^६लायमान^७डाकिनीभूतवेताड^८फेत्का^९र-
हाहारव^{१०}भीषणपरिवेष्टितश्मशानाष्टकमण्डितां श्रीमदो-
ड्धि^{११}यानमारौचौमात्मानं भटिति निष्पाद्य शिरःकण्ठ-
हृदयेषु ॐ आः हुं सर्वाङ्गेषु फंकारं चिन्तयेत् । ततो
नाभेरुपरि विश्वकमले ^{१२}चन्द्रसूर्यसम्पुटमध्ये हुंकारात्
मृणालतन्तु^{१३}स्वभावं विश्ववर्णमक्षरं चिन्तयेत् । ॐ वज्र-
सत्त्वेश्वरि^{१४} सर्वदुष्टान् ^{१५}हन हन दह दह पच पच ॐ
मारीच्यै मां हुं हुं ^{१६}फट् स्वाहा हृदयमन्त्रः । ॐ आः हुं
भावनामन्त्रः । ॐ वज्रवेतालि^{१७} हुं फट् जापमन्त्रः । ॐ

^१ B reads 'खट्वाङ्ग' ।

^२ N omits 'सूचिक' ; other MSS read 'सूक' ।

^३ B 'लदधान' ।

^४ AB 'सौपिका' ।

^५ AC 'लालम्बित' ।

^६ B 'वराह' ।

^७ A 'जनस्था', NC 'जगास्था' ।

^८ AC 'दिशि प' ।

^९ A 'लापमान' ।

^{१०} AC 'ताल' ।

^{११} AC 'हत्ता' ।

^{१२} Ba 'कार' ।

^{१३} AC 'मन्त्रोभि', N 'मन्त्रोभि' ।

^{१४} N omits 'चन्द्र' ।

^{१५} B 'वर्ण' ।

^{१६} B 'श्वरी' ।

^{१७} A 'हर हर' ।

^{१८} Ba 'फट् पट्' ।

^{१९} A 'वेतारि', B 'वेताली' ।

मारौचि ॐ माँ हुँ हुँ फट् द्वितीयजापमन्त्रः । तदनु
चतुः^१सन्ध्यासु बलिमन्त्रः ॐ ^२अलक्षि होः जः हुँ वँ होः ॐ
वज्रडाकिनि समयस्त्वं दृश्यहोः ख ख खाहि खाहि सर्व-
यक्षराक्षसभूतप्रेतपिशाचोन्मादा^३पस्मारडाक^४डाकिन्यादय
इमं^५ बलिं गृह्णथ पिवथ जिघ्रथ^६ मातिक्रमथ महासुख-
विवृ^७द्धये मम सहाय^८का भवथ^९ हुँ हुँ फट् फट्^{१०} स्वाहा ।
भोजनादिकं च ह्रीःकारेण हुँकारादिना वा^{११} संशोधा-
चरेदिति ।

॥ ^{१२}द्वादशभुजरक्तवर्णश्रीडियानस्वाधिष्ठान-
क्रम^{१३}मारौचीसाधनम् ॥

^१ A चन्द्र० ।

^२ A आचखिडिडि, B अचारलि, N आरलि, C अरखि । The Mantra given in Ba is here upheld.

^३ A अच्युत्पादो ।

^४ डाक० is found only in Ba.

^५ Ba इदं ।

^६ जिघ्रथ found only in Ba.

^७ ANCBa ग्रह० ।

^८ A सर्वका ।

^९ Ba भवन्तु ।

^{१०} The second फट् is omitted in B.

^{११} ANBa च ।

^{१२} B omits द्वादशभुजरक्तवर्ण० ।

^{१३} A अकुण्डम् ।

141.

स्वहृदि विश्वपद्मे चन्द्रोपरि पीतमाँकारं विन्यस्य तथैव सर्व्वं प्रतिभासमाचमात्मानं चाकलय्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति पठेत् । ततस्तन्माँकारेण परिणतमशोकस्तवकं पुनर्माँकारं तत् सर्व्वं परिणमय्य भगवतीं पीतवर्णां द्विभुजां एकमुखां वैरोचनोपशोभित-शिरोभागां^१ रत्नमुकुटिनीं^२ देदीप्यमानां कनकवर्णां शूकररूपां विश्वपद्मचन्द्रे लीलया स्थितां नवयौवनोद्धतां^३ ऊर्द्धस्थितां^४ वामकरेणाशोकदृक्षशाखाविलग्नां दक्षिणेन वरदां हारादिविभूषिताङ्गां श्वेतवस्त्रनिर्वसनां स्वहृदि माँकारादनेकशूकराकाररश्मिस्फुरणेन दुष्टान् निवारयन्तीं^५ विचिन्तयेत् । ॐ मारीच्यै स्वाहा । ततो यथावद् विसर्ज्य यथामुखं विहरेद् इति । देशान्तरगमने तु अनेन मन्त्रेणात्मीयोत्तरीयाञ्चलं गृहीत्वा सप्त वारान् परिजप्य सहायस्य^६ च वस्त्रान् गृहीत्वा यथावद् ग्रन्थिं कृत्वा गच्छेत् । चौरादिभिर्न मुष्यते । प्राप्ते अभिमते देशे ग्रन्थिं मोचयेदित्युपदेशः । यथावद् ग्रन्थिं कृत्वा सप्त वारानभिमन्त्रितमुत्तरीयाञ्चलं कृत्वा दिशो दश व्यवलोक्य दुष्टानां मुखचक्षुर्वन्धं करोमि इति विचिन्त्य श्वासं निवार्य अन्तर्जल्पाकारेण मन्त्रमुच्चारयन् ग्रन्थिं बध्नीयादिति ।

॥ अशोककान्तामारीच्याः साधनं समाप्तम् ॥

^१ A ० भागोशां ।

^२ AC ० वनवतां ।

^३ A विचार० ।

^४ A पुण्य० ।

^५ A देवय्य० ।

^६ N ० विव० ।

^७ A सदा पश्य ।

^८ A येत्यु० ।

सम्यक् प्रणम्य मारीचीं वैरोचनकुलोद्भवाम् ।

कल्पोक्तविधिना तस्याः कथ्यते साधनक्रमः ॥

तत्र तावत् श्रीमारीच्युदयमण्डलाभिषिक्तो मन्त्री स्व-
समयसंवरपरिपालनं शुद्धचित्तः सकलसत्त्वाभ्युद्धरणाशय
ॐ 'फट्' इत्युच्चारयन् क्रोधमुष्टिं हृदूर्णामूर्धसु विन्यस्य
मुखशौचादिकं कृत्वा देवगृहं प्रविश्य पटादिगतमूर्त्तिं
भगवतीमवतार्य मारीचीविघ्नोत्सारणमन्त्रेण गन्धोदकं
परिजप्यानेनैव पञ्चोप^१हारादिकं प्रपूज्यम् । तत्रायं विघ्नो-
त्सारणमन्त्रः— ॐ मारीच्यै हुँ सर्वविघ्नानुत्सारय हुँ फट् ।
ततः 'स्वहृदयाक्षरेण निशि^२ चन्द्रमण्डलं दिवा सूर्यमण्डलं
आका^३रेण ध्यात्वा तस्योपरि प्रथमत्रयोदशबीजं अर्द्धेन्दु-
बिन्दुभूषितं तप्तचामीकराभम् । ततो विश्वरश्मीन् निश्चार्य
तै रश्मिभिर्निष्पन्नां भगवतीं मूर्त्तिं गुरुबुद्धबोधिसत्त्वांश्च
दृष्ट्वा पूजयित्वा अभिवन्द्य च अनेन मन्त्रेण, ॐ मारीच्यै
पुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा, ॐ मारीच्यै धूपं प्रतीच्छ स्वाहा,
ॐ मारीच्यै स्वाहेत्यर्घं परिजप्य ॐ मारीच्यै अर्घं
प्रतीच्छ स्वाहा, अभावे सति ध्यानेन वा । ततः—

रत्नत्रयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

^१ A ०चौत्तुद० ।

^२ AN स० ।

^३ A ०पारण० ।

^४ AC हडि० ।

^५ A ०चारण० ।

^६ A ०पक्षप्र० ।

^७ AN omit.

^८ A निमिशि ।

^९ AC ०मण्डलाका० ।

आबोधेः शरणं यामि बुद्धं धर्मं गणोत्तमम् ।

बोधौ चित्तं करोम्येष स्वपरार्थप्रसिद्धये ॥

उत्पादयामि^१ वर^२ बोधिचित्तं

निमन्त्रयामि बहु^३ सर्वसत्त्वान् ।

इष्टां चरिष्ये^४ वरबोधिचारिकां

बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

इति त्रिरुच्चार्य प्रणिधिपूर्वकं सर्वधर्मनैरात्म्यं भाव-
येद् अनेन मन्त्रेण । ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहमिति पठित्वा—

बीजं मायोपमाकारं^५ चैधातुं च^६ विशेषतः ।

दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्वतः ।

न चोपलभ्यते चैव सर्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इति पठित्वा^७ प्रतिभासमाचमवगम्य^{१०} ततो अनादि-
कारणासत्कल्पनाबीजमपनीय स्वभावशुद्धोऽहमित्यधि-
मुच्चेत् । स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति
वारचयमुच्चार्य ततः पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नं चन्द्रं तस्योपरि
ॐ^{११}कारं तत्सर्वं परिणम्य श्रीमदैरोचननाथं पद्मगर्भ-
सिंहासनस्थं वज्रपर्यङ्कनिषण्णं सुवर्णचन्द्रे बोध्यङ्गी^{१२}-
समाधिसमापन्नं जटामुकुटधरं शान्तं सर्वालङ्कारभूषितं
ध्यायात् । ततः स्वहृदि चन्द्रमण्डलं तस्योपरि पञ्च-

^१ A चिन्तान्तरोपः ।

^२ AC add परमं after this.

^३ A omits वरः ।

^४ AN अहं ।

^५ MSS चरिष्यामि, which makes the metre faulty.

^६ A ०माकारं ।

^७ AC read विचिन्त्य before चैधा० ।

^८ A तुक्च ।

^९ C omits.

^{१०} A ०समाचमवगम्य ।

^{११} AC ऊं ।

^{१२} AC बोध्यङ्गी०, N बोध्यङ्गी० ।

विंशतिकमक्षरं परमहृदयं प्रथमस्य द्वितीयेन समायुक्तं
 अर्धेन्दुबिन्दुभूषितं विभाव्य निष्पन्नमशोकस्तवकं तस्योपरि
 चन्द्रस्थमाकारं ध्यात्वा तत्सर्वपरिणतमात्मानं मारीची-
 रूपेण भावयेत् अहमेव मारीची भगवती इति । सुपीतां
 जाम्बूनदप्रभाकारां दीप्तदेहां चैत्यगर्भस्थां रक्ताम्बर-
 धरां रक्तकञ्चुकोत्तरीयां नानावलयसर्वालङ्कारभूषितां
 कटकुण्डलकटिस्तूत्रकिङ्किणीनूपुररवां अष्टभुजां त्रिमुखां
 त्रिनेत्रां ज्वलत्स्फुरद्रश्मिमालिनीं बन्धूकजवाकुसुमसदृशा-
 धरां वैरोचनकृतमूर्धजां अशोकमाला शिरसि भूषितां
 वामकरैरक्षस्तूत्राशोकचापधरां दक्षिणे स्फुरदजस्तूत्रिका-
 ङ्कुशशरोल्ललनप्रियां प्रथमं मुखं सौम्यं विकसिताननं
 सुपीतकनकावदातं^१ उत्फुल्ललोचनं^२ सिन्दूररेणु^३रञ्जिता-
 धरं ऋङ्गाररसविभ्रमं वाममुखं वाराहं सरोषविकृतं
 विकटोत्कटभीषणं इन्द्रनीलप्रभाकारं द्वादशार्क^४समप्रभ-
 मुरु^५भृकुटिकरालं ललज्जिह्वं भयस्यापि भयङ्करं दक्षिणमुखं
 सुरक्तं दिव्यज्वलद्भासुरमिव, हर्म्योत्थिता^६शोकतरु^७कुसुम-
 मालावकीर्णां तस्याः शिरसि वैरोचनं नाथं पूर्वोक्त-
 वर्णं^८मुद्रोपेतं^९मधःस्तात् सप्तशूकररथगतां प्रत्यालीढस्थितां
 कुमारीं नवयौवनस्थाम्, रथवाहकशूकराणां अधस्तात्

^१ A ०नन्द० ।^२ A कटक० ।^३ AC जम्बुक० ।^४ A ०दानं ।^५ AC सिन्दूरैवोज्ज्वल० ।^६ AC सुभ्र० ।^७ A ०वर० ।^८ A ०शोपम० ।^९ AC ०पद्म० ।^{१०} A ०नवां ।^{११} A ०नारदन० ।^{१२} A ०वदनां ।^{१३} AC ०शाकार० ।^{१४} A हर्म्यस्थिता० ।^{१५} ०चन्द्र० in A.

यँभवं वायव्यमण्डले हँकारपरिणतं राहुग्रहं हस्ताभ्यां
'ग्रस्तं चन्द्रसूख्यौ दिवा दिनकरं निशितं चन्द्रमसं देवी-
चतुष्टयपरिवृतां ध्यायात् ।

तत्र पूर्वेण ॐ मारीच्यै^२ वर्त्तलि वदालि वरालि
वराहमुखि सिद्धिमाकर्षय जः स्वाहेति एवं देवीं रक्तवर्णां
वराहैकमुखीं चतुर्भुजां रक्तकञ्चुकोत्तरीयां वामे पाशा-
शोकहस्तां दक्षिणे वज्राङ्गुशस्त्रचिधरां सर्वाभरणभूषितां
कल्पोक्तविधिना अभिप्रेतसिद्धिमाकर्षयन्तीं ध्यायात् ।

ॐ मारीच्यै वर्त्तलि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्वदुष्टप्रदुष्टानां मुखं बन्ध बन्ध हुं स्वाहा । वदालीं
देवीं पूर्वोक्तवस्त्राभरणतद्रूपां पौतवर्णां वामे पाशवज्रधरां
दक्षिणे पल्लवस्तूचीधरां दुष्टानां मुखचक्षुषीं सौवन्तीं
दक्षिणतो भावयेत् ।

ॐ मारीच्यै वर्त्तलि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्वदुष्टान्^१ स्तम्भय वँ^४ स्वाहेति वरालीं देवीं तद्वत्
वस्त्राभरणवर्णां तु दक्षिणे वज्रस्तूचिहस्तां वामे पाशा-
शोकधरां सर्वदुष्टान् स्तम्भयन्तीं पश्चिमे न्यसेत् ।

ॐ मारीच्यै वर्त्तलि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्वसत्त्वान् मे^३ वशमानय होः स्वाहेति वराहमुखीं
देवीं रक्तवर्णां तथावस्त्राभरणां च सव्येन वज्रशर^५-
धारिणीं वामे अशोकचापधरां सर्वसत्त्वानुपसर्प^{१०}यन्तीं
उत्तरस्यां दिशि न्यसेत् ।

^१ N सन्तं ।

^२ A ०चि ।

^३ A वराह० ।

^४ A ०षमपि ।

^५ A ०नां ।

^६ AN च ।

^७ A वर्णादिन्तु ।

^८ A omits.

^९ A ०सशर० ।

^{१०} AC ०ननुराम० ।

ततो वज्राङ्कुश्यादिभिर्मुद्राभिः तन्मन्त्रैश्चाकर्षणादिकं
 कुर्यात् । ज्ञानसत्त्वमाकृष्य प्रवेश्य बद्ध्वा वशीकृत्य साधयेत् ।
 तर्जन्यङ्कुशबन्धेन कनिष्ठया^१ महाङ्कुशी बाहुग्रन्थिकटा-
 ग्राभ्यां शृङ्खलापृष्ठयोश्च पीडनादिति । ॐ वज्राङ्कुशि जः
 इत्यनेन ज्ञानसत्त्वमाकृष्य पुरतो अर्घपाद्यादिकं दद्यात् ।
 मारौचीमुद्रणम् । ततः ॐ वज्रपाशं हुं इत्यनेन प्रवेशयेत्,
 ॐ वज्रस्फोटं वँ अनेन बन्धयेत्, ॐ वज्रावेशं होः
 अनेन तोषयेत् । ततः समयदेवताभिः सदाऽद्वयं कुर्यात् ।
 तत्रेयं मुद्रा—

उभौ हस्तौ समौ कृत्वा अञ्जल्याकारमिश्रितौ ।
 कुर्याद् विकसितावग्रावुभावङ्गुष्ठनामितौ ॥
 मध्यमाङ्गुलिसमास्त्रिष्टौ कुण्डलाकारबन्धितौ ।
 पर्यङ्केनोपविष्टेन नाभिदेशे तदा न्यसेत् ॥
 एषा मुद्रा वरा श्रेष्ठा सर्वकर्मसु योजयेत् ।
 ततोऽभिषेकं गृह्णीयात् महामुद्रया अनया ॥
 अङ्गुष्ठसत्त्वपर्यङ्का कुञ्चिताग्राग्रविग्रहा ।
 सममध्यमोत्तमाङ्गा^२ शेषा वज्राञ्जलिप्रभा ॥

इति मूर्द्ध्नि स्थाप्य ॐ भूः खं मां अभिषिञ्चेति मन्त्रेण
 वैरोचनः कनकाभो बोध्यङ्गयवस्थितः शिरसि ध्येयः ।
 भावनाखिन्नो जपेन्मन्त्रम् । स्वहृदि चन्द्रस्थं मन्त्रं देदीप्य-
 मानं ॐ मारौच्यै स्वाहेति दृष्ट्वा जपेत्^३ । यथाशक्त्या

^१ A ० कृताद्या ० ।

^२ A अञ्जला ० ।

^३ A ० मांकार ०, N ० मोंकार ०, C ० माकार ० । See Infra.

^४ ANC ० ग्राव ० ।

^५ A जपयेत् ।

भावनापूर्वङ्गम्^१ सर्वां देवतीं^२ 'समुत्तेजयन्तीं' पश्यन्^३
मन्त्रं जपेत् । पश्चाच्चूनाधिकविधिः^४ 'शताक्षरेण पूरयेत् ।
तत्रायं मन्त्रः— ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय, वज्रसत्त्व-
त्वेनोपतिष्ठ, दृढो मे भव, सुतोष्यो मे भव, अनुरक्तो मे भव,
सुपोष्यो मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ^५, सर्वकर्मसु च^६ मे
चित्तं श्रेयः कुरु, हुँ हहहहहोः भगवन् सर्वतथागतवज्र
मा मे मुञ्च, वज्रीभव महासमयसत्त्व आः । विसर्जनकाले
तु सर्वमेतत् कुशलं परिणम्य अभिप्रेतां सिद्धिमभियाच्य
स्वमुद्रां शिरसि मुञ्चेत् ॐ मारीच्यै^७ 'मुरिति । स्वाधि-
दैवतयोगेन भोजनस्नानदानशयना^८दिकं सर्वं प्रकल्पयेत् ।
इत्यनेन क्रमेण कायवाक्चित्तरक्षां कृत्वा यथासुखं
विहरेदिति ।

मारीच्याः साधनं कृत्वा यच्छुभं समुपार्जितम् ।

प्राप्नुवन्तु पदं सत्त्वा^{१०} मारीचीज्ञाननिर्मलम् ॥

ॐ ख ख खाहि खाहि गृह्ण गृह्ण गृह्णन्तु सार्व-
भौतिका^{११} बलिं मम शान्तिं कुर्वन्तु स्वाहेति बलिमन्त्रः ।

॥ कल्पोक्तमारीचीसाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं पण्डिताचार्यगर्भपादानाम् ॥

^१ A ०गमनं ।

^२ Only in N.

^३ A पश्चा० ।

^४ A ०विधे ।

^५ AC ०नता० ।

^६ AC add मा संशयं कुरु after प्रयच्छ, which is obviously redundant as the letters of the *Mantra* go beyond hundred in that case.

^७ ANC omit.

^८ A मुदि० ।

^९ A ०नानुदानाश्चना० ।

^{१०} A सत्त्वा ।

^{११} N ०तिकाः ।

143.

नमो मारीचै ।

प्रथमं सूर्यमण्डलं तस्योपरि प्रथमचयोदशं बीजमर्द्धेन्दु-
बिन्दुशोभितं तन्निष्पन्नां मारीचीं रक्तवर्णां षण्मुखां प्रथमं
रक्तं द्वितीयं कृष्णं तृतीयं श्यामं चतुर्थं पीतं पञ्चमं सितं
षष्ठमूर्द्धं वराहमुखं कृष्णं अशोकचैत्यालङ्कृतां लम्बोदरीं
कपालमालाशोभितां ऊर्ध्वकेशां व्याडैर्विभूषितां व्याघ्र-
चर्मनिवमनां विघ्नघातिनीं नानावर्णशूकररथारूढां सव्ये
खड्गवज्रमूपलशरएकसूचिकवज्रपरशून्^१ धारयन्तीं वामे
तर्ज्जनिकापाशं अशोकपल्लवब्रह्मशिरश्चापं^२ त्रिशूलं च^३
इत्थं^४ द्वादशभुजां त्रिनेत्रां रक्तवर्णवर्तुलां मुखोच्चलल-
त्कारां रथमध्ये द्विभुजां तर्ज्जनिकापल्लवगृहीतां पुरतो
द्वितीयां भावयेत् । अहमेव मारीची भगवतीति ततो
मुद्रां बन्धयेत् ।

वज्राञ्जलिं^५ समाधाय मध्यमेऽथ^६ निकुञ्चनात्^७ ।

अङ्गुष्ठद्वयपर्यङ्ककुञ्चिताग्राग्रविग्रहाम् ॥

ॐ मारीच्यै मां हुँ हुँ फट् स्वाहा ।

॥ मारीचीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC •पल्लवं, N •परशून् ।

^२ AC •स्यावं ।

^३ A omits.

^४ AC इत्थर्थ ।

^५ A मुखोच्च, N मुखोच्च० ।

^६ AC •लोन् ।

^७ AN •मार्थे, C •मोऽथ ।

^८ All the three MSS, A, N and C read समाकुलं which gives no meaning. This emendation is proposed on the strength of other similar stanzas.

144.

¹शासने ²कल्पमात्रोत्थे सर्वोपद्रव³शान्तये ।
 मारीचीं भावयेत् ⁴प्राज्ञः सर्वज्ञा⁵कारप्राप्तये ॥
⁶सर्वकथ्यध्वसम्बुद्धमध्यवर्त्तिगुरोः पुनः ।
 माँहचन्द्रात् समापूज्य⁷ विधिवद्देश⁸नादिकम् ॥
 प्रतिदिशाम्यघं सर्वमनुमोदे जगच्छुभम् ।
 चिरत्नशरणं यामि सम्बोधौ विदधे मनः ॥
 दयासद्भावतः⁹ शून्यं निर्मिमित्तमहेतुतः ।
 अतो हेतोः प्रणिहितं त्रिविमोक्षं जगत् स्वयम् ॥
 धर्मधातुस्थिते चैत्ये धातुहृद् बु¹⁰द्धवर्त्मनि ।
 स्फुरद्बुद्धौघखव्यापिचतुरस्रादिसंयुते ॥
 बहिरन्तश्चतुष्कोणे विश्रूकाङ्गेन्दुमण्डले ।
 दुष्टसत्त्वतलाक्रान्तगिरिराजप्रतिष्ठिते ॥
 भावयेत् तत्र माँतत्त्व¹¹मशोकस्तवकोद्भवाम् ।
 शृङ्गारवीरस¹²ङ्घर्षे¹³जाम्बूनदसमप्रभाम् ॥
 मध्येन्द्र¹⁴नीलवर्णा¹⁵स्यां भयबीभत्सरौद्रकैः ।
 करुणाद्भुतशान्तैश्च स्फटिकेन्दितराननाम्¹⁶ ॥

¹ A शासन० ।

³ AC •प्राज्ञाय ।

⁵ ACN सर्वज्ञता० ।

⁷ AC •युक्तं ।

⁹ AC •सम्भवातः ।

¹¹ A omits •तत्त्व० ।

¹³ AC •सङ्घर्ष० ।

¹⁵ AC वक्रा०, N वक्रा० ।

² AC संक० ।

⁴ AC प्रज्ञा ।

⁶ AC स्तुवादिकप्रार्थ० ।

⁸ A •वनदेवा० ।

¹⁰ AC •हृद्बुद्ध० ।

¹² AC •तिलस० ।

¹⁴ AC मध्यवी० ।

¹⁶ A •न्दितरै वरां ।

त्रिविमोक्षमुखैस्त्यक्ता^१ धर्मसम्भोगनिर्मिताम् ।
 पीता(क्ष)भरणसद्वस्त्रां मयूखं^२ मुखवासिनीम् ॥
 सूच्याक्षा^३स्थानि सीवन्तीं बध्नन्तीं मुखचक्षुषी ।
 हृज्जलेऽङ्कुशपाशाभ्यां विन्ध्यन्तीं बाणकार्मुकैः ॥
 वज्रेण दुष्टहृद् भित्त्वाऽशोकेनासेचनापराम् ।
 विमोक्षाष्टाष्टभिस्तान् दुष्टान् नष्टान् प्रभावयेत् ॥
 पादविकाशसंकोचादात्मदृष्टिं च तद्रतिम् ।
 प्रज्ञोपायपदा^४क्रान्तां मारीचीं^५ भावयेद् व्रती ॥
 सर्वदिक्च्यध्वभा^६वात्मस्फुरत्संहारकारकान् ।
 जः हुं वँ होः ब्रुवंस्तस्मिन्^७ सर्वबुद्धान् प्रवेशयेत् ॥
 बुद्धाङ्गोद्भवविद्याभिर्भूतकुम्भा^८मृताम्बुधिः ।
 रत्नमुकुटपट्टाङ्गां पश्येत् शाश्वतसेकधाम् ॥
 सर्वपूजा^९करव्यग्रधूपपुष्पादिवज्रिभिः ।
 पूजां स्तुतिं च कुर्याद् वै तेन पश्येदिमां ततः ॥
 स्तम्भयन् कायवाक्चित्तमामन्त्र्य पिचुवां जपेत् ।
 सर्वदुष्टप्रदुष्टानां चतुर्यान्तं^{१०} सशङ्कया ॥
 चतुः^{११}सन्ध्यं त्रिसन्ध्यं^{१२} वा प्रातर्वाऽष्टशतं जपेत् ।
 भावयंस्तां महाविद्यां महार्थं तु सहस्रकम् ॥

^१ AC ०स्त्राक्षामा ।

^३ A सुच्याक्षा० ।

^५ A ०वदा० ।

^७ AC ०स्त्रार्थमा० ।

^९ AC ०कुदुम्भा० ।

^{११} A चैऽन्तं ।

^{१३} A omits.

^२ N मख० ।

^४ A हृज्जने व० ।

^६ AC विभा० ।

^८ N omits.

^{१०} AC ०पूजन० ।

^{१२} AC चतुःमध्ये ।

जप्त्वा पूजास्तुतिं कृत्वा विनाम्य शुभमर्थतः ।
 निवेश्यात्मनि^१ सम्बुद्धान् गतसङ्गो विसर्जयेत् ॥
 विसर्जनमधिष्ठानं सामान्यं व्यष्टरं स्मृतम् ।
 प्रतिष्ठासमये तन्त्रे कायवाक्चित्तसाधने ॥
 सन्धान्तरेऽपि पूजादिपुरःसरमितो जपेत् ।
 प्राग्वधिना पुनः प्रातर्देवौसङ्गीतिचोदितः ॥
 इमां विद्यां तथा चान्यां^२ भावयेत् स समाजपन् ।
 तन्त्राम्नायेन सन्मन्त्रौ रुचितः साधयेद् भृशम् ॥
 पिचुवा^३लेशसंलेखाद् यत् पुण्यं समुपार्जितम् ।
 तेन^४ लोकोऽस्तु सर्वाशः स्यामहं मञ्जुराट् स्वयम् ॥

॥ श्रीमारीचौपिचुवा^५साधनं समाप्तम् ॥

145.

नत्वा च मारीचौ देवीं सर्वदुष्टप्रमर्दनौम् ।
 तस्याः साधनं वक्ष्येऽहं सर्वकर्मप्रसाधकम् ॥
 सत्त्वपर्यङ्कमासीनां हृदीन्दावो^६ कारभूषिताम् ।
 रक्तवर्णां^७ ज्वलद्दिव्यां^८ विश्वरश्मिसमाकुलाम् ॥

^१ AC °शान्योनि ।

^२ A प्राण्यां ।

^३ A विरुवारेसरेखा°, N पिचुवालेशलेखा°, C° पिचुवारेशं लेखा° ।

^४ AN अनेन ।

^५ A °पिचुवा° ।

^६ A °दोन्दु ॐ° ।

^७ N °वर्णा° ।

^८ AC °दीपं° ।

तैर्निष्पादिताः संबुद्धाः बोधि^१सत्त्वा महर्जिकाः ।

वन्दित्वा सम्पूज्याभिमन्य नैवे^२द्यादि^३ निवेदयेत् ॥

अनेन मन्त्रेण— वज्रपुष्पे वज्रधूपे 'वज्रदौपे वज्रगन्धे'
वज्रनैवेद्ये ॐ हुँ इति सर्व्वत्र । ततो रत्नचयं मे शरणं
बोधिचित्तोत्पादनं च । प्रणिधिपूर्व्वकं सर्व्वधर्मनैरात्म्यं
भावयेद् अनेन ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।
ततः स्थिरचल^४सर्व्वभावस्वभावान् विचिन्त्य^५ बीजं च तदनु
ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहम् । तद्वीज-
निष्पन्नचक्रं तस्य वरटके, भानुमण्डलं तस्योपरि षष्ठस्य
पञ्चमबीजं आकारइन्दुविन्दु^६शोभितं तत्सर्व्वं निष्पन्ने सति
मारीचौरूपेणात्मानं विचिन्तयेत् रक्तवर्णां वक्त्र^७द्विगुण-
भुजां ललितव्याघ्रचर्मनिवसनां ऊर्द्धाविवद्भुजटां^८ "रत्न-
मुकुटिनीं त्रिमुखीं उभयवराहाननां प्रथममुखं सौम्यं
प्रहसिताननं सशृङ्गाररसविभ्रमं सर्व्वत्र चिन्तेत् वामं
रक्तं वाराहं वज्रमुद्गरगृहीतनमस्कृतं दक्षिणमुखं वाराहं
सैन्धवच्छायं वज्र^९पाशगृहीतपुरन्दरवन्दितं चैत्यगर्भकृष्ण-
क्रोडालौढेन स्थितां अधो हरिहरब्रह्मादयो मर्दिता
वसुलोकपालाः सर्व्वे भौतास्त्रस्ता भट्टारिकावन्द^{१०}नामाज्ञां
च कुर्व्वन्तः स्थिताः, आकर्णपूरितधन्वी^{११} अशोककलिका-

^१ A गुरुबुद्धबोधि० ।

^३ AC न निवे० ।

^६ A वक्त्राघे ।

^७ A धिरित्य ।

^९ A रक्तवर्णवस्त्रं ।

^{११} N रक्त० ।

^{१३} A चन्द०, N मन्द० ।

^२ AN निवे० ।

^४ A omits.

^६ A ०वर ।

^८ AC omit ०विन्दु० ।

^{१०} A ऊर्द्धाविवद्भुजटां, N उर्द्धच्छटां ।

^{१२} AC चक्र० ।

^{१४} A ०दधी ।

निभेन शरेण साध्यं हृदि 'विन्ध्यन्तीं' विचिन्तयेत् ;
रक्तकञ्चुकोत्तरीयां सर्वालङ्कारभूषितां अशोकबद्धमकुटां
वामकरेणाशोकपुष्पवसुपुष्पधृतां हृदि तर्जनीस्थितां
वज्रपाशमहाकपालसूत्रशिरोभद्रघटगृहीतहस्तां दक्षिणे
सूचित्रकुशभिण्डपालखद्वक्त्रिवज्रदण्डकुलिशहस्तां मृपा-
वर्त्तक(!)वर्णाम् । श्रीमदैरोचनं वज्रपर्यङ्कबोध्यङ्गीं समा-
पन्नं जटामुकुटधरं शान्तं ज्ञानोन्मीलितचक्षुषं शिरसि
विचिन्त्य सर्वकर्म समारभेत । यथोपदेशतः^१ ज्ञानसत्त्व-
माकृष्य प्रवेश्य बद्ध्वा 'वशीकृत्य' साधयेत् । 'अभिषेकं
कवचपटवन्धपूजास्तुतिं च कृत्वा पश्चात् जापं समारभेत ।
यथाहि गेहे ज्वलति 'प्रदीपो अकम्पमानानिलप्रयुक्तः
तथाहि धर्मो ज्वलते' शरीरे एकाग्रचित्तस्य जपे रतस्य ।
ततो मुद्रां बन्धयेत् ।

अङ्गुष्ठसत्त्वपर्यङ्का कुञ्चिताग्राग्रविग्रहा ।

सममध्यमोत्तमाङ्गा शेषा वज्राञ्जलिप्रभा ॥

हृदूणाकिण्ठमूर्द्धि अवस्थाप्यानेन ॐ मारीच्यै हुँ^{१२}
सर्वदुष्टान् मर्दय हुँ फट् । अष्टमस्य तृतीयचतुर्थयोस्तृतीयं
^{१३}सप्तचतुर्थेन पूरितं, [तौ] प्रथमद्वितीयेन भूषितौ, शुक्लं
इन्द्राननं प्रदोषे मध्यमया शान्तिमन्त्रं प्रकाशितम् । ॐ

^१ A विश्ववन्ती ।

^२ N ०पक्षव० ।

^३ ०बोध्यङ्गी०, N ०बोध्यङ्गी० ।

^४ A adds समाधि before समा० ।

^५ A ज्ञानात्तत्त्वलित०, N ज्ञानात्माशोभित० ।

^६ AC ०देशं ।

^७ A वसो० ।

^८ C omits अभिषेकं.....रतस्य ।

^९ A प्रदायो ।

^{१०} AC कम्प० ।

^{११} N ज्वलन्तं ।

^{१२} A omits.

^{१३} N सम्पूरयेत् तथैनं ।

मारीच्यै^१ देवदत्तस्य शान्तिं कुरु स्वाहा । प्रथमस्य त्रयोदशं बीजमर्द्धेन्दुविन्दुशोभितं प्रत्यूषे मध्यमया पीतं कौबेराननं पौष्टिके मन्त्रमुदाहृतम् । ॐ मारीच्यै देवदत्तस्य पुष्टिं कुरु ॐ । अष्टमस्य चतुर्थं च प्रथमस्य त्रयोदशं षोडशेन समायुक्तं अर्द्धरात्रौ वाऽन्यत् रक्ताऽनामि(का)कया वश्य-वर्णप्रभेदितम् । ॐ मारीच्यै देवदत्तस्य वशमानय-होः । हपरं षष्ठेन संयुक्तमर्द्धेन्दुविन्दुशोभितं मध्यसाध्यप्रवेशितं षष्ठस्य तृतीयकं चतुर्थ्याद्यर्थिनं कृष्णयाम्यास्यो मध्याह्ने अभिचारं^२ तर्ज्जन्या एष मन्त्रः प्रचोदितः । ॐ मारीच्यै देवदत्तं मारय हुँ फट् । तृतीयातृतीयकं बीजं षोडशेन समायुक्तं सर्वार्कषणमुत्तमम् । ॐ मारीच्यै अमुकस्य सिद्धिमाकर्षय जः । मारीच्या मण्डलाभिषिक्तो गुरुभक्तोऽय सत्यवाक् सिध्यति । तस्य देवताजप्तविद्यस्य न संशयः । कोटिजापेन मन्त्रः स्यात् । पटस्याग्रतः सुजप्तेन सिध्यन्ति सर्वकर्माणि मनोऽभिरुचितं यद्ववेत् ।

मारीच्युद्भवतन्त्रस्य लिखितं साधनं वरम् ।

अनेन कुशलमूलेन सत्त्वा भवन्तु सौगताः ॥

॥ मारीच्याः साधनम् ॥

^१ A ०चि ।

^२ A omits ०विन्दु० ।

^३ A omits पुष्टिं कुरु.....देवदत्तस्य ।

^४ A ०मन्विन्दु० ।

^५ A मध्यप्रवे० ।

^६ N चरारं ।

^७ N omits.

^८ A omits.

^९ A सजन्तचान, N प्रधान ।

146.

संक्षिप्तमारीचौसाधनं विधीयते । स्वहृदि चन्द्रे माँकारं
ध्यात्वा तद्रश्मिभिर्निष्पन्नान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् अग्रतो
दृष्ट्वा वन्दित्वा संपूज्य पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततः
सर्वधर्ममात्मानं च मायोपमाकारेण प्रतिभासमात्रं बीजं
विचिन्त्य स्वभावशुद्धिं पठेत् । ततः शून्यताधिमोक्षं
कुर्यात् । ततस्तद्बीजपरिणतं अशोकस्तवकं तदुपरि
चन्द्रस्थमाँकारं एतत् सर्वं परिणम्यात्मानं मारीचौरूपं
पश्येत् । तत् 'पीतवर्णां त्रिमुखां' त्रिनेत्रां अष्टभुजां
रक्ताम्बरधरां रक्तकञ्चुकोत्तरीयां सर्वालङ्कारभूषितां
वैरोचनकृतमूर्द्धजां स्फुरद्रश्मिमालाकुलां बन्धूकजवा^१-
कुसुमसदृशाधरां वामकरे तर्जनीपाशचापाशोकपल्लव-
स्तत्रधरां दक्षिणे वज्रशरअङ्कुशस्तूचधरां चैत्यगर्भस्थितां
सप्तश्रृङ्गारयगतां प्रत्यालीढपदां कुमारीं यौवनस्थितां
'उत्फुल्ललोचनाम्' । तदस्या मूलमुखं सौम्यं सशृङ्गारं वामं
कृष्णं सरोषं ताराहं भृकुटिकरालभयानकं ललज्जिह्वं
दक्षिणमुखं सुरक्तं चटुलं^२ पद्मरागसन्निभं हर्म्यस्थिता-
शोकतरुकुसुमावकीर्णां अधस्ताद् वायुमण्डलं हम्भवराहुं
चन्द्रसूर्यौ ग्रसमानं चतुर्द्वीपरिहतां भगवतीं ध्यायात् ।

तत्र पूर्वेण वर्तालीं देवीं रक्तवर्णां चतुर्भुजां वाम-
कराभ्यां पाशाशोकौ दक्षिणाभ्यां वज्राङ्कुशस्तूचधरां

^१ N पीतां ।

^३ A जम्बुकबीजं ।

^५ N adds स्थितां ।

^७ A ग्रहा० ।

^२ AC omit.

^४ AC. ०फुल्लेन्द्रीवराननी ।

^६ चतुरं in all MSS.

दक्षिणतो वदालीं देवीं 'पीतवर्णां चतुर्भुजां' वामकराभ्यां
 पाशवज्रौ दक्षिणे अक्षुशैकसूचिधरां^१ पश्चिमतो वरालीं
 देवीं तद्वद्रूपधरां वामकराभ्यां पाशाशोकौ दक्षिणाभ्यां
 वज्रसूचिधरां उत्तरे वराहमुखीं देवीं रक्तवर्णां चतुर्भुजां
 वामकराभ्यां अशोकचापौ दक्षिणाभ्यां शरवज्रधरां
 ध्यायात् । सर्वार्थैता रत्नमकुटा वराहैकमुखाः चिनेचा
 विचित्राभरणा रक्तकञ्चुकोत्तरीया ध्यायात् । ततो वज्रा-
 कुश्यादिमुद्राभिस्तन्मन्त्रैर्ज्ञानसत्त्वस्याकर्षणादिकं कुर्यात्
 जः हुं वं होः इत्यनेन । ज्ञानसत्त्वमाकृष्य प्रवेश्य बद्ध्वा
 वशीकृत्य तोषयेत् । ततो मारीचौमुद्रयाऽद्वयं कुर्यात् ।
 भावनापूर्वकं जापं कुर्यात् ॐ मारीच्यै स्वाहा । सर्व-
 कुशलं परिणम्य विसर्जयेत् ॐ मारीच्यै मुरिति ।

॥ संक्षिप्तमारीचीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ Ab omits पीत०।

^३ A adds तारां after this.

^२ AN वामाभ्यां ।

^४ AC ०न्मन्त्रं च।

147.

नमो मारीचै ।

सत्त्वपर्यङ्कस्थितो धीमान् आलम्बितमहाक्षपः ।
 प्रातः सायं च हृच्चन्द्रे सितैः^१कारेण भावयेत् ॥
 वैरोचनास्थमात्मानं तत्करैः सर्वतः सितम् ।
 प्राकारं चतुरं^२ चैत्यभूषितो^३ ज्वलत्प्रभम् ॥
 रक्षार्थं पुरतः पश्चात् सव्ये वामेऽथ भूर्द्धनि ।
 क्रमान्मात्रादि दारादि मातुलादि सुतादि च ॥
 प्रतिमापट^४कल्पेन मिश्रपुष्पादिसम्भवात् ।
 ततो हृच्चन्द्रं^५ माँपौत^६ माराशोकच्छटो^७ इवा ॥
 चिन्तयेदार्यमारीचीं सूचीसूत्रधरारूपाम् ।
 उत्थानाभिनयां सव्ये नासारन्ध्रेण तां पुनः ॥
 संस्थाप्य स्यूतनेत्रास्यदुष्टान् प्राकारतो बहिः ।
 कुर्वाणामसकन्त्रज्ञबोध्यङ्गीधारणीं पठेत् ॥
 तत ॐ^८ आदि^९ मारीचै स्वाहा मन्त्रो यथाबलम् ।
 जप्योऽर्थमन्त्रविद् वाम^{१०} नासारन्ध्रेण तां हृदि ॥

^१ Ba omits from the beginning up to कुर्वाणां सौमवन्धनं ।

^२ Instead of this line A has सायं चन्द्र सितोऽक्षरेण भावयेत् ।

^३ N ० लं ।

^४ AC ० भूतो० ।

^५ AC मूर्द्धनि ।

^६ N ० दास्यादि० ।

^७ N ० कल्पा ।

^८ A ० गांधित० ।

^९ मासं ।

^{१०} A ० च्छतोभ० ।

^{११} AC omit.

^{१२} A माटि ।

^{१३} A विज्ञासु० ।

प्रवेश्याशोककान्ता स्याद् रश्मिजैः पीतशूकरैः ।
 बहिः सम्पिष्ट्य^१ तद्दृष्टैः कुर्वाणां सौमबन्धनम् ॥
 हेमाभशूकरारूढां तप्तकाञ्चनभास्वराम् ।
 लीलयोर्द्ध्वस्थितां चन्द्रविम्बाम्भोरुहसंश्रयाम् ॥
 अशोकदृक्षशाखाग्रविलग्नां वामपाणिना ।
 बिभ्रती^२ वरदाकारदक्षिणकरपल्लवाम् ॥
 दीप्तरत्नो^३पशोभेन मौलिना बुद्धशेखराम् ।
 श्वेतवस्त्रां^४ नमस्यामि मारीचीमभयप्रदाम् ॥
 ॥ आर्यमारीचीधारणीपाठो^५पदेशः^६ ॥

148.

पर्यशवर्यै नमः ।

'पर्यशवरौसाधनमुच्यते । पूर्ववत् सर्व्वं विधाय स्वहृदि
 सितपद्मचन्द्रमण्डले पीतपङ्कारजं वज्रं^८ तद्वरटके पङ्कारं
 तत्सर्व्वपरिणतां भगवतीं पीतवर्णां त्रिमुखां त्रिनेत्रां
 षड्भुजां प्रथममुखं पीतं^९ दक्षिणं सितं वामं रक्तं ललित-

^१ A सापोष्टः ।^२ A चित्रति ।^३ ANC दीप्तानलो० ।^४ A •नस्तां, Ba •वर्णां ।^५ A •वयो०, Nb •पीठो० ।^६ After this *Sādhana* the first part of MS N comes to the end on the reverse side of folia 146, and the end is marked with the usual Buddhist formula नमो घर्माय, नमो बुद्धाय, नमो सङ्गाय ।^७ पर्यशवरौसाधनमुच्यते is found only in Ab.^८ ANC omits.^९ Ab कनकवर्णं ।

हासिनीं सर्वालङ्कारधरां पर्णपिच्छिकावसनां नव-
यौवनोद्धता^३ पीनां खर्वलम्बोदरीं ललज्जिह्वां दक्षिणभुजैः
वज्रपरशुशरधारिणीं वामभुजैः सतर्जनिकापाशपर्णपि-
च्छिकाधनुर्धारिणीं पुष्पावबद्धजटामुकुटस्थाक्षोभ्यधारिणीं
'सूर्यप्रभामण्डलिनीं अधो^४ विघ्नान् निपात्य सितपद्म-
चन्द्रासने प्रत्यालीढस्थां हृदाममुष्टितर्जन्याधो विघ्न-
गणान् सन्तर्ज्य दक्षिणवज्रमुष्टिप्रहाराभि^{१०}नयाम् । अथ^{११}
तथैव चतुर्भुजां वामभुजयोः सतर्जनिका^{१२}पाशपर्णपिच्छिके
दक्षिणभुजयोर्वज्रपरशुधारिणीमतिभयदां^{१३} भावयेत् । ततो
मन्त्रं जपेत् ॐ पिशाचि पर्णेश्वरि सर्व^{१४}मारिप्रशमनि^{१५}
स्वाहा । ततो यथावद् विसर्ज्य यथासुखं विहरेदिति ।

॥ पर्णेश्वरीसाधनम् ॥

^१ Ab ०शोभं ।

^२ ANCAbBa पल्लव० ।

^३ A ०नाष्कृतां, Ab ०नोदयां ।

^४ खर्वलम्बोदरीं ललज्जिह्वां found only in Ab.

^५ Ab omits ०शर० ।

^६ AC ०पल्लव० ।

^७ A omits.

^८ Ab omits.

^९ B वाम० ।

^{१०} Ab adds after this ०नयेन सन्तर्ज्य अनया सुदया हृद्यादिक-
माशयेन सुदां स्वाभाविकज्ञानसत्त्वप्रवेशादिकं निष्पाद्य पशूनामयुत-
मेकेनाभिमन्त्र्य सर्वोपद्रवनाशं मन्त्री चिन्तयेत् ।

^{११} ANCBa omit.

^{१२} A omits पाश० ।

^{१३} A ०मतीतपरां ।

^{१४} Ab ०मार० ।

^{१५} A ०प्रशमयनि ।

149.

पूर्वोक्तविधानेन 'शून्यताभावनानन्तरं विश्वकमले
चन्द्रस्थहरितपङ्कारजं पर्णशवरीं हरितां त्रिमुखां त्रिनेत्रां
षड्भुजां कृष्णशुक्लदक्षिणवामाननां वज्रपरशुशरदक्षिण-
करत्रयां कार्मुकपत्रच्छटासपाशतर्जनीवामकरत्रयां
सक्रोधहसिताननां नवयौवनवतीं सपत्रमालाव्याघ्रचर्म-
निवसनामीषलम्बोदरीं ऊर्ध्वसंयतकेशीं अधोऽशेष-
'रोगमारोपदाक्रान्ताममोघसिद्धिमुकुटीमात्मानं भटिति
निष्पाद्य मन्त्रं जपेत् ॐ पिशाचि पर्णशवरि सर्वमारि^६-
प्रशमनि हुँ फट् स्वाहा ।

॥ पर्णशवरीसाधनम् ॥

150.

नमो रत्नत्रयाय, नमोऽमिताभाय तथागतायार्हते^६
सम्यक्संबुद्धाय, नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय
महासत्त्वाय महाकारुणिकाय, नमो महास्थामप्राप्ताय
बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय ।

वामने त्वां नमस्यामि वामने त्वां भगवति ।

पिशाचि पर्णशवरि^८ पाशपरशुधारिणि ॥

^१ AC omit शून्यता० ।

^२ B ०दरा ।

^३ ANC ०सङ्गत० ।

^४ AC ०रोमरोग० ।

^५ AC omit सर्वमारि० ।

^६ AC ०र्हन्ते ।

^७ AC ०स्थान० ।

^८ ANCB add पिशाचि after this.

यानि कानिचित् भयान्युत्पद्यन्ते याः काश्चित् मार्यो
 याः काश्चित् 'महामार्यो' याः 'काश्चिदीतयो ये केचि-
 दुपद्रवा ये केचिदपाया ये केचिदाध्यात्मिका भया ये
 केचिदुपसर्गा उपसर्गसम्बद्धा^३ वा 'उत्पद्यन्ते सर्वाणि तानि
 सर्वास्ताः सर्वे^४ ते^५ बालत एवोत्पद्यन्ते न पण्डिततः^६ ।
 तदनेन सत्येन 'सत्यवचनेन सत्यवाक्येन ज्ञः ज्ञः ज्ञः ज्ञः'
 एभिः^७ पण्डिताधिष्ठितैर्मन्त्रपदैर्मम सर्वसत्त्वानां च रक्षां
 कुरु, परिचारणं^{१०} कुरु, परिग्रहं कुरु, परिपालनं कुरु, शान्तिं
 कुरु, स्वस्थ^{११} यनं कुरु, दण्डपरिहारं कुरु, 'शस्त्रपरिहारं
 कुरु, यावद् विषदूषणं^{१३} कुरु, अग्निपरिहारं कुरु, 'उदक-
 परिहारं कुरु, काखोर्द्द^{१५} छेदनं कुरु, सौमाबन्धं कुरु, धरणी-
 बन्धं कुरु । तद्यथा, अमृते अमृते अमृतोद्भवे अमृतसम्भवे
 आश्वस्ते आश्वस्ताङ्गे मा मर मा मर मा सर मा सर शम
 प्रशम उपशम सर्वव्याधीनुपशम सर्वाकालमृत्युनुपशम
 सर्वनक्षत्रग्रहदोषानुपशम सर्वदंष्ट्रिनां^{१६} चोपशम भगवति
 पर्णशवरि तुन्न^{१७} तुन्न वितुन्न वितुन्न^{१८} तुण तुण तुमुले^{१९}

^१ AC मार्यायाः ।

^२ N काश्चित् महामार्योः ।

^३ A सम्बद्धा ।

^४ Ba उपपद्यन्ते ।

^५ AC भवैते ।

^६ ANCBa पण्डितः ।

^७ AC omit.

^८ The 4th. ज्ञः is omitted in A.

^९ ANCBa एहि ।

^{१०} AC चारणं ।

^{११} ANC शान्तिस्वस्थः ।

^{१२} AC omit शस्त्रपरिहारं कुरु ।

^{१३} N विषदूषणं ।

^{१४} AC omit उदकपरिहारं कुरु ।

^{१५} A काखादा०, NC काखोर्द्द०; the meaning is not found in dictionaries. The word may be emended कपादि० ।

^{१६} Ba दुष्टानां ।

^{१७} A तुन, N तुनु ।

^{१८} One वितुन्न is dropped in all other MSS except B.

^{१९} Ba तुनय ।

स्वाहा । ॐ गौरि गान्धारि चण्डालि मातङ्गि पृक्षसि
स्वाहा । ॐ अङ्कुरे मङ्कुरे 'कुरुकुरे' पर्णेश्वरि स्वाहा ।
ॐ नमः सर्वश्वराणां^२ महाश्वराणां भगवति पिशाचि
पर्णेश्वरि 'पिशाचि' 'पर्णेश्वरि' पिशाचि पाशपरशु-
धारिणि यानि कानिचिद् भयानि(यौ) स्वाहा । ॐ
पिशाचि पर्णेश्वरि ह्रीः 'हः' हुं फट् पिशाचि स्वाहा ।

॥ आर्यपर्णेश्वरी^६ ताराधारणी^७ समाप्ता ॥

151.

ॐ नम आर्यप्रज्ञापारमितायै ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि प्रज्ञापारमितोदयम् ।
'यस्यां' 'भावितमात्रायां'^{१०} 'निग्रहः' सर्ववादिनाम् ॥
द्विभुजामेकवदनां सितवर्णां मनोरमाम् ।
अङ्ग^{१२} चर्चरकेशां च श्वेताम्भोरुहसं^{१३} स्थिताम् ॥
पद्मं दक्षिणहस्ते तु रक्तवर्णं विभावयेत् ।
प्रज्ञापारमितां वामे वज्रपर्यङ्कसंस्थिताम् ॥

^१ B कुरुरे ।

^२ A ०सराणां ।

^३ AC omit.

^४ पर्णेश्वरि.....ङ्गयो(?) is omitted in all MSS except B.

^५ AC न ।

^६ NC omit तारा ।

^७ B धारिणी० ।

^८ Ab यया ।

^९ ACBAb भाषित० ।

^{१०} Ab ०मात्रया ।

^{११} Ab सर्वपरप्रवादिविजयो भवेत् ।

^{१२} A ०चन्दन० ।

^{१३} Ab ०म्बुजसं० ।

सर्वालङ्कार^१सम्पूर्णां भावयेन्नाभिमण्डले ।
 अकारज्ञान^२सम्भूतां परमानन्दकारिणीम् ॥
^३समयसत्त्वं निष्पाद्य ज्ञानसत्त्वस्य भावना ।
 षण्मासाभ्यासयोगेन प्रज्ञापारमिता भवेत् ॥
 सप्तरात्रप्रयोगेण सर्वशास्त्र^४विशारदः ।
 लक्षजापप्रयोगेण शतश्लोकं^५ दिने दिने ।
 करोति चाप्रयत्नेन शतग्रन्थं च धारयेत् ॥

तत्र मन्त्रपदानि भवन्ति— ॐ पिबु पिबु प्रज्ञावर्द्धनि
 ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि^७ बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा ।
^८अनेन मन्त्रेण सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा^९ अयाचितमारनालं
 षण्मासं^{१०} यावत् पिबेत् । महाप्राज्ञो भवति । ॐ प्र
 स्वाहा अयं^{११} मन्त्रः । अक्षोभ्यमुद्रिता चेयम् ।

॥ इति शुक्लप्रज्ञा^{१२}पारमितासाधनम् ॥

^१ ० भूषिताङ्गौ ।

^२ Ab ० निष्पन्ना ।

^३ AN समयं सर्वसत्त्वं विनिष्पाद्य, C सर्वसत्त्वं etc., B समयसत्त्वं विनिष्पाद्य ।

^४ C भावयेत् ।

^५ ANC ० मन्त्रः ।

^६ AC श्लोका, N श्लोको, B श्लोकान् ।

^७ A रिद्धिरि, N द्विरि, C रिद्धि ।

^८ Ab adds अयाकरोदिते before अनेन ; this appears to be redundant.

^९ Ba लया० ।

^{१०} Ab यः पिबति प्राज्ञो ।

^{११} B अयम् ।

^{१२} B इति प्रज्ञा० Ab प्रज्ञा० ।

152.

पूर्वोक्तविधानेनाकारजचन्द्रे पीतधौःकारजविश्वपद्मे
पीतहकारमकारादिषोडशस्वरपरिवेष्टितं बहिः कका-
रादिद्वात्रिंशद्वर्णपरिवृतं भावयेत् । ततः श्रीलास्या माल्या
नृत्या गीता पुष्पा धूपा दीपा गन्धा इत्यष्टौ 'योगिनीः ।
एतत्सकलपरिणामेन ज्ञानचन्द्र उदेति प्रभाभास्वरः तदु-
परि पद्मं तदुपरि प्रज्ञापारमितापुस्तकं तदुपरि द्वितीयं
चन्द्रमण्डलं तदुपरि द्वितीयपुस्तकम् । सर्वमेतत् परिणम्य
भगवती प्रज्ञापारमिता पीतवर्णा द्विभुजैकमुखी पञ्च-
तथागतमकुटी व्याख्यानमुद्रावती विश्वदलपद्मे चन्द्रा-
सनासीनां सर्वालङ्कारवस्त्रवती वामदक्षिणपार्श्वे उत्पल-
स्थप्रज्ञापारमितापुस्तकधारिणी । मन्त्रः— 'ॐ आः' धौः
हुँ स्वाहा । पीतॐकारो ललाटे, शुक्लआःकारः कण्ठे,
पीतधौःकारो हृदि, कृष्णहुँकारो नाभाविति जापकाले
चत्वार्यक्षराणि अनुचिन्तयेत् ।

॥ इति कनकवर्ण¹⁰प्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

¹ ACBa हेः, N हः ।

² AC ० श्दर्थः ; sic. ought to be ० द्यजनः ।

³ A ततस्तोश्री०, NBa drop श्री० ।

⁴ A योगिनिः, B योगिनौः ; sic. ought to be योगिन्यः ।

⁵ A भवति ।

⁶ B ० धारणीमन्त्रः ।

⁷ B adds ॐ after ॐ ।

⁸ ANCAb अः ।

⁹ ANCAb अः ।

¹⁰ Ba पीत०, C पीतवर्णवर्ण० ।

153.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं रक्तपद्मे चन्द्रस्थ-
पीतधीःकारपरिणतां प्रज्ञापारमितां पीतां^१ अक्षोभ्या-
न्तःस्थजटामुकुटिनीं व्याख्यानमुद्राधरां पुस्तकसहितनीलो-
त्पलं वामपार्श्वे^२ धारिणीं^३ पट्टांशुकोत्तरीयां दिव्यवस्त्रा-
लङ्कारिणीमित्येवं ध्यात्वा ॐ धीः श्रुतिस्मृतिविजये स्वाहा
इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ पीतवर्णसंक्षिप्तप्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

154.

^१प्रज्ञापारमितायै नमः ।

प्रज्ञापारमिताया योगं तदुच्यते । पूर्वोक्तविधानेन
स्वहृदि सितारविन्देन्दुमण्डले सितप्रकारं विन्यस्य तथैव
पूर्ववत् सर्व्वं विधाय^४ पङ्कारपद्मपरिणतां भगवतीं^५
द्विभुजां एकमुखां शुक्लां^६ आगमाधिगमरूपां रत्नमकुट-
धारिणीं^७ प्रज्ञापारमितापुस्तकाङ्कितकमलद्वयां वाम-

^१ A omits.

^२ B ० धारिणी ।

^३ A ० संक्षेप०, B संक्षिप्त० ।

^४ From the *Namaskāra* to तदुच्यते is found only in Ab.

^५ A ० प्र०, N ० प्रा०, C ० प्र०, Ab ० प्र० ।

^६ A यं०, Ab प्र०, B प्र० ।

^७ रत्नमुकुटधारिणीं after शुक्लां is wrongly added in Ab.

^८ Ab ० गमात्मकां, A ० गमसरूपां, C ० गमसरूपां ।

दक्षिणपार्श्वयो'रन्तरुत्थितं सन्धार्य कराभ्यां व्याख्यान-
मुद्रामाबद्ध सितपद्मचन्द्रे वज्रपर्यङ्किनीं नवयौवनोद्धतां
विचित्रवस्त्रालङ्कारभूषितां प्रतिभाममात्रां प्रस्फुरन्नाना-
रश्मिसमूहैर्गगनमापूरयन्ती^२ प्रदीपमालामिवाप्रतिधां^३
अनेकप्रज्ञापारमितास्फुरणसंहरणयोगेन सर्वमेकस्वभा-
वाधि'मोक्षेण च तावद् भावयेत् यावत् प्रज्ञापारमितां
साक्षान्न कुर्यात् । तत औद्धत्यं^४ यदा भवेत् तदा
सितपद्मं नासाग्रे चणकप्रमाणमालिखितमिव विभाव्य
तत्रस्थां प्रज्ञापारमितां अतिसूक्ष्मां^५ मुक्तरूपां एकाग्रमनाः
पुनः पुनराकलयन् भावयेत् । तत्र उत्पत्तिपक्षे मन्त्रः
ॐ प्रं स्वाहा, ^६निष्पन्नपक्षे मन्त्रोऽस्तीति परमार्थक्रमः
प्रज्ञापार'मितायोगोपदेशलब्धः ।

सङ्घदत्तस्य पुत्रेण^७ कुलनाम्ना च यत्नतः^८ ।

लिखितं साधनं^९ स्पष्टं सर्वसत्त्वार्थहेतुतः ॥

॥ इति ^{१०}सितप्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC ०रन्तरुत्थित० ।

^२ Ab ०पूर्यन्ती ।

^३ AC ०भा ।

^४ AC ०मोक्षणचेतोवद्भा० ।

^५ AC उद्धृत्य ।

^६ AN ०सूक्ष्मां मुक्ता० ।

^७ Ab omits.

^८ Ab ०रवलोकायन् ।

^९ B तत उ०, NC ततो उ०, A तदु० ।

^{१०} A निष्पन्न०, C निष्पन्नम०, B निष्पन्नपक्षेण ।

^{११} Ab ०मितोपदेश० ।

^{१२} A मूत्रेण ।

^{१३} A कुलनाम्नाभयन्ततः ।

^{१४} AC पुस्तकं ।

^{१५} B omits सित० ।

155.

प्रज्ञापारमितादेव्या राजते 'भावनाविधुः ।

यस्यो^१दयेन निद्राति वादिनां मुखपङ्कजम् ॥

कृपावान् सुखासनस्थो योगौ स्वहृदि शुक्ल^२पङ्कार-
परिणतं पद्मं ततश्च अ^३भवं चन्द्रमण्डलं तत्र शुक्लमकारं
ततो निर्गतै रश्मिभिः नभसि गुरुं प्रज्ञापारमितां बुद्ध-
बोधिसत्त्वांश्च पश्येत् । तान् बीजनिर्ग^४तान् पूजोपहारेण
पूजयोदति पूजा । एवं वन्द^५ना विशरणगमनं पाप-
देशना अकरणसंवरः पुण्यानुमोदना आत्मनिर्त्यातनं
पुण्यपरिणामनं बोधिचित्तोत्पादो जिनमार्गाश्रयणम् । 'पर-
सौख्यसम्पदिच्छा मैत्री, परदुःखापनयनसमीहा करुणा,
मोदन्तां सत्त्वा इत्याकारा मुदिता, मित्रो^६दासीनशत्रुषु
अनुनयप्रतिघविरहा^७कारा संस्कारसमतया सत्त्वमात्र-
मेतदित्याकृतिरूपेष्टा इति चिन्तयेत् । ततः शून्यता ।
शून्यताबोधको मन्त्रः, ॐ^८ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहमिति । ततः पद्मं ततः चन्द्रं विभाव्य तन्मध्ये बीजं
ततः शुद्धस्फटिकघटितां भगवतीं एकाननां कृष्णोर्ध्व^९चर्चर-
केशपाशां द्विभुजां कृतपर्यङ्कां रक्ता^{१०}धरपाणिपादतलां^{११}

^१ A गेवना० ।

^२ AC ०भायेन ।

^३ AC प० ।

^४ NBa अं० ।

^५ N शुभ्र० ।

^६ N ०तेन ।

^७ A ०गानि ।

^८ AC सत्त्वा इत्यानं ।

^९ AC परमसुखे०, NC परसुख०, Ba परमसौख्य० ।

^{१०} A ०दान०, C ०दार० ।

^{११} A ०हान्ता ।

^{१२} शून्यता० is dropped in ANC.

^{१३} AC ०वर्जन ।

^{१४} AC ०धरं ।

^{१५} AC ०धरां ।

सर्वालङ्कारभूषितां शुभ्राम्बरधरां सनालरक्तकमलकृत-
दक्षिणपाणिपल्लवां तदन्यकरेण^१ हृदयविलिखितपुस्तकां
आत्मानं प्रज्ञापारमितास्वभावमुत्पाद्य नाभिमण्डले एव-
मपरामपि भगवतीं सर्वालङ्कारधारिणीं भावयेत् ।
अस्याश्च हृदि पद्मे चन्द्रबीजं ततः स्फुरन्तीभिः प्रभाभि-
रङ्कुशाकाराभिरनादिसंसिद्धां भगवतीं जः इति मन्त्रेणा-
कृष्य^२ समभ्यर्च्य ह्रँ इति प्रवेश्य वँ इति बद्ध्वा होः इति
मन्तोषयेत्^३ । तदनु बीजात् स्फुरणेन निर्गतान् अनेक-
लोकधातुस्थानां सत्त्वानामर्थं कृत्वा अनन्तान् प्रज्ञापार-
मितानिर्माणकायान् पुनस्तत्र तान् संहरन् भावयेत् ।
खिन्नः स्फुरणं संहृत्य भगवत्यहङ्कारेण व्यवहरेत् । एवं
मध्य^४सन्ध्यायां अवसानसन्ध्यायां तु स्फुरणं विभाव्य आहृत्य
तदहङ्कारेण^५ सुष्यादिति । पुनः प्रभातसन्ध्यायां मुःकारेण
विसृज्य तथैव भावयेत् । तत्रायं जपविधिः । हृद्बीजाक्षर-
मध्याद् बहिर्देवीमुखविवरेण निःसृतानि नाभिमण्डलेन
तत्रैवानुप्रविष्टानि स्फटिकाक्षमालाकाराणि शुक्लानि
मन्त्राक्षराणि स्फुरणमुपसंहृत्य देवताहङ्कारेण जपेत् ।
तत्रायं जप्यो मन्त्रः— ॐ पिबु पिबु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल^६
ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा । एवं
भावयन् योगी अचिरेणैव कालेन सर्वशास्त्रकोविदो
भवति । इति प्रज्ञापारमिताभावनाक्रमः ।

^१ AC add ॐ after •करेण ।

^२ ANC पद्मचन्द्र० ।

^३ A समयाभ्यर्च्य ।

^४ After this AC repeat •स्य समभ्यर्च्य.....सन्तोषयेत् ।

^५ •सन्ध्या० is dropped in C.

^६ A पुष्या० ।

^७ A omits.

विधायासादितं पुण्यं प्रज्ञापारमितोदयम् ।
यत् तेनेदं जगद् भूयात् प्रज्ञापारमितोदयम् ॥

॥ शुक्लप्रज्ञापारमितासाधनम् ।

। कतिरियं पण्डितश्रीपद्मवर्द्धनपादानाम् ॥

156.

स्वहृदये अकारोत्थचन्द्रमण्डले धौःकारं विन्यस्य
तस्माद् विनिर्गतरश्मिभिर्गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् सञ्चोद्यानी-
याग्रतो विचित्रासनोपविष्टान् दृष्ट्वा मनसा वन्दनापूजा-
पापदेशनापुण्यानुमोदनाच्चिशरणगमनबोधिचित्तोत्पाद-
पुण्यपरिणामनाशमापनाः कुर्यात् । ततो मैत्रौकरुणा-
मुदितोपेक्षाभावनाः । ततः शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहं इत्युक्त्वा शून्यतां भावयेत् । ततस्तदेव चित्तं भटिति
चन्द्रस्थधौःकारं दृष्ट्वा तत्परिणतां प्रज्ञापारमितां जटा-
मुकुटिनीं चतुर्भुजां एकमुखीं हस्तद्वयेन धर्ममुद्राधरां
नानारत्नाभरणभूषितां सुवर्णवर्णोज्ज्वलां वामभुजासक्त-
प्रज्ञापारमितान्वितनीलोत्पलधरां विचित्रवस्त्रपरिधानो-
त्तरीयां दक्षिणहस्तेनाभयप्रदां रक्तपद्मोपरि चन्द्रासने
वज्रपर्यङ्कस्थां भगवतीं विभाव्य ततो दृढादङ्कारं कुर्यात्

¹ AC यत्ने ।

² धर्ममुद्रा which is found in all MSS seems to be a contracted form of धर्मचक्रमुद्रा ।

या भगवती प्रज्ञापारमिता साऽहं योऽहं सा भगवती
 प्रज्ञापारमिता । ततो मन्त्रन्यासं कुर्यात् । कण्ठे ॐ धीः,
 जिह्वायां ॐ गौः, कर्णयोः ॐ जौः^१ । ततः स्वहृदये
 रक्तआःकारोद्भवरक्ताष्टदलपद्मं कर्णिकाकेशरान्वितं विचि-
 न्द्याक्षराणि विन्यसेत् मनसा पद्मपत्रे^२ कर्णिकायां च
 पीतानि । पूर्वपत्रे नमः, आग्नेय्यां पत्रे भगवत्यै, दक्षिण-
 पत्रे प्रज्ञापारमितायै, नैऋत्यां अमृतगुणायै, वारुणपत्रे
 भक्तिवत्सलायै, वायव्यपत्रे सर्वतथागतज्ञानपरिपूरितायै,
 कौबेरपत्रे सत्त्ववत्सलायै, ऐशानपत्रे तद्यथा, ॐ धीः
 कर्णिकायां, पूर्वोऽणं शु, आग्नेय्यां ति, दक्षिणे स्मृ, नैऋत्यां
 ति, वारुणे वि, वायव्ये ज, कौबेरे ये, ऐशाने स्वाहा,
 एवं मन्त्राक्षराणि विन्यस्य जपेत् । एतान्येवाक्षराणि
 विचिन्तयेत् । त्रिसन्ध्यं अष्टसहस्रं वा षण्मासान् यावत्,
 संवत्सरं वा, ततः श्रुतिधरो भवति ।

॥ कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनं सत्पाप्तम् ॥

^१ C जौः ।

^२ AC पद्मान्ते ।

^३ A पूर्वोऽणम् ।

^४ A omits दक्षिणे स्मृ ।

^५ AC षण्मासानां ।

157.

क्वचिन्मनोरमे स्थाने निषद्य ^१च सुखासने ।

मैत्रौ^२कृपान्वितो योगी मन्त्रमुच्चारयेत् चिधा ॥

ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

इति स्थिरचलान् ^३भावानात्मदेहं च सर्व्वथा ।

शून्यं विभाव्य चित्तेन स्वप्ने स्वप्नसमेन तु ॥

^४पँकाराक्षरनिष्पन्नपद्मचन्द्रासनस्थितं पीतधौःकार-
मारोप्य तेनात्मानं भगवतीं प्रज्ञापारमितां द्विभुजां
विचित्रभूषणां विचित्रवस्त्रधरां व्याख्यानमुद्रया समुपेत-
सत्कराम्—

शृङ्गारैकरसोपेतां वज्रपथ्यङ्क^५संस्थिताम् ।

सपुस्तक^६नीलाञ्जं [च] बिभ्राणां वामपार्श्वतः ॥

शिरःकण्ठहृदये[षु] स्थानेषु चन्द्रसंस्थितः ॥—

चित्तचक्रं ॐ आः ह्रँ,

ॐ^७आःकारयोर्मध्यचन्द्रे धौःकारं पीतरश्मिकम् ।

विभाव्य च ततः पीतां रूपिणीं भावयेद्(त्) [व्रती] ॥

प्रज्ञां प्रज्ञा^८पारमितां प्रज्ञासम्बृतियोगतः ।

परमार्थं गतं^९ रूपं वक्ष्ये प्रज्ञात्मकं महत् ॥

यन्निष्ठां प्राप्य सम्बोधिर्जायते क्रमयोगतः ।

विभाव्य सितं चित्तेन शरच्चन्द्रसमप्रभम् ॥

^१ AC वा ।

^२ AC ०दयान्वितो ।

^३ AC भवाना०, N तावाना० । ^४ Ba यं० । ^५ N ०सुस्थितां ।

^६ AC ०विलासचित्राणा० । ^७ AC drop ॐ ।

^८ C omits ०पारमितां प्रज्ञा०, AN omit प्रज्ञा ।

^९ Ba ०सङ्गतं ।

विश्वं सचराचरं तादृक् पश्चात् तदपि 'खोपमम् ।
निःशेषकल्पनाशून्यं स्वयं शून्यमरूपि वा' ॥

रूपशब्दगन्धरसस्पर्शादिग्राह्यग्राहककल्पनैरनास्ति
'चाचिन्त्यप्रत्ययो'दयं सम्यक्स्वोधिपदं चित्तं सर्वज्ञता-
पदम् । तत्रायं जप्यमन्त्रः ॐ प्रज्ञे महाप्रज्ञे श्रुतिस्मृति-
विजये धीः स्वाहा । प्रज्ञापारमिताभावनां कुर्वता मया
यत्पुण्यमवाप्तम्—

तेनास्तु निखिलो लोकः प्रज्ञापारपरायणः ।

॥ प्रज्ञापारमितासाधनम् ॥

158.

प्रथमं तावत् साधकः सुखासनस्थितः स्वहृदि प्रथम-
स्वरपरिणतचन्द्रमध्ये धीःकारं विभाव्य तस्माद् विनिर्गत-
पुष्पादिभिर्भाव्यमानां भगवतीं हृद्बीजगभस्तिभिरानीय
तां स्वपुरःस्थितां सम्पूज्य तस्याग्रतः पापदेशनादिकं
कुर्यात् । तदनन्तरं चतुर्ब्रह्मविहारभावनापूर्वकं मुहूर्तं
शून्यतां भावयेत् । मन्त्रः, ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमिति । पश्चादाकाशदेशे प्रथमस्वरपरिणत-
चन्द्रमण्डले पीतधीःकारमकारादिषोडशस्वरपरिदृतं ततः

¹ N खोपमं ।

³ AC •साक्षितं ।

⁵ Ba आप० ।

² C च ।

⁴ AC •दकं ।

⁶ AC •गतं, N •दत्तं ।

ककारादिद्वात्रिंशद्वाञ्जनावलिपरिकलितं धीःकारपरि-
णामेन प्रज्ञापारमितापुस्तकं बीजोपलक्षितं विभाव्य सर्व्वं
परिनमय्य भगवतीं प्रज्ञापारमितां पीतवर्णां विश्वपद्मासने
वज्रपर्य्यङ्किनीं द्विभुजामेकमुखीं व्याख्यानमुद्रावतीं सर्वा-
लङ्कारभूषितां रत्नमुकुटिनीं वामपार्श्वस्थितपद्ममध्ये
प्रज्ञापारमितापुस्तकधारिणीं भावयेत् । पीतॐकारो
ललाटे, शुक्लाःकारः कण्ठे, पीतधीःकारो हृदि, कृष्ण-
ह्रँकारो नाभौ । जपमन्त्रः ॐ आः धीः हुँ स्वाहा ।

॥ कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम् ॥

159.

प्रज्ञापारमिताज्ञानमद्वयं सा तद्वागतः ।
साध्यतादर्थ्ययोगेन तच्छब्दं ग्रन्थमार्गयोः ॥
प्रज्ञापारमितां नत्वा बोधिबीजमनुत्तरम् ।
लिख्यते साधनं तस्या अद्वयज्ञानसिद्धये ॥

आदौ तावन्मन्त्री समाहितो भूत्वा प्रज्ञापारमितां
हृदि कृत्वा चन्दनेन मण्डलकं कृत्वा तद्गवां गोमयेन
तत्र मध्ये अक्षोभ्यमुद्दिश्य पुष्पं दद्यात् अनेन मन्त्रेण
ॐ नमोऽक्षोभ्याय हुँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । एवमक्षो-
भ्याय हुँ इति बीजाक्षरमुच्चार्य्य अन्येभ्योऽपि ॐ वज्रपुष्पे

¹ A तच्छब्दं, C तच्छब्दं ।

² AC चन्द्रेण ।

³ AC ग्रामयेत् ।

⁴ ॐ ॐ are dropped in AC.

⁵ AC omit ॐ वज्रपुष्पे ॐ स्वाहा ।

हुँ स्वाहा, ॐ वज्रधूपे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रगन्धे हुँ स्वाहा,
 ॐ वज्रदीपे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ स्वाहा, इति
 सर्व्वं दातव्यम् । तस्याग्रतः ॐ नमो वैरोचनाय ॐ, ॐ
 वज्रपुष्पे हुँ स्वाहोति, तथास्यैव दक्षिणे पार्श्वे ॐ नमो
 रत्नसम्भवाय चां ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, तथा पश्चिमे
 ॐ नमोऽमिताभाय ह्रीः ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, तथा
 वामे ॐ नमोऽमोघसिद्धये ॐ खं ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा,
 इत्यमेषां पूजां कृत्वा वैरोचनरत्नसम्भवयोर्मध्ये लोचना-
 देवीः पूजयेत् । ॐ नमो लोचनायै लो ॐ वज्रपुष्पे हुँ
 स्वाहा, रत्नसम्भवामिताभयोर्मध्ये ॐ नमः मां ॐ
 ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, पुनरमिताभामोघयोर्मध्ये ॐ
 नमः पाण्डुरायै पां वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, पुनरमोघसिद्धि-
 वैरोचनयोर्मध्ये ॐ नमस्तारायै तां ॐ वज्रपुष्पे हुँ
 स्वाहा । ततोऽश्लोभ्यस्य स्थाने ॐ नमः प्रज्ञापारमितायै
 धीः ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहेति त्रिधा सर्व्वपुष्पादिकं दद्यात् ।
 ॐ सर्व्वतथागतपूजावज्रस्वभावात्मकोऽहमिति नाना-
 विधां दिव्यपूजां कारयेदिति ।

मण्डलकर्म इदानीं एव चिन्तयति । अमी हि सत्त्वा
 भवदुःखोपहताः सन्तः पुनः पुनः संसारे संसरन्ति ।
 अहोबत कष्टमेषामिति करुणाचित्तमुत्पाद्य एवं हृदि

¹ A ॐ ।

² Ba omits वैरोचन०...०र्मध्ये ।

³ Instead of रत्न०...०र्मध्ये, Ba has वैच्यते ।

⁴ A omits ॐ नमः, C omits नमः ।

⁵ Instead of पुन०...०र्मध्ये, Ba has पुनर्वायये ।

⁶ A omits.

⁷ ॐ नमः dropped in A.

⁸ AC भगव० ।

करोति । प्रज्ञापारमितायोगभागम्यानु^१त्तरां सम्यक्सम्बोधिं प्राप्य एते^२ऽपि मया तत्र व्यवस्थापयितव्या यथैषां पुनर्दुःखं न भवति, संसारात् मुच्यन्ते^३, सुखिताश्च भवन्तीति^४ प्रणिधानलक्षणं चित्तमुत्पादयति । ततः स्वहृदि नौहारहारहरहासनिभं शुभ्रममृतराशिमिव चन्द्रमण्डलं पश्येत् । ततो धीःकारं कनकवर्णसदृशं अनेकरश्मिशतसहस्रदीपितत्रिसाहस्रलोकधातुं अनेकबुद्धकोटिनियुतशतसहस्राणि विस्फुरितानि द्रष्टव्यानि । अत्रैव प्रज्ञापारमिताऽपि लोचनाद्याश्च देव्यः कल्याणमित्रश्च अनेकाश्च पुष्पधूपदीप^५-गन्धनैवेद्यचक्ररत्नगजरत्नाश्च, रत्नस्त्रीरत्नपुरुषरत्नादयश्च ; तदेषां बुद्धानां भगवतां^६ सर्वासां च देवीनां कल्याणमित्रस्य च दिव्य^७पूजामेघैरेव मनोनिर्व्यातैः पुष्पादिभिः कुर्यात् आत्मनिर्व्यातनां विशरणगमनं पापदेशनां पुण्यानुमोदनां च । ततो बुद्धा भगवन्तो लोचनाद्याश्च देव्यो विस्फुरन्ति संहरन्तीति^८ अनिशं ध्यायात् । एवं ध्यायतः प्रस्थानलक्षणं चित्तमुत्पद्यते ।

ततः ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति^{१०} गाथा पठितव्या । तत आत्मानमेकमेव पश्यन्तन्तरीक्षगतं स्फुरदमृतपुञ्जमिव निर्मलं पूर्णिमाचन्द्रमिव सकलकलाकलापपरिपूर्णं देदीप्यमानं तत ॐ शून्यताज्ञानवज्र-स्वभावात्मकोऽहमिति पठितव्यम् । पश्यन्नात्मानं^{११} न रूपं

^१ A योगस्यानु० ।

^२ A प्राप्यते ।

^३ A ०च्यते ।

^४ A ०तीति ।

^५ AC तुष्ट० ।

^५ ०दीप० is omitted in A.

^६ AC ०वती ।

^७ AC दिव्यां ।

^८ A ०रन्ति ।

^{१०} AC गाथेयम् ।

^{११} AC अरूपं ।

न सज्जामपीति किन्तर्हि स्फुरदालोकपुञ्जमिव केवल-
मित्येवं ध्यात्वा पुनरकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं ततो धीः-
कारं^१ तादृशमेव विचिन्त्य तत्परिणत्या^२ विश्वपद्मं तन्मध्ये
‘हःकारो द्रष्टव्यः, अकारादिषोडशस्वरवेष्टितः तथा कका-
रादिद्वाविंशदणैः^३ । हःकारादयः सर्वशुक्लाः । तथाऽस्यैव
दले लास्या-माला-गौता^४-नृत्या-पुष्पा-धूपा-दीपा-गन्धा-
द्यष्टयोगिनीभिर्वेष्टित एतत् सर्वमपि परिणम्य ज्ञानचक्र-
मुत्पद्यते । ततो जायते पद्मं तस्योपरि प्रज्ञापारमिता-
पुस्तकं पुनरचाप्युपरि चन्द्रमण्डलं ततोऽपि प्रज्ञापार-
मितापुस्तकं द्वितीयम् । पुनरेतत् सर्वं परिणम्य विश्वदल-
पद्मस्थिता व्याख्यानमुद्रान्विता कनकवर्णा सुरूपा सर्वाङ्गे-
तथागतैः कृता^५लङ्कारा वामदक्षिणे चोत्पले प्रज्ञापार-
मितापुस्तकद्वयं विभ्रती पञ्चतथागतमुकुटा बुद्धबोधि^६सत्त्व-
परिवृता प्रज्ञापारमिता उपजायते । तदौदृशी प्रज्ञा-
पारमिता भावयितव्येति । यदा तु^{१०} “ध्यातुं न^{११} पार्यते
तदा मन्त्रजापः कर्तव्यः अनेन मन्त्रेण ॐ आः धीः हुं
स्वाहा । जापकाले च ॐकारः पीतो ललाटे द्रष्टव्यः,
तथा शुक्लआःकारः कण्ठे, पुनः पीतधीःकारो हृदि,
हुंकारश्च नीलो नाभाविति ।

^१ Ba ०रमेव ।

^२ Ba तादृशं ।

^३ AC ०गत० ।

^४ AC हका० ।

^५ The reading ०यङ्गनैः occurs also in many places.

^६ गौता is dropped in AC.

^७ C omits ०यदि...सर्वं ।

^८ AC ०गतकृता० ।

^९ AC ०सत्त्वसुत० ।

^{१०} AC ध्यान्तं ।

^{११} AC पार्ययते ।

प्रज्ञापारमितादेवीमौद्दशीं भावयन्ति ये ।
सर्वज्ञं हि पदं धीराः प्राप्नुवन्ति न संशयः ॥

॥ प्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ।
। कृतिरियं आचार्यसङ्गपादानाम् ॥

160.

प्रज्ञापारमितामेव प्राप्तप्रज्ञाश्रयोदयाम् ।
प्रज्ञाप्रस्थातसत्कीर्तिं तां प्रज्ञां प्रणमाम्यहम् ॥
इतरं बोधिसत्त्वानां सुगतं गतकिल्बिषम् ।
प्रज्ञाप्राप्ताग्रनिर्वाणं नमामि कर्हणात्मकम् ॥
या सर्वज्ञतया नयत्युपशमं शान्त्यैषिनः आवकान्
या मार्गज्ञतया जगद्धितकृता लोकार्थसम्पादिका ।
सर्वाकारमिदं वदन्ति मुनयो विश्वं यया सङ्गता
तस्यै आवकबोधिसत्त्वगणिनो बुद्धस्य मात्रे नमः ॥

॥ [प्रज्ञापारमितास्तुतिः] ॥

¹ These three Ślokas are found only in Ba.

161.

नमो वज्रसरस्वत्यै ।

नत्वा वज्रसरस्वतीं गुणमयीं संबुद्धवाणीन्ददां^१
 स्फुर्जद्भुर्जयवादसुन्दररसां स्वाराधकानां^२ हिताम् ।
 घोराज्ञानतमोऽपहं भवभिदं^३ तस्याः समाराधनं
 वक्ष्ये सत्त्वहिताय^४ सूक्तविधिना दुर्बोधबुद्धिं प्रति ॥
 आदावेव मुखादिशुद्धिमगमत्^५ प्रातः कृपावान् क्षमी
 मैत्रीमोदमदेन यो^६ मुदितवान् मन्त्रो शुचा^७ वासने ।
 स्थाने चापि मनोहरे रहसि वा दृष्ट्वा स्वहृत्पङ्कजं
 तस्मिन् निर्मलमाँभवं^८ शशधरं सम्भावयेत् तत्र च ॥
 दोःकारं किरणैर्द्दिगन्तरमितश्चापूरयन्तं ततो
 दृष्ट्वा बुद्ध^९ समूहमग्रत इदं पूजादिकं भावयेत् ।
 पुष्पाद्यैरथ वन्दनां पुनरसौ पापप्रकाशं तथा
 पुण्यानामनुमोदनां त्रिशरणं सम्यग् व्रजेन्मन्त्रवित् ॥
 इत्याद्यप्रणिधानतः मुक्तिनिं चा^{१०} त्मानमालम्ब्य सः ।
 शून्यं सर्वविकल्पजालमखिलं विश्वं ततो भावयेत् ॥
 एकानेकवियोगवत्परिकथाशुद्धं च सं^{११} ज्ञानवित्
 पठेत् - - ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥ (?)

^१ A वाणीमुदा ।^२ AC कारां ।^३ AC भवतीदं, N भगवती ।^४ AC युक्तं ।^५ AC ०मगति ।^६ AC ०मदनया ।^७ Ab मुदितो ।^८ A तुचा० ।^९ N omits.^{१०} A ०मातरं, N ०तमात्, C ०मार्दवं, Ba ०मार्तवं ।^{११} Ab मूर्त्तं ।^{१२} Ba ०मुच्चा ।^{१३} A omits च सं०, BAb सद०, N गतं ।

शून्योद्भूतसरोजचन्द्रनिहितं दोः^१काररक्तं पुनः
 नानारश्मिसमूहसुन्दरतरं तेनाष्टपञ्चाङ्गजम्^२ ।
 तस्माद् रक्तमहाद्युतिं भगवतीं सङ्घूषणालङ्कृतां
 प्रत्यालीढपदस्थितां त्रिवदनां षड्बाहुभिर्भूषिताम् ॥
 सव्ये नीलमुखां बिभर्ति च करे पद्मासिकचीं^३श्च वै
 वामे शुक्लमुखां च पाचसहितां सद्रत्नचक्रं तथा ।
 हृत्पद्मस्थितचन्द्रमध्यनिहितं तस्याश्च दोर्भास्वरं^४
 नानाज्ञानतमोऽपहैश्च किरणैरापूर्यमाणं जगत् ॥
 संहृत्य^५ स्वहृदौन्दुबीजविहितां^६ दृष्ट्वा पुनर्निःसृतिं
 तस्यैवेति मुहुर्मुहुः प्रतिदिनं ध्यायात् सदाऽतन्द्रितः^७ ।
 ध्याने^८ खिन्न इतीह बीज^९समयैः संहृत्य मन्त्रानसौ
 हारादोलदिवाकरक्रमसरन् मन्त्रं जपेदीदृशम् ॥
 ॐ पिचु पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि
 धिरि धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा ।
 देवीरूपमनाः^{१०} सदा प्रमुदितः सन्ध्यासु सर्वासु वै
 मन्त्रं संपरिजप्य सूक्तविधिना सत्त्वार्थहेतोरिमम् ।
 पुण्यं वा परिणाम्य कार्यकरणे ध्यानैकनिष्ठश्चरेद्
 यावन्न क्षमपूरितं भवति चापूर्णे^{११} च कर्मक्रमः ॥

^१ Ba होः० ।

^२ Ab ०पञ्चपञ्चाङ्गं; this seems to be a better reading but it spoils the metre.

^३ A पद्माहवि०, N षड्बाहुभि० ।

^४ Ab पीत० ।

^५ CBa ०सुरं, Ab ०सुरां ।

^६ A संहृत्य० ।

^७ A ०विहितं, Ab निहितं ।

^८ B तन्त्रतः ।

^९ ANCAb ध्यानात् । ^{१०} A ०समाज, N ०समजे, BBa ०समवे ।

^{११} A ०मनाभः ।

^{१२} Ab ०पूर्णं ।

सर्वाकारविपक्षतामुपगतो ध्यानं करोत्येव स^१
 शुक्लायां प्रतिपद्यतीव सुमना यावच्छशाङ्गस्थितिः ।
 तावत् संस्कृतमेव वै प्रतिनिशं यावत् सुपूर्णः शशी
 तस्यामेव च निःश्वासो^२ भवति वै सिद्धः कविर्दुर्जयः ॥
 श्रीमत्कृष्णयमारितन्त्र^३निहिता श्रीकृष्णराजेन या
 श्रीमद्वज्रसरस्वती^४ भगवती तस्याः समाराध^५नम् ।
 सत्त्वानां हितहेतवे रचयता पुण्यं मया साम्प्रतं
 प्राप्तं तेन जनोऽस्तु कृष्णसदृशो दुर्व्वार^६सिद्धः कविः ॥
 अकारि श्रीधरेणेदं साधनं बौद्धयोगिनाम्^७ ।
 श्रीमद्वज्र^८सरस्वत्या^९ विध्वस्तध्वान्तमान्तरम्^{१०} ॥

॥ आर्यवज्रसरस्वतीसाधनम् ॥

^१ Ab ०त्ववस्य ।

^२ Ab ०विहिता ।

^३ A ०साध० ।

^४ AC ०योगिनी ।

^५ ANC ध्रुवत्वार्थान्त० ।

^६ A ०मन्तरं, C मन्तरं, Ab ०मातरं ।

^७ B निशेसौ ।

^८ ACBa omit.

^९ ACAb ०सिद्धिः ।

^{१०} AC श्रीवच० ।

162.

सरस्वत्यै नमः ।

पूर्वोक्तविधानेन श्रुत्यतां यावदभिमुखीकृत्याधिष्ठाय च सितकमलं सप्तहस्तप्रमाणं तदुपरि शशिमण्डलं तन्मध्ये ह्रीःकारं शुक्लं तेन सितकमलं स्वबीजगर्भं भावयेत् । तेन च भगवतीं महासरस्वतीमनुविचिन्तयेत् शरदिन्दु-^१कराकारां सितकमलोपरि चन्द्रमण्डलस्थां दक्षिणकरेण वरदां वामेन सनालसितसरोजधरां स्मेरमुखीमतिकरुणामयां श्वेतचन्दनकुसुमवसनधरां मुक्ताहारोपशोभितहृदयां नानारत्नालङ्कारवतीं द्वादशवर्षाकृतिं मुदितकुचमुकुल-^२दन्तुरोरस्तटीं स्फुरदनन्तगभस्तिव्यूहावभासितलोकत्रयाम् । ततस्तत्पुरतो भगवतीं प्रज्ञां दक्षिणतो मेधां पश्चिमतो मतिं वामतः स्मृतिं एताः स्वनायिकासमानवर्णादिकाः सम्मुखमवस्थिताश्चिन्तनीयाः । ततः स्वनाभिप्रदेशे चन्द्र-^३मण्डले सितमौंकारं ध्यात्वा ततो निश्चरन्तीमशेष-^४वाङ्मयमालाभविच्छिन्नप्रवाहां चिन्तयन् मन्त्रमावर्त्तयेत् । तत्रायं मन्त्रः— ॐ ह्रीः महामायाङ्गे महासरस्वत्यै नमः । एवं पोषधिको भूत्वा मौनादवतिष्ठन् निरन्तरं देवता-^५हङ्कारमुदहन् मन्त्रमप्यावर्त्तयन्नन्यकर्मा मासेन सार-

^१ AC पूनर्विचि० ।

^२ ०करा० omitted in B.

^३ A ०चन्द्रेण ।

^४ AC मौं० ।

^५ AC ०मवच्छिन्न, AbBa ०वच्छिन्न ।

^६ B takes this महासरस्वत्यै नमः as the beginning of a new *Sādhana*.

^७ AC add प्रसार० before सार० ; AC read सर० ।

स्वतीं वाणीं लभते । मासत्रयेन ब्रह्मघ्नोऽपि सिध्यति ।
षण्मासैः सरस्वतीसमो भवतीति । अथ भैषज्यमुच्यते—

अजाक्षीराभयाव्योषपाठो^१ ग्रासिग्रसैन्धवैः ।

सिद्धं^२ सारस्वतं सर्पिः पिबेत् सप्ताभिमन्त्रितम् ॥

चतुर्गुणे अजाक्षीरे घृतं^३ प्रस्थं विपाचयेत् ।

औषधैः^४ पलिकामाचैः शनैर्मृद्वग्निना सुधीः ॥

मासत्रयं प्रयुञ्जीत वाणीं प्राप्नोत्यनुत्तराम् ।

षण्मासोपयोगेन साक्षाद् वागीश्वरो भवेत् ॥

मत्तकोकिलनिर्घोषो जायते मधुरस्वरः ।

संशयो नेह कर्तव्यो विचित्रा भावशक्तयः ॥

॥ इति महासरस्वतीसाधनम् ॥

163.

पूर्वोक्तविधानेन हृदि रक्तसरोजचन्द्रे रक्तदोःकार-
बीजपरिणतरक्ताष्टदलकमलं स्वबीजगर्भं तत्परिणतां
भगवतीं वज्रसरस्वतीं त्रिमुखां षड्भुजां सर्वाङ्गरक्तां
चिनयनां नीलसितदक्षिणवाममुखीं पद्मखड्गकर्चिधर-

^१ B ०यनैया० ।

^२ ANCBa ०प्रच्छं ।

^३ Ba ०मात्रं ।

^४ ०होः० in Ba.

^५ AC सास्वतं ।

^६ A पालिका०, Ba परिका० ।

^७ A omits.

दक्षिणकरां कपालरत्नचक्रधारिवामकरां प्रत्यालीढपदां
कुमारीं नवयौवनवतीं नानालङ्कारधरां हृदयाधिष्ठित-
चिह्नबीजेन परार्थकरणोत्सुकां आत्मानं विभाव्य ॐ पिचु
पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि
बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ वज्रसरस्वतीसाधनम् ॥

164.

नमो वज्रसरस्वत्यै ।

श्रीघनशरदामृतांशोर्निरुत्तरा कौमुदी^१ व या जगतः ।
जाद्यतमः शमयित्री सा कुलिशसरस्वती जयति ॥
सोपदेशं^२ समासेन तस्याः साधनमुच्यते ।
दर्शितं डाकिनौवज्रपञ्जरे सर्वदर्शिना ॥
स्थाने शुचौ^३ मनोज्ञे च निषण्णस्तादृशसने ।
श्रद्धयाऽनन्यकर्मा च ध्यायात् सन्ध्यात्रयानुगः ॥
दयाप्रभावात् सम्बोधौ कृतप्रणिधिरुद्धुरः^४ ।
स्वप्नमायोपमं विश्वमखिलं कल्पयेत् ततः ॥
हृच्चन्द्रबीजकिरणैरुपनीततथागतान् ।
सम्पूज्य पापमखिलं दिशेद् विश्वहिताशयः ॥
ततः पुनरकरणं प्रतिज्ञाय विधाय च ।
पुण्यानुमोदनां तच्च सम्बोधौ परिणामयेत् ॥

^१ B कराल० ।

^२ A ०पदैर्न ।

^३ ABa ०शुद्धरः ।

^४ ANC कौमुदी च ।

^५ AC गुरौ ।

^६ ANC कल० ।

रत्नत्रयं च शरणं प्रपद्या^१ बोधिसम्पदः ।
 आत्मानं दास^२भावेन सर्वज्ञेषु निवेदयेत् ॥
 मैत्र्यादिभावनामेवं^३ कुर्याद् द्वेषादिशान्तये ।
 ततः किरणसन्दर्भे^४ बीजगर्भे^५ निवेशिनी ॥
 सर्वांशवदनोद्भासिसितांशुपटलोज्ज्वलाम् ।
 पद्मचन्द्रसमासीनां वज्रपर्यङ्कशालिनीम् ॥
 अर्द्धचर्चरभृङ्गाङ्ग^६ श्रीसत्केशैरलङ्किताम् ।
 उन्निद्रारुणराजीवराज^७त्सव्यकरश्रियाम् ॥
 चित्रनेपथ्यसौभाग्यां लक्ष्मीख्याताङ्गसम्पदम् ।
 प्रज्ञापारमिताभास्वद्वामपाणिसरोरुहाम् ॥
 हिरण्यवत्सराकारां सितवर्णाम्बरामयम् ।
 चन्द्रबीजादिनिष्पन्नां^८ पश्येदार्थसरस्वतीम् ॥
 हृदि स्फटिकभीमाभमिन्दुमण्डलमध्यगम् ।
 सतारार्द्धविधुप्रायविन्दुनाद^९मवस्थितम् ॥
 सर्वतः स्फुरदुद्दामधाम^{१०}लक्ष्मीविभूषितम् ।
 बिभ्रतीं बीजमङ्कारं गिरामिव समुच्चयम् ॥
 मन्त्रैर्जःकारादिभिराकर्ष्यादिप्रसाधनोपायैः ।
 स्ववपुर्निजाधिदैवतरूपाभिन्नं प्रसाधयेत् तदनु ॥
 इमामावेशनिर्माणां जिनानां मूर्तिमुद्वहन् ।
 अधिबीजं सृजेन्मन्त्री तत्त्वयोगादहर्निशम् ॥

^१ Ba °बोधौ ।

^२ AC दासता° ।

^३ AC °मेकं ।

^४ AC °वर्चरभृषाङ्गा° ।

^५ ANC °राजसेव्य° ।

^६ AN °निपुणां ।

^७ A सतारङ्ग° ।

^८ N °परिष्कृतं ।

^९ °धाम° is omitted in AC.

षण्मासाभ्यासतः प्रज्ञापयन्तमधिगच्छति ।
 सप्तरात्राभियोगेन सर्वशस्त्रेषु कोविदः ॥
 ध्यानादुपेतखेदस्तु जपं कुर्यादनन्यधीः ।
 नाभौ शशिनि बीजान्तर्वर्णानां निर्गमागमात् ॥
 वक्त्राद् बहिस्ततश्चाधस्तस्मादूर्ध्वमिति क्रमः ।
 मुक्तारत्नाक्षसूत्रेण समं^२ सर्वावभासनात् ॥
 उपर्युपरि वृत्तीनां वर्णानां मध्यवाहिनाम् ।
 आवृत्तिर्मन्त्रमालायास्तुल्यकालावलम्बिनी ॥
 वङ्कारजे च लक्षांशौ बीजमादौ निवेशयेत् ।
 नाभिमध्ये सबीजस्य सिद्धस्यैवोपढौकनम् ॥
 एवं समाधिमालम्ब्य जपेत्सप्तमनावृतौ ।
^३आवृतौ पुनरध्युष्टलक्षाण्येवाक्षरव्रतः^४ ॥
 पाठमात्राच्छतग्रन्थधारणं फलमस्य च ।
^५यदृच्छया शतश्लोककरणं च दिने दिने ॥
 ब्रह्मचर्य्यामिषत्यागमद्यपानविवर्जनम् ।
 प्रत्यहं स्नानमित्येष विधिरत्रोपदिश्यते ॥
 त्रिचेलपरिवर्तश्च विकालभोजनं च यत् ।
 पानीयप्रत्यवेश्वा चेत्ययं विधिरपीड्यते ॥
 ब्रह्मचर्य्यस्य रक्षायामरक्षायां परस्य च ।
 फलमालम्बते किन्तु न शीघ्रं नापि सर्वथा ॥

^१ ANC बीजान्तु व० ।

^२ A omits.

^३ N omits.

^४ ANC ०रप्युष्ट ।

^५ ACBa लक्षाश्च वीक्षते ।

^६ ANC यदि० ।

पालने ब्रह्मचर्यस्य मद्याचारस्य वर्जने ।
 अन्वयव्यतिरेकाभ्यां समानफलता स्मृता^१ ॥
 तस्मादिष्टफलाशंसी सम्पूर्णविधिमाचरेत् ।
 विश्वविस्मापने शक्तिरस्मादस्योपजायते ॥
 आसनाम्भोरुहवर्णा रुचयश्च सिता मताः ।
 'अकाकरुदितं' तज्ज्ञा भा'स्वतोऽनुदयं विदुः ॥
 अन्वयव्यतिरेकं वा विद्यात् सिद्धिर्यथायथम् ।
 दीपस्य दर्शनात् स्वप्ने विस्तृता^२ विस्तृतस्य च ॥
 पिबेदकाकरुदिते वत्सराईमयाचितम् ।
 आरनालैकचुलुकं स्वमन्त्रेणाभिमन्त्रितम् ॥
 स्वयं ग्रहः स्वसङ्केतैरन्यैराख्यानमेव वा^३ ।
 यच्च नास्ति तमेवाहुरयाचितं^४ विधिं बुधाः^५ ॥
 प्रज्ञादिसाधनमिदं सुगतोपदिष्टं
 आस्थाय नः सुविपुलं कुशलं यदासीत् ।
 तेनाशु विस्मयकरं च निरुत्तरं च
 सर्वज्ञताऽपि पदमस्य जनस्य भूयात् ॥

॥ [वज्रसरस्वतीसाधनम्] ॥

। कृतिरियं आर्यावलोकिवेशक्रमकमलानतिधौत-
 कल्मष^६स्य मतिनयविदुष उदारकीर्त्तिप्रभव-
 मनोरथरक्षितस्य भिक्षाः ॥

^१ AC स्मृता ।

^२ A व्याकाशमुदितं ।

^३ AC प्रज्ञा ।

^४ AC 'भास्वरो', N 'भाषतो' ।

^५ A omits विस्तृता ।

^६ AC च ।

^७ AC रचितं ।

^८ AC बुद्धाः ।

^९ N 'कल्पन' ।

165.

आदौ चक्र^१धरस्ततः पिचुयुगात् प्रज्ञान्वितो ^२वर्द्धनि
तस्माच्च ज्वलयुग्ममस्य तु परे मेधापरो वर्द्धनि ।
एतस्माच्चरमं धिरिद्वयमतो बुद्धिस्तथा वर्द्धनि
स्वाहान्तः कथितः स एष ^३सुगतैर्मन्त्रः कवित्वादिभूः ॥

धर्मपादं प्रणम्यादौ प्रज्ञातत्त्वोपदेशकम् ।
सारस्वतमिदं वक्ष्ये चक्रं लोकहितोदयम् ॥
क्वचित् सुखासनस्थोऽसौ योगी शून्यं विभावयेत् ।
यथाविधि ततो बीजं^४ बीजादञ्जं^५ तथैव च ॥
सप्तमस्य द्वितीयस्यमष्टमस्य चतुर्थकम् ।
प्रथमस्य चतुर्थेन भूषितं तत्^६ सविन्दुकम् ॥
तदुद्भवां सरस्वतीं वीणावादनतत्पराम् ।
चन्द्रावदातनिर्भासां सर्व्वालङ्कारभूषिताम् ॥
निष्पाद्य तां महादेवीं चिन्तयेत् तद् हृदि स्थितम् ।
^७आँ-इत्यक्षरनिष्यन्नचक्रमष्टारभूषितम् ॥
तन्मध्ये चन्द्रबिम्बस्थं तदौजं चिन्तयेत् स्थिरम् ।
तच्च तस्यावभासेन द्योतयेदात्मविग्रहम् ॥
ततस्तं रोमकूपेन निश्चार्याशेषसम्भवम् ।
अज्ञानतिमिरं^८ हत्वा पुनस्तस्मिन् प्रवेशयेत् ॥

^१ Ba वच० ।

^२ A सुतै० ।

^३ A ०दक्षरं ।

^४ AC आद्य० ।

^५ AN वर्द्धनः ।

^६ A omits.

^७ A त्वपितकत् (?) ।

^८ Ba हत्वा ।

पञ्चमाधःस्थितः षष्ठः स्वरो बिन्दुद्वयाङ्कितः ।
 'आ ई पूर्वं तथा ऊ ऐ औ अस्तद्वदुदाहृतम् ॥
 हृदि शिरसि शिखायां कण्ठे नेत्रे च स्कन्धके ।
 न्यासमित्यं विधानेन प्रकुर्याद् ब्रह्मचर्यतः ॥
 तदनु भ्रामयेच्चक्रं हृदयस्थमहर्निशम् ।
 निश्चलं तु स्वहृद्बीजं भावयेत् स्थिरबुद्धिमान् ॥
 लक्षजापं ततः कुर्यात् सप्तसङ्ख्यासमन्वितम् ।
 प्रसन्ना विचरेत् तस्य हृदि देवी सरस्वती ॥
 गद्यपद्यमयाशेषं^१ द्वितीय इव गौष्मतिः^२ ।
 जानात्यदृष्टपूर्वं च सर्वमैश्यादिवाङ्मयम् ॥
 इदं हि चक्रं कविराजतार्थिभिः-
 निषेवितव्यं वर्षाब्धिमुद्यतैः ।
 निषेव्यमाणं स्वरमस्वरूपं
 समर्पयिष्यत्यचिरादतुल्यम् ॥

॥ वज्रवीणासरस्वतीसाधनम् ॥

^१ AC omit three lines from here.

^२ N ताप्त० ।

^३ N प्रज्ञया ।

^४ ANC ०क्रेषु ।

^५ A सौव्यति ।

^६ AC ०तान्त्रिभिः ।

166.

वज्रशरदासाधनम् ।

दृष्ट्वाऽकारं हृदि विनिहितं चिन्तयेच्चन्द्रबिम्बं
 तस्मिन् पद्मं तदुपरि लसद् ह्रीं कृतिं तत् समन्तात् ।
 पश्चाद् रोमावलिबिलगतं भावयेद् बाह्यं रश्मिं
 देवौ तत्र प्रभवति महाबुद्धिबीजाङ्गरश्रीः ॥
 शुभ्राम्बुजोपरि लसत्तनुमादधानां
 नेत्रत्रयं मुकुटसंस्थितमर्द्धचन्द्रम् ।
 वामेन पुस्तकधराम्बुजमन्यहस्ते
 पश्चात् स्वदेहसमतामनयत् प्रयत्नात् ॥
 ततस्तु ध्यानखिन्नोऽसौ जपेन्मन्त्रं समाहितः ।
 गुर्वादेशवशास्त्रब्धं शुचिं साचारतां गतः ॥
 हान्तरान्तसमायुक्तं सान्तमौस्वरशोभितम् ।
 इन्द्रर्द्धबिन्दुनाऽऽक्रान्तं लिपिं दृष्ट्वा जपेद् गुरौ ॥

॥ वज्रशरदासाधनं समाप्तम् ॥

¹ A वाक्य ।

² AN मुद्रा० ।

³ Ba ० शौचार० ।

167.

भास्वत्प्रवालमणिसन्निभदिव्यकान्तिं

वक्त्रचयां कुलिशपूर्वसरस्वतीं ताम् ।

पद्मासिकर्तिसितचक्रनवांशरत्न-

ब्रह्माञ्जभाजनधरां शिरसा नमामि ॥

मनोऽनुकूले विजनप्रदेशे मृदुमहूरकादावुपविश्य
स्वहृदि चन्द्रमण्डलमादिस्वरसम्भवं भावयेत् । तदुपरि
दोःकारबीजं पद्मरागमणिप्रभं ततो रश्मीन् निश्चार्य्य तै
रश्मिभिर्गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् सञ्चोद्य पुरोवर्तिनः कुर्यात् ।
ततो वज्रपुष्पादिभिर्मन्त्रैर्मनोमयीभिः पूजाभिः पूजयेत् ।
ततः पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततः ॐ स्वभावशुद्धाः
सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति सप्तधा पठेत् । ॐ
शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति सर्वधर्मशून्यतां
विभावयेत् । ततः पुरतो रक्तपद्मं सप्तहस्तप्रमाणं विभा-
वयेत् । तदूर्ध्वं चन्द्रमण्डलं ईषद्रक्तं अकारसम्भवं तदूर्ध्वं
दोःकारसम्भवं पङ्कजं पुनः पद्मस्योपरि चन्द्रमण्डलं तदूर्ध्वं
दोःकारं पुनः । ततो रश्मिमेघं निश्चार्य्य षड्गतिसंगृहीतान्
सत्त्वान् अनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ प्रतिष्ठाप्य वज्रसर-
स्वत्याकारेण दोःकारे प्रवेशयेत् । ततः स्वयं प्रविशेत् ।

¹ ANC ०झालिक० ।

² ANC ब्रह्माञ्ज० ।

³ ANC ०लंभ० ।

⁴ Ba होः० ।

⁵ C omits पाप० ... .. ततः here, but states the omitted portion after पङ्कजं ।

⁶ AN omit स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः ।

⁷ AN झंका०, Ba तांका० ।

⁸ Ba होः० ।

स्वयं प्रविष्टमात्रेण सर्व्वं परिणम्य त्रिमुखां षड्भुजां
देवीं नानालङ्कारभूषितां पिङ्गोर्द्ध्वकेशीं प्रत्यालीढपदेन
रक्तचन्द्रोपरिस्थितां विभावयेत् । तस्याः प्रथमं मुखं रक्तं
दक्षिणं शुक्लं वामं कृष्णं प्रथमदक्षिणभुजे कमलं प्रज्ञा-
पारमितापुस्तकाङ्कितं द्वितीये असिं तृतीये कर्त्रौ^१ प्रथम-
वामभुजे सितचक्रमष्टारं द्वितीये नवांशरत्नं तृतीये
ब्रह्मकपालम् । यथा शून्यतासमा^२ध्यनन्तरं देवतानिष्पत्तये
बीजाक्षरं तथा पुनर्भगवत्या हृदि विभावयेत् । ततो
बीजाद् रश्मीन् निश्चार्य्य ज्ञानसत्त्वमानीय पूजयेत्
प्रवेशयेच्च । ततो मन्त्रं जपेत् मन्त्री सुसमाहितमानसः ।
लक्षद्वयं तु^३ जप्त्वा ततः प्रारभ्यते क्रिया । तच्चायं मन्त्रः—
ॐ पिचु पिचु^४ प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि
धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा । शुक्लपक्षप्रतिपदमारभ्य चन्द्र-
मसमालोकयन् संस्कृतं कुर्याद् यावद् अस्तमेति चन्द्रमाः
यावत् पूर्णमासीम् । पूर्णिमायां दिवाशायौ यावत् कर्म
तावद् भावयेत् । ततोऽश्रुतपूर्वाण्यपि शास्त्राण्यभि-
मुखीभवन्ति, सहस्रग्रन्थं धारयेद् दिने दिने, सर्व्ववादि-
प्रमर्दकः, प्रियो देवमनुष्यानाम् ।

॥ कृष्णयमारितन्त्रोद्धृतवज्रसरस्वतीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ ANC ० धान० ।

^२ ANC दृष्ट्वा ।

^३ ANC omit.

168.

नमो वज्रसरस्वत्यै ।

चतुर्ब्रह्मक्रमेण साधनं लिख्यते । पूर्ववद् अकारं ध्यात्वा हृच्चन्द्रे पापदेशनादिशून्यताबोधिपर्यन्तं पङ्कारज-
श्वेताब्जेन्दौ अबीजात् स्फुरणादिना सम्भूतां सितवर्णां
मनोरमां दक्षिणेन रक्ताम्बुजधारिणीं वामेन प्रज्ञा-
पारमितापुस्तकधारिणीं 'वज्रसमाजमुद्रया ॐ वज्र-
समाज जः जः जः ज्ञानसत्त्वप्रवेशादिपूर्वकं' प्रज्ञापार-
मितां वज्रपर्यङ्कसमासीनां भावयेत् । तस्या हृदयचन्द्रस्थं
अकारं ध्यात्वा स्फुरणसंहरणक्रमेण मन्त्रं जपेत् ॐ पिचु
पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि
बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा । प्रदीपपङ्क्तिमिव ज्वलन्तीं मुखा-
न्निर्गत्य नाभिमण्डलं प्रविशन्तीं विचिन्त्य एवमन्त्येषां
द्रष्टव्यम् । तथा चोक्तम्—

प्रथमं शून्यताबोधिं द्वितीयं बीजसंयुतम् ।
तृतीयं बिम्बनिष्पत्तिं चतुर्थं न्यासमक्षरम् ॥

॥ इति वज्रसरस्वतीसाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC omit.

² AC ०दिकं ।

³ Ba चिरि चिरि ।

169.

पूर्वोक्तविधानेन पौत^१भृङ्कारनिष्पन्नां चतुर्भुजैकमुखीं
पौतां त्रिनेत्रां नवयौवनां वरदाक्षस्त्रधरदक्षिण^२करां
त्रिदण्डीकमण्डलुधरवामकरां अमिताभमुद्रितां पद्म-
चन्द्रासनस्थां भगवतीं ध्यात्वा मुद्रां बन्धयेत् । प्रसारित-
हस्तद्वयाङ्गुष्ठाभ्यां कनिष्ठिका^३नखद्वयं^४ पिधाय ततो मन्त्रं
जपेत् ॐ भृङ्^५ स्वाहा ।

॥ भृकुटीसाधनम् ॥

^१ AC भृङ्, B जङ् ।

^२ ANC करधरा ।

^३ Repeated in Ba.

^४ Ba ंष्ठिका ।

^५ Ba omits from पिधाय to the end of the *Sādhana*.

^६ ANC भृकुटी ।

170.

नमो भृकुट्यै ।

पूर्वोक्तविधानेन स्वहृदीन्दुमध्ये बीजं षष्ठस्य चतुर्थं
 प्रथमाष्टमेन पूरितं ^१शून्यदेवेनाक्रान्तं अर्द्धेन्दुगा शिरसि
 भूषितं तेनैव निष्पन्नां भृकुटीं पीतवर्णां चतुर्भुजां
 जटामकुटधरां शान्तां दक्षिणे वरदां अक्षसूत्रधरां
 वामेन चिदण्डी^२ कमण्डलुधरां पद्मचन्द्रासनस्थां भावयेत् ।
 ततो मुद्रां बन्धयेत् । ^३पूर्ववद् हस्तद्वयप्रसारितेनाङ्गुष्ठेन
 कनिष्ठिकानखं पिधाय पृथक् पृथक् शेषा वज्रलक्षणाः,
^४इयं भृकुटीमुद्रा । पश्चात् मन्त्रं जपेत् ॐ ^५भृं स्वाहा ।

॥ भृकुटीसाधनम् ॥

END OF VOLUME ONE.

^१ This *Namaskāra* is found only in Ab.

^२ B सूच्य० ।

^३ ANC ०दण्ड० ।

^४ Ba omits पूर्वव०.....भृकुटीमुद्रा ।

^५ A इति ।

^६ A म, NBBa भृः ।

